

TAHYAK

ÉS

AZOKKAL ROKON CSALÁDOK

CSALÁDI OKMÁNYOK
ÉS SZAKMUNKÁK ALAPJÁN IRTA

TAHVÁRI, GRADISCHAI 'S TARKEÖI

TAHY ISTVÁN

CS. ÉS KIR. KAMARÁS,

PEST-PILIS-SOLT-KIS-KÚN VÁRMEGYE

TISZTELETBELI FŐJEGYZŐJE

BUDAPEST

"PÁTRIA" IRODALMI VÁLLALAT ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG NYOMÁSA

1904

TISZTELETEM ÉS SZERETETEM JELÉÜL,
MELYLYEL NÉHAI SZKLABINAI ÉS BLATNICZAI
BÁRÓ RÉVAI SIMON VALÓSÁGOS BELSŐ TITKOS
TANÁCSOS, CS. ÉS KIR. KAMARÁS, TÚRÓCZ
VÁRMEGYE ÖRÖKÖS FŐISPÁNJÁNAK ÖZVEGYE
∞ TAJNAI ÉS TISZAHEGYESI TAJNAI ILONA
CSILLAGKERESZTES ÉS PALOTAHÖLGY, KEDVES
UNOKANŐVÉREM IRÁNYÁBAN VISELTETEM
ÉS TUDVA AZT, HOGY Ő IS AZ ANYAI ÁGI
ŐSEI ÉS ROKONAI IRÁNYÁBAN KELLŐ KEGYE-
LETTEL ILLETŐLEG SZERETETTEL VISELTETIK,
JELEN CSALÁDTÖRTÉNETI MUNKÁMAT, NÉKI
AJÁNLOM.

TAHY ISTVÁN.

TÁRGYMUTATÓ.

Előszó	Lap		Lap
I. Fejezet.			
A család származása.			
Tahy Gáspár kézirata	3	Demeter de Tah, mint az ország bárója	15
Tah-vár	3	Zada és Tarcsa elajándékozása	15
Tohu vezér 862. évben	3	Endre comes de genere Rosd családja	16
I-ső Miklós — Micolaus Tah — Kálmán		Csata Hód-tavánál	16
király vezére 1098-ban	3	Ífjabb Mihály a két Lónyát, Boltrágy,	
Tallóczyak	4	Bátyu és Szalóka helységeket mostoha	
II. Miklós 1242-ben	5	anyjának és nővérének Kuke II. Jakab	
Tahyak ősfája, Tahy Gáspár szerint 1095-		nejének a Lónyayak őséneke ajándékozta	17
tól 1448-ig	4	Herbold comes 1270—1305 és fiai Márk	
Tah-nemzetség s annak első lakóhelye		és Miklós	17
Tah-vár	4	Márk és Miklós IV. László királytól kap-	
A Rosdi vagy Kosdi és az Acsagenus	5	ják Duna-Bogdányt Maros helységért	18
Kund vezér és fia Kosd vagy Kucsid Árpád		cserében	
követe Szvatoplukhoz	5	Tah-vár	19
A Rosd-nemzetség birtokai	6	Elek de genere Rosd 1300	19
Acsa nádor és esztergomi érsek 1063—1100		Miklós(Mikocha)de genere Rosd 1320—1345	19
között	6	Péter de Haláp	19
Zágrábi püspökség alapítása	7	János és Lorard	20
Váczi püspökség alapítása	7	Máté	20
Verőcze község alapítása	7	Dömötör comes 1295—1342	20
Várad Regestrum ismertetése	7	III. Endre halála és Károly Róbert meg-	
		koronáztatása	20
		Venczel cseh király hívei	20
		István 1382—85	21
		Máté de Toch	21
		Sándor, Lukács és Toch 1275	22
		Mihály és testvére István Thoh de Thoh-	
		Toch fiai	21
		János 1396	22
		Pál 1439	22
		Mihály 1360	22
		Péter 1400	22
		István és Péter 1437	22
		III. Fejezet.	
		Hosszúaszói és félegyházai botos ág.	
		Péter 1400—1430	24
		Doby Antal véleménye a Tahy és a Garay	
		családoknak egytörzsből való száрма-	
		zásáról	24
		Garayak leszármazása	25
		István és Péter	25
		István és Péter beiktattatnak Tah részbir-	
		tokba és adományba kapják Gyömrő,	
		Halom, Vecsés, Péteri, Ócsa és Vasad	
		jószágokat	26
		Chák Ferencz és György elfoglalják István	
		és Péternek félegyházai birtokukat	27
		V. László király Biát adományozza	28
		Illés és testvére István és fiai Miklós, Péter,	
		Márton és Ambrus	28
		Miklós 1513	30
		Márton 1513 eladja Tah és Félegyháza	
		részbirtokait Tahy Jánosnak	30

Bernát 1535—1559	Lap 30
Erzsébet	31

IV. Fejezet.

A halápi ág.

Péter 1493	32
Antal 1530	32
Benedek 1600	32
András 1650	32
Erzsébet Ghéczy Istvánné 1680—1729	33
Tahy Illés és halápi Tahy Antal családja	33
A Rosd- vagy Kosd-nemzetség vegyes ágai és egyes családtagok a XI. századtól a XVI-ik századig.	34

V. Fejezet.

A szlavónai főág.

Tahy Gáspár szerint egybeállított nemzedék-rend	36
Acsa-Agha, Atya comes 1063—1108	37
Miklós de genere Rosd de Toch 1066—1114	37
Simon 1169—1183	38
Dr. Nagy Géza szerint Acsa comes leszármazottjai	38
Dr. Karácsonyi János szerint Acsa comes leszármazottjai	39
János de genere Rosd 1250—1280	39
László de genere Rosd 1276	39
II. Miklós comes de genere Rosd 1235—79	39
I. János de genere Rosd 1271—1305	39
III. Miklós és II. János	40
Aszomszédvári és sztubiczai ágbeli Tahy-ak — Toch-ok — ismertetése	40
Tahi-puszta rajza	41
Arland leszármazottjai	42
Tahy Lőrincz de Szomszédvár 1437—43	42
László vicze-bán 1436—43	43
János de Szomszédvár 1361—1439	43
János de Szomszédvár † 1442	43
Dorottya de Szomszédvár 1439+1471	43
Chernek a család ősi birtoka	44
A cserneki Dessewffy-család származása	44
Henning János Tahy Dóra férje; Hunyady János kivégeztetése	54
Frangepán IV. Bertalan és Tahy Dóra második férje	44
Terzattó vára	45
Szomszédváry Tahy János leszármazottjai	46
Héderváry Miklós és Henning Erzsébet és gyermekei	47
Frangepán IV. Bertalan és Tahy Dóra leszármazottjai	47
II. János 1342—1409 a sztubiczai ág őse	47
III. János Erdélyország vajdája 1350—90. Tallóczyak származása	48
I. Ferencz, Horvát-, Dalmát- és Tótország bánja	49
I. Ulászló király halála	49
Tallóczy-család	50

VI. Fejezet.

A gorbolnoki — korbolnoki — ág.

I. György de Toch	52
György sógorát, horogszegi Szilágyi Mihályt, fogságából kiszabadítja	52

Bertalan 1476—1512 vránai perjel, dubiczai gróf	Lap 54
I. Borbála	54
IV. János, de gorbolnok 1512—13	54
V. János, Jajcza, később Horvát-, Dalmát- és Tótország bánja, a vránai perjelség gubernátora	55
Tahy János de gorbolnok, a vránai a perjelséget zálogba veszi	55
Tahy János gyermekei	56
Tahy János bán ellen támasztott gyűlölködések, II. Lajos király levelei e tárgyban Batthyány Ferencz horvát bánhoz	57
Frangepán Kristóf Tahy János horvát bánal 1525 június 7-én segítségére megy Keglevich Miklósnak Jajcza-vár felmentésére	58
Készülődés a török ellen	58
A mohácsi vész 1526 augusztus 29.	59
Mária királyné menekülése Budáról	60
Nádasdy Tamás levele Ferdinánd főherczeghez, melyben írja, miként s kik által szerezheti meg a magyar koronát és vele az országot	60
Zápolya János 1526 nov. 26-ára Székesfehérvárra országgyűlést hi össze, Tahy Jánost a Ferdinánd-pártiak kiküldik ennek megakadályozására	61
Ferdinánd főherczeg Báthory István nádorral, Batthyány Ferencz horvát bánnal és Tahy János vránai perjelség gubernátorával szerződést köt, az ország jogainak és kiváltságainak megtartása iránt	61
Zápolya János király koronázása	61
Tahy János levele Báthory István nádorhoz Ferdinándnak Bécsben 1526 nov. 30-án kiállított biztosító okmánya, hogy Báthory István, Tahy János stb. főurak és azok utódaik részére biztosítja az ország főméltóságait s birtokaik elvesztése esetén kötelezi magát s utódait azokat kárpótolni	64
Ferdinándnak az ország szabadságát biztosító oklevele	64
Ferdinánd Magyarország királyává koronáztatik 1526 december 16-án	65
Tahy János Zápolyát ismeri el királynak	66
Horvátok Ferdinándot ismerik el királynak	66
János király hívei	66
Tahy János Zápolya hadvezére	66
Frangepán Kristóf elesik Varasdnál	66
János, mint Zápolya fővezére a Zágábot ostromló német és spanyol sereget elűzi	67
Zápolya Tahy Jánosnak adja a pozsegar-megyei Kővár és a kőrösvármegyei Bagyjovecz uradalmakat	67
A török elfoglalja Gradischa várat, a Tahy-ak ősi birtokát	67
Ferdinánd Szomszédvárt és Felső-Sztubiczát, a Tahyak ősi birtokait Katzianer fővezérének adományozza	67
Tahy János a vránai perjelség birtokait nászának Zrinyi II. Miklós grófnak engedni át	67
János, György testvérével elfoglalja Eger várat	67
Tahy János Alsó- és Felső-Bakva uradalmát megveszi	67
Tahy IV. János de Gorbolnok leszármazottjai	69

Lap	Lap
Gróf Zrinyi II. Péter leszármazottjai, fel- tüntetve a Tahy-akkal való rokonságot	Tahy Ferencz gyermekei : I. Boldizsár ... 93
Zápolya-páru szlavóniai főurak Ferdinánd- pártiakkal békeszerződést kötnek és az	I. Gábor ... 93
Erdődyek és Tahyak Ferdinánd-pártiak lesznek	Szomszédvári Tahy Dóra leszármazottjai ... 74
Henning Török Bálint ... 69	Strzsemley György leányai leszármazottjai ... 94
Tahy János halála ... 70	a Tahyak és Keglevichék ... 94
Tahy János sírírata ... 71	IV. István, Ferencz főlovászmester fia ... 96
III. Ferencz, 1516+1573, Szigetvár kapi- tánya, főlovászmester, az ország főkapi- tánya, stettenbergi báró ... 71	Gróf Draskovich-család ... 96
Ferdinánd megerősíti Ferenczet Kővár és Bakva birtokokban ... 71	Felső-stubiczai János de Tach leszármazottjai ... 96
Katzianer fondorkodásai ... 72	Tahy János de Gorboinok leszármazottjai, magyarázó családfa, Szomszédvár és Alsó-Sztubicza felének birtoklása feletti Tahy-Gregoriancz illetőleg Tahy-Báthory-perhez ... 97
Gróf Zrinyi III. Miklós megöli Katzianert	Tahy István Erdélybe megy s szlavóniai birtokait nővérének Margitnak, Orsics Kristófnének és sógorának Jankovich Györgynek, Tahy Anna férjének engedi át
Tahy Anna férjének, gr. Zrinyi Jánosnak halála ... 73	Zrinyi György és Tahy István közti birtok-per ... 97
Török foglalásai 1544-ben ... 74	Tahy Margit, Orsics Kristóf özvegyének segélyezése ... 97
Gróf Zrinyi Miklóst s társait 1545-ben megveri a konschínai várnál Ulama basa	Tahy István első nejének, Konszky Martának elhalálózása után, Báthory Boldizsár de Somlyó özvegyét Kendy Zsuzsannát nőül veszi ... 97
Tahy Ferencz pere Booskay György ellen a félegyházai részirtokért ... 74	Tahy István mint Báthory Zsigmond fejedelem hadvezérének és Belső-Szolnok vármegye főispánjának kétrendbeli végrendelete ... 97
Ferdinánd Tahy Ferencznek adományozza Béla várát és ahoz tartozó helységeket	Tahy I. Ilona, Auersperg Jánosné ... 100
Tahyak pere bedegi Nyáry Lőrinczzel és nejével, a nógrádvármegyei Karancsság és ahoz tartozó birtokokért ... 75	Tahy I. Margit Orsich Kristófné ... 100
Tahy Ferencz Szigetvár kapitánya ... 75	Tahy II. Anna, Jankovich Györgyné ... 100
Zrinyi Miklósnak és Tahy Ferencznek csatározásai a török ellen ... 75	Tahy II. György 1526 1530 ... 100
Tahy Ferencz birtokai és adója ... 76	Tahy Borbála, Geszthy Lászlóné ... 100
Tahy Ferencz Gráczba menekül ... 77	Tahy Erzsébet, Putnoky Györgyné ... 100
Tahy Ferencz főlovászmester lesz ... 77	Tahy Éva Báthory Andrásné, később második férje Erdődy I. Péter ... 100
Csáky Pál fogsága s házassága ... 77	Tahy Éva leánya, Báthory Erzsébet, Nádasdy Tamásné ... 100
Eger vár védelme ... 77	Tahy III. György 1536—1546 ... 100
Tahy Ferencz, a dunai részek főkapitánya	III. György gyermekei s unokái ... 101
Tahy Ferencz Dobó Istvánnal Erdélybe megy ... 78	Tahy I. Anna előbb gr. Zrinyi Jánosné, később Sithkey Jakabné ... 101
Tahy Ferencz visszazsorítja Petrovicsot Lengyelországba ... 79	Tahy I. Anna birtokai ... 101
Tahy Ferencz kassai parancsnok ... 79	
Tahy Ferencz Dobó Istvánnal Chyre Ferencznek részirtokait kapja ... 79	
Tahy Ferencz aláírása ... 80	
Csatározások a törökkel 1555-ben ... 80	
Zrinyi Miklós tárnokmester ... 84	
Tahy Ferencz főlovászmester mint bíró Magyarország dunántúli, továbbá Szlavónia és Horvátország térképe 1490-ből, előtüntetve a Tahyak szlavóniai főbb birtokait ... 85	
Tahy Ferencz megveszi Lak várát ... 86	
Szluny Frangepán Anna menyegzője ... 86	
Nádasdy Tamás levelei ... 86	
Zrinyi Miklós, állítólag meg akarta mérgezni sógorát Tahy Ferenczet ... 87	
Miksa király koronázása ... 87	
Győri táborozás és Szigetvár elestével Zrinyi III. Miklós halála s temetése ... 98	
Dobó és Balassa elfogatása ... 90	
Tahy Ferencz és fiai visszakapják a szomszédvári és sztubiczai uradalmakat ... 91	
Gubecz Márton és a horvát pörlázadás ... 91	
Miksa király, Tahy Ferencznek Stíriában Stettenberget és azzal járó báróságot adományozza ... 92	
Tahy Ferencz halála és sírírata ... 92	
Zrinyi Miklósnak fiai ... 93	

VII. Fejezet.

Gradischai és gorbolnoki ág.

I. István, Gorbolnok, Gradischa és Szamobor ura, Jajcza bánja (főkapitánya), főlovászmester ... 102
Tahy I. István neje Sztubiczai Anna ... 102
Sztubiczai Tahy Veronika és Gregoriancz-Géczy-család ... 102
Tahy I. István pilisi követ ... 102
A 1505. évi országgyűlés határozata ... 102
Tahy I. István arczképe ... 103
Tahy Gáspár levelei Kerchelich Ádám zágrábi apáthoz 1770 ... 106
Tahy I. István leszármazottjai ... 208
Jajcza-vár romja ... 109
Tahy I. István, Jajcza bánja ... 109
Keglevich Péter, jajczai bán ... 110
Jajczát a török elfoglalja ... 110
A szlavóniai urak Ferdinándot ismerik el királynak s ezek között Tahy I. István Ferdinánd I. Istvánt főlovászmesternek nevezi ki és visszaadja néki a törököktől

	Lap
visszafoglalt Gradischavárát ahoz tartozó birtokokkal	110
Gradischa ismét török kézre kerül	111
II. Ferencz Szamabor és Petrovina ura, Pozsega vármegye főispánja	111
Tahy II. Ferencz pestvármegyei birtokai	111
Tahy Dóra leszármazottjai	
Tahyaknak pere Török Bálint leányával Margittal és férjével bedegi Nyáry Lőrinczczel, a nógrádvármegyei sági (ma Karancs-Saag) uradalomért	112
Tahy Ferencz és Henning András leszármazottjai	112
Tahyak birtokai Nógrád vármegyében	113
Tahy I. Klára. férje, Grubár Kristóf és fia Grubár-Egry-András	113
Tahy I. Zsuzsánna Hassághy Ferenczné	113
Tahy I. Margit, Erdődy II. Péterné	118
Tahy I. Margitnak és férjének pere gróf Zrinyi Miklós ellen	117
Tahy I. Margit leánya Erdődy Anna Dersffy Istvánné, később Illésházy Istvánné	114
Tahy Margittól Erdődy II. Péternétől származott gróf Erdődynek és ezek leszármazottjaik	114

VIII. Fejezet.

A tarkeői fő és idősb ág.

II. István Gradischa és Tah várak ura	117
II. István arczképe	117
Tahy II. István neje Dessewffy Dorottya és fiai György és István	117
Dessewffy Dorottyanak leszármazása	118
Dessewffy János Dorottyanak testvérbátyja	119
Tahy II. István halála és nejének Dessewffy Dorottyanak második férje Ujfaluassy Lorand	119
IV. György, tahvári, tarkeői és sztubiczai 1558	119
Gáspár, IV. György fia	119
Jellasschich Mihály óvást tesz Tahy Gáspár végrendelete ellen	120
III. István, tahvári, gradischai és tarkeői, Ivanics-vár főkapitánya	120
IV. János de Gorbolnok leszármazottjai	120
Ferdinánd király adománya Tahy György és Istvánnak és Dessewffy János s testvéreinek	120
Tahy III. István arczképe	121
Ferdinánd király a Dessewffyeknek és Tahy György s Istvánnak adományozza Tarkeő várát és ahoz tartozó 27 községet	121
Tarkeő-vár romja	121
Izabella királyné és Tarczay György	121
Ferdinánd királynak, a tarkeői uradalom adományozására vonatkozó oklevele 1558, latinul	122
Ugyanaz magyarul	125
Dessewffy János végrendelete	127
A Dessewffyek, Géleiffyek és Tahy István közötti osztályok	128
Dessewffy Dorottya gyermekeit előtűntető táblázat	129
Miksa király, a tarkeői uradalomra vonatkozó adománylevelet megújítja	129
Az Ujfaluassyak óvástétele	130

Dessewffy-czímer	130
Tahy III. István segítséget küld Tahy Ferencznek, a horvát pörlázadás elnyomására	130
Tahyak czimerei	131
II. Mihály	131
V. István	132
V. Istvánnak pere az Ujfaluassyakkal	132
V. Istvánnak neje Roskoványi Anna és gyermekei	132
V. György 1630 és neje Dobay Erzsébet leszármazottjai	132
III. András és neje iványi Fekete Róza 1810, leszármazottjai	133
V. György neje Magy Mihályi Éva után Ung vármegyében Korczva nevű birtokra királyi adományt nyer	133
Ferencz Károly és Benedek	133
I. Pál és neje Mudrányi Ilona	134
VIII. Antal	134
Ferencz	135
III. Katalin Bornemisza Jánosné	136
II. Gyula	137
Elek	136

IX. Fejezet.

A tarkeői ifjabb ág.

IV. Ferencz	138
IV. Ferencz neje Ujfaluassy Anna	138
VI. Ferencz kora hivatalosan megállapítatik	138
IV. Ferencz és nejének szilvás Ujfaluassy Annának 1583, leszármazottjai	139
V.I Ferencz és nejének Recsky Katának 1640—1702, leszármazottjai	140
VI. István és VI. Ferencz	142
VI. Ferencz neje hozománya	142
VI. Ferencz arczképe	142
VI. Ferencz gyermekeinek osztálylevele	145
I. Zsigmond 1700—43	143
Pál	143
VII. György 1775	143
VII. György nemességét igazoló Sáros vármegye által kiállított bizonyítvány	143
Kristóf	145
Franciska és férje báró Flödnigh Károly	145
Báró Flödnigh Edvárd és Adolf	145
II. Zsigmond 1796	147
II. Zsigmond neje Tahy Anna Mária, a gróf Zrinyi Miklós szigetvári hős leányai leszármazottja	147
II. Zsigmond gyermekei	147
II. Gáspár	147
II. Gáspár neje Tassy-Becz Amália	147
II. Gáspár mint író, a Glória című kézírata	147
Szlavniczai Sándor II. László nyitrai alispán leszármazottjai	148
Nebojszai Balogh Erzsébet birtokai	148
Tahy Gáspár birtokai és gyermekei	148
Manó és neje Fejér Eszter	148
Lajos Manó testvére	148
Tahy Manó óvástétele a család ősi birtokainak elfoglalása ellen	149
Tahy Manó gyermekei, Etelka előbb Repczky Pálné, később báró Vécsey Jánosné s Anna vokscs Horváth Lászlóné	150

	Lap		Lap
Repeczky Anna és férje báró Barkóczy Sándor	151	I. Imre és neje Nedeczky Apollónia	167
XIV. Ferencz és neje Szökő Amália	151	A Nedeczkyek leszármazása	167
Rudolf és neje nemes Varga Borbála	151	I. Imre az ősi birtokok visszaszerzéséhez szükséges okmányokat szerzi be s óvás-tételei	168
II. Amália Gosztonyi Gézáné és ennek gyermekei	151	A Tah nevű ősi birtoknak és ahhoz tartozó községeknek eladományozása Eszterházy Pál részére	168
I. Adám 1746 s neje Bánó Borbála	151	Az Eszterházyaknak és Wattayaknak a Tahyak leányágából való leszármazásuk	169
VIII. Ferencz	151	I. Imre gyermekei	169
Pál	151	IV. Klára Kállay Miklósné	169
XV. János	151	A Kállayak leszármazása Tahy Klárától és Kállay Miklóstól	169
I. László	151	II. Imre	170
I. Menyhért	151	XII. János	170
XIV. István és testvére Jenő	151	II. Károly	170
VIII. Mihály XIV. István fia	152	XIII. István	170
László VIII. Mihály fia	152	III. Imre (Ferdinand)	170
VIII. József Sáros vármegye alispánja	152	I. Ábel	170
IV. Ferencz és neje Ujfalussy Anna	152	VII. András	170
Ujfalussy- és Bernáth-család leszármazása	152	XIII. Ferencz	170
A Rudnay, Ujfalussy, Bossányi és Zsám-bokrétó családok	153	Homoki ház és templom	170
Az Ujfalussy-per	154	XIII. Ferencz levelei első nejéhez Tom-csányi Terézhez 1848—49-ben	170
VII. István és neje Mónay Zsófia	155	XIII. Ferencz gyermekei	172
II. gr. Zrinyi Miklós és neje gr. Kor-baviai Ilona leszármazottjai Mónay Zsófia ösei	155	Mária	172
Mónay Zsófiának leszármazása	155	Ábrahám	172
Lindvai Bánffyak	155	fzsák	272
Ilosvayak	156	Jakab (Jákób) neje vizmai Lukács Margit és gyermekei	172
Mónayak	156	Margit	172
Tököly Imre	156	IV. Anna	172
Rákóczy Ferencz zászlóbontása	157	II. Antal 1750—1806	172
Labancz-zászló	157	II. Antal neje jeszeniczei és vadasi Jan-kovich Constantia anyai ági leszármazása Tahy Ferencz főlovászmestertől és gróf Zrinyi Ilonától	173
VII. Istvánnak és nejének Mónay Zsófiának gyermekei	157	II. Antal és neje a bihar vármegyei Szent-Andrást eladják és annak árán veszik a pesti házat és Pest vármegyében Uri helységet	173
II. Gábor és neje Ráthy Magda	158	Pesti ház	174
II. Gábor birtokai	158	II. Antal gyermekei	174
Ráthy Magda leszármazása	158	IV. Antal	175
Ráthyak	159	I. Constantia	175
Nagy Mikályiak (Gr. Sztárayak)	159	II. Kata Rolly Sámuelné családja	175
Keszyek	159	V. József báró 1791—1858	175
II. Gábor gyermekei	159	Báró Tahy József arcképe	175
XI. István és neje Komlóskeresztesi Fejér-váry Klára	159	Tahy József bárói diplomája	176
Fejérváryak	159	Bárói czimer	177
Héderváryak	160	Báró Tahy József végrendelete	177
XI. István pere Kende László ellen Kollát és Pupka-Helmecz Ung vármegyei birtokok miatt	160	XIII. János és neje Kornis Róza	177
XI. István (de Tah et Nyirjes) óvástétel Boros helység miatt Kállay Juliánna ellen	160	Madarász József függetlenségi képviselő Antal	178
II. Adám és neje Jármy Erzsébet	160	Mária előbb rétháti Kövér Antalné, később Beszedics Lajosné	178
A Jármy és Paksy családok	161	II. Károly	178
A Ramocsaházy-család	162	Alispán választás Pest vármegyében 1836	178
A Paksy-család birtokai	162	Követválasztás Tolnában	179
A Paksy-család régi kastálya Böleskén	163	Károly első neje Petheő Anna s második neje Baranyay Ilona	179
II. Lajos király adománylevele Paksy (Pakos) János részére	163	Ghyczy Kálmán	180
Paksyak leányági leszármazottjai és azok osztálya és a Tahyaknak ellenük folytatott pere	163	V. Anna tajnai és tiszahelyesi Tajnay János cs. és kir. kamarásnak és Bars vármegye főispánjának neje	180
Tahyak és Jármyak leszármazása	164	Tajnay György leszármazottjai	180
Tahy Adám óvástételei és birtokszerzése	165	Tajnay Ilona báró Révay Simonné és családja	180
Tahy Adámné, Jármy Erzsébet szerencsétlen halála	165		
Tahy Adám Jeruzsálembé és Rómába zárandokol	166		
Tahy Adám részére Sáros vármegye által kiállított leszármazási bizonyítvány	166		
I. József királyi testőr	167		

	Lap
Szeszélyes	181
Ifj. báró Révay Simonné gróf Szapáry Ilma leszármazása Tahyaktól	181
V. Ádám és neje Salamon Etelka	182
Kossúth Lajos, a Ruttkay s Meszlényi családok és Jubál	182
Kossuth Lajosnak, a Salamon-családhoz való rokonsága	182
Meszlényi János leszármazottjai	183
Tolnai Festetich Mária anyai leszármazása	183
Salamon-család	184
Salamon Etelkának Tahy Ádámnének le- származása	185
Alapi Jánosnak neje Zrínyi Margit	186
II. Lajos	186
Tahy Antal és Jankovich Constantia örö- kösei és azok osztozkodása	186
II. Lajos neje gróf Wartensleben Ilona	187
Extení gróf Wartensleben Vilmos és neje gróf Teleky Klára leszármazottjai	188
Gróf Wartensleben Ida gróf Ráday Lászlóné	188
Lajos szolgabíró 1864+1884	188
I. Iván (János)	188
VIII. Klára Majthényi Istvánné	189
II. Lidia	189
XI. Anna	189
XV. Ferencz	189
VII. József 1851+1901	189
XVIII. István és neje szlaviczai Sándor Sarolta	189
Sándor Zsigmond arczképe	190
XVIII. István kamarás törzsfája	191
II. Sarolta francussói és neczpáli Justh Zoltánné	191
A Justh-család	192
XIX. István	192
Sándor László	192
Tót-Györk község ősi birtokosai	191

	Lap
Az Egry-család származása	192
Sturman Márton által épített tót györki ház	193
A Tahyaknak nógrádvármegyei ősi bir- tokaik	193
Tót györki ősi ház	194
Tahy Lajosné és Tahy Istvánné közötti vérszerinti rokonság	194
Fái Fáy IV. István és ecsédi Róthy Kata leszármazottjai	195
Gorbolnoki Tahy I. István leszármazottjai, Bolgár, Wattay, Baloghy, Horváth, Szi- lasy, Rákóczy, Bene, Kubinyi, Róth, Fáy, Darvas, Sembery, Beniczky. Lesz- kárty, nemes és báró Prónay, gróf Te- leki s Géczy családok	196

X. Fejezet.

A rokonsaládok.

Szlaviczai Sándor-család	197
Kis-sztricek ház	200
Beniczkyek	201
Beniczky Hermin, Vörös Pálné	202
Sturman Márton	202
Felső-szúdi Sembery Mártonnak és neje- nek nándori Bene Zsuzsánnának leszá- mazottjai	203
A Beniczky, a Sándor és a Tahy családok	203
Fáy család	203
Fáy István leszármazottjai	205
Végh János leszármazottjai	205
Jankovich Györgynek és Tahy Margitnak leszármazottjai	206
Prónay Gábornak és királyfalvi Róth Évá- nak leszármazottjai	206
Fáy-család leszármazása	207
A nemzetség birtokai	209

Sajtóhibák.

SAJTÓHIBÁK.

6-ik lapon alólól	7 sor :	1063—1000 év	helyett olvasd :	1063—1100 év
13-ik „ „	12 „	bereglvármegye	„ „	bereglvármegyei
17-ik „ felülről	30 „	iai	„ „	fiai
27-ik „ alólól	10 „	Pyhyeky	„ „	Pyspeky
28-ik „ „	12 „	Tisza	„ „	Tiszai
34-ik „ „	vonal alatt András név tévesen került ide.			
42-ik „ felülről	5 sor :	IV. János de Toch	helyett olvasd :	IV. János de Tóth
42-ik „ „	6 „	Dorottya de Toch	„ „	Dorottya de Tóth
46-ik „ „	6 „	Thúr Zsófia	„ „	Thúz Zsófia
46-ik lap. I. Mátyás király és neje neve alatt levő	vonal helyett —————			
vonal : mert Corvin János nem volt Frangepán Beatrix fia.				
47-ik lapon felülről	2 sor :	Thúr Zsófia	helyett olvasd :	Thúz Zsófia
47-ik „ alólól	10 „	hőse	„ „	őse
54-ik „ felülről	21 „	Thúr Zsófia	„ „	Thúz Zsófia
67-ik „ „	14 „	Kővárt	„ „	Kővár
69-ik lap. Gróf Zrinyi Péter táblázatánál	Ilona szigetvári hős	helyett olvasd :		
Miklós szigetvári hős.				
114-ik lap. Bakács N. táblázatánál	I. Péter	helyett olvasd :	Erdődy I. Péter.	
140-ik lapon felülről	9 sor :	Pauhakkal	„ „	Panhakkal
142-ik „ „	1 „	V. Ferencz	„ „	VI. Ferencz
142-ik „ „	5 „	V. Ferencz	„ „	VI. Ferencz
151-ik „ „	13 „	Gosztony	„ „	Gosztonyi
162-ik „ „	19 „	Magocsa	„ „	Madocsa
164-ik „ alólól	15 „	Tahy	„ „	Tah
164-ik lap után látható	leszármazási táblán Kosdnak : Miklós comes, valamint			
Miklós comesnek : I. János nem voltak fiaik, hanem távolabbi, de egyenes				
leszármazóik, mint ez a 34-ik lapon látható táblázatból kitűnik.				
167-ik lapon alólól	3 sor :	Bszter	helyett olvasd :	Eszter
173-ik „ felülről	8 „	Mátray Aranyka	„ „	Mátray Aranka
173-ik „ „	13 „	Konstantin	„ „	Konstantia
190-ik „ „	6 „	Sándor Lajosnak gyermekei	Imre és Lajos	
és nem Borának Ottlik Jánosénak				
200-ik „ „	20 „	Kis-sztricei ház	helyett olvasd :	Kis-sztricei ház
203-ik „ „	13 „	Ilona(Lipcsey Tamásné)	„ „	Gabriella (Lipcsey Tamásné)

ELŐSZÓ.

Hogy előhaladott koromban s daczára annak, hogy mint volt vármegyei tisztviselőnek sem alkalmam, sem időm nem volt genealogiával foglalkozni s mégis oly nehéz feladatra, családom történetének megírására határoztam el magamat, indokául az szolgál, hogy családom tagjai megismerjék őseik történetét, s a jövő nemzedék, buzdulva őseik hazaszeretetén, a magyar hazának hű polgárai legyenek.

Nagy munkára vállalkoztam s mondhatom erőmtúli munkára, s ezért ha családom tagjai, kiknek részére írom a nemzetség történetét, hézagot és talán hiányt fognának benne találni, szolgáljon mentségemül az, hogy egy nemzetségnek, mely évszázadokon keresztül a haza szolgálatában állott, jó és balsorsban, oly nemzetségnek, mely a belháborúk és a török hódítások idejében, az országnak egyik részéből a másik részébe hányatott, s a mely nemzetségnek egyes tagjai s nevezetesen a ma élő családtagok ősei, ősi birtokait elveszté, családi okmányaik eltűntek; történetét megírni sokkal nehezebb, mint oly családet, melyet mindenkor a szerencse Istenasszonya kísért, s a mely családnak története rövidebb időre terjed, s működési körük kisebb területre szorítkozik.

Művem minden fogyatkozása mellett addig is, míg a herczeg és gróf Esterházy, gróf Draskovich és gróf Jankovics családok levéltári gazdag anyagai, hol a családomra vonatkozó, fontos okmányok közlésre kerülnek, családom jövő nemzedékének szolgálatot tesz; mert látni fogja abból, hogy családjának története mennyire egybe van forrva a magyar nemzet történetével, s mert ezen családtörténeti műben megvan a kiindulási pont, sok hiteles adat egybe van gyűjtve és könnyű lesz már nekik ezt kiegészíteni s kibővíteni.

Köszönetet kell itt mondanom Makay Dezső családtörténeti íróknak és közigazgatási bíró barátomnak, ki első volt művem megírására bátorítani, buzdítani és útbaigazítani; Pauler Gyula ministeri tanácsos országos levéltárnok úr ő méltóságának, ki készséggel engedélyt adott arra, hogy az országos levéltárban kutathassak; dr. Fejérpataky László, dr. Sebestyén Gyula, dr. Schönherr Gyula uraknak, kik a nemzeti múzeum könyvtárában a kutatásaimat lehetővé tették; dr. Ferenczy Zoltán, dr. Máté Sándor és dr. Kudora Károly uraknak, kik rendelkezésemre bocsájtották az egyetemi könyvtárban levő családtörténeti munkákat és kéziratokat; dr. Werthner Mór, dr. Karácsonyi János és Doby Antal családtörténeti íróknak, kik szivesek voltak a hozzájuk intézett kérdésekre kellő felvilágosítást adni; a leleszi, a pozsonyi, a pannonhalmi apátságoknak, kik kegyesek voltak családomra vonatkozó okmányok másolatait megküldeni; Bornemisza Jánosné Tahy Kata, Tahy Mihály pozsonyi kir. áblai ülnök, Tahy József Sáros vármegye alispánja, Tahy Jakab ministeri titkár, Tahy Endre Ung vármegye aljegyzője és Barkóczy Sándor báró ministeri osztálytanácsos rokonaimnak, kik a családomra vonatkozó több hiteles okmányt szolgáltatnak kezemhez; Kőszeghy Sándor Pest vármegyei főlevéltárnok barátomnak, ki számtalan ügyben adott felvilágosítást; és végre

dr. Jankovich József Mihály munkácsi főgymnasiumi tanár úrnak, ki vélem dolgozott s vélem gyűjté nagy fáradsággal és pontossággal a családra vonatkozó adatokat.

Munkámat megkönnyítette Tahy Gáspár kézírata, a mit ő részint a rendelkezésére állott családi okmányok, részint Sambucus, Szekér, Helmár és Bonfinius után és egyéb szakmunkák és folyóiratok alapján írt, s hogy a XVIII-ik században élt Tahy Imre és szépatyám Tahy Ádám, továbbá az 1858-ik évben elhalt atyai nagybátyám Tahy József báró, kik a családi okmányok egyrészét a célból szerezték be, hogy a török hódoltság alatt elvesztett birtokokat, a női ágbeli rokonnoktól visszaszerezhessék és ezen iratokkal, melyek legnagyobb része a gombai családi levéltárban őriztetnek, a XV-ik századtól kezdve, teljes hitelű családi leszármazási táblázat birtokába jutottam, mely táblázaton nemcsak a férfi-ág, de az én ágamnál az anyai ág is, ízről-ízre, meg van állapítva.

Kötelességem még felemlíteni, hogy: a Zrínyi rokon család történetét, Salamon történetírónak „Az első Zrínyiek“ című művéből vettem, beleszöve a Tahy-akra vonatkozó adatokat. Az egyéb művekből vett idézeteknél vagy a történelmi művet, vagy az író-t említem fel.

I. FEJEZET.

A család származása.

Heves vármegyében a XVIII-ik század végén és a XIX-ik század elején Monostor községben élt Tahy Gáspár, Heves, Sáros és Csongrád vármegyék táblabírája, nagy szorgalommal gyűjtötte a Tahy-nemzetség származására vonatkozó okmányokat, ezen okmányok alapján írta meg kéziratát, sajnos azonban, hogy az általa felemlített családi eredeti okmányok hollétét kipuhatolnom nem sikerült, magát a kéziratot Barkóczy Sándor báró vallás- és közoktatásügyi ministeri osztálytanácsos barátomtól kaptam, kinek neje Repeczky Anna Tahy Gáspár unokájának, Tahy Etelkának, Repeczkynének későbbi Vécsey Gyula bárónénak leánya.

Tahy Gáspár a 162 lapra terjedő kéziratát a következő bevezetéssel kezdi:

Origo, et Antiquitas Nobilissimae Familiae de Tah.

Orwtnam olim annos Equites, et Milites Strenui de Tah in Asia, tan dem Transylvania, antequam Arpad'o Duce A°(744)in Pannoniam commig rarunt, sedem suam fixerunt, ingens temporis intervallum, et tantae rerum revolutiones incortum posteri's relique runt. Illam indubitatum traditionem, multis retro seculis, a Majoribus acce pít, sed et e Radicalibus Familiae litteris erruitur, nobilis Familia, sua quondam incunabula in Comitatu Pilisiensi extitisse. Hinc genus et proavos. Cujus hodieque extat indicium cum Castrum Toh-vulgó Tah vára-silis ruinis sepultum, strenuorum olim Equitum et To parchia.

Tahy Gáspár felemlíti, hogy az Asiából kijött Toh-u. 862. évben, a magyarok egyik vezére volt s hivatkozik Severini János, Magyarország történetének 88-ik lapjára.

Itt Tohu — a mely egyenlő Toh-hal vagy Toch-chal, személynevet kell hogy jelentsen, de hogy ezen Tohu, a nemzetség tagja, avagy őse volt-e, Tahy Gáspár nem igazolja és így csak az van véle bizonyítva, hogy a honfoglaló magyarok Toh-ot személynévnek használták. Nincs azonban kizárva az sem, hogy ezen Toh csakugyan a nemzetség tagja volt és a későbbi nemzedék az ő nevét vette fel vezetéknévül, mert a nemzetségnek a XIII-ik században élt egy tagja, kinek vezetékeve mellett személyneve is Toh volt és az okmányokban Toh de Toh de genere Rusd fordul elő.

Tahy Gáspár kéziratában tovább folytatja:

Circa Annum 1098 fuit Nicolaus de Tah, tempore Colomani Regis, a quo

temporis calculos (Supputarae), cepit posteratis, ceteros stirpis hujus Hevvas sibi Antiquitas vendicavit.

Itt természetesen a Tah nem vezetéknevet jelent, mert ez időben ilyent nem használtak, de azt jelentette, hogy Tah-ról való s az volt lakóhelye.

Tahy Gáspár szerint ezen Miklós a Tahyak, és a Taloczyak ősatya.

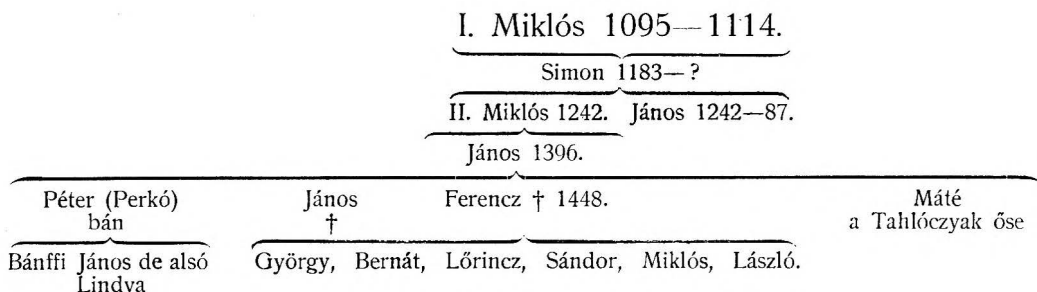
Ezen Miklós, kit első Miklósnak nevezhetünk, a Pilis vármegyei Tah birtokosa, már mint szlavoniai birtokos is szerepel. Főembere volt Kálmán királynak Dalmatia és Horvátország meghódításánál.

Tahy Gáspár, az 1242-ik évben, IV. Béla király idejében élt, a tatárok elleni harczban résztvett és a királyt menekülésében követett második Miklóst is felemlíti és róla egy krónikás után ezeket írja:

Anno 1242 sub Bella 4°/ Nicolaus de Tah, sub jugata per Tartaros Hungaria recepit se Dalmatiam, cognita ibi viridignitas, ad apud Ragusanos effecit, ut cum Patritiorum albo insertum non pacate duntaxat, sed honarate etiam vellent vivere.

Mint hogy úgy az első mint a második Miklós már Dalmatiában és Horvátországban is szerepelt s különösen, hogy második Miklós Raguzában is lakott, keletkezhetett a történetíróknak azon véleménye, hogy a Tah-nemzetség törzséből kivált Tahlocziak (Talovec-ék) dalmát származásúak, pedig a Tahí, — Toch — nevet, midőn Zsigmond király Tahy Jánosnak és fiainak Péter, János, Ferencz és Miklósnak adományozta Talovec várát, a hozzá tartozó uradalommal, a három testvér, Péter, János és Miklós változtatta át Tallócziara.

Tahy Gáspár egybeállítja a család leszármazására vonatkozó táblázatokat is, 1098. évtől 1830-ik évig. Egyes leszármazási táblázatokra még visszatérek, de bemutatom az 1098-tól 1438-ig terjedőt:

Ezen táblázatban a leszármazás mint látjuk nem folytonos s a család ősei közül már ismert több családtagot fel nem említ, de helyesen említi az 1396-ban élt Jánost, ki Erdélyország vajdája volt. Ferencz fiát a horvát bánt és ennek fiát Györgyöt Kanizsa és Világos vár kapitányát Szilágyi Mihálynak és így Hunyady Jánosnak is sógorát.

Ha Tahy Gáspár emléke iránt a kegyelet nem vezérelt volna, úgy, a család eredetére vonatkozó nem az általa, de az én általam gyűjtött adatokat kellett volna előbb felsorolnom; minthogy azonban, az övét már általánosságban ismerttettem, áttérek az én kutatásaim eredményére.

A Tahy-nemzetség, mint honfoglaló nemzetség személynevét, mely később a család vezetéknevévé vált 's az okmányokban Toh, Toch, Tah, Tach, Thah, Tohu változatokban fordul elő, Ázsiából hozta magával és nevét adta a nemzetség, első lakó helyének, a pilisvármegyei, a mai Pest-Pilis Solt-Kis-Kún vármegye pomázi járásába tartozó Tah pusztának vagy a mint ma nevezetik, Tahitótfalunak, hol még a mult század közepén is látható volt a Tah-vár omladéka, a hova a kincstár, a vár omladékaiból kiszedett kövekből borházat építettett.

Családom leszármazásának megállapításánál dr. Karácsonyi János családtörténet-

írónk azon álláspontra helyezkedem, hogy az ősnemzetségek leszármazottjai nem mindegyike nevezetetik a történetírók által az ősnemzetség — genus — nevén, de azok egyes nevesebb tagjait ősnek tették meg és ezek utódait már a nevesebb tag után nevezik, elhagyván azoknak ősnemzetségi nevét. Így ismerünk ma már, a Horváth István által felsorolt honfoglaló 108 ősnemzetség helyett 180 ősnemzetséget.

Így van ez a Tahy-családnál is. A családnak azon tagjai, a XIII-ik századtól kezdve, mióta az okmányokban a genust is felemlítik, kik az anyaországban szerepeltek, mint a Rosd — Kosd — genusból származók nevezetnek; míg ellenben, kiknek Tót-, Horvát- és Dalmátországokban jutott szerep, az újabb történetírók által már az ősnemzetségből származó Acsa, — Acha, Aga, Atya — után ennek nemzetségből származottnak mondatnak.

A Rosd vagy Rusd genus-t Horváth István a honfoglaló 108 ősnemzetség előbbkelői között említi. Az Acsa — Acha, Aga, Atya — mely a Rosd-genusból vált ki, fel nem említi. „A magyarország régi nemzetségei“-ről szóló munkájában, a Tahy-ak ősnemzetségi nevét Rosdnak — Rusdnak — olvassa, megírja azonban, hogy a Rosd vagy Rusd, lehet, hogy Kosd vagy Kusd-nak lenne olvasandó, de reá bízva ennek megállapítását a későbbi nemzedékre. Wenczel is így nevezi ezen ősnemzetséget, az „Árpád-kori új okmánytárban“. Kézai azonban az ő „Krónikájában“ Kosd, Kusd, Kusid-nak írja, ezen nézethez hajol Marczali Henrik is, mert a „Magyar Nemzet Történetének“ II. kötetében 567. lapon, Rosdi Kis Mihályt, a Tahy-család tagját, Kosd — Kusd, Kusod — genusból származtatja.

A „Rosd — Rusd — genusról a „Várad-i Registrum“ 52-ik lapján ezeket olvassuk.

„Kezdjük az előkelő családokon. Róluk sok adatot találunk a várad-i registrumban, daczára annak, hogy éppen az ő ügyeikkel bajlódik legkevesebbet, az isteni ítéleti törvényszék. Nyoma van ebben a máshonnan is neves, ismeretes Aba, Apor, Borsa, Csanád, Guth-Keled, Hodos, Kalotha, Kaplony, Kátha, Miskolcz, Rusd vagy Rost (366 okl.), Szenté-Mágocs, Szorard, Tét és Zács nemzetségeknek.

Habár én a nemzetség tagjait „de genere Rusd — Rosd — fogom említeni, mert az általam idézendő okmányokban legtöbbször Rusdoknak nevezetnek, de én Marczali Henrik nézetén vagyok mert azt hiszem, hogy a régi okmányokban, tévesen olvastatott a Kosd Rosdnak.

Tudjuk azt, hogy Kund vezér a honfoglaláskor Szatmárban és Ó-Buda környékén kapott birtokokat és fia Kosd, kit Kusod-nak, Kusd-nak és Kucsid-nek is írnak, Ó-Buda környékén ültette föl sátorát. Kucsid volt Árpád követe Szvatoplukhoz és ő vitte néki a vörös kantáros fehér lovat és kérte érte a meghódolás jelvényeit, a földet és a vizet.

Kosd-nemzetség tagjai bírván Ó-Buda környékét, el lehet képzelni, hogy birtokaik nemcsak Tah és szomszéd területeire s az úgynevezett Rosd szigetére, de a Duna jobb- s balpartjára s így több mértföldre terjedt ki és pedig, a Duna balpartján Kosdtól Marosig és Kosdtól Acsáig 's innen Mácsáig, a jobb parton pedig Ó-Budától az esztergomvármegyei Csév-ig.

A nemzetségek, ragaszkodtak ősi birtokaikhoz, azokat idegen nemzetségeknek, — ha csak az elidegenítésbe a nemzetség összes tagjai bele nem egyeztek, — el nem idegeníthették, azokhoz mindig elsőbbségi joggal bírtak az ágbeli rokonok úgy a megvételnél mint a királyi adományozásnál s ha a nemzetség egyik ága kihalt, a gazdátlanul maradt birtokhoz, ezzel szomszéd nemzetségbeli birtokos családtagnak volt igénye s joga, az elhalt rokon birtokához.

Ezen ősi jogból következik az, hogy Kosdnak birtokai és ezek között a pilisvármegyei Tah és a nográdvármegyei s az ő nevére nevezett Kosd és ezek vidéke, a vezérek és Árpádházbeli királyok idejében, csakis az ő utódaira szállhatott át, miből ismét az következik, hogy a Rosd — Kosd — nemzetség, a mely nemzetség, a honfoglalástól századokon keresztül volt ezen vidék birtokosa, Kund — Kend — nemzetségből származott, mely nemzetség később több ágra oszolván, a nemzetség nevesebb tagjaitól, az ősnemzetség nevével eltérőleg, más nemzetségi

nevet kapott, így kapták a Meskó-család tagjai ősüktől Györkétől, a Györke-nemzetség nevet a Rosd vagy Kosd genus helyett melyből származtak.

Hogy az ősnemzetség neve, melyből a Tahy-ak vagy az ősrás szerint, — Toh, Thoh, Toch, Touh-ok — származnak, Kosd és nem Rosd volt, abból is lehet következtetni, hogy az ősrégi Kosd községről kellett elnevezni, a Váczi alapítása előtt véle tőszomszédos 's mai szent-endrei szigetet, Kosd szigetének, Kosd község valószínűleg Kosd vezérnek volt lakóhelye és ezen község nevét még ma is fenntartotta, de szigetének neve, mely szintén a Toch — Tah — nemzetség volt és azon ők több községet és a mai Sziget-Monostor község helyén egy monostort alapítottak, nevét az idők homálya fedte el és csak a régi okmányok rossz olvasásából kaphatta később a Rosd nevet, mert ezen sziget, már 1382. évtől, midőn a nemzetség tagja, István váci püspök, Szent-Endre várost, a szigeten épült Monostorral együtt Mária királynénak ajándékozta, lett a neve „Szent-Endrei“ sziget.

Az ős Rosd — Kosd — nemzetség már a XIII. században, nagyon sok, most már összeköthetetlen ágra oszlott s egyes ágai elaprósodtak.

Én mindannyi ággal nem foglalkozhatom, művem szűk keretében nem terjeszkezhetek ki mindazon családokra, melyek az ős Rusd — Kosd — nemzetségből származnak, csakis az ősnemzetségből származott 's ősi családi nevüket megtartott botos és szlavóniai, másképen gorbolnoki, gradischai, szomszédvári 's sztubiczai ágbeli Tahy-családtagokat vettem fel munkámba, czélul tűzvéni ki, a most élő és a tahvári, gradischai és tarkeői előnevek használatára jogosított, jelen korban élő Tahycsaládtagoknak, egyenes leszármazását kimutatni, főszlyt fektetve azok őseinek társadalmi és politikai szereplésük és birtokviszonyai ismertetésére.

Minthogy a Rusd-nemzetség, már a XIII. században, nagyon sok ágra oszlott, megmagyarázható az, hogy a nemzetség tagjainak, már ezen évszázadot megelőző századokban is, nemcsak az anyaországban, Abaúj, Baranya, Bereg, Bihar, Esztergom, Győr, Nógrád, Pest, Pilis, Somogy, Szatmár, Tolna, Vas, Veszprém és Zemplén vármegyékben, de Szlavóniában Zágráb, Pozsega és Verőcze vármegyékben is voltak birtokaik, sőt már a XI. században Horvát és Dalmát országokban is.

Éppen azon körülmény, hogy ők Szlavóniában is birtokosok voltak, támad a most élő Tahy-ak egyenes leszármazásának megállapításánál némi nehézség. Mert a Szlavóniában szerepelt Szomszédváron és Sztubiczán lakott Tahy-akat, több család-történeti író, nem az ős Rusd genusból származottnak, de ezen genusból származott Aga, — Agha, Acsa, Atya — néven ismert családtagot megtéve családalapítónak, az ő családjából származottnak mondja. (Dr. Karácsonyi János: Magyar-Nemzetségek a XIV. század közepéig. I. k. 72. l.) Némely család-történeti író s ezek között dr. Karácsonyi János és Barabás Sámuel, meghamisított okmányok és a meg nem hamisítottak rossz olvasása alapján a szomszédvári és stubiczai családok vezetéknévét a Toch-ot nem az új írásmód szerint Tach-nak — Tah-nak — de Tóth-nak olvassa és írja. A téves olvasásban, Fejér György megy elől, az azonban több mint valószínű, hogy Fejér Györgynél ez csak sajtóhiba, a miben könyve bővelkedik, de elég volt arra, hogy másokat is tévútra vezessen, a mi annyival inkább megfogható, hogy a XIII. és XIV. századbeli oklevelek olvasói előtt ismeretes dolog, hogy a *c* betűt a *t* betűtől, csak ritka esetben lehet megkülömböztetni, különösen a vezetéknéveknél s csak a mellékkörülményekből határozható meg, hogy a két betű közül melyik van értve. Dr. Nagy Géza történetírónk, a szomszédvári és stubiczai család ősei közt említi Acsát, s minthogy a szomszédváriak, mint azt lentebb be fogom igazolni, a Toch — Tah-nemzetség tagjai, így kétségtelen, hogy Acsa is a Rusd genusból származott.

Ezen Acsa — Agha — élt 1063–1000 év közt — a nemzetségnek oly kiváló tagja volt, hogy nem lehet csodálkozni azon, ha ennek utódait, a szomszédvári és a sztubiczai Toch-okat, Tach-iakat, a történetírók ezen ágbeli ős után nevezték Acsa-genusbelieknek.

Hogy a horvát történetírók is a szomszédvári ősbirtokosokat Acsa-nembeli-nek mondják, az is megfogható; mert: Acsa — Agha — Salamon király nádora és Szent László király korában esztergomi érsek és az ő javaslatára alapi-

totta Szent László király a zágrábi püspökséget, ezáltal a horvátok az Agha-nemzetséget nagyra becsülik s horvát származásúnak tartják.

Ha már most tekintetbe vesszük azt, hogy a Tahy-ak ösfoglalási birtoka Tah és vidéke s a Rosd — Kosd — szigete körül terültek el a nemzetség birtokai és azok kinyúltak Kosdtól—Acsáig és felfelé Kosdtól—Marosig, nem lehet kétségünk az iránt, hogy Acsa község is éppen úgy mint Tah, a nemzetség tagjától kapta nevét.

Ha figyelembe vesszük azt is, hogy a váczy püspökség is, Salamon király legyőztetése után, Géza király által, Agha kezdeményezésére alapított; mert: több egyházi írónak azon állításaival, hogy Szent István király 12 püspökséget alapított, melyből tizenegy ismert, így az ismeretlen 12-iknek a váczy püspökségnek kell lenni, nincs igazolva, hogy a váczy püspökséget is Szent István alapította; azt kell feltételezni, hogy a püspökség székhelyét Vácot és azzal tőszomszéd Kosd községet is, a Rosd nemzetségbeli Agha — Acsa — a nemzetség tagja adományozta, kinek azonban dr. Wertner Mór családtörténetírónk szerint, gyermekei nem maradtak, ez esetben, nem fia de testvéröccse lenne azon Miklós, ki Kálmán királynak 1095-től 1114-ig főembere volt.

Nem csak Vác környéke, de Zágráb vidéke is a nemzetség tulajdona volt egész a török hódoltságig, 's itt is azt kell következtetni, hogy midőn Agha Szent László királynak javasolta a zágrábi püspökség alapítását, ezen terület is, a Rosd nemzetség tulajdona volt; mert dr. Karácsonyi János családtörténeti írónk szerint, az Agha-nemzetségnek birtokai Zágráb vármegyében a nemzetség birtokai, caaknem mindenütt érintkeztek a zágrábi egyház (püspökség, káptalan és predialista nemes) földével.

A szomszédvári Tahy-nemzetség Szlavóniában Verőcze vármegyében is, nagy kiterjedésű birtokokat bírt és a XIII-ik században, ők voltak Szlavóniának egyik legnagyobb birtokosai, 's így az ő nemzetségükből származottnak kellett alapítani a Nógrád vármegyei Verőcze községet, az általa bírt vagy Vác vagy Moros (Maros) határaiból. Miért nevezte volna el annak alapítója az új községet Verőczének, ha nem a szlavoniai birtoka után és éppen azért, mert azt, az ő verőczei jobbágyaival népesítette be.

A család származását általánosságban előadva, az előadottakat a család illető tagjánál fogom okmányokkal igazolni, 's most áttérek a nemzetség egyes tagjaira.

A nemzetség egyes tagjainak ismertetésénél nem követem az időrendet, de kezdem a XIII. századnál, midőn az okmányokban, a nemzetségek nevét is kezdik használni.

Mint fentebb is megírtam, habár én a nemzetség ősi nevét Kósd-nak tartom olvasandónak, mert az általam idézendő történelmi művekben nagyobb részben Rosd nemzetségnek neveztetik, ezen nemzetség nevet használom, közlöm azonban az okmányokat is, hol a nemzetség Kosd-nak íratik.

*

Az általam ismert okmányok, történelmi művek, krónikák és családi szóhagyományok alapján közöltem véleményemet a nemzetség származásáról, hogy mennyiben van igazam, az alább közlendő okmányokból, a becses olvasó foghat ítéletet mondani.

A nemzetség egyes tagjainak ismertetését kezdem, II. Endre király uralkodásának idejében és ezen időben élt családtagokra vonatkozó adatok legnagyobb részét a „Várad Regestrum“-ból vettem.

A várad perек megbecsülhetlen kútfői ezen kor történelmének, mert nem díszben, ünnepélyes színben, hanem munkájukban, érdekeik 's szenvedélyük küzdelmében mutatják be az ország hatalmasait. Úri vagy nemesi rendről, általánosságban, nincs szó. Nem fordul elő az egész kútfőben a mágnás kifejezés, de még a „nemes“ — nobilis — sem. Kitüntető címet még a főpapoknak sem ad.

Az egyetlen méltóságnév, a comes, ispán, azt mutatja, hogy ezen korban még mindig kizárólag a királyi hivatalt tekintik olyannak, mely méltóságot ad. Kivüle még csak a „magister“-mester fordul elő, mint megtisztelő, előkelőt, vagy annak fiát jelölő cím. A comesek testvérei vagy fiai egyszerűen nevükön neveztetnek, úgy mint bármely szolgáló ember vagy várjobbágy. Csak annyiban részesülnek az isteni ítéletek peres ügyében kiváltságban, hogy ők nem viszik a tüzes vasat, hanem elég bizonyítás Szent László sírja fölött letett esküjök 's így a tények és nem az elnevezések adnak legtöbb esetben felvilágosítást a felől, hogy csakugyan az előkelő osztályhoz tartozóval állunk szemben. (Magy. Nemz. tört. II. k.)

Az isteni ítéleteknél, úgy a bírói mint az ítéletek végrehajtói szerepét a comesek teljesítették és pedig rendszeren azon vármegyebeli comes alkalmaztatott bíróul vagy végrehajtó poroszlóul „pristaldos“-ul, a mely vármegyebeli volt az, ki felett bíraskodni kellett.

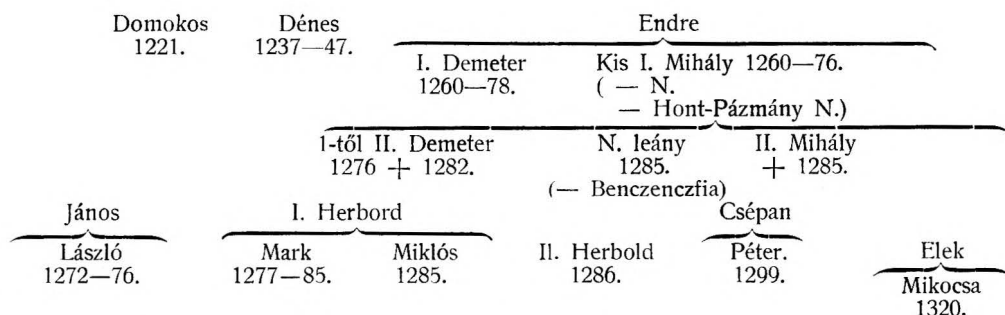
II. FEJEZET.

Vegyes ágak és a Ruusd, Rusd, Rysd, Rosd, Rosdó, Kosd genus névvel előforduló családtagok.

Rosd szigetének régente a mai szentendre, Visegrádtól Békásmegyerig terjedő Duna-szigetet hívták. (Béll Mátyás, dr. Karácsonyi János). Kétségtelen, hogy a nemzetség e szigeten lakott 's ez a Rosd-nemzetség névadójától vette régi nevét. Rosd szigete közelében terültek el a nemzetség ősi jószágai is. (Magyar Sion VI. 433. Dr. Karácsonyi III. k. 20. l.)

A nemzetséget, dr. Karácsonyi János is, jómódú előkelőnek mondja, de főlemlíti, hogy a XIII. században már nagyon sok, most már összeköthetetlen ágra oszlott 's így egyes ágai elaprósodtak.

Tagjai közül időrendben a következőket sorolja föl.

Szükségesnek láttam dr. Karácsonyi János által felsorolt családtagokat itt feltüntetni, hogy a Tachy nemzetség eredetét ezzel is igazoljam, és ismertetem a család azon egyes tagjait, kiknél a folytonossági leszármazási kapcsolatot, nehogy hibát kövessék el, meg nem állapítom 's csakis egyeseknél fogom felemlíteni, hogy az illető kinek a fia vagy testvére, a mint azt a rendelkezésemre állott okmányok alapján megtudtam állapítani.

Domokos,
de genere Rusd
1221.

A Pilis vármegyei Tah-on lakott, de mint Bihar vármegyei birtokos is, II. Endre király idejében, 1221-ben a várnépek összeszedésére kiküldött Tiborcz, Gyula és Illés ispánokból álló bizottságnak pristaldosa — végrehajtója, — a perdöntő eskü meghallgatása végett Váradon járt.

Róla a „Várad Regestrum“ 497. lapján ezt olvassuk.

Mikoron András király kiadta volt a rendeletet, hogy a várnak szétszóródott köznépét össze kell gyűjteni, a bihariak jobbágyaikkal, tudniillik Lukács, Pál, Tita és másokkal egyetemben perbe fogának nehány egyházi örök jobbágyot, Teda-t, Bellas-t, Tibe-t, Bognan-t Apáti falúból. mondván, hogy a bihari várnak közrendű alattvalói. A fönnemlített egyháznak apát ura és Walk azon egyháznak patronusa Péterrel Walknak a rokonával azt állították, hogy azok a tordai monostor elválaszthatatlan jobbágyai. Tiborc, Gyula és Illés ispánok, kik a király bírái valának az ilyes ügyeknek, a szóban forgó apátornak, a mondott patronusnak és megnevezett rokonának ítélték az esküt, kik megjelenvén pristaldusuk a Rusd nemzetségből való Domokos előtt, megesküdtek Szent László sírja fölött, és ekként beigazolták, hogy a pörös jobbágyokat, jogosan tartja a nevezett egyház a magáénak.

Dénes comes.
Dyonisius Toh, Toch Thou de
genere Rusd.
1221—1248.

A Rusd szigetével szemben eső Tah-on lakott. Endre király főembere. Simon fia. Szerepel 1221-től 1248-ig Bihar, Veszprém, Nógrád, Pilis és Győr vármegyékben mint birtokos 's mint ilyen, pristaldus, királyi ember Homo Regius — és Comes; sőt tekintve azt, hogy ő a pannonhalmi apátság ügyében is ítélt, illetőleg eljár, Esztergom vármegyei birtokosnak is kellett lennie, mert a birtokháborítási pereknél, csak az illető vármegyei tekintélyes birtokos nemes alkalmaztatott.

Hogy Dénes családi neve egyik okmányban Toh-nak, másik okmányban Tochnak sőt Thou-nak is iratik, a személyazonosságot nem zavarja. Ezen időben, midőn az okmányok irattak, a vezetéknev még általánosan nem volt használatban, itt inkább az illető lakóhelyét jelentette, a miből látjuk, hogy a helyneveket sem írták egyformán a nem magyar származású, legtöbbször olasz szerzetesek. A nemzedék leszármazásának megállapításánál Tah-nak, ily különbözőképpen lett írása igen fontos szerepet visz, mert a későbbi okmányokban, midőn már a vezetéknevek általánosan használtak, a családtagok nevei is igen gyakran ily különböző módon iratnak és abból, hogy a családtagok neveit is, némely írók Tochnak írták, a rossz olvasás folytán, későbbi írók azt Toth-nak ferdlítették el.

Dénes személyazonosságát az igazolja, habár vezetékneve, vagy mondjuk lakóhelye, különféleképen is iratott, hogy lakóhelyének nevén kívül az ő nemzetsége — genus — neve is fölemlítettik.

Dénesnél, a család mostani nevének használatán kívül, az is eltűnő és különös figyelemre méltó, a mely a család ősiségét és előkelőségét is igazolja, hogy egy 1248. körül kelt oklevélben, Comes Dyonisius de Toh de Genere Rusd választott bírónak veres pecsétje volt (Szentmártoni apátság levéltára, Capsa ³/_{XIII.} Litt Z. e. sectione), mely pecsétnek, sajnos ma már az okmányon csak nyoma látszik, maga a pecsét elmállott, mint ezt, főtisztelendő Erdélyi László apát úr, a hozzám intézett levelében vélem szíves volt tudatni.

Dénesre vonatkozólag, a következő okmány kivonatokat ismertetem.

1. A nagyváradi tűzpróbájú törvényszék, 366-ik peres esetében 1221-ik évben, Dyonisius de genere Rusd volt pristaldus. (Registrum de Várad. Endlicher Monumenta Arpadiana pag: 736.)

Nagy Iván alapvető munkájában, kit ő Toch-nak ír, a Rosty családnál említi, mindannak daczára, hogy Dénest nem tartja a Rosty család tagjának, de a Rusd-genusból származottnak 's művének IX. kötete 171-ik lapján a fenti okmányra hivatkozik.

Ezen oklevélben, Dyonisius de Toh degenere Rusd, mint a nádor pristaldusa szerepel. (W.: Árp. újk. XI. k. 250 okm. 294 l.)

4. Dénes nádor Urias pannonthalmi apátnak kérésére „Kayar“ helység birtokviszonyainak rendezése tárgyában intézkedik.

Ezen 1239-ik évben kelt oklevélben Comes Dyonisius de Toh, mint a nádor pristaldusa szerepel. (Ugy. ott. VIII. k. 52. okm. 80 lap.)

5. A győri káptalan bizonyítja, hogy megjelent előtte Atya Dénes de Thou-Toh-szolgája és Theger fia Péter, a mosonyi vár jobbágya és ez utóbbi vallomást tett, hogy ő Buhum faluban (ma Bőny, Győr vármegyében) fekvő 90 holdnyi birtokát, két márkaért (egy márka a mai pénzünk szerint 21 forint 60 krajczár) és egy fentő borért, az említett Dénesnek adta el és a pénzösszeget hiány nélkül átvette, de azon feltétel mellett, hogy ha netalán a földbirtok miatt valaki pert kezdene és Dénes azt maga számára fön nem tarthatná, az esetben Theger fia Péter, köteles néki az említett pénzösszeget hiány nélkül visszaadni. (U. o. VI. köt. 70. okm. III. lap.)

6. Ugyanő 1248. évben fogott bíró volt a pannonthalmi apátság és a templomosok közt forgott per elintézésére. E per a győr vármegyei Táp-Szentmiklóstól keletre eső Szöllős falu határának felosztása körül forgott. (Dr. Karácsonyi I. Magyar Nemzetségek a XVI. sz. közepeig III. k. 21 l. Wenczel: Árp. u. okt. VI. k. 197. okm. 278 l.).

Ezen okmányban, a fogott bírák között említett Dyonisius de genere Rusd mint comes szerepel, mert az oklevél mondja, hogy a bírák mind comesek, valószínűleg Győr és Komárom vármegyékből. Érdekes, hogy az oklevélben a nyolcz bíró közül csak négynek, köztük Dénes comesnek van pecsétje, miután mint az oklevél mondja, mindnyájuknak nem volt saját pecsétjük. Az oklevél eredeti példánya, mint fentebb is említém, a pannonthalmi apátság levéltárában van (lap 23/VIII. Litt initto. Z. e. sect.) de a pecsétek az okmányról már hiányzanak.

7. Dénes nemcsak mint Atya Dános, de mint Agya is előfordul az okmányokban. (M. N. T. II. k. 358. lap).

Gábor
Gabriel de Tohh
1230.

Szerepel 1239. évben, mint pristaldus s lakott Szatmár vármegyében Toh községben. Reá vonatkozólag két okmányt találtam.

1. Dénes nádor biznyságlevele a Káta nemzetségből való Poueth és a szatmári csengeri vár jobbágyai között kelt egyességről 1239. évben kiállított oklevelet. (W.: Árp. új oklt. XI. k. 217 okm. 310 lap).

2. Ugyanezen ügyben, ugyancsak 1239-ben, Gabriel de villa Toh, mint nátori pristaldos szerepel. (W.: Árp. új okmt. VII. köt. 57. ok. 78 lap).

Ezen szatmárvármegyei Toh nevű földről, Szirmay Antal, Szatmár vármegye ismeretek című művének I. k. 39 lapján azt írja, hogy V. István, 1268-ban Gergelynek és Bertalannak Pál fiainak adományozza. Ezen birtok tehát már 1268-ban nem volt a Tah-nemzetségé.

Chépán (István)
de genere Rosd-Rusd.
Élt 1250 évkörül; ennek fia
Péter
1299.

Chepán fia Péter 1299. évben, mint Homo-Regius, a vácsi püspök és Tiburcz fiai közt létrejött birtokcserét hajtotta végre. A cserélt jószágok Nógrádon és Halászon voltak. (Kubinyi Ferencz Árpádkori oklevelek, Magyar történelmi emlékek. I. köt. 200. okl. 119 lap).

I. Sixtus
De Toh
1280.

Sixtusról csak annyit tudok, hogy fia szintén Sixtus volt, ki 1280 körül élt. (Gr. Sztáray-család okl. tára I. k. 20. okm. 25 lap) és reá vonatkozólag ezen okmányt idézhetem.

Az egri káptalan igazolja: Sixtus de Tah, Sixtus fia, Fel-Ida nevű rész jószágát, melyet ő a Benedek fiaitól, mint ezen Benedek megöletése ügyében rendelt bajvívásban diadalmas fél nyert volt, az Aba-nemzetségbeli Dávid comesnek és fiainak Finta nádornak s Amadé szebeni ispánnak, kiknek nemzetségétől idegenítettett el ez a föld; a földet 80 márkáért, két jó lóért és két pár öltözetért visszaadja.

Endre
élt 1240. körül.

Pilis vármegyében, a dunamelléki jószágain élt, valószínű, hogy a tatárjáráskor 's talán épen a Sajó melletti ütközetben esett el, mert fiai I. Demeter és Mihály, másként Mihályka, a hűséges servienseiknek, kik nekik és testvéreiknek hű gondozóik voltak, birtokokat ajándékoztak.

Az alább közlendő okmányokból csak az említett két fiát ismerjük, minthogy azonban, az okmányokban I. Demeter több testvéréről is tétetik említés, a nélkül, hogy azok neve felemlítették, több gyermekének is kellett lenni. (Dr. Karátsanyi I.: Magyar Nemzetségek III. k. 22 l. Wenczel IX. 158.),

Czélyszerűbbnek látom Endre fiait és ezek gyermekeit együttesen felemlíteni, mert az általam idézendő okmányok is Endre családjának több tagjára vonatkoznak.

I. Demeter és Mihály
és Mihály gyermekei.
1264—1285.

Endre fiai, a Rosd-nemzetség legkiválóbb tagjai közé tartoztak és a történelemben, mint az ország fő urai (bároi) említetnek.

I. Demeter és Mihály, — a történészek Mihálykának, Kis Mihálynak is nevezik —, 1264. évben elhagyva a dunamelletti jószágait, V. Istvánhoz csatlakoztak. I. Demeter követte kiskirályát a feketehalmi várba, magára vállalta, hogy követül megy az öreg királyhoz, IV. Bélához kegyelemnyerés végett. De Matucsinay Lőrincz elfogta és megkínozta. Fogságából kiszabadulván, részt vesz azon csatákban, melyeket V. István serege Matucsinay Lőrincz, Ákos Ernye és Kőszeghy Henrik ellen vívott. I. Mihály ezalatt Füzér és Temetvény várakat védelmezte meg az ostromlók ellen, Ilsasygnél—Isaszegnél — pedig szintén V. István seregéhez csatlakozott. Ezért kapták I. Demeter és I. Mihály együttesen Füzér várát és uradalmát, I. Mihály pedig ezenkívül 2 Lónya, Szalóka, Bályu, Botrágy, Szent-Miklós és Szolva beregi vármegyei falvakat.

I. Demeter 1266-ban az országos vegyes bíróságnak V. István részéről kiküldött tagja volt. Ez arra mutat, hogy nemcsak gazdag, hanem ismereteinél, jelleménél fogva kortársaitól nagyra becsült férfiú is vala. Ekkor megint Tahon lakott. V. István később is nagyon szerette őket. Nekik adta a borsmonostori kegyuraságot és I. Mihályt nyitrai ispánná tette. Birta is Mihály az ispánságot 1270—73 aug.-ig és 1274 okt.-tól 1276-ig. A borsmonostori kegyuraságot 1273 végén elvesztették ugyan, de egy év múlva visszakapták. V. István I. Demetert érdemeiért a zemplénvármegyei Szada falu egy részével is megjutalmazta, de Demeter később 1278-ban e birtokot hű szolgáltnak ajándékozta. (Dr. Karátsanyi I.: Magyar Nemzetségek III. k. 22 lap).

Közlöm a reájuk vonatkozó okmányok kivonatait.

1. „V. István tudatja mindenkivel, hogy midőn ő a trónra lépett, eléje járultak Endre fia Mihály és Demeter comesek s arra kérték őt, hogy Fyzér (Füzér) váráról és a hozzá tartozó tizenegy községről szóló adománylevelét, melyet nekik még mint herczeg (illetőleg mint ifjabb király) adott volt, most megújítsa és királyi pecsétjével megerősítse. (Wenczel: Árpádkori új okm. VIII. köt. 262 okm. 388. l.).

Az említett adománylevelét így szól:

István ifjabb király Erdély hercege és a Kunok ura tudatja mindenkivel, hogy miután tekintetbe vette Demeter és Mihály comeseknek, Endre fiainak nagyhűségét és dicséretre méltó szolgálataikat, melyeket neki fiatal korában mint udvari emberei ezernyi veszedelem között tettek volt; különösen akkor, midőn őt atyja hűtlen országnagyok tanácsára az országból kiűzni és a koronától megfosztani akarta, ez alkalommal Demetrius és Michael comesek nem törődve összes rokonaikkal, birtokaikkal és más javaikkal hozzája csatlakoztak; az egyik, tudniillik Demeter együtt ment vele Fekete-halom várába 's itt mindenben készségesen szolgált neki; — a másik tudniillik Mihály az ő két tulajdon várakat Fyzér-t és Temethyn-t István nevében II. Béla és a hűtlen országnagyok ellenében megvédelmezte s visszaútasítván Béla király ígéreteit, megmaradt István pártján, s midőn Fekete-halom várából Demeter István által kegyelemkérés végett a Királyhoz küldetett különös követ gyanánt, akkor Kemyn fia Lőrincz, ki a várat ostromolta őt elfogá és Istvánhoz való hűsége miatt kegyetlenül megkínóztatá. Midőn végre sikerült Istvánnak a várból kitörni. Demeter hősieken küzdött Kemyn fia Lőrincz ellen. Azután Erney bán háborújában az Ilsasyg (Isaszeg) melletti csatában, (a csata a mai Locsod pusztá és a péczeli határ között levő úgynevezett „Katonapallagon“ volt, itt az elesettek sírjai ma is láthatók. T. I.) a hol Henricus nádor a hűtlenekkel István ellen tört, Demeter és Mihály comesek István szeme láttára, mint éhes oroszánok harczoltak s behatolván az ellenség csatarendjébe győzelmet nyerének és a foglyokat neki átadták. Mi tehát — mondja a Király — kárpótlásul szolgálataikért és vérük ontásáért, bár csekélynek tartjuk azt, a mit nekik most teszünk s jövőben tanni akarunk, — Fyzér várát a hozzá tartozó tizenegy faluval, Tynzér, Cumlovs, Nyri, Capulna, Wereng, Ratka, Kanafölde, Koicha, Ders, Teluky, és Bystával együtt nekik adományozzuk. (Wenczel Árp. Uj. okmt VIII. k. 175. ok. 255. old.)

Az eladományozott birtokokat még II. Endre király pénzért vette volt megvak Andronicustól de genere Cumpolth; IV. Béla király leányának, később pedig V-ik Istvánnak adományozá azokat, most pedig István király Demeter és Mihály comeseknek és Mihály összes utódainak adja örökjogon. (Következik a birtokok határainak részletes leírása.)

Nevezetes az, hogy comes Mihálynak már volt Abauj vármegyében egy Wyl nevű földje, mely határos az adományozott birtokkal. Az oklevél kelt 1270. évben. Királyi megerősítése pedig 1272-ben kelt. (Eredetie a budai kamarai levéltárban.)

2. V. István király tudatja, hogy megjelent előtte Endre fia Mihály comes s kérte őt hogy 2. Lónya, Boltrág, Bacy s Zolonka nevű birtokokra vonatkozó adománylevelét, mely még herczegi pecsétjével van megerősítve, most királyi pecsétjével megerősítse. Az adománylevelét tartalma a következő.

István az ifjabb király tudatja mindenkivel, hogy Endre fiának, Mihály comesnek azon hű szolgálataiért, melyeket neki akkor tett, midőn atyja IV. Béla király őt üldözte, megvédelmezvén a reá bízott várat Fywér-t és saját várát Temetynt, majd hősieken küzdött Ilsasyg (Isaszeg) mellett; mindezen tetteiért István neki adományozza a 2. Lónya, Boltrág, Bacy s Zolonka nevű falvakat, melyek Simon magtalan halála után a koronára visszaszállottak, továbbá Zenthmyklós és Zolwa falvakat, melyeket II. Endre király az említett Simonnak adományozott volt. (Következik a birtok határainak leírása.) Az adománylevelét kelt 1270-ben; a királyi megerősítés pedig 1272-ben, egy napon az előbbivel. (Wenczel: Árpádkori Uj okm. VIII. köt. 264. ok. 391. lap.)

3. IV. Béla király visszahelyezi a veszprémi püspököt két Tedenka nevű vár birtokába, a melyeket Márton comes erőszakkal elfoglalt volt.

1266-ban a per folyamán comes Demetrius de Tah, mint az ország bárója s mint István, az ifjabb király által kiküldött bíró szerepel. (Fejer. Cod. Dpl. IV. T. 3. r. 326. l.)

Demeter tehát veszprémvármegyei birtokos is volt, mert hasonló perekben, csak az illető vármegyei tekintélyes és vagyonos birtokost alkalmazták.

A bárói címre vonatkozólag itt meg kell jegyezni, hogy a bárói cím először a XII. évszázad okleveleiben fordul elő és gyűjtő neve az előkelő nemeseknek, az orszáگزáslósoknak s azoknak családjai, a kik orszáگزáslósok voltak, később átalakulnak örökös bárói családokká. Jó ideig a bárók nem használták nevük előtt a bárói címet, hanem csak a „Magnificus“ — nagyságos — címzés volt a bárói méltóság külső kifejezése.

A Tahy-nemzetség tagjai habár a későbbi időben — a Habsburgok uralkodása alatt — sem használták a bárói címet, de úgy a sáros- mint az ungvármegyei levéltárakban, reájuk vonatkozó okmányokban is, ők mindig mint Magnificus-ok szerepelnek. A nemzetség tagjai pallos-joggal bírtak és vörös pecsét használatára voltak jogosítva, a milyent csakis az ország főurai használhattak.

Hogy a későbbi nemzedék, mint bánok s zászlós urak utódai, midőn a bárói címzés általánossá vált, nem használták a bárói címet, arra magyarázom, hogy a XVII. században, midőn már az úgynevezett liber bárói címzés szokásba jött, a jelenleg Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Sáros és Ung vármegyékben lakó családtagoknak, a főúri raggal bíró és általam, szlavóniai ágbeli Tahy-aknak nevezettek őseinek birtokai, legnagyobb részben török kézben voltak, nagyobb részt el voltak szegényedve, a vagyonos ág pedig, anyai ágon Zrinyi Miklós gróf, a szigetvári hős leszármazottja lévén, a Zrinyi-Frangepán összeesküvés miatt, kénytelen volt szerény működési körrel beérni s a bárói cím használatára igényt nem tartani.

A XVI. században élt Tahy Ferencz mint stiriai birtokos, a stettenbergi báró címet használja, de fiai sem neveztetnek báróknak. A legújabb időben, atyai nagybátyám Tahy József kapta még meg 1857. évben I. Ferencz József királyunktól a bárói címet.

4. A budai káptalan bizonyítja, hogy megjelent előtte, egyfelől Endre fia comes Michael de genere Rusd fiával Demeterrel együtt s kijelentette, hogy a maga, a fia és az édes testvére Demeter nevében Zada és Tarcha nevű Zemlén (Zemplén) vármegyei birtokaikat, melyek a Takta folyó mellett fekszenek, a másrészről megjelent Eszter és Lukács testvéreknek, János és Mihály nevű servien-seiknek adományozták, azon hű szolgálataikért, a melyeket nekik gyermekkoruktól tettek. Az okmány kelt 1276-ban. (Wenczel: Árp. új okm. IX. k. 104. ok. 156. lap.)

5. IV. László — király — tudatja, hogy eléje járult András fia comes Demetrius de genere Rusd és arra kérte őt, hogy Zemlén (Zemplén) várhoz tartozó Zada nevű földet, melyet ő (t. i. Demeter) V. István királytól adományképpen kapott s a melyben általa (t. i. IV. László által) megerősítettett, most felében András fiai Eszter és Lukácsnak, felében pedig Kecchen fiai János és Mihálynak s unokaöcs-süknek Lukácsnak, az ő servien-seinek adományozni kegyeskedjék. „Miután Mi — mondja a király — meggyőződünk az említett servien-sek érdemeiről, az említett Zada nevű birtokot ugyanazon határokkal, amelyekkel comes Demetrius bírta, az említett servien-seknek adományoztuk. (Wenczel: Árp. új ok. IX. k. 336. okm. 469. lap.)

Takta, Tucota, Tucota (fluvius) folyót említi a budai Káptalannak Zada és Tarcha földet tárgyzó 1276. évi bizonyító oklevele (Wenczel: Árp. új ok. IX. k. 157. lap.) és Béla király Névtelen jegyzője Zemplén és Szabolcs vármegyék területén s részben e kettő között határt képező Takta, mely a Tiszából Eszlárnál kiszakad és Kesztenyéten felett újból a Tiszába visszatér. Az okiratokban említett terra Tarcha — Tarczal — a tokaji, terra Zada a szerencsi járásban van. (Magyarország régi vízrajza a XIII. század végeig; írta dr. Ortway Tivadar. II. köt. 247. l.)

Biztos adatot nem bírtam arról szerezni, hogy Demeternek maradtak-e utódai. Tény azonban az, hogy Mihály testvérének gyermekei az Abaújhármegyei birtokokat és Fényvárat a tizenegy faluval kapták, Demeternek pedig Temetvény vára

és a nógrád 's veszprémvármegyei birtokok jutottak. Minthogy Temetvény, a szlavniczai Sándor család ősi birtoka lett, valószínű, hogy vagy Demetertől vagy ennek — Sandrin — nevű utódjától származnak a Sándorok vagy az ő női utódját vette el a Sándor család egyik őse.

Demeter testvérének Mihálynak — Kis Mihálynak, Mihálykának — két fia Demeter és Mihály és egy leánya maradt.

Endre comes de genere Rosd-Rusd.	
Demeter comes de Tah de genere Rusd-Rosd. 1266—1278.	Mihály comes de Tah de genere Rusd-Rosd. 1285-ben már nem él de valószínűleg már 1275-ben sem (W. IX. 104. 136.)
	I-ső neje: ismeretlen
	II-ik „ Kozma comes de gen. Hontpazman leánya; ennek második férje: Kuke Jakab, Nana de Berenthe.
Tah-i Mihály gyermekei első nejétől: 1. Leány férje: Kuke Jakab fia II. Jakab, a Lónyayak őse.	Demeter elesett Hódtavánál 1280.
	Mihály 1285-ben már nem él.

Mihály és nővére alapították volna Demeter
testvérük emlékére a Rosd Szigeten a Mo-
nostort, a mai Sziget-Monostor helyén.

Ifjabb Demeter a kunok elleni csatában, Hódtavánál, — a mai Hódmező-
vásárhely — esett el s róla a történelem ezeket jegyezte fel.

Midőn híre jött annak, hogy a Kunok, Oldamur alatt föllázadtak, rabolják az
udvarházakat, megtámadják a klastromokat, a nemes, lelkes és nagyratörő Kún
László király tudva, hogy hűtlenséget koholnak ellene, maga vezette ellenük a
hadat. A döntő csatát az alföld kellő közepén vívták a Hódtavánál, — a mai
Hódmezővásárhely határában. Krónikáink különösen Lorántnak, Tamás fiának
vitészeit emelik ki. Az elesettek közt voltak Olivér Pata fia, az Aba-nemzet-
ségből, András Lőrincz öcsese, Vigmand Miklós ispán fia, László Miskolczi Ponith
ispán fia és Dömötör a Kusod-nemzetiségből Kis Mihálynak fia. (A magyar nemzet
történetének II-ik kötetete 567. lap. Kézai Simon Gesta Hungarorum; Endlicher
kiad. 123.) Hódtava melletti csatát Szabó Károly 1280. aug. 24-re teszi, de ez
nincs eldöntve nem-e 1282. évben volt.

Kézai krónikájának a szövege csak Hevenessy kéziratában maradt meg, (Egye-
temi könyvtári kéziratok) Hevenessy a kérdéses helyen Rusd helyett Kusdot ír,
Endlicher, a ki Kézai krónikáját Hevenessy kéziratából adta ki, (Mon. Arp.) szintén
Kusdot ír, Horányi már kijavítja Rusdra. Minthogy azonban Endlicher kiadása,
eltekintve ezen egy hibától, — ha az csakugyan hiba, — sokkal jobb mint
Horányié s a történetírók mindig ezt használják, ezt tette Marczali is a magyar
nemzet történetében ő is Rusd, — Rosd helyett Kusod-ot — Kusd-ot hagyta meg.

Ugyanezen csatáról szólva dr. Pauler Gyula ezeket mondja:

A Hódmezőn, a mai Hódmezővásárhelynél az összefolyó Tisza-Maros mocsarai
közeliében találkozott IV. László király a fellázadt kunokkal s heves küzdelem
után megverte őket. Az ütközetben elesett Izsóp fia János a Bő-nemzetiségből, a
régii vitéz, mint 39 évvel ezelőtt atyja a Sajó mellett; Aba Pata fia Olivér, Miklós
fia András, a dunántúli, komárom-győrvidéki Wigman — ma már Igmánd — és
Parvus Michael — *Mihályka* — *fia Demeter a Zemplénben és Nógrádban birtokos*
Rosd-nemzetiség sarjadéka. A csata 1280 július vagy augusztus havában volt. (Dr.
Pauler Gyula: A magyar nemzet története II. köt. 478. lap.)

Dr. Fessler ugyanerről a csatáról szólva azt mondja: Schnell erhobtsich von
beiden Seiten der Sturm der Schlacht, unter dessen Getöbe viele Wackere Ungern,
unter ihnen Olivern, Vatha's Sohn aus dem Geschlechte Aba;
und Demeter des Kleinen Michael's sohn aus Geschlechte

Rusd, von den Pfeilen der Kumanen getroffen, in ihrem Tode den Feind mit Siegeshoffnung täuschten. (Dr. Feszler: Die Geschichten den Ungern um ihrer Landsassen: 2. th. II. B. 671. S.)

Demeter nemsokáig élte túl ifjabb Mihály testvére, ki halála előtt, a mi 1282 után, de mindenesetre 1285 előtt következett be, mostoha anyjának és az ő édes nővérenek odaajándékozta 2 Lónya, Boltrágy és Bányú, valamint a szabolcsvármegyei Szalóka helységet. Mostoha anyját Cosma de genere Hunt Pázmán leányát, atyjának Kis Mihály comesnek második nejét, kitől azonban atyjának gyermekei nem maradtak, 1285-iki évről kelt király-adomány levél ezen birtokba ünnepélyesen behelyezte.

Ifj. Demeter és ifj. Mihálynak ismeretlen nevű nővére, mostoha anyjának második férje I. Jakab Comes fiához II. Jakabhoz ment férjhez. Mostoha anyja, férje halála után, véle adta hozományul, a mostoha fia ifj Mihálytól ajándékba kapott Lónyának és a többi birtoknak öt illete felerészét, melyeket már előbb IV. László királynak 1285. évben kelt engedély-okmányával második férjének Kuke Jakab comesnek ajándékozott.

II. Jakab nejével nászhozományul megkapván Lónyát, ezen birtokról irta nevét s nejével alapította meg, a ma is virágzó Lónyay-családot, mely család a Tahy-nemzetségtől nyerte ősi birtokait. (F. C. D. VI. 241—246, F. IX. 683. Lehoczky T. Bereg. M. III. 57. W. IX. 104. 326. Dr. Karacsonyi M. N. III. 23. l.)

Érdekes tudni, hogy a mai Lónyát, a XII. században, a Beth, másképp Bethe-család bírta, kitől azokat II. Endre alatt megvette Bánkbán, Bor Benedek nádornak veje Simon comes, ki azonban 1214-ben, Gertrud királyné meggyilkolásában résztvevett és e miatt hűtlenségi perbe bonyolódott, melynek befejeztével összes vagyonuk elkoboztatott s mint fentebb láttuk, birtokaikat 1279-ben a „Rosd“-Tahy-nemzetség nyerte adományba. (Magyar tört. emlékek XIII. I. n. Lehozky 389. Doby Lónyai család 11. l.)

Herbold-Herbord comes, már 1270 előtt 1305-ig és iiai Mark és Miklós.

Dr. Karacsonyi többször idézett művében, két Herbortot említ, mert, mint ő írja, II. Herbortot nem tarthatja egynek I. Herberttal, ki ha 1285-ben még él, fiai Mark és Miklós, nem rendelkezhetnek birtokaikkal. Én ellenkező nézetben vagyok, mert az atya átadhatta fiainak az oly jelentéktelen birtokát, mint Marost, akkor, midőn ő János testvére: halála után, a családnak szlavoniai uradalmait, továbbá a somogy-, baranya- és vasvármegyei családi birtokokat kezelte és bírta. Ő bírta ekkor Babocsát és Szent-Györgyöt is (M. N. t. III. k. 72. lap). 1274-ben Baranya vármegyének és 1279-ben Vas vármegye főispánja volt. (F. V. 2. 493. V. 3. 315. VI. I. 264. V. 2. 245.)

IV. László király, 1286-ban a nógrádvármegyei Vanyarcz helyiség visszaadására, mint királyi embert küldte ki.

Az erre vonatkozó okmánykivonat ez.

IV. László király elrendeli, hogy a nógrádi nemesek által jogtalanul elfoglalt Vonorock (Vanyarcz) föld, törvényes birtokosainak visszaadassék. Az oklevél kelt 1286. évi június hó 27-én. Ezen alkalommal comes Herbold de genere Rusd, mint királyi ember szerepel. (F. V. 3. 315. lap.) Mint tekintélyesebb nógrádvármegyei birtokos szerepelhetett ezen ügyben a király személyében, s ha ő ez időben 60—65 éves volt is, kellő tevékenységgel bírhatott.

Herboldnak két fiáról tudok, Markról és Miklósról.

Mark comesre vonatkozó következő 1277. évben kelt okmánykivonatot ismertetem:

A keresztesek esztergomi konventjének bizonyosága, hogy a Cholnuki népek Péter comes megöletése tárgyában választott bíróság által 58 girányi bírságban

eliteltettek 1277. évben. A választott bírák között van comes Mark de genere Rusd, esztergom- és pilisvármegyei birtokos. (Wenczel: Árp. új ok. IX. köt. 128. okm. 187. lap.)

Markra és testvérére Miklósról vonatkozó és a duna-bogdányi birtok megszerzésére vonatkozó okmány ez:

IV. László király tudatja, hogy ő Wysegrád nevű várának és az alatta letelepedett idegeneknek használatára, Herbolt de genere Rusd fiaitól Mark és Miklós comesektól Marus (a mai Maros) nevű földjüket nyerte meg, azon ígérete fejében, hogy cserében egy hasonló vagy még nagyobb földet adományoz nekik. Végre az említett comesek megjelennek a király előtt és arra kéri őt, hogy az ő pilisi erdőinek őre által bírt Bogud (most Duna-Bogdány) nevű földet (terra), a mely az említett Pilis erdő alatt fekszik és az ő földjükkel határos, nekik adományozni kegyeskedjék. „De miután nekünk, — mondja a király, — az említett földünk minőségéről és mennyiségéről tudomásunk nincs, azért küldjük Eyza comest, Wisegrád várnagyát, hogy az a váczí káptalan hites emberével, az említett birtokot bejárja s abba ha ellenmondás nem történik, az említett Mark és Miklós comeseket beigtassa.”

A királyi parancsra a váczí káptalan referál a királynak.

A váczí káptalan jelenti az ő urának, IV. László királynak, hogy tudomásul vette parancsát, a melyben elrendeli, hogy Eyza pilisi comes jelenlétében bejárja a királyi erdő (Pilis) őreinek Bogud nevű földét s abba, ha ellenmondás nem történik, Herbolt — Herbold — de genere Rusd fiait Mark és Miklós comeseket beiktassa, miután e földet a király Morus nevű jószágukért cserében nekik adományozta.

A káptalan tudatja a királylyal, hogy az ő kiküldöttjük, Eyza comes kiküldöttjével márcz. 14-én bejárta az említett Bogun nevű földet, s abba, miután ellenmondás nem történt, Mark és Miklós comeseket beiktatta. Az említett föld (t. i. Bogud vagy Bogun) határait a kiküldöttek így írták le: Kezdődik a föld egy Chold nevű hegy végénél, a hol egy körtefa alatt van egy méta (határdomb); innét egy kissé elhajolva kelet felé, a Duna felé van a másik méta; innét átmenve egy Lagán nevű berek mellett van egy méta, két régi méta mellett; innét tovább menve kaszáló rét (fenetum) körül ismét van egy méta, két régi mellett; azután elhaladva egy közönségesen Zilnek nevezett fa mellett van három méta, melyek közül egy új, kettő régi. Azután néhány lépésnyi távolságra menve, közel azon kaszáló hely végéhez tüskés cserjés alatt van három méta, köztük egy új; azután egy Duna melletti út mellett van három méta; azután egy kis távolságra menve, a Duna mellett közel a Kechkezygueth (Kecskesziget, e nevét még ma is fenntartotta. T. J.) felső végéhez van három méta, egy új s két régi s itt végződnek a határok (Bogud-é és Tah-é). Területi nagyságára nézve pedig, a mint azt szemmel megbecsülni lehetett, hat eke alá valónak találtuk a földet (hat eke körülbelül 600 holdnak felel meg, — de úgy látszik, a becslők nagyon kedveztek a Rusdoknak, mert a területnek sokkal nagyobbnak kellett lenni).

Következik a király megerősítése.

„Mi pedig — mondja a király — az említett Mark és Miklós kívánságát igazságosnak és méltányosnak találván, az említett Bogun nevű földet, ugyanazon határokkal, a melyek között azt a mi Pilisi erdőink őrei bírták, összes hozzátartozásokkal együtt az említett Mark comesnek és Miklósnak cserében adjuk, érdemeikért és hű szolgálataikért, oly módon, hogy azt ők és utódaik örök jövedelmükre bíráják. Kelt 1285. évben szept. 19. s decz. között.

A váczí káptalan relatório-statutoriája pedig kelt 1285 márcz. 14-én. (Knauz: Monumenta Ecc. Strigoniensis II. 174. o. sz. 192. l.; 186. o. sz. 207—208. lap.)

*

Minthogy Mark és Miklós comeseknek a király által, a Morus — Maros — birtokukért elcserélt ezen föld, az okmány szerint az ő földjeikkel határos, s ezen

földjük a Tah birtok. Szükségesnek látom, Bél Mátyásnak a Tahyak első birtokát körülíró, s magyar szövegű ismertetését itt is közölni:

„Mathiae Belii Notitia Hungariae Nove geographico-historica. III. köt. 507. lap. Rudera Arcium. *Tah* (Tah-vár) Tah-nemzetség után vette nevét, félre eső helyen, Wissegrádon alul, egy kellemes síkon fekszik, a mely Ros (Ruzsd) szigettől jobbra van s oldalát folyó (Duna) mossa. Egy várszerűen épített épület volt itt, a romok mutatják; ez kis térfogatú volt, de az a mi fal volt, igen erősen épült, nagyon is alkalmas zárai által azon korban kitűnt. Különösen kellemes a fekvése: kellemes magányban, szőlőhegyek és cserjések között a vasadi hegy a mai Ábrahám-hegy alatt terül el, s igen alkalmas a vadászatra, madarászatra és halászatra.

*

Ugyanott III. kötet 512. lapján.

Tóth-Falu, Bogdányon alul ($\frac{1}{4}$ ezer v.) 250 lépésnyire Ros (Ruzsd)-nak nevezett sziget szélén, jobb felől Tah-vár romjaival szemben fekszik, egy kissé alacsony fekvésű helyen, köröskörül halmokkal, mintegy sánczokkal van körülvéve. Tágas falu, magyarok lakják. Földje sík, füves, nehezen művelhető, de gabonatermesztésre is alkalmas, ha okosan megművelik. Határa a sziget egész szélességében terjed el, Tah-vártól (castellum) egészen Váczzal szemközt, mindkét felől van átjárója és a vácsi fordulatnál is, de ez nem a falu, hanem a földesúr jogát képezi. Szőlőt a szigeten nem művelnek, hanem a folyón túl lévő szőlőtermő kellemes dombokon, közel Tah-vár (v. kastély) romjaihoz, a hol a vinczelléreknek sok boruk van, melynek gyümölcse szép, egészséges és fehér színű, de terem ott vörös is.

Bél Mátyás Tótfalut a Zichyek birtokának mondja, csak hogy azt nem jegyzi meg, hogy a török hódoltság után, midőn már a Tahy-ak Tah, Bogdány, Tótfalu, Leányfalu stb. birtokaikat, Pilis, Pest és Nógrád vármegyékben elvesztették, azokat a török kiűzése után, a női ágbeli rokonok, az Eszterházyak, Zychyek, Wattayak, Horányiak stb. kapták. (Lásd a tarkeői ág nál.)

Bél Mátyás tévesen nevezi a szigetet Ros szigetének Rosd helyett.

Mark comes a királyné jegyzője volt. (Dr. Karácsonyi M. N. III. k. 23. lap.)

Elek degenere Rosd.
1300 körül.

Mark comesnek fia. Ennek fia:

Miklós (Mikocha) de genere Rosd.
1320—1345.

Az ő neve, az okmányokban, már horvát nyelven — Mikocha — is előfordúl.

Az esztergomi keresztesek konventje jelenti, hogy nobilis vir comes Mikocha (Miklós) Elek fia, de genere Rosd, megjelent a konvent előtt János esztergomi kanonokkal, ez utóbbi mint Boleszló esztergomi érsek procurátora. Miklós comes kijelenti, hogy Chew (Csév) nevű Esztergom vármegyei örökös birtokát (possessio hereditoria) ötven márkáért Boleszló esztergomi érseknek és utódainak eladta összes hozzátartozandóságaival, rétekekkel és berkekkel együtt. Ezzel Miklós comes elégtételt akart adni az esztergomi káptalannak azon Oroch fia János nevű s Kesztlöcz faluba tartozó jobbágyuk haláláért, a kít ő, mint mondá véletlenségből megölt volt, stb.

Az okmány kelt Esztergomban 1320. évben (F. C. VIII. 2., 107.269.) Fia

Péter,

ki magát a Nógrád vármegyei Halápról írta. (Lásd a családfát.)

János és Lorard. 1271—1305.

Herbord comesnek két fivére. A reájuk vonatkozó következő okmány-kivonatot közölhetem.

A budai szentháromsági konvent bizonyítja, hogy Ombus fia Domokos, miután a Dunához közel fekvő bizonyos részbirtokát, melynek neve Zamcha s a mely Herbord comes és Lorard mester testvérének János özvegyének földjei között fekszik s a melyet ő Theber fia Istvánnak nyolcz márkáért elzálogosítván — t. i. az özvegy — attól visszaváltani nem tudja; megengedi Herbord comesnek, hogy az említett földet visszaválthatja; ha azonban ő, az említett Domokos földjét nyolcz márkáért majdan visszaváltani akarná, akkor Herbord comes köteles néki a földet átengedni; ha azonban ezt három éven belül tenni elmulasztaná, akkor az örökre Herbord comes birtokában marad. Az oklevél kelt 1305. Szent Péter és Pál napján (Fejér C. VIII. 5., 27. Wenczel: Budai regesták. Történelmi Tár 1855. 119. l.)

Ezen okmányt azért közlöm, mert abban Lorard és Herbold Testvéréről Jánosról tétetik említés, ki a későbbi stubiczai s szomszédvári ág őse; kiről a szlavóniai ág nál fogok bővebben írni.

Lorardnak egy fia maradt.

Máté

(Lásd a családfát).

Dömötör comes. Zólyomi főispán 1295—1342.

Dömötör comes Miklós comes fia, nála is beigazolhatom azt, hogy történetíróink nem mindegyike írja a nemzetség őseit Rusdnak; mert Feszler („Geschichte II. 277.“) Demeter zólyomi főispánt Rusd genusbelinek írja, már Endlicher kiadásában (pag. 123.) világosan de genere Kusd (Kusid)-nak íratik. (Lásd még: Fejér Cod. dipl. tom IV. Col. 1. pag. 97. VI. 1., 346. Kézai editió Horanyiána. Nagy Iván IX. köt. 771. lap),

Dömötör zólyomi főispánról, a „Magyar Nemzet történetének III. köt. 8-dik lapján“ ezt olvassuk,

Mikor az utolsó Árpád meghalt, két nagy párt állott egymással harczban a megürült trón birtoka felett.

III. Endre király életének utolsó évében, a gyermekkor daczára oly veszélyes vetélytárs Károly Robert-Caroberto — mint az olaszok nevezték — már Dalmáciában időzött s feltartóztatás nélkül haladt előre útjában a szlavóniai részekig.

A király halálának híre már Zágrábban találta Carobertet, ki híveivel azonnal Esztergomba ment és ott magát Bikcei Gergely érsek által, a szent korona hiányában valamely más, talán ez alkalomra készült koronával megkoronáztatta.

Caroberto a megkoronáztatása bevégzett tényével akarta a trónüresedés kérdését megoldani. Á szentszéknél a dolgok e váratlan fordulata nagy örömet idézett elő és gyors tevékenységre sarkalta VIII. Bonifác pápát, ki belátta, hogy sietnie kell a helyzet kiaknázásával. Hogy az ifjú királynak tanácsadója és támasza legyen. 1301. május 13-án kelt bullájával elküldte Magyarországra Bonasino Miklóst, az ostia-vallettrii bíboros püspököt, kinevezvén őt Magyarország, a hozzákapcsolt részek és Lengyelország részére de latere követnek.

Wenczel (Cseh- és Lengyelország királya) Ottokárnak és Kunegundának unokája fiának pártja sem hagyta az időt felhasználatlanul elmúlni. E párt tagjai voltak első sorban az ország összes megyés püspökei, élükön Gimesi János kalocsai érsek a Hunt-Pázmány nemzetségből. Velök tartottak a Rátótiak Hasznosi Domokos tárnokmesterrel és László királyi étekfogóval; az Ákosok, Ernei bán fia István nádorral; a németújváriak Iván és Henrik bánokkal; a Csákok Trencsényi Máté

nádorral; az Abák. Amadé nádorral; a Kachichok az ország legnevesebb hadnagyával; *Miklós fia Dömötör* (Toch — de genere Rusd —) zólyomi ispánnal; szóval az ország egyházi és világi főméltóságai és főurai.

Dömötörnek két fia maradt János és Mihály s ez utóbbi a botos-ág őse.

István
1382—85.

Miklós comes fiának és Demeter comes testvérének kellett lenni István váci püspöknek, ki a saját birtokát Szent-Endrét és a rodszigeti Monostort Mária királynénak ajándékozta, a kegyúri jog fentartásával.

Máté de Toch
1275. előtt.
Lorardnak, János és Herbold testvéreinek fia.

Csak neve maradt fenn a következő okmányban.

A vasvári káptalan előtt Gely Jakab fiai s több társaik, köztük Sándor, Lukács és Toch, Máté fiai azon birtokrészt, melyet Gely Ivánka szerzett volt, ezen Ivánka fiainak birtokába bocsátják 1275 évben. (Hazai Okm. VIII. köt. 120. ok. 159. lap.)

Sándor, Lukács és Toch.
1275.

Máté fiai közül Sándort és Lukácsot, csak a fenti okmányból, Toch-ot azonban Mihály és István nevű fiaira vonatkozó okmányból is ismerjük.

Mihály és testvére István.
1355—1394.
Thoh de Thoh — Toch — fiai.

Rájuk vonatkozó következő két okmányt ismertethetem.

1. Szécsi Miklós országbíró, bizonyítja, hogy az ő hivatalbeli elődjének, Drugeth Miklósnak egyezség-levele és az ő perhalasztó oklevele alapján, Paska de Zych — Zychy — fiai, László és Jakab, Thoh de Thoh fiainak Mihálynak és Istvánnak, párbajban való legyőzetés büntetése miatt 25 márkát voltak kötelesek fizetni, mindszenek oktaváján. A kitűzött napon megjelent előtte Kapul Miklós Zych Paska fiai képviselőjében, Thoh de Thoh fia István pedig a maga és Mihály testvére személyében és ez alkalommal Kapul Miklós, a Zychiek képviselője a 25 márkányi tartozást Thoh de Thoh fiainak lefizette, a miről Thoh de Thoh fia István a maga és testvére Mihály nevében való elismerő nyugtatványt állított ki. Kelt Visegrádon 1355-ben Mindszenek ünnepének oktaváján. (Gr. Zychy-család okmt. II. köt. 474. ok. 630 lap.)

2. Zsigmond király tudatja a budai káptalannal, hogy az esztergomi érsek szeretne a Pilis vármegyében fekvő Paláthá-nak nevezett birtokának dominiumába, a mely őt új adományozás címén megilleti, törvényesen beleülni, ha nem mond senki ellent. Zsigmond király felszólítja a budai káptalant, küldjön ki egy hitelre méltó embert, a kinek jelenlétében Miklós vagy Pál fia István . . . vagy Mihael de Toch — (Tachy Mihály) vagy István fia Julius de Tolma . . . vagy más hiányában a mi emberünk — Homo Regius — az esztergomi érsek urat az említett Palátha nevű birtokba bevezesse és a birtokot minden hasznaival és illetményeivel az érsekre ruházza, ha nem történik ellentmondás; ha történik, az ellentmondókat idézzék az ő színe elé. Kelt Esztergomban 1394 évben. (F. C. Dp. X. 2. 184 l.)

János
1396.

János Dömötör comesnek fia nem ment lakni Szlavóniába, de ő megmaradt Pilis vármegyében Tah részbirtokán. Róla a következő okmányt ismerjük.

Az esztergomi káptalan tudatja mindenkivel, hogy Zsigmond király parancsára Balázs kanonokot, a boldogságos Szűz Máriáról nevezett kápolna rektorát a pilis-vármegyei Bagon, Akuspalataya és Zamard nevű birtokokba beiktatta. A királyi parancsban, a kiküldött királyi emberek — (Homo Regius) — között Joannus de Tach is említetik. A királyi parancs kelt 1396. évben 's ugyanezen évben történt a beiktatás. (Az esztergomi főkáptalan, fekvő és egyéb birtokaira vonatkozó okmánytára 95 oldal, oklevél száma 83.)

Egy fiáról tudunk Pálról.

Pál
† 1439.

Tahon lakott s 1439. évben örökös nélkül elhalván, Tah rész birtokára, nagybátyjának Péternek fiai támasztottak igényt, mit ők el is nyertek.

Mihály
1360. körül.

Dömötör comesnek fia és Jánosnak ki 1396-ban még Tahon lakott testvére. Mihály Bihar vármegyében lakott fia a botos melléknévvel ismert Péter.

Péter
1400. körül.

Mihálynak fia. Pétert botos melléknévvel ismerjük, s minthogy ő Bihar vármegyében Hosszuaszon és Félegyházán volt birtokos, István és Péter nevű fiai a botos melléknéven kívül, a hosszúaszói és félegyházai előnevet is használták.

Péternek ágát, „botos“ ágak fogom nevezni, megkülönböztetésül a velük egy törzsből származó többi ágbeli Tahyaktól 's minthogy a botos ág férfiága már a XVI. században kihalt, előbb ezen ágat ismerletem és csak azután fogok áttérni, a ma is élő úgynevezett szlavóniai ágbeli szomszédvári, sztubiczai, gorbolnoki, gradischai és tarkeői előnevű családtagokra.

*

Még fel kell említenem István és Péter zalavármegyei birtokosokat, kik kétségtelenül a nemzetség tagjai és pedig a sztubiczai ágból, de az összekötő kapcsolatot megtalálni nem bírván, külön említem őket.

István és Péter
de Tah királyi emberek.
1437.

Róluk ezt olvassuk,

Héderváry Lőrincz nádor 1446 márcz. 13-án felszólítja a székesfehérvári káptalant, hogy Rozgonyi György kérésére kerestesse ki saját levéltárában a Chokakú nevű várra vonatkozó statutoriát 's állítson ki róla hiteles másolatot. A káptalan

kikeresteti az oklevelet, a mely Zsigmond király egy mandátuma, a melyben megparancsolja a káptalannak, hogy Rozgonyi Istvánt és fiát Jánost Zanka nevű zalavármegyei birtokokba beiktassa. A kiküldött királyi emberek között „Stephanus et Petrus de Tah említettik. Az oklevél kelt 1437 aug. 30-án. (Országos levéltár: Diplomatikai osztály: DL. 13898.)

Ezen oklevél szerint Tahy István és Péter zalavármegyei birtokosok.

Tahy Péter dr. Csánki tör. föld. szintén előfordul mint zalavármegyei birtokos. (III. köt. 186 lap. — DL. 13899.)

Valószínű, hogy az egyikük utódai, a ma is élő zalavármegyei Tahyak, kik ma is a régi czímert, az oroszlánt használják, de már a három pólyát elhagyva.

III. FEJEZET.

Hosszúaszói és félegyházai botos ág.

Péter

1400—1430. körül.

Mihálynak fia, és Jánosnak, ki Tah-on lakott testvére.

Péterrel, ki a félegyházai hosszúaszói — hosszaszói — és félegyházai előnéven kívül, botos melléknévvel fordul elő, Bunyitai Vinczének, a váradi püspökség története II. kötete 130. lapján találkozunk, hol róla ezeket olvassuk.

Hosszaszói botos Péter, váradi kanonok, dömösi és esztergomi prépostnak Tahy Istvánnak atyja, kinek lakhelyéről nincs biztos tudomásunk. 1400—1437. körül élt, de lehet előbb is. Ő használta a félegyházai előnevet is.

Midőn családtörténeti munkám megírásához kezdettem, több felvilágosításért fordultam feoldi Doby Antal tisztelt bátyám családtörténeti írónkhoz, ki oly kegyes volt engem sokban útba igazítani s egyúttal a Tahy-nemzetség leszármazására vonatkozólag, a következőkről értesített.

„Véleményem szerint nemzetsége nem a levelében hivatkozott Rusd-Kosd-genusból, de a Garay-akkal együtt a Dorozsma-nemzetségből ágazott ki s ősei Bothos néven szerepeltek és harapkói s keresztúri előnevet használtak a XIV. században. Főbirtokuk volt Harapkó, a melyhez 17 falu tartozott az eltűnt Valkó-vármegyében. Utóbb a XV. század elején Bihar vármegyében tűnnek fel a Bothosok, itt már hosszúaszói előnevet használtak s idősb Bothos Péternek, hasonló fia írja magát először „de Tah“ — Tahy-nak.

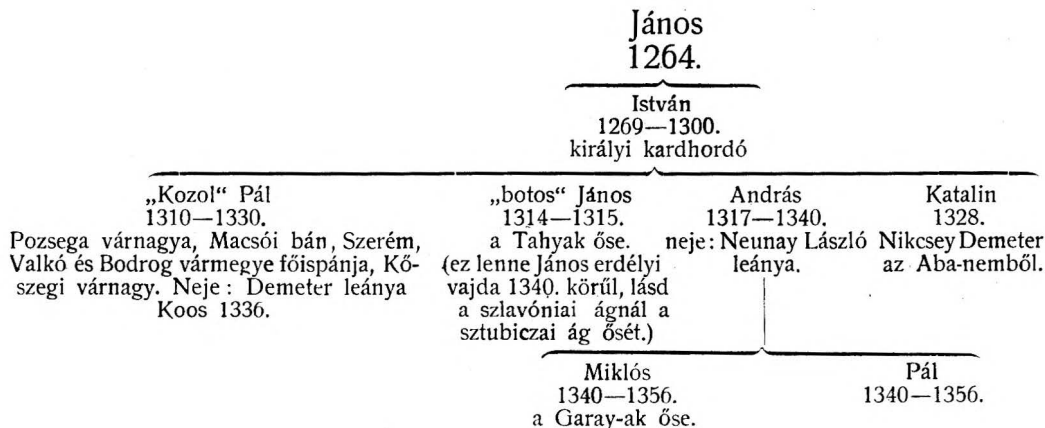
Családom származását nagy gonddal kutattam, Doby Antal bátyám véleményével, eleintén az én nézetem is megegyezett, de azután megtaláltam a helyes utat, — vagy mondjuk az általam vélt helyesb utat — s határozottan megállapítottam, hogy nemzetségem a Rusd-genusból származik.

Bármily megtisztelő lenne családomra, ha az a Garay-családdal egy törzsből származnék, de ezt hiteles okmánynyal igazoltnak nem találom, habár meg kell vallanom, hogy nagyon sok oly közös birtoka volt a két nemzetségnek, a mely arra következtethetne, hogy ők egy törzsből származnak.

Mindkét család használta a botos melléknévet, használták továbbá a gorbolnoki előnevet, de tudtommal, míg a Tahy-ak a Pozsega vármegyei, addig, a Garayak, a sopronvármegyei Gorbolnokról írták előnevüket.

Az kétségtelen, hogy a Tahy-nemzetség a Rusd vagy Kusd-génusból származik, mint már ezt fentebb kimutattam és talán nem vagyok szerénytelen, ha kijelentem azt, hogy azon esetben, ha a két nemzetség csakugyan egy törzsből származott, ez esetben a Garayak-nemzetsége vált volna ki a Tahy-nemzetség Rusd-genusából s kapták a „Dorozsma“ nemzetség nevet. Közös vagy jobban mondva köz-birtokosok voltak ők Pest vármegyének több községében, mint Gombán, Gyömrőn, Péczelen stb.

Doby Antal a Tahy-aknak a Garayakkal való egy törzsből való leszármazását így tünteti fel:

Ha a botos János lenne a Tahy-nemzetség őse, az más nem lehetne, vagy a gorbolnoki János a sztubiczai ág őse, vagy a szomszédvári ágbeli Lőrincznek testvére János, ki vicze bíb volt. De ezek közül egyiknek atya sem volt István, sem nagyatyja János.

Én inkább hajlok dr. Werthner Mór családtörténeti írók nézetéhez, ki a hozzám intézett levelében szíves volt velem azon nézetét közölni, hogy „a hosszú-aszói botos Tahy-ak ép úgy nem képeznek egy családot a harapkói botos Garay-akkal, mint a botos Bánffiak“.

Péter fiai:

István és Péter 1437. és később.

István és Péter neve 1437-ben merül fel először, István mint a dömösi prépostság prépostja s a királyi iroda főjegyzője, Péter testvérevel együtt kapja, Csehországban a husziták tértéért, biharvármegyei Félegyháza részbirtokot, a magban szakadt Jakes Antalnak, a királyra szánt részét. (Orsz. lev. 1437. Dl. 13.104.) A király ugyanezen okmányban, — mely patens alakjában adatott ki, mint már magyar nemeseket, összes országai nemesei közé emeli s így a botos ágbeli nemesek nemcsak magyar-, de római és csehországi nemesek is lettek.

A félegyházai birtokokért — mert már atyuknak is volt ott részbirtoka, — a félegyházai nemesekkel pert kellett folytatniok, de a pert ők nyerték meg. (Orsz. lt. 1438. Dlp. 13.195., 1465. Dl. 15.682. 1476. Dlp. 17.864. Váradi reg. II. k.)

Tahy Pálnak, János fiának 1438-ban történt gyermektelen elhalálozása után, Pálnak Tah-on volt részbirtokát, — Tahiak ősi birtokából, — Albert király, Miklós fia Frank de Pukornak (Pekri-nek) s általa Péter és Imrének az ő testvéreinek adományozza 1439. febr. 4-én.

A budai káptalan Albert király parancsára Frank de Peukur-t Tah birtokába 1439. április 9-én be is iktatta, de a megtörtént beiktatás után hosszú-aszói botos Tahy István és testvére Péter ellentmondtak, mire Frank de Peukur Istvánnal és Péterrel oly egyességet kötöttek, hogy Tah birtok legyen Istváné és Péteré, ha azonban Péter utód nélkül halna el, úgy utána Frank de Peukur utódjai örököljék.

Tahy Istvánt és Pétert 1447 október 5-én beiktatták Tah birtokába s daczára annak, hogy a beiktatás ellen, a leányfalvi Miklós és Péter ellentmondtak,

1447 november 24-én a beiktatás megerősített. (Orsz. lt. Dpl. 13301., 13302., 14037., 14119.)

István és Péter bírt joggal az örökösödésre, mert nagyatyjuk testvére volt az elhalt Pál atyjának Jánosnak. A leányfalvi Miklós és Péter távolibb rokonai voltak Tahy Jánosnak: Miklós a szomszédvári Tahy Lőrincznek, Péter pedig asztubiczai Tahy Ferencznek volt testvére. (Lásd a Rusdok leszármazási táblázatát).

Erzsébet királyné, Istvánnak, mint a királyi iroda főjegyzőjének hűségéért, Gyömrő, Halom és Vecsés pestvármegyei helységeket (halomiak birtokát), továbbá Ósét (Ócsát) és Vasad pusztát adja, de mint jó testvér, minden adománylevélben Péter testvére nevét is bevétette.

Gyömrő, Halom, Vecsés és Péteri részeinek birtokába 1446. évben, az ország-nagyk is beiktatják őket. 1453. évben, a magban szakadt Gyömreiek itteni birtokát is elnyerik. (Dr. Csanki: Tört. föld. I. köt. Orsz. lt. Dp. 13516., 13.517., 13.518., 13981., 14952., 15625., 14929. V. ö. Dl. 14668.)

Ezen birtokokra vonatkozó okmányok kivonatban a következők:

1. Erzsébet királyné tudatja mindenkivel, hogy ő elismervén István váci éneklő kanonok és váradi kanonok kiváló érdemeit, melyeket protonotarius a királyi kancelláriában már Zsigmond és Albert királyok alatt magának szerzett s még jelenleg is az ő (t. i. Erzsébet) kancelláriájában is működik, azért elhatározta, hogy őt megajándékozza, jutalmul oda adván neki a pestvármegyei Gewmrew (Gyömrő) nevű rész-birtokot, összes hozzátartozandóságaival, művelt és műveletlen földjeivel, szőlőivel, erdeivel, malmaival, örökjogon neki és testvérének Bothos Péternek és utódainak. Kelt Budán, 1440. jan. 7-én. (Orsz. lt. Dipl. oszt. Dl. 13516.)

2. Erzsébet királyné tudatja mindenkivel, hogy István váci éneklő kanonoknak és váradi kanonoknak a királyi kancelláriában Zsigmond és Albert királyok alatt szerzett érdemeiért és szolgálataiért, melyeket az említett királyoknak különböző időben s helyen tett, nemkülönben azokért, melyeket most is, mint protonotarius a királyi kancelláriában végez, jutalmul a pestvármegyei *Halom* és *Wechech* (Vecsés) nevű birtokrészeket kapta örök jogon testvérével Bothos Péterrel, összes hozzátartozandóságaikkal együtt. Az említett birtokok Halomi Zsigmond halála után szállottak volt vissza a koronára. Kelt Budán 1440 jan. 7-én. (Orsz. levélt. dipl. oszt. Dl. 13517.)

3. Hunyady János ez ország kormányzója jelenti, hogy megjelent előtte István, az esztergomi Szt. Tamás egyházának prépostja a maga és testvére Bothos Péter nevében, s felmutatván Erzsébet királyné által adott három adománylevelet, melyek a pestvármegyei Gewmrew (Gyömrő), Halom, Wechech és Ewsew (Óse—Ócsa) birtokokra és Wasad pusztára vonatkoztak és arra kérte őt, hogy az említett három adománylevelet privilegialis formában átírván megerősítse. A bemutatott oklevelek elseje Gewmrew (Gyömrő) adományozásáról szól. (Lásd Dl. 13516.)

A második oklevél Halom és Wechech adományozásáról (Orsz. lt. Dl. 13517.)

Végre a harmadik oklevél így szól:

Erzsébet királyné tudatja mindenkivel, hogy ő István váci kántor (éneklő) kanonoknak és váradi kanonoknak azon szolgálatokért, melyeket mint protonotarius a királyi kancelláriában Zsigmond s Albert királyok alatt végzett s most is még végez jutalmul a Pest vármegyében fekvő Ewse (Óse—Ócsa) nevű birtokot s Wasad pusztát adja összes hozzátartozandóságaival együtt örök jogon, neki és általa testvérének Bothos Péternek s ennek utódainak. Kelt Budán 1440 jan. 7-én. (Nevezetes, hogy mind a három adománylevél egy és ugyanazon a napon lett kiállítva.)

A kormányzó (Hunyady János) engedvén István prépost kérésének, a felmutatott okleveleket átírván, az adományokat megerősítette s ez alkalommal kormányzói hatalmánál fogva István prépostnak és testvérének Péternek a pestvármegyei Petri — a mai Péteri község — nevű birtokon bizonyos birtokrészt ad, mely valamikor Halomi Zsigmondé volt. Mind a négy adományról szóló oklevelet privilegialis formában kiállítva azt saját és az ország pecsétjével megerősítette 1446 jún. 27 (Orsz. lt. 13218.)

István és Péternek a biharvármegyei Félegyházán volt egyik részbirtokát Chaak (Csáky) Ferencz és György elfoglalva tartották, mit Ferencz az országgyűlés felhívására nekik visszaadott.

Az erre vonatkozó okmány így szól:

Az ország prelatusai, baronesei, nemesei és összes előkelői jelentik, hogy generálisgyűlésükön kérdőre vonták Chaak Ferenczet, hogy vajjon ő és testvére György az országgyűlés határozata értelmében visszaadták-e a Szent Tamásról nevezett esztergomi egyház prepostjának Istvánnak és az ő édes testvérének (frater uterinus) Bothos Péternek de Félegyház, azt a részbirtokot, mely Félegyháza határában van, s a melyet tőlük a zavaros időkben elfoglaltak volt. Erre Chaak (Csáky) Ferencz azt válaszolta, hogy ő azt hiszi, hogy testvére György az említett birtokrészt az említett Péternek már visszaadta, de akár adta vissza akár nem, ő (t. i. Ferencz) esküvel kötelezi magát, hogy a birtokról lemond s minél előbb elmegy testvéréhez Györgyhöz, s azon lesz, hogy az említett birtokot István prépost s Bothos Péter de Félegyház minden módon visszakapják. Az oklevél kelt a pesti országgyűlésen 1446 június 10-én. (Gr. Károlyi-család okmt. II. köt.: 150. kl. 249. lap.)

Péter de Sárly és testvérei a Halom és Vecsés birtokokon levő részbirtokaikat 1453-dik évben átengedik István dömösi prépostnak és így most már az egész Halom és Vecsés birtok az övé lett.

Az erre vonatkozó okmány kivonata így szól:

Hunyady János tudatja, hogy Péter de Sárly mester összes testvéreivel szemben a felelősség terhét magára vállalván, megjelent előtte és kijelentette, hogy a maga és testvérei nevében a Pest vármegyében fekvő Halom és Wethech (Vecsés) nevű birtokon lévő rész birtokaikat, melyek néhai Hertel Zsigmondé voltak, s a melyeket ők (t. i. Péter de Sárly és testvérei) László (I-ső Ulászló értendő) királytól királyi jog alapján nyertek volt, most azokat István dömösi prépostnak tisztán és egyszerűen átengedte, illetőleg az ő javára róluk lemondott (pure et simpliciter remisisset, ymo resignavit. Orsz. lev. dipl. oszt. Dl. 14648.)

István és Péter még Zsigmond királytól Pyspeky (valószínűleg a biharmegyei Várad-Püspök) pusztát vagy a hevesvármegyei Püspöki községet is kapták adományúl, de ezt birtokukba nem vehették, mert a „Nemze“ nemzetségbeli nemesek ellentmondtak, ezért V. László királyhoz folyamodtak a szóban forgó birtokokba leendő beiktatásért.

Az erre vonatkozó okmánykivonat így szól:

V. László király tudatja Hunyady Jánossal az ország főkapitányával, Gara László nádorral és Palóczy László országbíróval a következőket: Megjelent előtte *Petrus* Bothos *de Thah*, testvére István demesi prépost, továbbá Bodó Gergely de Gyewrgy (Györgyi) budai várnagy s előadták neki (t. i. a királynak), hogy Zsigmond király a „de genere Nemze“ néven együtt nevezett nemeseket hűtlenség gyanújába való esésük miatt részbirtokaiktól a Pest vármegyében levő Gewmrew (Gyömrő) és Gombától továbbá a Pyspeky nevű pusztától megfosztotta, az elkobozott birtokokat János bán de Maróthnak adományozta; ennek fia László az említett birtokokat más, az ország déli részén fekvő birtokokért Winizló Dénessel elcserélte. Azonban Dénes de Winizló magtalan halála után birtokai a koronára szállottak s ő (t. i. a király) azokat, még pedig Gewmrewn (Gyömrő) és Gombán levő birtokrészeket Bodó Gergelynek, Pyhyeky nevű pusztát (predium) pedig István prépostnak s Bothos Thahy Péternek adományozta, midőn azonban ezek magukat beiktattatni akarták, az említett nemesek a Nemze nemzetségből ellentmondottak. Azért most kéri (t. i. Bodó és a két Thahy) a királyt, hogy miután nekik nincsenek azon oklevélnek másolatai, melyben Zsigmond király az elkobzott jószágokat János bán de Maróthnak adja, azért állíttasson ki nekik a király a budai kincstárnoki házból levő királyi regestrumok alapján az említett oklevélről hiteles másolatokat, hogy jogaikat megvédhessék. A király eleget tesz kérésüknek. Kelt Prágában 1454 ápril. 24. (Orsz. lt. dipl. oszt. Dl. 14821.)

V. László király 1455. évben Istvánnak és Péternek Gyömrőn ad birtokrészeket.

Az adományra vonatkozó okmány kivonata ez:

V. László király tudatja mindenkivel, hogy ő István demesi prépostnak azon szolgálatokért, melyeket neki különböző időben különböző helyeken tett, különösen a nem rég elmúlt zavarok folyamán, mint az esztergomi érsek famulusa (híve) s kísérfője, jutalmul azon birtokrészeket adja, melyeket János de Gewmrew (Gyömrő) fia István magtalan halála után a koronára visszaszállottak volt; adja pedig neki s általa testvérének Petrus Bothos de Thahnak örök jogon, minden hozzátartozandóságaikkal együtt. Kelt Bécsben 1455 márczius 11-ik napján. (Orsz. lt. diplomatikai oszt. dl. 14952.)

Ugyancsak V. László király Istvánnak és Péternek, ugyanazon napon, a mely napon Gyömrőn részbirtokokat ad, a pilismegyei Byát is nekik és Farnosi Vitus Miklósnak adományozza.

Az adománylevél kivonata ez:

V. László király tudtára adja mindenkinek, hogy István demesi prépostnak és Nicolaus Vitus de Farnak, azon hű szolgálataikért, melyeket elődeinek Zsigmond és Albert királyoknak, nemkülönben Erzsébet királynénak s neki tettek, jutalmul a Pilisvármegyei Bya birtokot (possessiót) adja, a melyet előbb Paulus de Sempse fia Miklós és részben Berthók de Bya fia János birtak volt, s a mely birtok magtalan haláluk után a koronára szállott vissza. Most (a király) az említetteknek adományozza Byát, még pedig mindegyiknek fele részben, úgy, hogy ha a felek egyike utódok nélkül hal el, akkor a részét a másik örökli. István prépost által egyúttal testvére, Péter is kapja a birtokot. Kelt Bécsben, 1455. márcz. 11-én. (Orsz. lt. Dipl. oszt. Dl. 14930.)

István prépost nemcsak királyi adományok, hanem szerzemények által is igyekvék családjának anyagi helyzetét kedvezőbbé tenni. Így 1443-ban, midőn már egyszersmind szent Tamás esztergomi prépostja is, Váradon a Csonka nevű hegyen két szőlőt vásárol, egyet a Várad-Velenczén lakó Szűcs Györgyné, azelőtt Katona Péternétől egy hordó boron és két arany forinton; egy másikat pedig Márton deák káptalani jobbágytól 20 tiszta arany forintért, és e szőlőket szintén nemcsak a maga, hanem a Várad-Velenczén lakó testvérének, Péternek nevére is iratta.

Esztergomi prépostsága mellett megtartá a dömösi prépostságot is, mert élete végén 1465-ik évi oklevélben még dömösi prépostnak nevezetik. (Bunyitay V.: Váradi püspökség tört. II. köt. 130. lap.)

Illés és testvére István és fiai Miklós, Péter, Márton és Ambrus.

Még Tahy Péter életében ennek fia Illés, Marjai Lukács és Therek Benedekkel a félegyházi birtokért pereskednek, s vagy a Tahyak foglalnak el tőlük birtokrészeket, vagy megfordítva, sőt Marjai Lukács és Therek Benedek a gyapalyi és kerekgyházi jobbágyaikat, Tisza Lászlót és Szunyog Györgyöt halálra veretik 1474. évben. (Kemény J.: Not. Cap. Albi (189). Pray Gy.: Hierarchia Hung. (35). Nagy Iván: Magy. Család: X. R. 597. I. Koller J.: Histor. Epis. Quinque ecl. IV. 354. I.)

Ezen pereskedésnek Péter halála után fiai véget vetnek és kiegyeznek, az erre vonatkozó okmány kivonata ez:

A váradi káptalan jelentí, hogy megjelent előtte egyfelől Lukács de Kysmarja fia Lukács, s kijelentette, hogy a felelősséget Lukács, Benedek és György nevű fiaival szemben magára vállalja; másfelől megjelent Elias de Thah s ő is kijelentette, hogy a felelősséget István nevű testvérével, továbbá Péter, Miklós, Márton és Ambrus nevű fiaival szemben szintén magára vállalja. Ezek után a felek kölcsönösen kijelentették, hogy miután eddig viszály (per) volt köztük bizonyos szántóföldek, rétek és szénatermő helyek (feneta), továbbá Kewzepes nevű folyó

és Méheslygeth nevű erdő egy része miatt, mely birtokrészek mind Félegyháza és Gyapol nevű birtokok határában vannak, azért ők most több derék nemes ember közbenjárására egyezsége léptek egymással, hogy az ő utódaik békében éljenek s ezért saját jószáguktól több ez alkalomra meghívott nemes kíséretében az említett vitás birtokrészeket bejárták s azokat az egyezés értelmében új határok emelésével egymás között megosztották, azután az összes károkat, differenciákat, viszályokat, melyek közöttük a hosszú per folyamán felmerültek volt, egymásnak elengedték és megbocsátották.

A bevalló levél kelt 1476 szept. 13-án. (Orsz. lt. Dip. oszt. 17864.)

Illés és testvére István is szerző emberek, zálogba vesznek Bihar vármegyében több birtokot és vétel útján Pilis vármegyében, Leányfalván több birtokrészt vesznek.

A vonatkozó okmányok kivonatai ezek:

1. Báthori István, I. Mátyás király országbírája jelenti, hogy megjelent előtte Ladislaus de Solymos, mint Nicolaus Bacho de Henzhyda-nak, továbbá Bacho nejének Krisztinának és fiának Lászlónak megbízottja s kijelentette, hogy Krisztina Letha és Kakath nevű biharvármegyei birtokait, továbbá ugyanazon vármegyében fekvő és Konyar, Bagas és Feyerto nevű birtokokon lévő birtokrészeit, melyeket guthi Ország Mihály nádor előtt kelt s felmutatott oklevele alapján bír, most negyven (40) arany forintért Tahy Illésnek és Istvánnak elzálogosítja. Továbbá Ladislaus de Solymos megbízói nevében kijelenti, hogy azon idő alatt, míg az említett 40 arany forint vissza fizetve nincs Bacho Miklós, neje Krisztina és fia László, az említett Tahy Illést és Istvánt az említett birtokokban s az összes hozzátartozáságaikban meghagyják, sőt bárki ellen megvédelmezik, s ha ezt tenni elmulasztaná, akkor Tahy Illésnek és Istvánnak jogában áll Bacho Miklósnak totalis possessióját (Biharm.-ben) zálog címén birtokba venni és birtokolni mindaddig, míg az említett 40 arany forint nekik vissza nem fizettetik. Kelt Budán, 1476 jun. 30-án. (Országos levélt. Diplom. oszt. Dl. 17817.)

2. A budai káptalan jelenti, hogy megjelent előtte Stephanus de Leanfalva s önként bevallotta, hogy miután idáig szorította őt a szükség azért szabadulni óhajtván két elhagyott sessióját vagy két sessionális helyet (loca sessionalia), melyek Pilisvármegyében Leányfalván vannak, továbbá a szintén ott lévő halastavait (piscinae), nemkülönben 13 holdnyi szántóföldjeit egy 4 falcastra-t (sarló alá való föld) kitevő széna-kaszálóját, melyek mind szintén Leányfalva határában fekszenek, *Illés és Istvánnak, Bothos Péter de Thah fiainak adta el* 40 magyar arany forintért, továbbá kijelenti, hogy az említett összeget már hiány nélkül átvette. Egyúttal lemond örökre az említett birtokokra bírt jogairól. Kelt *1477-ben október 21-én.* (Országos levéltár. Dipl. osztály. Dl. 17990.)

Illésnek és Istvánnak 1482-dik évben ismét perük támadt a félegyházai és a sárvári birtokokért.

Erre vonatkozó okmány így szól:

A váradi káptalan jelenti Mátyás királynak, hogy kegynyilvánító és idézőlevelét megkapta; a mely levél így szól: Mátyás király tudatja, hogy *Eliás és Stephanus de Thah* kijelentették előtte, hogy midőn köztük és Wethés Márton és Rezeghe Pál között néhai Benedek de Iwánkafalva félegyházi egész possessiójai miatt továbbá néhai Miklós fia Pál és néhai György de Egres jobbágytelkei miatt melyek Sárvárott fekszenek s a melyek az említett Wethes Mártonra és Rezeghe Pálra zálog címén voltak szállandók, a király előtt per támadt *1482-ben*, a király beidézte őket a jövő (1483) vízkereszt napjára; de a király a terminust hirtelen Tahy Illés és István tudta nélkül megváltoztatta, még pedig úgy, hogy azt korábbi időre tűzte ki, ezért Tahy Illés és István a perelt birtokokra vonatkozó okleveleiket nem voltak képesek felmutatni s így ezen az úton a perelt birtokok a bíróság által Wethes Mártonnak és Rezeghe Pálnak ítéltettek oda, a mire azután ezek magukat a félegyházi birtokokat a királyi ember és a szjt-jóbi apátság kiküldöttje által beiktatták s azokat most is bírják a panaszosok (t. i. a Tahyak) nagy kárára; mert Tahy Illés és István a király által először kitűzött terminuson a királyi bíróság előtt megjelenvén jogaikat az említett birtokokra kimutatták.

A király tehát nem akarván igazság ellen cselekedni megparancsolja most a káptalannak, hogy az előbbi (t. i. Wethes M. és Rezeghe Pál) javára hozott ítélet tekintetbe vétele nélkül, a fent említett Wethés Márton és Rezeghe Pált Szt.-György napjának oktavájára a királyi törvényszék elé idézze, hogy ott előbbi követeléseiknek a jog címét kimutassák az említett panaszosokkal Tahy Illés és Istvánnal szemben. A király oklevele kel: Budán, *1484 február 24-én.*

Erre a káptalan most azt válaszolja, hogy az említett két alperest megidézte. Kelt 1486 márcz. 16-án. (Orsz. lt. Dpl. oszt. Dl. 19119.)

Miklós 1513.

Illésnek fia, reá vonatkozólag a következő okmányt találtam:

A pilisvármegyei szolgabírák Johannes Zomory de Felkezy és Nicolaus de Thah, továbbá Pilisvármegye assesorai jelentik Perényi Imrének, a nádornak, hogy parancsa folytán kiküldvén emberüket, ez igaznak találta a budai káptalannak a hatóság ellen, egy szőlőnek jogtalan lefoglalása miatt emelt panaszát. Az oklevél kelte: 1513 jan. 13. Az oklevélen két apró körirat nélküli gyűrűpecsét van, valószínűleg a két szolgabíró pecsétje. (A budai káptalan Regestái 1148—1649. Knausz Nándor által; Magyar Történelmi Tár XII. k. 100 ok. 77 lap.)

Márton 1513.

Márton Illésnek fia, Miklós és Ambrusnak testvére, eladja a pilisvármegyei Tah és a biharvármegyei Félegyháza birtokait Tahy Jánosnak, János és Istvánatyjának.

Az erre vonatkozó okmányok ezek:

1. A budai káptalan jelenti, hogy megjelent előtte Tahy Márton s magára vállalván nejével Katalinnal, Balázs és Miklós nevű fiaival, továbbá Magdolna, Angléta és Mártha nevű leányaival és mindennemű más rokonaival szemben a felelősséget, önkéntes vallomást tett, hogy ő érett megfontolás után teljes birtokrészeit és kőházát, melyet a pilisvármegyei „Tah“ birtokon bírt, továbbá egy éléskamrát, mely a házhoz tartozik (cellarium subtus eadem domo adjacentem) és bizonyos vályogból vetett házát, mely a kőház mellett van, összes hozzátartozandóságaikkal egyetemben, Tahy de Tah Jánosnak s utódainak halva magyar arany forintért örök áron eladta s az összeget hiány nélkül átvette. Együttal kötelezte magát, hogy Tahy Jánost, az eladott jószágok birtokában bárkivel szemben megvédi. Kelt 1513-ban. (Tahy család gombai levéltárából; hitelesített másolat.)

2. A budai káptalan jelenti, hogy megjelent előtte Tahy Márton de Tah s magára vállalván nejével Katalinnal, fiaival Balázs, Miklós, Gáspárral, s más mindennemű rokonaival szemben a felelősség terhét, önkéntes vallomást tett, hogy ő érett megfontolás után teljes részirtokait, melyek Félegyházán (Biharvármegyében) fekszenek, összes hozzátartozandóságaikkal, művelt és műveletlen földekkel, rétekkel, malmokkal, halastavakkal, szőlőkkel egyetemben Tahy Jánosnak s utódainak 60 magyar arany forintért eladta s az összeget átvette; megígérvén, hogy Tahy Jánost bárkivel szemben az említett jószágokban megvédelmezi. Kelt 1516-ban. (Tahy család gombai levéltárából, hitelesített másolat.)

Úgy látszik, Bunyitay Vinczét, midőn azt állítja, hogy Tahy Ferencz I. Ferdinánd erdélyországi vezére a botos ágból származik, az hozta tévedésbe, hogy ennek nagyatyja Tahy János, — a most említett vevő, — birtokos volt úgy a pilisi Tahon, mint a biharvármegyei Félegyházán.

Bernát 1535—1559.

Istvánnak fia. Sopronban dicátor (adókirovó) volt.

Úgy látszik valami baja lehetett Sebestyén soproni pap keresztessel, mert 1559. évben Mátyás utáni szombaton azt írja néki, hogy fölmondja a barátságot és azon földeket a melyeket tizenhat év óta bírt, visszaadja Sebestyénnek.

Ezen levelében azt is írja, hogy a bügieknek, 12 forintot elengedett. (Szalay Ágoston: Magyar levelestár 306 lap.)

Bernát Majláthot elkísérte a török fogságba, honnan ő megszabadult, de Majláth a börtönben meghalt. Leánya:

Erzsébet

Nebojszai Balog Ferenczhez ment férjhez s hozományul vitte férjének Ocsát és Biát.

IV. FEJEZET.

A halápi ág.

Péter
1493.

Elek fiának, Mikocha de genere Rosd comesnek Péter nevű fia. Néki jutott osztályrészben Nógrád vármegyében Haláp község s habár ő az esztergomvármegyei birtokain lakott, a többi ágbeli rokon Tahy-aktól megkülönböztetésül, előnevét Halápról írta.

Róla és családjáról, „A Római Szent Lélek Társulat“ anyakönyvében az 1493. évi április 1-én történt bejegyzések között ez áll:

En Pál esztergomi és bácsi egyházak nagyprépostja, április első napján sajátkezüleg beírtam a szentlélek társulatba Petri Thahi de Haláp-ot esztergomi egyházmegyéből, nővérével Erzsébettel és faival, Antallal, Lászlóval, Benedekkel, ezt feleségével együtt, továbbá Miklóssal, Mihálylyal egyetemben, hogy részesüljenek ezen társulatnak engedélyezett búcsúiban és később is a pápák által engedélyezendő összeségekben. (Mon. Vatic. Hung. Ser. I. Tom. V. 25. p.)

Péter gyermekei közül csak Antal nevű fiára vonatkozó okmányokat ismerem s így a többiek multjáról tudomással nem bírok, — azt hiszem azonban, hogy ők a mohácsi vész idejében élve résztvettek Mohácsnál és ők is azon családtagok közé tartoznak, kik ott elvérzettek, — mert a családi szó hagyomány szerint — Mohácsnál tizenkét Tahy vett részt és azok közül csak három menekült meg. Minthogy a történelem róluk mint elesettekről meg nem emlékezik, ők is a névtelen hősök közé tartoznak.

Antal
1530 körül.

Nógrád-, esztergom- és pilisvármegyei birtokos. Neje bajnai Both Imrének Erzsébet nevű leánya. (Nyitrai káptalannál őrzött s a szlavniczai Sándor-családra vonatkozó okmányok.)

Benedek
1600 körül.

Antalnak fia. Neje Somogyi Bora.

András
1650.

Benedeknek, Somogyi Borától született fia. Neje ismeretlen.

Erzsébet 1680—1729.

Andrásnak leánya, férjhez ment Ghéczy Istvánhoz.

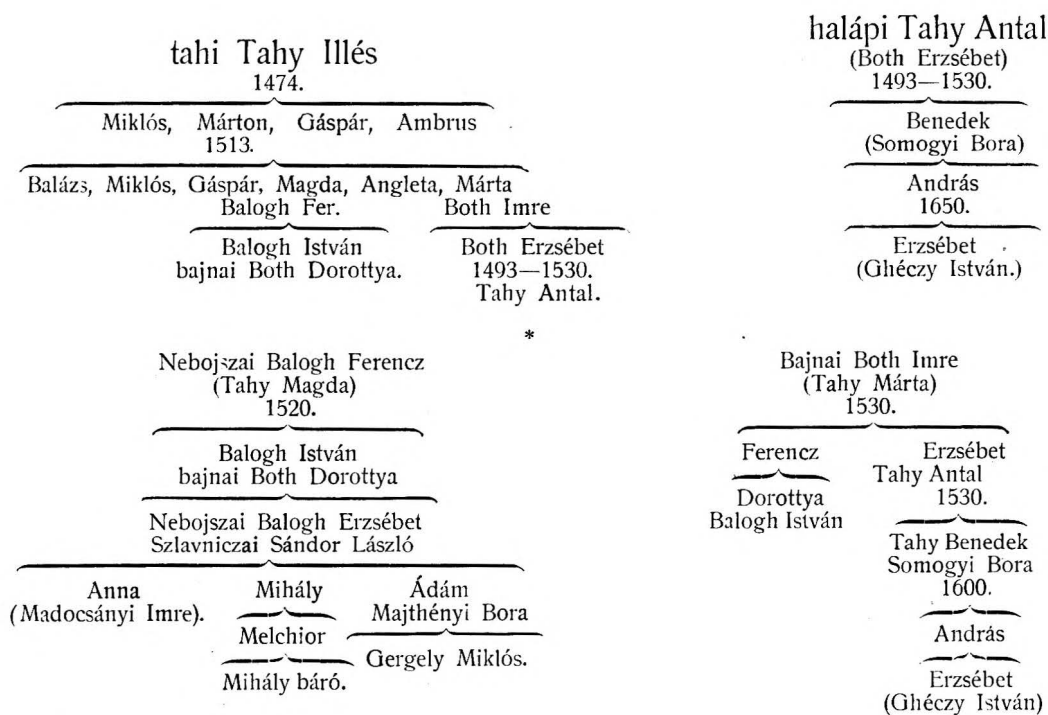
Ugy Erzsébetet, mint atyját, nagyatyját és szépatyját, a szlavniczai Sándor-családnak, a nyitrai káptalannál őrzött okmányaiból ismerjük. Rokonságban áll a szlavniczai báró Sándor, a bajnai Both, az ócsai és nebojszai Balogh, a Kincsy, az Akay és az Ugronovich családokkal.

Tahy Istvánné szlavniczai Sándor Sarolta rokonságánál fogom bővebben ismertetni a szlavniczai Sándor-családot, itt csak néhány okmány-kivonatot mutatok be.

„Bajnai Both-család érdektársai, még pedig, Sándor Melchior, Ghéczy György, Gábor, István és neje Tahy Erzsébet, Csehy Judith és más rokonok nevében 1700. évben óvás emeltetik a szoldó birtokot illetőleg.“ (Nyitrai kápt. llt. Pr. 89. f. 19.)

„Both-családnak, különösen pedig Ghéczy Klárának, azelőtt Akay Pál, majd Ugronovich Kristóf nejének, mint Sándor-családdal együtt Both-család leszármazottjának óvástétele szlavniczai Sándor Melchior ellen, Bajna, Sáp, Sárý-Sáp, Nagy-Sáp, Olaj-Sáp és Gyarmat birtokokat illetőleg 1718-ban.“ (U. ott. Pr. 92. f. 73.)

„Báró Sándor Mihály, mint szlavniczai Sándor László fia s Sándor Mihály Melchior fia és az említett Sándor László nejének Balogh Erzsébetnek leszármazottja összes rokonaival, Sándor, Ghéczy, Kincsy és Tahy családokkal, mint a bajnai Both-család leszármazottjaival, a bajnai birtokot illetőleg osztályegyes-ségre lép 1729-ben. (U. ott. Pr. 97. fol. 24. 1729—1730.)

Ezen leszármazási táblázat kivonatokból látjuk azt, hogy a nebojszai Balogh és a bajnai Both-családokkal miként házasodtak össze a halápi és a botos ágbeli Tahyak. — Nem terjeszkedhetem ki az egymás között szétosztott birtokokra, csak azt említem itt fel, hogy a pestvármegyei Ócsa a Balogh-családé s a pilisvármegyei Bia a Both családé lett, a Ghéczyek pedig mint majd később látni fogjuk, nógrádvármegyei birtokokat kapták.

Mielőtt tovább mennénk, lássuk a Rusd nemzetség leszármazását a XVI-ik századig.

A Rosd- vagy Kosd- nemzetség vegyes ágai és egyes családtagok a XI. századtól a XVI. századig.

I. Agha, Acsa, Atya.

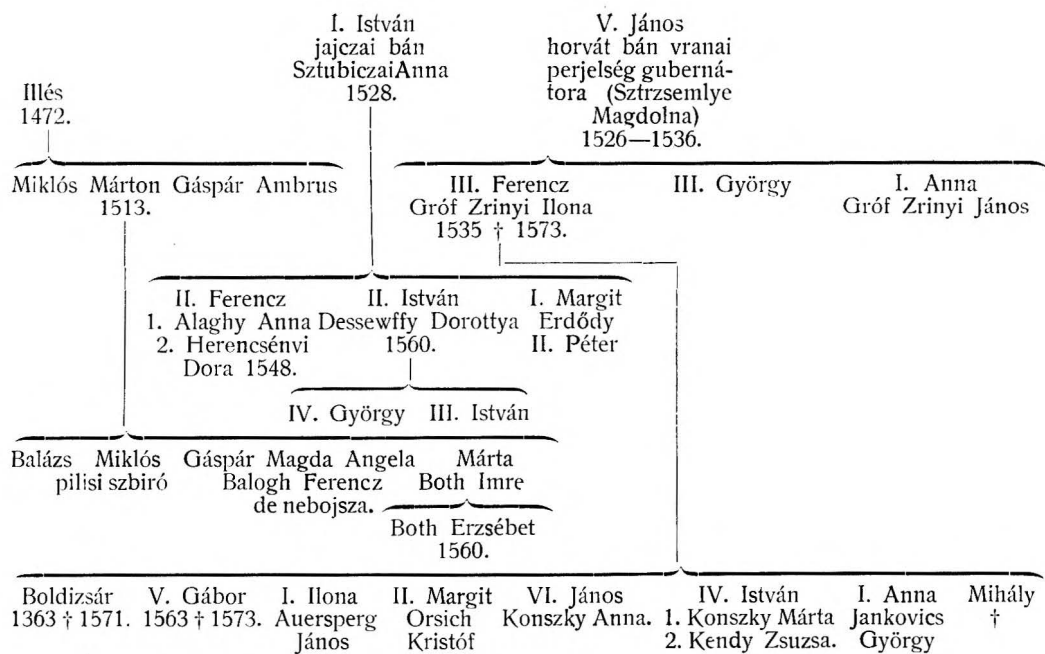
Salamon király nádora, Szt. László király
idejében esztergomi érsek,
alapítja a szt.-benedeki kolostort.

Domokos comes de gen. Rosd
1221.

1063—1108.
Fia de valóbbszínű testvére

Dénes comes de gen. Rosd
1121—1248.

Endre			I. Miklós			Chepán		
Demeter 1260.		Kis Mihály 1. N.	Kálmán király főembere Dalmát- és Horvátországok meghódításakor 1094—1114.			Péter 1299.		
2. Hont Pázmány N. 1260—76.			Simon comes 1160—1200.					
1-től Demeter 1276 † 1282.		N. leány Lónyavak † 1285.	II. Acsa 1200.					
			Arland 1230.					
János		II. Miklós comes de genere Rosd 1235—1279.			Mihály com. d. g. Rosd			
László		Pilis vár kapitánya, Verőcze ispánja.						
Herbold comes de g. Rosd de Toch 1285—1305 a halápi és botos ág őse.			I. János de g. Rosd de Toch 1271—1305. a szlavóniai ág őse.			Lorard com. de g. Rosd de Toch 1285—1305.		
Miklós comes de Toch 1285.		Marc comes de Toch 1285.	Miklós de Toch g. d. Rosd 1342—1409. a szomszédvári ág őse.		II. János de Toch d. g. Rosd 1342—1409. a sztubiczai ág.		Bricciu de gorbolnok 1439.	
Dömötör 1295—1342. váci püspök 1382—85.		István 1300.	Lőrincz 1361—99.		László 1361—1439. vice-bán.		János 1361—1430. vice-bán.	
János † 1396.		Mihály 1360.	Micocha comes 1360.		János de Szomszéd- vár		III. János erdélyi vajda a gorbolnoki ág őse 1385—1437.	
Botos Pál † 1439.		Péter 1400.	István Péter Erzsébet de Halap.		Dorottya d. Szomszédvár 1. Henning János 1447. 2. Frangepán Bertalan.		Kristóf a stubiczai ág fentartója 1385—1440.	
István de Tah 1437.		Péter de Tah 1437.	Antal 1530.		László Benedek 1493.		Miklós 1493.	
Illés 1472.		István 1474-88.	Both Erzsi 1530.		A Tahy név fenntartója Henning Dorottya			
Bernát 1560.		Benedek Somogyi Bora 1060.		I. György Világos és Kanizsa vár kapitánya Mátyás alatt horogszegi Szilágyi Matild.		Lőrincz †		
András 1650.				IV. János de gorbolnok.		Miklós Bertalan † vranai perjel Dubicza grófja † 1512.		
Erzsébet 1700.		I. István jajczai bán		V. János horvát bán vranai perjelség guberná- tora (Sztzsemlye Magdolna) 1526—1536.		II. György 1526 † 1530.		
Ghéczy István.		Sztubiczai Anna 1528.		(Folytatás a túllapon.)		I. Éva András 1. Báthory András 2. Erdődi I. Péter		

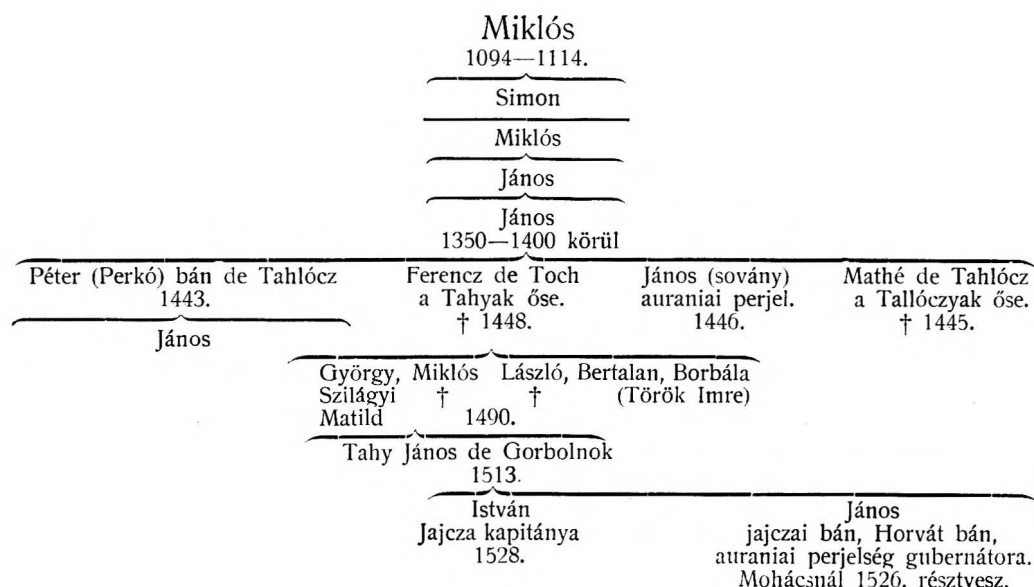
V. FEJEZET.

A szlavóniai főág.

Ezen fejezetben ismertetem a család főágának tagjait, ízről-ízre, apáról-fiúra. Nem más genusbeli Tahy-akról lesz itt szó, de a Rosd-Kosd — nemzetségbeli Tahy-ak ivadékaról és pedig azon családtagokról, kik ősi nevüket a Toch, mai írásmód-szerinti Tah nevet megtartották, de nem terjeszkedhetem ki, a nemzetségből kivált más családokra s csakis az egyik vagy másik tagnál, megemlítem azt, hogy kiválván a családból, más családnak lett ősatya. Szlavóniai főágnak azért nevezem, mert a családnak e tagjai, a XI. századtól a XVI. századig, történelmi szereplésük legnagyobb részét, itt játszották le és birtokaiknak zöme is itt volt.

Már művem bevezető részében, felemlítettem, hogy a XVII. század végén Heves vármegyében Monostoron élt Tahy Gáspár, ki nagy buzgalommal gyűjtötte mindazon adatokat, a melyek a Tahy-családra vonatkoznak. Atkuttatta ő a történelmi adatokat, Sambucus, Szekér Joachim, Helmár, Bonfinius és egyéb szakmunkákat s sok adatot gyűjtött a családi okmányokból is, melyeknek nagyrésze, sajnos, ma már kezeim közé nem juthatott.

Minthogy e fejezetben a XI—XV-ik századig élt Tahy-akról szándékom szólni, itt látom szükségesnek a Tahy Gáspár által, Sambucus, Szekér Joachim, Helmár és Bonfinius adatai alapján összeállított nemzedékrendi táblázatot közölni.

Ezen leszármazási táblázat alapján helyesen van egybeállítva, de hiányzik több ős s így a folytonosság nincs meg. Igyekeztem a család őseit, szakmunkák alapján kiegészíteni és a folytonosságot megállapítani.

Mint bevezető cikkelyemben említettem, a család — nemzetség — tagjának tartom Acsa — Agha, Atya — Salamon király nádorát, s minthogy több történetíró a sztubiczai és szomszédvári család tagjának mondja Acsát, a sztubiczai és szomszédvári család pedig kétségtelenül a Tahy-nemzetség s így Acsát is a nemzetség tagjának kell tekintenem, ki szintén a Rosd-génusból származik.

Kezdjük tehát a leszármazást véle, habár dr. Wertner Mór szerint néki még 1065-ben sem volt neje és tudtával gyermekei sem maradtak, így őt az 1094—1114. évben élt Nicolaus de Toch testvérének tartom.

I. Acsa — Agha, Atya — comes 1063—1108.

Salamon királynak nádora, s midőn Crescimirus király 1065-ben a magyaroktól segítséget kér a karinthusok ellen, melyek ellen a király a hercegekkel hadba megy, visszajövetelükben megtekinték Szent Jakab klostromának épületét, melyet Attha — Acsa — a nádorispán kezdett vala. (Spangár Magyar krónikája. 143. lap.)

Acsa 1074-ben már Géza herczeg híve volt, s résztvett Mogyoródnál Salamon király elleni ütközetben, s midőn Géza fogadalmat tett, hogy ha Salamon királyt legyőzi, püspökséget alapít, I. Géza már mint király Acsa javaslatára Váczon alapította a boldogságos szűz tiszteletére a templomot. (Magy. Nemzet Tört. II. k. 92. lap.)

Szent László király idejében esztergomi érsek és szintén az ő ajánlatára lett alapítva a zágrábi püspökség.

Mindkét püspökség a Rosd-nemzetség birtokaival volt határos és így teljes jóhiszeműleg állíthatom, hogy a két püspökség helyét Acsa és annak nemzetsége adományozta; mert ez időben vetekedtek a főurak, hogy kolostorokat alapíthassanak és a püspökségeknek birtokokat ajándékozzanak, nem is tartott főúrnak, ha kolostort vagy egyházat nem alapított.

Kálmán királynak egy Tragur részére 1108-ban kiadott oklevelében a főméltóságok között egy Apa nevű is említetik. Ezentúl nem tétetik róla említés. (Bojmeić Iván: Vjestnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog Zemaljskog Arkiva. Zagreb 1901.)

Ugyanitt olvassuk, hogy Apa nemzetségében 1158 körül István s 1244—49 körül Péter comes élt.

I. Miklós de genere Rosd de Toch 1066—1114.

Pilisvármegyei Tah — Toch — birtokosa, Acsa nádornak vagy fia, vagy mi valóbbsinű, ifjabb testvére.

Tahy Gáspár róla ezeket írja:

Kálmán királynak főembere, követte őt Dalmát- és Horvátországokba és résztvett azok meghódításában.

Mint Kálmán király főemberét, a raguzaiak, a város polgára — patriciusa — cízzel tüntették ki.

Családjának már ekkor, az anyaországhoz tartozott Szlavóniában nagyobb birtokaik voltak. Kálmán királytól Horvát- és Dalmátországban is kapott birtokokat és utódai, kik közé a Tallóczyak — Tallovec-ek — is tartoztak, történelmi szerepeik legnagyobb részét nem az anyaországban, de a kapcsolt országokban játszották le és innen származik az, hogy a Tallóczyakat, több történetíró, dalmát származásúnak tartja.

Tahy Gáspár szerint — Sambucus után — Miklósnak fia Simon volt.

I. Simon 1169—1183.

Miklós fia, a pilisvármegyei Tah — Toch-on — birtokos. II. István és III. Béla királyok hű embere.

Simon után, Tahy Gáspárnál a leszármazás meg van szakítva s azonnal áttér az 1235—1270. években élt Miklós comesre.

Összevetve a történelmi szakmunkákat és a szlavóniai ágbeli „Toch“-ok, Tahiak élettörténetét és birtokviszonyait, azon biztos megállapodásra jutottam, hogy Simonnak fia Acsa, ennek fia Arland és csak ennek fia Miklós, ki 1235—1270 között élt.

Dr. Nagy Géza jeles történészünk, a szlavóniai ágbeli szomszédvári és sztubiczai ág leszármazását, habár nem írja meg, hogy ezek mily nemzetséghez tartoznak és később mi volt családi nevük, a Pallas Nagy Lexikonban így írja le.

A sztubiczai régi magyar család, mely Tótországban birtokos, Agha (Acha, Atha, Atya) vagy más néven Arland, ki a XIII. század dereka táján élt, ez pedig fia lehetett Ata vagy Acsa ispánnak, ki II. Endre horvát és dalmát herczegségének idejében, mint Endre főembere fordul elő.

Arlandnak három fia volt: János, Miklós és Achk (Mihály), kik 1271—89. közt fordulnak elő.

Ivadékaik, kik a XIV. században Tótország leggazdagabb családjai közé tartoztak, egész 1342-ig osztatlanul bírták az ősi javakat, három évvel később János a sztubiczai várat, — itt meg kell jegyeznem, hogy dr. Nagy Géza által említett Sztubicza-vár, Felső-Sztubicza, mert Alsó-Sztubicza már ekkor is a Toch — Tahy-családé, vagyis a Rosd-nemzetségé volt; Miklós pedig Szomszédvárt (Podsused) kapta Nagy Lajostól. Ugyancsak Nagy Lajos, sztubiczai Arland fia Miklós birtokait fölmentette a nyestadó, a báni zsolozsma és a tized fizetése alól, mit 1409-ben Zsigmond király is megerősített Miklós utódai részére.

Miklósnak, János nevű fiától származott ivadékaik, még 1482-ben is szerepeltek, midőn a férfiágon már kihalt szomszédvári ágbeli utódokkal lépnek egyességre, a zágrábvármegyei birtokok iránt.

Dr. Nagy Géza a leszármazási táblázatot így állítja össze:

Acsa comes		
1200.		
Agha vagy Arland		
1250.		
János 1271—89.	Miklós 1271—89. házag.	Archk (Mihály) 1271—89.
János a sztubiczai család őse. 1342—1409.		Miklós a szomszédvári család őse. 1342.

A horvát történetírók és dr. Karácsonyi János által Agha — Acsa — nemzetségnek nevezett család általam megállapított leszármazása ez:

Agha, Acsa vagy Atya
1063—1108.

Ennek fia vagy ifjabb testvére:
Miklós de Toch de
genere Rosd.
1094—1114.

Simon
1160—1200 között.

(Folytatás a túloldalon.)

Arlandnak fia:

János de genere Rosd
1250—1280 közt.

Történelmi szerepléséről adatot nem találtam s habár Rosd szigetén birtokos volt, Tótországban tartózkodott s valószínűleg Alsó-Sztubiczán.

Fia

László de genere Rosd
1276.

Kora ifjúsága óta beteges ember volt. Rosd szigetén — valószínűleg Tótfaluban — lakott.

Róla a következőket írhatom:

László 1276. évben azt vallja, hogy szélütött lábát és féloldalát, Árpádházi Boldog (Szent) Margit közbenjárására gyógyította meg a Mindenható; keze pedig, Váradon Szent László érdemeiért gyógyult meg. (Dr. Karácsonyi: M. N. III. k. 23. l.)

II. Miklós comes de genere Rosd 1235—1279.

Pilisvár—Visegrád kapitánya 1235-ben (Galgóczy: Pest vmegye Monogr.), később Verőcze vármegye ispánja. (F. C. V. 2201.)

Ő alapíthatta Nógrád vármegyében Moros — ma Maros — község határából, Verőcze községet verőczei jobbágysai odatelepítésével és ezért kapta a község Verőcze nevet.

Tahy Gáspár szerint, IV. Béla király idejében, a tatárjáráskor, ősi vára Toch — a mai írásmód szerint Tah — elpusztult és ő is követte királyát az isztriai szigetekre. Jelen volt a horvátországi Lics melletti ütközetben és midőn királya a tatárjárás megszűnte után Magyarországra visszatért, ő több időt töltött mint patricius Ragusa városában, Horvát- és Tótországban.

Három fia maradt. Herbold comes, Lorard comes, kikről már a botos és a halápi ág nál szoltam és János, ki Dalmát-, Horvát- és Tótországokban tartózkodott.

Arlandnak harmadik fia Achk, kit elégnek tartok csak fölemlíteni, habár reá vonatkozólag is sok adatot találunk a gróf Zichy-család okmánytárában.

Visszatérünk Miklós comes fiára Jánosra, Herbold és Lorard testvérére.

I. János de genere Rosd 1271 † 1305.

Míg rokona, Dömötör comes, Ottó cseh király híve volt, ő Róbert Károly — Carobert — érdekében működött.

Tudjuk azt, hogy Róbert Károly, midőn Horvátországba jött és kikiáltatta magát magyar királynak, Ottó király hívei őt visszaűzték hazájába. Ekkor kellett Ottó királynak Jánost megfosztani több tót- és horvátországi birtokától s ezek között Szomszédvártól és Felső-Sztubiczától, a mely birtokok már Acsa nádor

idejében 1060—1090-ben, a Rosd-nemzetség tulajdonához tartoztak nagyobb kiterjedésű birtokokkal, Samabor, Petrovina, Kosztanicza, Belovár (két Belovár volt, egyik a Rosd — Toch — nemzetségé és a másik a vránai perjelségé), Chernelk stb. várakkal.

János kénytelen volt menekülni, s Ottó uralkodása idejében 1304-ben Ragusában lakott s 1305-ben ott is halt meg.

Hogy ő Ottó ellen küzdött, lett következménye az, hogy az anyaországi birtokait is elfoglalták szomszédjai, s hogy özvegye valamit megmentsen, a Rosd szigetén levő birtokát Heroldnak, János testvérének adta zálogba, mint ezt már Herbord és Lorard comeseknél megírtam. (F. C. VIII. 5. 27. W. B. R. T. T. 1855. 119. l.)

I. Jánosnak két fia maradt: VIII. Miklós és II. János, kikről együttesen fogok szólni.

III. Miklós és II. János

Róbert Károly és Nagy Lajos
idejében.

Fent idéztem már dr. Nagy Gézának azon adatát, hogy ők 1342. évig osztatlanul bírták a tót- és horvátországi ősi birtokaikat, de fel kell említenem, hogy ők örökölték atyjuknak Róbert Károly iránti hűségét, s visszakapták ősi birtokaik legnagyobb részét, mint Gradischát s Gorbolnokot. Nagy Lajos trónralépte után 1345-ben, visszakapták Szomszédvárt és Felső-Sztubiczát is.

Midőn birtokaikat visszakapták Nagy Lajos által adományozott Szomszédvár, Medvevár s Kosztanicza várakkal Miklósnak, a két Sztubicza, Samabor, Bélavár, Petrovina stb. birtokokkal Jánosnak jutott és így

Miklós lett a szomszédvári ágnek és
János a sztubiczai ágnek megalapítója.

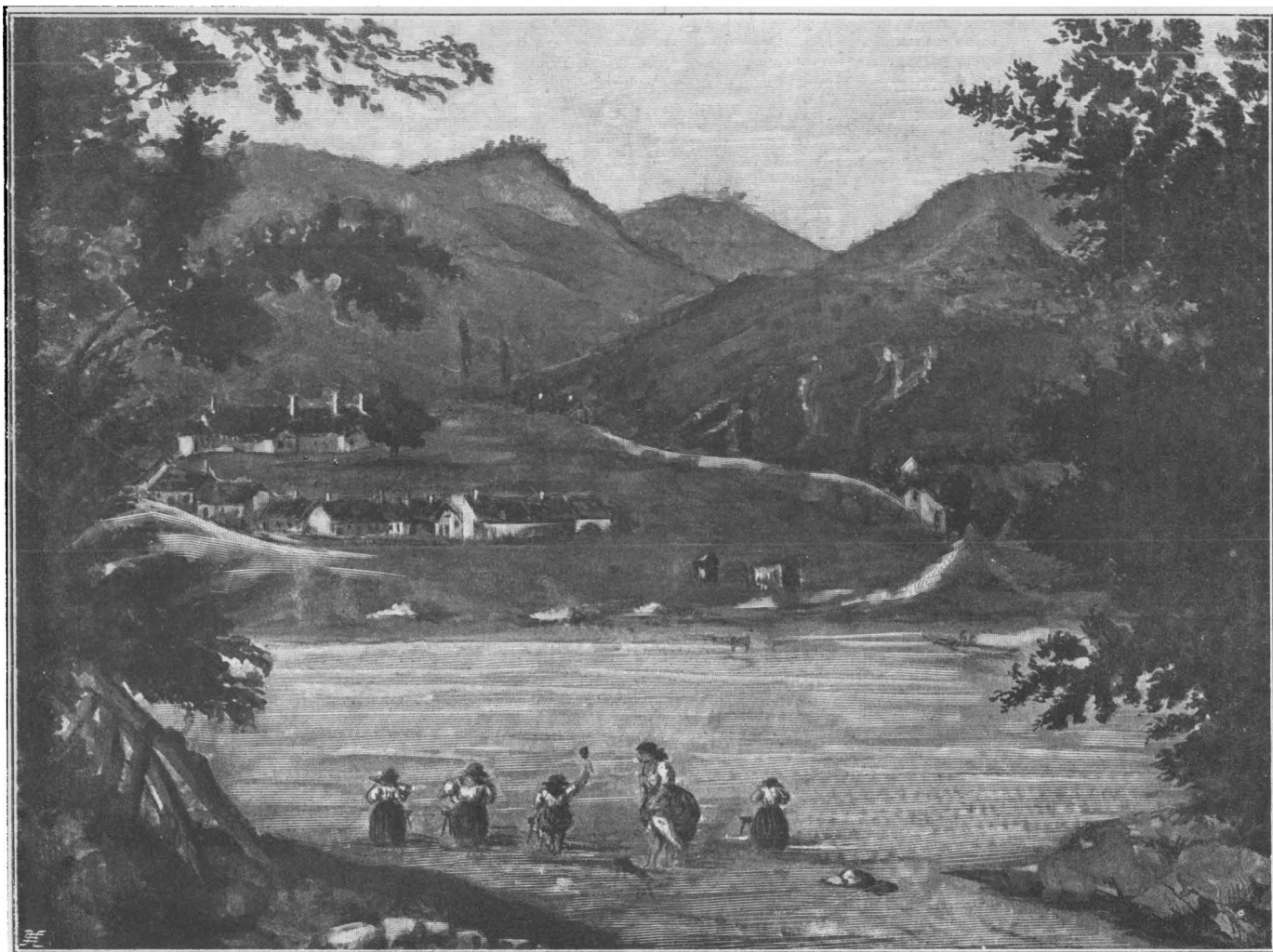
Térjünk át Miklós ágára.

Itt fell kell említenem, hogy több történetíró, Fejér György után, Miklós utódainak ősnemzetségi Toch nevét, tévesen Tóthnak írja, azon természetes okból, mert Fejér Codexében sajtóhibából Toch helyett Tóth nyomtatott, így több történetíró, a hol szomszédvári családról tétetett említés, Fejér után Toch helyett Tóthot írt. Ki bővebben nem foglalkozott a Toch — Tach — család történetével, nem sok gondot fordított arra, vajjon a régi írásmód szerinti c betű valóságban c betű-e vagy az e-hez hasonló ꝥ t betű-e. Alkalmam lesz hivatkozni több okmányra, a hol helyesen van írva a szomszédvári-család Tach-nak.

Barabás Sámuel is, a gróf Teleki-család okmánytárában, Miklóst a szomszédvári ág őseit, egy Todhi névre hamisított okmány alapján Toth-nak nevezi. A hamisító, a Toch nevet éppen oly könnyen igazíthatta Todhi-ra, még talán könnyebben mint a Tóth nevet. Barabás, mint ő maga is írja, nem tudhatta indokát annak, hogy az okmány miért lett hamisítva, kinek az érdekében, én azonban tudom azt, a Gombán levő családi iratokból, hogy Todhi, I. Ferdinánd király főlovászmesterének, szomszédvári Tahy Ferencznek, udvarnoka volt, kinek a horvát pór lázadás alkalmával volt alkalma arra, hogy a Nagy Lajos által, a nyestadó és bánzsolozsma elengedésére vonatkozó okmányt ellopja és azt vagy ő vagy utódja meghamisítsa, hogy a Tahy Istvánnak, Ferencz főlovászmesternek erdélyországi volt birtokát, mint sajátját eladhassa.

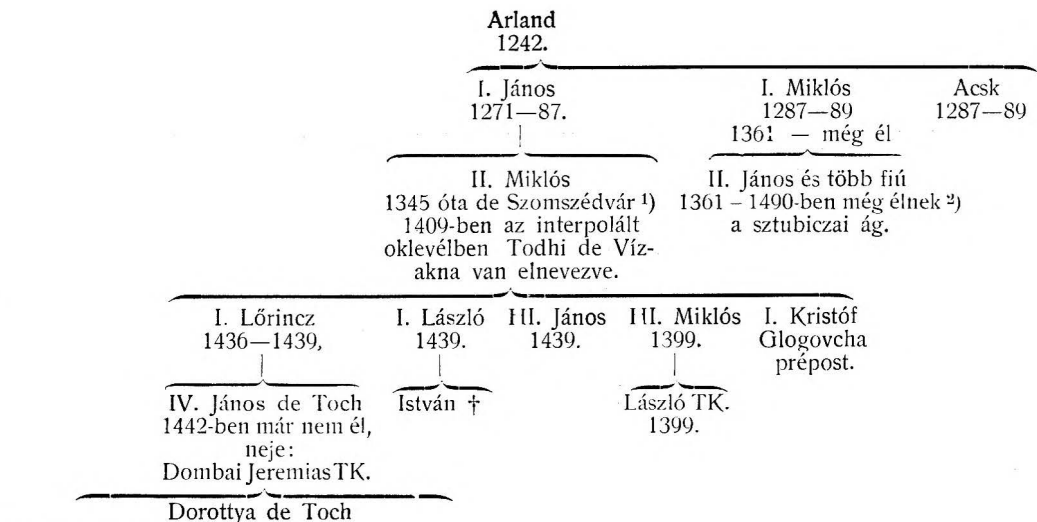
Zsigmond királynak, 1409 január hóban kelt decretumában, melyben az mondatik, — „miután Arland fia Miklós özvegye és utódai bebizonyították, hogy Róbert Károly és Nagy Lajos birtokaikat a nyestadó, bánzsolozsma és tized fizetése alól felmentették, megparancsolja a rovóknak, hogy őket megróni ne merészeljék. (Gr. Teleki cs. okl. t. I. köt. 344. l.) Itt Miklós sem Toth-nak sem Todhi-nak nem neveztetik, hanem „Nicolai filii Arland de Stubycha“.

Barabás Sámuel a családfát így állítja össze.

Tahi puszta Pest-Pilis-Solt Kis-Kún vármegyében.

1870-ben rajzolta Bogáár Károly.

¹⁾ 1442-ben már Henning János neje

²⁾ 1472-ben Frangepán Bertalan neje.

^{*)} Barabás megjegyzi, hogy ¹⁾ Turul X. K. 27. l. ²⁾ Telek ok. II. K. s a mely nevek alatt TK. betűk állanak a TKalesics „Monumenta Historica Egrabiae“ című műben találhatók.

A többiek a gróf széki Teleki-család okmánytárában közölt oklevelek alapján ismeretesek.

Ezen táblázat szerint Miklósnak öt fia volt: Lőrincz, László, János, Miklós és Kristóf. Én csak háromról tudok és pedig: Lőrincz, László és Jánosról.

Tahy Lőrincz de Szomszédvár 1437—1443.

Lőrincz — Laurencius de Tah — az 1443. évi hadi felosztásnál, az Un folyónál levő területben ötszáz lovas tartozott kiállítani. (Telegdy codex.)

Nádasdy codexében Lőrincznek testvérét Lászlót említi és ő is a Toch nevet Tóth-nak írja s azt mondja hogy:

Ladislaus Tóth 100 lovas köteles kiállítani.

Barczay „a hadügy fejlődése“ című művében, hivatkozva Kőszeghi Sándornak Pest vármegye jelenlegi főlevéltárnokának, a Hadtörténelmi Közlemények 1892. év folyamán megjelent cikkére, az említett két codex számadatait összevetve, azt írja, hogy:

Az Unna folyam felé a török ellen:

A tótországi bán bandériuma	500 lovas-
Auraniai perjel	500 „
A zágrábi püspök	500 „
Tahi (Tóth) Lőrincz	500 „
A Blágay urak	500 „

ból állott.

Ezen adatokból látjuk, hogy Lőrincz nem Toth de Tah — nevet viselt és csak tévedésből lett Toth-nak írva. E mellett szól az is, hogy e korban még nem volt általánosan bevett szokás tulajdonneveket használni, de használták a birtokaik és származási helyük nevét s ezért találkozunk a családokban azon gyakori esettel, hogy három testvér, a három lakóhelye után írta nevét. Voltak ugyan már ekkor is úgynevezett mellék személynévek, magyarul mondva csúf nevek, azt megengedem, hogy a szlavóniai ágbeli Tahyakat Tóth melléknévvel említették, de ez nem bizonyít a mellett, hogy ők nem a Tahy-család tagjai, miért használták volna ők a Tóth nevet, mikor a reájuk vonatkozó okmányokban lakóhelyük után szomszédváriaknak írták magukat.

László vicze-bán
1436—1443.

László Lőrincznek testvére, jelen volt, Kőrösön — Szlavónia — 1439-ben tartott generalis congregation, melynek jegyzőkönyvében az ő és János testvérének neve így van írva: „Ladislaus et Johannes Thach de Zomzedvár“ — Szlavónia királyság vice-bánjai. (Kukuljević. J. R. E. S. D. II. K. Horvát N. Lt. Priv.: N. 29.)

Ezen jegyzőkönyvnek több hitelt lehet adni, mint a nyerészkedési vágyból, meghamisított adománylevélnek.

János de Szomszédvár
1361—1439.

Miklósnak fia, Lőrincznek és Lászlónak testvére. Utóda nem maradt és örököse, Lőrincz bátyjának unokája Szomszédvári Dorottya lett, s minthogy erre királyi engedély nem adatott, keletkezett később a szomszédvári és a sztubiczai ágbeli utódok között, az örökösödési villongás.

János de Szomszédvár
† 1442.

Szomszédvári Tahy Lőrincznek fia. Szomszédvári Tahy Lászlónál közlött jegyzőkönyv szerint, szlavóniai királyság vice-bánja. A vice-bánság nem volt báni tisztség, de az rangot adó cím volt s a király csak tekintélyes és vagyonos egyéneket nevezett ki vice-bánoknak.

Fia nem volt csak egy Dorottya nevű leánya, — hogy leánya részére biztosítsa, a csak férfi ágat illető Tahy-birtokokat, 1439-ben kérte Albert királyt, hogy Dombay Jeremiás asszonytól született leányát fiúsítsa és egyúttal azt is engedje meg, hogy ha néhai Toch Miklósnak László nevű fiának az ő atyai nagybátyjának fiú örököse nem lenne, ennek javait is leánya örökölje. Albert király kérelmét teljesítette és az erre vonatkozó okmányt 1439 aug. 29-én állította ki.

Itt említem fel, hogy daczára ezen királyi engedménynek, Erzsébet királyné, 1440-ben, László halála után Kosztanicza várat Dórától elvette és azt testvéreinek Frigyes és Ulrik Czillei grófoknak adományozta. (Fejér György: Croatiae ac Slavoniae cum regno Hungariae nexus et relationes. 30. l.) Ez az az okmány Fejérnél, a hol a „Toch de Zumzedvár“ tévesen lett Tóthnak másolva s ezután a hol a Toch ch-ával van írva, az illető nem fordított elég gondot annak megállapítására, vajjon a „h“ előtti betű *c* vagy *t* betű-e.

Dorottya de Szomszédvár
1439. † 1471.

Szomszédvári Tahy — még ekkor vezetékeve az ősi Toch-birtok után Tochnak iratott — Dorottya a szomszédvári Tochi Jánosnak — „Toch de Zumzedvár“ — és nejének Dombai Jeremiásnak leánya.

Dorottya 1439-ben ment először férjhez Henning Jánoshoz és ezen férjhezmenetelével, a sztubiczai Tahy Ferencz horvát bánnal sógorságba jutott, mert ennek neje, férjének Dorottya nevű nővére volt a felesége.

Henning Jánossal 1437-ben találkozunk először, mikor Zsigmond király a borsodvármegyei Cserép várát, a hozzátartozó Kövesd és Keresztes helységekkel együtt, négyezer arany forintért néki és frankusói Justhnak zálogba veti. (Csánki: M. t. földr. I. k. 163 l.) Ezen birtok azonban Rozgonyinak adományoztatott, de Justh-család megkapta Végles várát és később a Túrócz vármegyében levő Neczpált, a mely községről előnevüket írják.

1452 június 31-én „Henning Cernin et domina Dorothea consors eiusdem de Zomzedvára kikötik, hogy a Benedek zágrábi püspöknél kétszáz arany forintban

zálogban levő Kiss-tenowez, Borchwerh, Chernech, Horagovicha és Policha nevű birtokaikat, tetszésök szerint, a zágrábi Szent-Erzsébet kórháznak adományozhassák, vagy visszaválthassák. (Orsz. llt. Dpl. 33869.)

Chernek mint a család ősi birtoka, még mindig Tahy-kézben van s így jogos azon feltevésem, hogy a Cserneki a mai Dessewffy-család egy törzsből származik a Tahy-családdal.

Cernin Henning János hogy mikor halt meg, nem tudom, tény azonban az, hogy részes volt Hunyady László kivégeztetésében s így 1457-ben még élt.

Fraknói Vilmos „Magyar történelmi életrajzok” című művének 40. lapján ezt írja róla:

Miután Czillei gróf 1456 november 9-én Belgrádon megöletett, V. László Temesvárról Szegedre és innen Budára ment, hova Hunyady László is elkísérte. Itt nagy változás állott be a király magaviseletében. Ismét a Hunyadiak ellenségeinek befolyása alá jutott. Ezek Czillei halálát úgy tekintették, mint előre tervezett gonosz merényletet, melynek rúgóját azon szándék képezte, hogy a trón leghatalmasabb és legmegbízhatóbb támasza ledöntetvén, a király megrontására célzó tervek legfőbb akadályá elháríttassék.

Garai László nádor, Ujlaki Miklós erdélyi vajda, Pálóczi országbíró, Lindvai Bánffy Pál főudvarmester, Buzlai László főpohárnok, szomszédvári Czernin Henning főlovászmester, Rozgonyi János, Osvát és Rajnald voltak ezen udvari párt legelőkelőbb tagjai, kik néhány osztrák főúrban és a cseh Brandeisi Giskra János sárosi főispánban szövetségeket találtak.

V. László király három iratban maga megnevezi azokat, kiknek tanácsára és közreműködésével a Hunyadiak elleni merényletet végrehajtatta; az első Borsiló városához 1457 márczius 14-én, a második Rosenberghez márczius 15-én, a harmadik márczius 31-én kelt oklevele. (Gr. Teleky cs. oklt. X. köt. 549 l. Orsz. llt. Dpl. 2476.)

Cernin Henning Jánosnak tehát 1457 után, de 1472 előtt kellett meghalni; mert a szomszédvári Lorotya asszony, a kitől János fia, Erzsébet, Orsolya, Dorotya és Borbála leányai maradtak, 1472 november 21-én már néhai Zomzedwari Henning Jánosné és neje Frangepán Bertalannak.

Frangepán Bertalan, a dúspazdag Frangepán Miklósnak fia, ki Bertalan vegliai gróftól származik. Ezen Bertalan, III. Béla királytól 1193-ban, Modrus vármegyét kapta adományul, ő a Frangepánok magyar ágának őse.

Frangepán Bertalan Tersatto vár urának és nejének Tahy Dórának utódai voltak az utolsó Frangepánok s női ágon az utolsó Zrinyiek és őse lett Frangepán Bertalan s neje Tahy Dóra, gr. Zrinyi Miklós szigetvári hősnek gr. Zrinyi Borbála által, a tarkeői ágbeli Tahy István utódainak és így nekem is, jelen munka szerzőjének, mint ezt alább látni fogjuk.

Tersatto vára, már a rómaiak idejében is fennállott s Fiumének erősségét képezte. III. Béla óta 1193-tól 1671-ig, az utolsó Frangepánnak Ferencz Kristófnak kivégeztéséig a Frangepánok tersattoi ágának volt tulajdona, — ezután az uralkodó család birtokába ment. I. Lipót azt a bosiljevai uradalommal, gróf Nugent tenger nagynak adományozta és ma is annak ivadéakai birtokában van.

Tersattóban — Tersaczbban — Fiume város várában, a XIII. században, az akkori főurak áhítatosságát bizonyító esemény történt, melynek az összes keresztény világban nagy híre volt.

A XIII. század valamivel később érte végét, mint a keresztények szentföldi hódításai, s az odavándorlás megszűnt. Azonban különös csoda által sikerült megmenteniök azon názáreti házat, melyben született Szűz Mária és a szent ige testté vált. 1201-ben május 10-én, ezen ház ott termett Tersatto egy halmán, délkeletre vagy száz lépésre a vártól. Némelyek, kik Palesztinában jártak, azonnal ráismertek benne a názáreti házra; de a Frangepánok, Fiume és a vár földesurai s a corbaviai püspök, kinek az egyházi megyéjéhez tartozott, nem adtak még teljes hitelt a zarándokok állításának ily nagy fontosságú ügyben. Annálfogva, néhány megbízható embert s köztük a fiumei prépostot küldték a Szentföldre, hogy a

dologról hiteles tudomást szerezzenek. Ezek valóban a názáreti háznak csak a helyét találták s azt a barlangot, melyet ezen időkben a házak közelében szoktak ásni a víz és élelmiszerek frissen tartására. Így igazolva lévén a háznak csodás áthozatala, Frangepán Miklós gróf ugyanazon dombra egy szállodát építtetett az oda zarándokolóknak, kik nagy számban gyülekeztek a csoda látására. Miután a ház három évig és hat hónapig állott azon a helyen, egyszer csak egy december 10-én eltűnt s csak helye maradt ott. Akkor az anconai területen tűnt fel, míg végre háromszor változtatván helyét, állandóan megmaradt egy Lauretta nevű özvegy asszony birtokában, egy erdőben, honnan az a hely máig is Loretto nevet visel. Ezután a Frangepánok Tersattón, a csodás ház helyére egy másikat építének s hozzá egy templomot és kolostort, melyet a minoritáknak ajándékoztak. A templom szolgált a Frangepánok temetkezési helyükkül. (Salamon F.: Az első Zrinyiek.) Ott nyugszik Frangepán Miklós, Bertalan és neje Dóra is.

Szomszédvári Tahy Dórának, Frangepán Bertalantól, Ilona leánya Lázár rácz fejedelem neje, s Miklós és János fia született.

Férjének, Frangepán Bertalannak 1471. évben történt halála után Dóra mint özvegyasszony Tersattón és Czirkveniczán lakott, ezen utóbbi helyen sok baja volt az őt zsaroló szerzetesekkel. (Regt: a római dalaria levéltárának Magy. Orsz.

Tersattó vára.

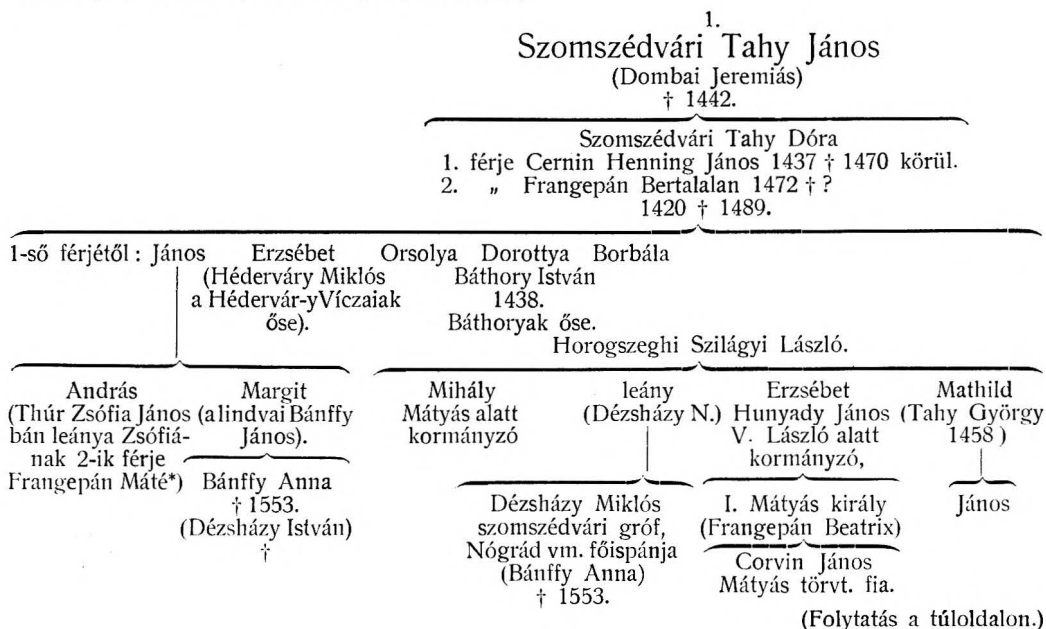
vonatkozó bulláiból. II. Péter s IV. Sixtus idejéből. Közli Czaich A. G. Dr.) Dóra ezen okmányban sem nevezetik Tóthnak, de Szomszédvárinak. Ősi fészket, Szomszédvárat, első férjének Henning Jánosnak azon bűnéért, hogy V. László királynak ő is tanácsolta Hunyady László lefejeztetését, Felső-Sztubiczával együtt Mátyás király tőle elvette, s fiának Corvin Jánosnak ajándékozta. Özvegységében mindig fekete ruhában járt s mikor néha a zágrábvármegyei Medve várába ellátogatott s éjjelenként annak bástyáján sétált, a köznép őt, fekete asszony név alatt, kíséretnek tartotta s a nép mondájában ma is fenn áll a „fekete asszony“ regéje.

A XI. század óta a Rosd-nemzetség birtokában volt Szomszédvárról szólva, itt említtem meg, hogy az Zágráb elővára volt. Zágrábtól délre körülbelül 4 kilométerre sík föld által körülvelt magas sziklatetején épült erősség, melyre nemcsak azért áhítoztak a XIV—XVI. század oligarchái, mert a vár biztos menhelyet adott, de azért is, mert a körülötte fekvő uradalma fekvésénél fogva urának minden igényét kielégítette, az uradalmához tartozó falukban sok jobbágy volt s ezek vitéz katonák. Korvin János halála után, Szomszédvár ismét a család birtokába jött, örökségül

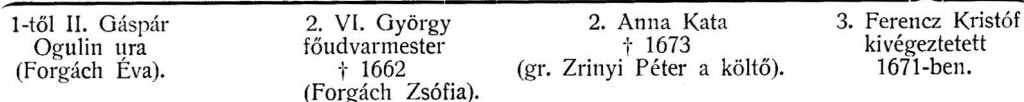
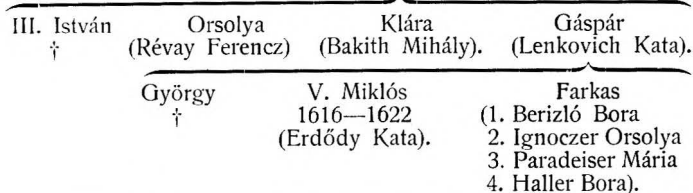
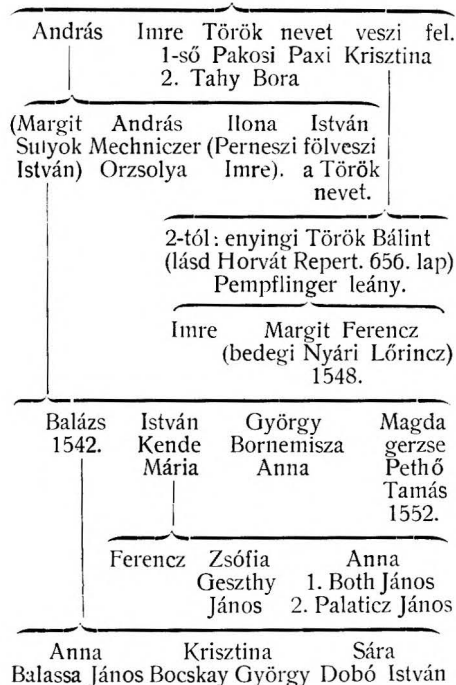
kapván azt Déezsházy István, kinek anyja horogszegi Szilágyi leány volt, Szilágyi Mihály kormányzónak, Szilágyi Erzsébetnek Hunyady János kormányzónak és Szilágyi Mathildnak és Tahy Györgynek a nővére, elvette Tahy Dóra leányának Héderváry Miklósnak, Bánffy Anna nevű unokáját. Déezsházy Istvánra azért, hogy ő kapta meg Szomszédvárt, Tahy Györgynek unokája, Tahy János az auraniai perjelség kormányzója annyira haragudott, hogy meg akarta őt öletni és I. Ferdinand kénytelen volt kiadni egy rendeletet, melyben zágráb- és nógrád-vármegyei urakat utasította, hogy Déezsházy István Nógrád vármegye főispánját, védjék meg Tahy Jánostól. Déezsházy István magva-szakadtával, Zápolya János Verbőczynek adományozta, s midőn I. Ferdinand Szlavóniában tért foglalt, Szomszédvárat és Felső-Sztubiczát, nem az ősi birtokosainak, de az áruló Kaczianer Jánosnak adományozta, — ezért most már Tahy János fia Tahy Ferencz, Zrinyi Jánosnak és Miklósnak sógora neheztelt meg és a sógorok összeesküdtek, hogy Kaczianert elteszik lábálól, a mi nemsokára meg is történt és Kaczianert Zrinyi János Tahy Anna férje és Zrinyi Miklós megölették. 1565-ben Miksa király bevezetette Tahy Ferenczet ősi birtokába, — ez nem adomány volt, de elismerése annak, hogy Tahy Ferencznek örökösödési joga volt Szomszédvárhoz, mint ősi Tahy-birtokhoz. Halála után ennek gyermekei nem bírhatták békével Szomszédvárat, mert ekkor már Tahy Dórának Henning Jánostól származott utódai és a sztubiczai ágbeli női utódok indítottak pert, a mely hosszadalmas pernek az lön a vége, hogy Szomszédvárt meg kellett osztani a Henning utódok és a sztubiczai ágbeli utódokkal, s mindhárom ágnek női leszármazottjai, ma is birtokosai az uradalomnak.

Szomszédvár történetének leírásával ugyan elébe vágtam a később elmondandóknak, de előre óhajtottam kedves olvasómat tájékoztatni, hogy: tudomással birjon Szomszédvár iránti eszenkedésnek, s ebből származott sok oly tragédiának, mint Déezsházy üldözésének és Kaczianer megöletésének. Indokát ne keresse a politikai ügyekben, de találja meg a vagyongyűjtés szenvedelmében, a mely szenvedély uralkodott a XV. és XVI. században és a Tahy-aknak ez elleni küzdésében. A per kimenetelével már be van igazolva az, hogy szomvári Dóra a Tahy család tagja, mert ha nem az, oly birtokhoz, a melyet a király a családnak adomány útján visszatért, utódainak örökösödési jogczímen igényük nem lett volna.

Szomszédvár történetének kiegészítéseül, közlöm Tahy Dóra utódainak és azok rokonainak leszármazási táblázatát.

András
(Thúr Zsófia János bán leánya Zsófiának
2-ik férje Frangepán Máté)

* Lásd Horvát. Tört. Repertorium a többit Nagy Ivánnál.

* Henning — Török — leszármazása Tahy Dórától.

Visszatérünk szomszédvári Miklósnak testvéréhez, Jánoshoz, a sztubiczai ág őséhez.

II. János 1342—1409. a stubiczai ág hőse.

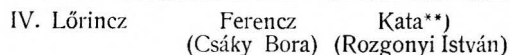
Már tudjuk, hogy János, Miklós testvérével Róbert Károly és Nagy Lajos híve volt, s Nagy Lajostól kapták vissza Szomszédvárat és az Alsó- és Felső-Sztubiczát, a mely birtokok már I. Miklós idejében is a nemzetség birtokában voltak. Dr. Karácsonyi is elismeri, hogy az általa Apa — Atya, Agha-nemzetségnek nevezett család birtokai Zágrábot környezték s ezek között volt Sztubicza is és Chernech a Dessewffyék ősi fészke, a mely azonban, János idejében, a zágrábi püspökség vagy káptalanánál volt zálogban, más apróbb birtokkal.

Jánosnak jutott a két Sztubicza, Samabor, Bélavár s Petrovina, s több mint valószínű Ragusában, még I. Miklós által a XI. században szerzett ingatlan, mert

2.

Héderváry Miklós

Henning Erzsébet

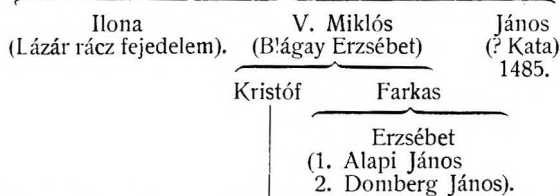
** Héderváry Kata útján jutottak a Rozgonyiak Pest vármegyében a Tahy birtokokhoz.

3.

Frangepán IV. Bertalan † 1481 körül

(Tahy Dóra)

(II. férje.)

János is szeretett Ragusában és Dalmáciában tartózkodni. Hogy az anyaországban, mely birtokok jutottak a két testvérnek, történetünk folyamán fogunk arról tudomást szerezni s csak azt említem fel, hogy Jánosnak Baranyában és Somogyban, Miklósnak Nógrádban jutott tekintélyes osztályrész.

Jánosnak három fia maradt: János, ki Bélavárt és Petrovinát, Kristóf, a sztubiczai ág fenntartója, ki Felső-Sztubiczát és Samabort és Mihály, ki Alsó-Sztubiczát kapta; ez utóbbinak utódai nem maradván, Alsó-Sztubiczát is János utódai vették birtokukba.

Minket János érdekel, s ezért ennek utódairól fogok bővebben írni, s a sztubiczai ágról csak mellesleg emlékezem meg.

III. János Erdélyország vajdája 1350—1390 között.

Jánosnak is mint atyjának kedvencz tartózkodási helye volt Raguz, s ezért őt a történetírók s közöttük Sambucus is Raguzai melléknévvel említi.

Zsigmond királynak hű embere volt és a nikapoli ütközetben megmentette életét, ezért Zsigmond néki Gradischa és Gorbolnok várakat adta a hozzájuk tartozó uradalmakkal és fiainak Talovecz és Dolovecz várakat. Ezenkívül Zsigmond Erdélyország vajdájának nevezte ki és ezen időtől ő magát „Johannus Tach de Gradischa“ nevezte. (Tahy cs. gombai levélt. XIX. k. No. 1. Melitay Barna Geneologiai gyűjteménye, Zrinyi Miklós nemzedék rendjéről a Magy. Nemz. Múzeum kéziratgyűjteménye).

Tahy Gáspár kéziratában, Sambucus, Szekér és Helmárra hivatkozva, Jánosnak négy fiát nevezi meg.

Pétert,

Ferenczet, ki megtartotta ősi Tach — Tahy — nevét,

Jánost, ki szerinte szintén megtartotta ősi nevét, de több történetíró és különösen a horvát és dalmát írók Talovecnek — Taloczynak — írnak és

Mátét a Talovec-ek vagyis a Talócziak őseit.

Tahy Gáspár Tahlócz-nak írja nevüket, azt állítván, hogy nevük Tah név elhorrátosításából ered, de ő ebben téved, mert ők a Zsigmond királytól adományba nyert Talovec birtokuk után vették fel a Talóczy nevet.

A négy testvér közül, miután néki jutottak az anyaországi birtokok és Szlavóniában Petrovina, továbbá Pozsega vármegyében Gradischa és Gorbolnok, nevet nem cserélt, de megmaradt a család régi nevénél a Tah-ynál, mind ennek daczára azonban, mint látni fogjuk, a horvát történetírók, midőn róla és testvéreiről emlékeznek meg, őt is Talóczyznak írják, legalább ezt következtetem abból, hogy neve felemlítésénél nem jegyzik meg azt, hogy ő a Tahy-család nevet használta.

Nem vagyok elfogult családom történetének megírásánál, szorosan tartom magamat a történelmi tényekhez, azok alapján elfogulatlanul nyilvánítom véleményemet és közlöm azon történelmi adatokat is, a melyek talán nem egyeznek meg mindenben az én meggyőződésemmel. Őszintén megvallva, én nem látom teljesen beigazolva azt, hogy a Talóczyak családommal egy törzsből származnak, e mellett csak az az egy körülmény szól, hogy a Pozsega vármegyének nagy részét kapták, mert az tény, hogy János, Erdélyország vajdájának utódai és már fia Ferencz horvát bán is, nagy kiterjedésű birtokokkal rendelkeztek Pozsega vármegyében, de az sincs kizárva, hogy e vármegyebeli Gradischa és Gorbolnok már Zsigmond király előtt is, az ő tulajdonuk volt. Közlöm tehát Margalits művéből, a Talóczyak származására vonatkozó adatokat is, a mely nézetem szerint szintén nem zárja ki azt, hogy a Talóczyak a Tahy-aktól származnak, de ítéljen majd e felett a kedves olvasóm.

Mielőtt a Talóczyak származását ismertetném, a családi okmányok és a magyar családtörténetírók adatai alapján, a nevéhez hű maradt Ferencz bán életrajzát közlöm.

I. Ferencz

Horvát-, Dalmát- és Tótország bánja,
előneve Gradischai és gorbolnoki.

Élt Zsigmond, I. Ulászló és Hunyady János korában
1439—1448.

János Erdélyország vajdájának fia, Hunyady János kortársa és fegyvertársa. Előbb szőrémi bán, 1439-ben Kövi főispán és Nándor-Fejérvár kapitánya, ez év október 22-én, testvérelével Talóczi Matkóval beiktattatik Szent-György várába és annak tartozandóságaiba. (Gr. Teleki S. Hunyadyak kora. X. k. 25. okm. 59. l.) Ezen Szent-György ősi Tahy-birtok s Herbold de genere Rosd birtokában volt, a mely úgylátszik, most osztály útján jutott Ferencznek. (A szerző.) A beiktatásnál jelen voltak gorbolnoki Briccus János fia és gorbolnoki Miklós Mihály fia mint szomszédok és rokonok. I. Ulászló alatt 1442. évben, a három királyság bánja.

(Gombai családi-levéltár, XIX. k. No. 1. Melitai Barna geneológiai gyűjteménye, a gr. Zrinyiekről, a Magy. Nemz. Múz. Lehoczky András Reg. Hung. St. et. Ord. Budai F. E. Magyar Polg. Lexikon. III. S. 375. l. Tahy Gáspár kézírata.) Midőn Ulászló 1444-ben meghalt, Hunyady Jánossal őt is jelölték az ország nagyjai Magyarország kormányzójának. (Budai E. F. Magy. Polg. Lex. III. 375. l.) Az okmányokból ismerve azon belső baráti viszonyt, a mely őt a Hunyady- és Szilágyi-családokhoz fűzte, azt hiszem, hogy jelöltetése Hunyady János érdekében történt, hogy az ő és Hunyady János pártjával, a kormányzóságra vágyó Brankovits Györgyöt és Ujlaky Miklóst megbuktathassák.

Neje Cernin Henning Jánosnak, Tahy Dóra férjének, Dorottya nevű nővére volt, habár Henning Jánossal sógorságban volt s ennek neje után is vele rokonságban volt, ők politikai ellenfelek voltak és a köztük uralkodott politikai harcz utódaiknál családi harczczá változott.

Ferencz több csatában vett részt; ott volt 1444-ben Várnánál Ulászló királynak elesténél és részt vett Hunyady Jánossal 1448-ban, a rigómezei ütközetben, hol halálát lelte.

Négy fia, György, Lőrincz, Miklós, Bertalan és egy leánya, Borbála maradt.

Mielőtt áttérnék gyermekeire, ismertetem dr. Margalits Edének, a Horvát Történelmi Repertórium cz. művében, a Talóczi-család származására vonatkozó kimerítő értekezését.

„Tallóczy Máté (Talovac Matkó), ő így írja. E család eredetéről nagyon elágazók a nézetek. Azt beszélnek, hogy Raguzai János, a Tallóczyak apja a nikápolyi ütközet után hajóján megmentette Zsigmondot és ez azért fiait magához vette. Turóczy őket közönséges raguzai polgároknak mondja; kortársuk Fülöp de Diversis is gazdag raguzai polgároknak mondja; a többi raguzai írók, Lucarelli, Orbini Mór, Appendini, Marnavics-Tomkó, a Lucarelli-családból való gazdag raguzaiaknak tartja, Bonfini Tallóczy Markot gazdag raguzai polgárnak mondja, ki Zsigmondnak pénzt kölcsönzött s azért vette magához őt és fivéreit és hálából a felsőzajorjei Talovecz és Dolovecz birtokokat adományozta nekik, melynek nevét is felvették. Tallóczy Máté a hagyomány szerint Hunyady János tanítója volt“.

Dr. Margalits közleménye nagyon összegeyzetűnek látszik Tahy János erdélyi vajda családjának történetével. Igaz az, hogy ő is és fia is, mint I. Miklósnak egyes leszármazottjai, Raguzában polgári joggal bírtak, a mely fiúról-fiúra szállt. Nem lehetetlen az sem, hogy valamelyik őse, vagy talán maga I. Miklós, Lukarelli leányt vett el és így anyai ágon származhatott a Lukarelli-családból. Tény az is, hogy Tahy Ferencz horvát bán, szoros barátságban volt Hunyady Jánossal és fia György, Hunyady Jánosnak sógornőjét, Szilágyi Matildot vette el, így Máté, a ki Hunyady Jánosnál valamivel idősebb volt, egyre-másra oktathatta s ebben a korban, midőn a tanítás rendszere vajmi kezdetleges állapotban volt országunkban, könnyen rámondhatták Mátéra, hogy Hunyady János nevelője volt.

„Dr. Margalits tovább folytatja. Tallóczy Mátét mint kovinji comest és belgrádi kapitányt először egy 1431. évi oklevél említi Frankóval (Ferencz). 1433-ban mint Zsigmond követe Schlick Gáspár gr. cseh kancellárral Rómában járt, hogy a bazeli zsinat határozatait a pápával elfogadtassa. 1434-ben a vránai perjelség igazgatója címét kapta a birtokok használati jogával, 1434-ben Alben János helyébe a zágrábi püspökség ügyeinek igazgatásával lett megbízva és sok baja volt a tizedszedéssel, melyet sorban megtagadtak. 1436-ban lett Horvátország Bánja, ekkor érte el a család fényének tetőpontját. A család Zsigmondtól sok donációt kapott. Kőrös vármegyében Gyurgyevác-várát rengeteg birtokkal, a csetini grófságot Klissa várral és Pozsega vármegye nagy részét. A püspöki és perjelségi birtokokat hivatalnokaira bízta, így 1437-ben Bélavárát Darabos László kapitányra. (Két Bélavár volt, az egyik a Tahy-aké, a másik az auraniai perjelé, most már kérdés, itt melyikről van szó. A szerző.) A vránai perjelség kormányzója címét még 1539-ben is viselte. E zavaros időben vesztette el Csetin-várát, melyet zálogban bírt. (Kerceselich Hist. ecel. Zág. 339.) Gyurgyevác vár birtokába 1439-ben a császári káptalan vezette be, ekkor vette át Prodavecz birtokát is melyet prodaveczy Vrag István (Ördög) felségsértés címén elvesztett. (Teleki: Hunyadyak Kora.)

1439-ban barátjának Raszinai Bocskai Istvánnak adományozta a glogovniczai perjelségi birtokot, e donációt Hunyady János kormányzó 1446-ban megerősítette, így vesztették el örökre a johanniták e rengeteg birtokot. Máté betegeskedett és a perjelségről lemondott öccse, János (Jován) javára, ki 1439-ben kezd szerepelni mint valóságos vránai perjel.

Tallóczy János (Talovac Jován) az 1430-iki kőrösi horvát országgyűlésen mint valóságos vránai perjel szerepel, fivére Máté is részt vett azon mint bán, ki itt jogot kapott, hogy a legfontosabb pereket szóbeli ítélettel elintézheti és ha valamely úr az idézésre nem jelenik meg, annak birtokait elkobozhatja. Tallóczy Máté bán, ez országgyűlésen jogot adott a horvát rendeknek, hogy az országos főjegyzőt mindenkor a saját soraikból választhatják, ki az ország pecsétjét és fontosabb íratát őrizte, Azelőtt a bán nevezte ki“.

Itt meg kell jegyezni, hogy dr. Margalits itt ugyanazon kőrösi országgyűlésről szól a melyről én is megemlékeztem a szomszédvári ággnál s a mely országgyűlésen jelen volt szomszédvári Tahy János és testvére László. Dr. Margalits ugyanazon kútfőre hivatkozik is, a Jura regni Croatiae X. p. 17-re s az itt felvett jegyzőkönyvben helyesen is van írva János és László az akkori írásmód szerint Thach-nak. Nem említettem azonban, hogy ezen országgyűlés jegyzőkönyvét Briccius de gorbolnok írta alá mint főjegyző. Gorbolnok már ekkor

Tahy-birtok lévén, ő neki is a család tagjának kellett lenni, de azt semmivel sem bírom igazolni, ennél fogva Bricciust a családtagok közé fel nem vettem.

A jegyzőkönyv így kezdődik (magyarra fordítva):

Szlavónia királyság nemeseinek Kőrösön 1439-ben generalis congregation hozott határozatai.

Mi Mathkó de Thallovez dalmát, horvát királyságok és az egész Szlavónia, továbbá Petrus de Thallovez ugyanazon dalmát és horvát királyságok bánjai, továbbá Johannes de Thallovez auraniai prior, Demetrius Chupor, tinini püspök, ugyancsak György, Péter de Dombó fia, Bartholomeus Tauch(?) de Gordva, Ladislaus et Johannes Thach de Zomzedvár stb., a jegyzőkönyv aláírva Briccius de Gorbolnok országos főjegyző által.

Dr. Margalits így ír tovább: „Albert király halála után a Tallóczyak Jagelló Ulászló pártján voltak; az érte ment küldöttségben három horvát úr is volt, Tallóczy Máté bán, De Dominis ános knini püspök (Knin Horvátország fővárosa) és verőcsei Marczaly Imre, hozzájuk titkárul csatlakozott Kőrös vármegyéből az ifjú Vitéz János de Szredna. Midőn a követség hazajött az özvegy királyné Czillei Ulrik tanácsára börtönbe vetette Tallóczy Máté bánt és Marczaly Imrét. Deneburgban voltak fogva Rudeik Henrik felfügyelete alatt. Tallóczy borbélyának és börtönőrének segítségével szabadult ki és Budára sietett üdvözölni I. Ulászlót. Ez Tallóczy Jánost belgrádi kapitánynya nevezte ki.

Murád Szendrőt ostromolta, melyet Brankovics Gergely, György deszpota fia, vitézül védett. Belgrádot Tallóczy János perjel hét hónapig vitézül védelmezte és a szultán megszágyenülve vonult vissza.

1444 elején IV. Eugen pápát megkérte, hogy mentse fel a perjelség alul és engedje meg, hogy Rodus szigetére menjen harcolni a törökök ellen; a pápa ezt megengedte és a rodusi mestert utasította, hogy fogadja be Tallóczy Jánost. A vármai ütközetben Tallóczy Ferencz és János is résztvettek; ők az ütközet elhalasztását tanácsolták, míg az úton levő seregek megjönnek; a jobbszárnyon harcoltak, de nem estek el, mint némelyek tévesen vélik.

Tallóczy Máté bán 1445-ben meghalt, ekkor hatalmasodott el Horvátországban Czillei Ulrik, Czillei Frigyes Frangepán Erzsébet fia; ez Vitovecz János cseli vitézt bízta meg, hogy a Tallóczyaktól vegye el Gyurgyevác várát, ezzel János perjel Pakracznál megütközött 1446-ban és a csatatéren maradt, Vitovecz pusztította a vranai perjelség birtokait.

1446-ban Székely Tamás neveztetett ki auraniai perjelnek, mikor a perjelség vagyonát még Tallóczy Ferencz bán kezelte, ki Vitovecztől, illetőleg a Czilleyeektől visszavívta Bozsjakovínát.

Tamás perjel Székely János szlavóniai bán fivére és anyai ágon Hunyady János unokatestvére volt. Mindkét fivér Hunyady János oldalán részt vett 1448-ban a rigómezei ütközetben, hol Székely János, Tallóczy Ferencz és Marczali Imre elesetek.

Dr. Margalitsnak Tallóczy Ferenczről szóló elbeszélése teljesen megegyez Tahy Ferencz élettörténetével, ugyanakkor volt Tallóczy Ferencz bán mikor Tahy Ferencz, s ugyanakkor és ugyanott esett el a mikor és a hol Tahy Ferencz. Ebből látszik, hogy a horvát történetírók, kiknek művei alapján írta dr. Margalits értekezését, a magyar családokat szerették horvát családokként előtüntetni éz az akkori szokás szerint nem az ősi magyar birtokaik után nevezték őket, de a tót, horvát és dalmátországi birtokaik után és így tévedésbe hozták és hozzák a magyar történetírókat is. Tahy Ferencz nem is volt Talovecz birtokosa csak testvére és mégis Talovecz után nevezik a helyett, hogy mint a magyar történetírók vagy Tah vagy Golbolnok — Korbolnok — birtoka után neveznék.

Habár már Ferencz birtokosa volt Gradischa várának és Gobolnoknak is, őt is mindeddig nem akartam elválasztani a Tallóczyaktól s így nem említettem úgy mint a gorbolnoki ág őseit, de gyermekeit már másik fejezetben gorbolnoki előnévvel fogom a többi ágtól megkülönböztetni.

VI. FEJEZET.

A gorbolnoki — korbolnoki — ág.

I. György de Toch

Gradischa vár ura,
gorbolnok előnevet használja.

Ferencz országbírónak és Horvát-Szlavon és Dalmát országok bánjának és Henning Dorottyának, Henning János testvérének elsőszülött fia.

Talán atyjának, a Szilágyi-családhoz és Hunyady Jánoshoz való barátsága hozta létre házasságát horogszegi Szilágyi Lászlónak, Matild nevű leányával, ki nővére volt Szilágyi Mihály kormányzónak s Szilágyi Erzsébetnek Hunyady János nejének Hunyady László s Korvin Mátyás király anyjának.

Már atyja élettörténetének leírásából tudjuk azt, hogy mily ellenséges viszonyban állottak ők a Czilleyekkel, a mi, daczára annak, hogy édesanyja Henning Jánosnak volt nővére, megfoghatóvá teszi azt, hogy ő és atyja teljes ragaszkodással voltak Szilágyi családjá iránt. Sógorának Szilágyi Mihálynak kezére játszott, hogy ennek öcscsét Hunyady Mátyást királynak válasszák. Történelmi tény az, hogy Szilágyi az ő hűséges embereit a Duna jegére állíttatta és azok kiáltották ki Mátyást királynak. Tahy György nagy sereggel ment fel Budára s mint pilisvármegyei birtokos az itteni híveit is egybegyűjtette s állítólag az ő hívei s serege volt az, ki Mátyás nevét először kiáltotta. Résztvett azon küldöttségben is, mely Prágába ment királyáért.

Sógora mint kormányzó kinevezte őt Világos vár kapitányának s ezen tisztségében győzött nála a józan ész és sógora iránti barátsága, háttérbe szorítván királyának meggondolatlan parancsát.

Midőn Mátyás király nagybátyját, Györgynek sógorát Szilágyi Mihályt egy sereggel küldte volt le az alvidékre, szemmel tartani a törökök mozgalmait. Itt fogta őt körül Garay és Ujlaky. A három oligarcha 1458 július 26-án oly szerződésre lépett Simontornyán, mely által mindenki ellen kölcsönös segédelmet ígértek egymásnak (Teleki Okt. X. 593.), Szilágyi e szövetség megkötése után Erdélybe ment bosszút állani a beszercei polgárokon, a várost megvevén fölgyújtatta és a polgárok közül többeket megöletett éppen akkor, midőn a többi százszok egy Erdélybe tört török csapatot vitézül kivertek.

A király rossz néven vette nagybátyjától, hogy kitűzött állomását odahagyta s a hibát helyrehozandó, maga ment le az alföldre. Nagyobb lón haragja, midőn itt a beszercei kegyetlenségekről s a többi százszoknak ezek következtében kitört lázongásról és talán a simontornyai szövetségről is értesült. Némely emberének biztatására nagybátyját elfogatja és Világos várába záratja.

Szilágyi Mihály sógorára Tahy Györgyre s Lábatlany Gergelyre bízott, kit Mátyás valószínűleg azért rendelt Tahy György a vár kapitánya mellé, mert Tahy Györgyben nem bízott teljesen, hogy sógorát ki nem szabadítja a börtönéből. A vár, a törökök megfélemlítésére erős őrséggel tartatott megszállva, de Szilágyi Mihály ott szabadon járhatott, de őrséget állítanak és a menekülésnek — legalább Lábatlany Gergely azt hitte, — minden módját lehetetlenné teszik; egyébiránt

méltóságához mértén jól bánnak vele; kérésére megengedték neki, hogy régi és hű szakácsa, ki urának ízlését kitűnően ismerte, neki főzhessen és felszolgálhasson. Ez alatt Szilágyi Mihály ellenségei, jónak találván nem késlekedni, mindent elkövettek, hogy a királynál halálát kieszközöljék és annyi rágalommal illették a szerencsétlent, hogy unokaöcscsét nagybátyja fölött való halálítélet kimondására rábíriák. Végre enged a gonosz rábeszéléseknek a fiatalnak gyöngye szíve és ellenségeinek örömeire királyi levéllel meghagyatik az őrség parancsnokainak, hogy Mihályon hajtsák végre a halálos büntetést. Sokan a kik a dolog valóságát behatóan puhatolták, úgy vélekednek, hogy ez a király tudta nélkül, hamis levél segélyével történt. Tahy György és Lábatlany Gergely miután meghagyatott nekik, hogy őt lefejezzék, nehogy elhamarkodva cselekedjenek, jónak találták, hogy ily fontos pillanatban meggondoltsággal éljenek; azt véelve, hogy ez az ellenségek gonosz tette folytán, a király tudta nélkül történt; tehát tanácsot tartának egymással s elhatározzák, hogy egyikük mindenesetre a király akaratának kipuhatolására menjen és Mihályon a halálbüntetést mindaddig nem hajtják végre, míg a

tudakozódó magától a királytól nem hallja meg az uralkodói parancsot, tudván azt, hogy a királyi vérrel semmiképen sem szabad, sem egyiknek, sem másiknak vakmerően bánni fej és jószágvesztéssel fenyegető törvény értelmében. Tahy György elküldte tehát Gergelyt, a király akaratának kitudására.

Míg Gergely odajárt, több mint valószínű Tahy György tudtával, vagy talán éppen parancsából, a szakács — urát kiszabadítandó, — lármát csapott, hogy törökök jönnek; erre az őrség nagyrésze, Tahy Györggyel a várból kivonúl, ez alatt hátuk mögött a szakács becsukja a várkaput, s három társával, az ellenkezők közül az őrségből többeket megölven, kiszabadítja Szilágyit. A visszatérő őrség, már Szilágyit nem találja a várbán. Erről megemlékezik Bonfini is, a *Rerum Hungaricarum Decades Libris* című művében, de ő Tahy Györgyöt Dachi-nak írja.

Habár a történetírók is gyanusnak tartják Mátyás király rendeletének igaz voltát s úgy vélekednek, hogy az hamisított volt, én is hasonló véleményben vagyok, s pedig abban, hogy Tahy György eszelte ki az egészet, Labatlanytól megszabadulandó, hogy ezalatt sógorát, ha nem maga is, de a bizalmas szakács közbejöttével kiszabadíthassa börtönéből. Erre vall az, hogy Györgynek semmi bántalma sem lett s Mátyás kinevezte őt Kanizsa várkapitányának s valószínűleg

ő adta néki Heves vármegyében Sirok várát is, melyről okmányt nem találok, hogy mikor jutott a Tahyak birtokába a Kompoltiak kezéről.

Lehoczky András is leírja Szilágyi esetét, és Györgyöt Ferencz bán fiának és János erdélyi vajda unokájának mondja, éppen úgy, mint a családi okmányok.

Bertalan

1476—1512.

Vranai perjel, dubiczai gróf.

Ferencz bán fia és György Világos és Kanizsa várak kapitányának testvére. Úgy látszik Mátyás királynak kedveltebb unokatestvére volt, mint György. Bálint vranai perjel lett, s mint ilyen nagy befolyással bírt. Beriszló Péter neki köszönhette kalocsai érsekké történt kinevezését.

A pápai követ 1480-ban őt az ország első főurai sorában említi. Mátyás király seregében 1482-ben, különösen kitűnt Hainburg ostrománál, mely alkalommal Mátyás királyt nagy veszélyből mentette ki.

Mátyás király halála után, mindvégig híve volt Korvin Jánosnak.

Meghalt 1512-ben. Vagyonát György testvére János nevű fiára hagyta. (Verancsics munkái II. köt. 225. l., megjelent az Akadémia által kiadott Magy. Tör. Eml. az írók osztályában.)

I. Borbála

György leánya, férjhez ment Henning Imréhez, Henning András Tahy Dóra unokájának és Thúr Zsófiának fiához. Őt ismeretlen okból Tewrewk-Török-névvel nevezték el Magyarországon Horvátországban Turek, a németek pedig Türknek hívták. Nagy szerepet játszott kora történetében.

Török Imrének Borbálától született fia a híres Török Bálint. (Horv. tört. Rept. Dr. Margalits 657. l.)

IV. János de Gorbolnok

1512—1513.

I. Györgynek, Világosvár kapitányának és horogszegi Szilágyi Matildnak fia. Neje ismeretlen, Boros Sámuel — Monumenta Hungariae Historica művében — ugyan azt állítja, hogy Zrinyi III. Miklós a szigetvári hős Tahy Ferencz főlovászmesternek unokaöccse volt, a mi másképen nem lehetett, csak az esetben, ha nagyatyjának IV. Jánosnak neje, II. Zrinyi Miklósnak nővére s így az ő nagy-nénje volt, s ez esetben IV. János nejének Zrinyi vagy Korbaviai leánynak kellett lenni.

Nagybátyja, Tahy Bálint auraniai perjel 1512-ben elhalván, őt tette örökösévé.

Úgy látszik Bertalan szép vagyont hagyott reá, mert bátyja halála után Tahy Mártontól megvette annak Tah-on levő részbirtokát és visszaváltotta a félegyházi birtokot is (lásd a botos ágbeli Tahy Mártonnál) s fiai tetemes összegű készpénzzel rendelkeztek.

Nagy Iván genealogiai alapvető művében, habár elismeri a Tahy-nemzetségről, hogy az ősrégi, de a leszármazásnál, ezen Jánost említi gorbolnoki melléknévvel, mint a Tahy-család első ismert őst.

Négy gyermeke maradt.

I-só István, jajczai bán Pilis vármegye követe, IV-ik János Jajcza és Horvátország bánja és a vranai perjelség kormányzója, György és Éva előbb Báthory András, később Erdődy I. Péter neje.

Most eltérek a születési sorrendtől, s nem István ágáról, de János ágáról fogok előbb szólni.

V. János

IV. János fia s ő is mint atyja és testvére I-ső István Gorbolnokról is nevezi magát. (Nagy I.)

Neje: Strzsemlyei Magdolna, György jajczai bán leánya. Atyjának neje Kamarás Borbála Zay Péter özvegye. Zay Pétertől gyermekei: Mátyás, Ferencz a Zayak őse, Apollónia Zoltai Istvanné; Strzsemlyei Györgytől gyermekei: Magdolna, Tahy Jánosné és Bora Keglevich Péterné a Keglevichék őse.

János a legzavarosabb időben élt, midőn az országot a török pusztította, Lajos király a mohácsi csatában elesvén, az országnak egyszerre két királya lett.

Téves Nagy Ivánnak azon állítása, hogy ő vranai perjel volt és utódai nem maradtak, — ő a vranai perjelségnek csak gubernátora volt és maradtak utódai.

Jánosnak már 1515-ben meg kellett házasodni, mert elsőszülött fia Ferencz, 1526-ban már tízéves volt. (Theiner. Mon. Hung. 757.)

János neve már 1518-tól gyakran fordul elő perekben, melyeket ellene erőszakosságai miatt viseltek, de erőszakoskodásai, az akkori kor szelleme szerint, nem voltak mindig jogtalanok, mert a családjától jogtalanul elfoglalt birtokok visszavétele miatt erőszakoskodott.

Mielőtt politikai szereplésére áttérnék, az időrendet nem követve, itt emlitem fel annak ismételt igazolására, hogy Henning Jánosné nem Tóth Dóra, de Toch vagyis Tahy Dóra volt; hogy:

Szomszédvárt és a két Sztubiczát, és több nógrádvármegyei Tahy birtokot, Dézsházy István nógrádi főispán, Henning János és Tahy Dóra unokájának Bánffy Annának férje, Korvin János halála után, erőszakkal elfoglalván, János meg akarta őt öletni, 1529-ben I. Ferdinánd király, kénytelen volt megparancsolni Horvát- és Szlavónországok bánjainak, hogy Tahy Jánost, akkor már az auraniai perjelség gubernátorát, Dézsházy István nógrádi főispán megöletésében akadályozzák meg. (Tahy-családra vonatkozó oklevelek kivonatai, az esztergomi káptalantól, 1774-ben összegyűjtötte Tahy Imre, latin hiteles másolata a család gombai levéltárában.)

1521—1522-től jajczai bán s mint ilyen hatalmaskodást követ el. Laky Lászlónak a kőrösvármegyei Themerje nevű jószágán, de ezért Laky Lászlónak teljes kártérítést adott. Az erre vonatkozó okmány ez:

„A budai káptalan jelenti, hogy megjelent előtte Ladislaus de Laky s magára vállalván Gergely öcscsével és más rokonaival szemben a felelősséget, önkéntes vallomást tett, hogy miután Joannes Tach de Gorbolnok, Jajczavár bánja, neki mindazon károkért és sérelmekért, a melyeket Themerje nevű kőrösvármegyei jószágára s nemesi udvárházába való betörés által barátjával Heranth János de Herantfalva s más embereivel tett, okozott, teljes és kielégítő elégtételt adott, azért ő kijelenti, hogy sem Tachy Jánost, sem hívét Herant Jánost, sem utódaikat e miatt nyugtalanítani nem fogja. Kelt 1521-ben. (Tahy-család gombai levéltárában, hitelesített másolat.)

Baracs Máté, auraniai perjellel 1522-ben, egyességet köt, mely szerint János 12000 frtot fizetvén a zálogban volt auraniai perjelség birtokaiért és ezért Baracs Máté a perjelség fele jövedelmét néki átengedte.

János, István testvérével együtt az udvari párthoz tartozott s kedves embere volt mindkettő II. Lajos királynak és Mária királynénak s ezért a király az auraniai perjelségre vonatkozó szokatlan egyességet, még ugyanazon év október hó 10-én jóváhagyta.

Az oklevelek ezek:

I-ső oklevél:

II. Lajos király előtt megjelenik Mathias de Baráth auraniai perjel és úgy a maga, valamint Joannes de Tach nevében arra kéri a királyt, hogy az általa felmutatott két, a pozsegei káptalan által kiállított oklevelet, a melyben ő a fentnevezett Tahy Jánossal egyezsége lépett, erősítse meg. Az egyezséglevél (contractus) a következő:

A pozsegai káptalan jelenti, hogy megjelent előtte Mathias de Baráth auraniai perjel és Joannes Tah alias jajczai bán s a következő vallomást tették. Mint-hogy Beriszló Péter volt auraniai perjel és horvát bán, később veszprémi püspök, perjelsége alatt, az auraniai perjelség sok várát különböző embereknek vagy várnagynak elzálogosította, úgy, hogy midőn Mathias de Baráth foglalta el a perjelséget, a birtokokat nem vehette használatba, azért kérte Tahy Jánost, a jajczai bánt, hogy váltsa ki a perjelség birtokait saját pénzén, ez vissza is váltott több várát, de ezenkívül még nagy összeg pénzt kölcsönözött a perjelnek, a visszaváltott várak fenntartására, ez az összeg kitett 12000 forintot. Most a perjel, hogy Tahy biztosítva legyen pénze felől, az említett 12000 forint fejében átengedi néki Pökőcz (Gredistye-rév) nevű várát, továbbá Ternova, Rassa, Jesnekhegy és Zlobocsina nevű birtokait Szlavóniában, Chorgó (Csurgó) várát Sümegben és Crassó-kastélyt, úgyszintén Szent Márton nevű sessiót a rajtalevő curiájával együtt Baranyában, továbbá összes kezében levő birtokait a perjelségnek és mindazokat, a melyek még most is idegen kézben vannak, de a melyeket Tahy jövőben kiváltand. Mindezeket haszonélvezetbe, az említett 12000 forint lefizetéseig Tahynak s ha ez korábban hal meg, mint a perjel, akkor Tahy János nejének Magdolnának, nemkülönben fiainak Ferencznek és Györgynek, valamint leányának Annának. Mathias de Baráth perjel esküvel fogadja, hogy ezen szerződést szabad akaratából kötötte és az említett birtokokat senkinek másnak nem adta. Kelt 1522-ben“.

2-ik oklevél:

„Ugyancsak a pozsegai káptalan tudatja, hogy megjelent előtte Tahy János a maga, neje és gyermekei nevében és esküvel erősítette, hogy Mathias de Baráth auraniai perjel a vele kötött szerződést pontról-pontra teljesítette“.

A király megerősítése:

„A király, hogy a perjelség javai egyesítve maradjanak s még jobban szét ne daraboltassanak és a perjelség után honvédelmi kötelezettségek pontosan teljesítsenek (az auraniai perjel 500 lovast volt köteles kiállítani), a Mathias de Baráth és Tahy János jajczai bán között kötött szerződést jóváhagyja és megerősíti. De kiköti a következőket: Ha 12000 forint Tahy Jánosnak, vagy nejének, vagy gyermekeinek visszafizettetik, ezek az auraniai perjelség birtokait mind visszaadják. Továbbá, nem szabad nekik a rendes haszon kívül azokból más jövedelmeket szerezni, azokat esetleg eladni vagy elzálogosítani, vagy az azokon lakó népeket sanyargatni. Ezen megerősítés kelt 1522-ben október 10-én, Prágában“. (Hevenesiféle kéziratgyűjtemény — Coll. Hevesiána — a budapesti kir. magy. tud. egyetem könyvtárában. Tomus XXXVI. 238. 1.)

Az oklevél szerint a családja ez:

Tahy János de Gorbonok

jajczai bán, a contractus szerint az
auraniai perjelség haszonélvezője,
neje Strzsemlyei Magdolna.

Ferencz,
(gr. Zrinyi Ilona)

György.

Anna,
(gr. Zrinyi János),

kiknek, apjuk és anyjuk elhalálása esetén, joguk lesz az auraniai perjelség jószágai haszonélvezetére.

Hogy később a történetek folyamát meg ne zavarjam, felemlítem, hogy midőn János Zápolya mellett volt, Anna leánya már férjnél volt gróf Zrinyi Jánosnál és a török úgy az auraniai perjelségnek, mint az ő saját birtokainak Szlavóniában legnagyobb részét elfoglalta és azért, mert II. Lajos halála után Mária királynétól, a néki kölcsönadott 8000 aranyforintot vissza nem kapta, az auraniai perjelség birtokait, 12000 forint zálogösszeg ellenében átadta nászának II. gróf Zrinyi Miklósnak. Ezt a horvát történetírók, sőt dr. Margalits is (Horv. T. Rept. 656.) rossznéven veszik Jánostól és azért ravasznak nevezik.

A családi viszonyokkal teljesen ismeretlen történetírók, csak a megtörtént dolgokból hozzák meg ítéletüket, ők nem kutatják a családi indokokat, ők nem veszik figyelembe azt, hogy János a legnagyobb szorultságában tette azt, ő sem Jánostól, sem Ferdinándtól nem kapott pénzt seregeinek fenntartására, ő néhány év alatt 20000 forintot adott ki. Családi és vagyoni viszonyai parancsolták azt, hogy a perjelség birtokait zálogba adja, a még megmaradt saját birtokai helyett s ha már meg kellett válni birtokai egy részétől, inkább vált meg a perjelségtől és azt inkább adta a véle közös családot képezett Zrinyieknek, mint más idegennek.

Baráth Máttyás perjeltől is rossz néven veszik, hogy ő Tahy Jánosnak adta zálogba birtokait. Ezt abban a korban a korszellem hozta magával, a magyar főpapok a magyar főurakkal tartottak s ha segítségre volt szükségük, csakis a magyar és nem a horvát főurakhoz fordultak. Különben is e korban Szlavónia nem volt Horvátország kapcsolt része. Igen természetes tehát, hogy Baráth is, magyar és nem horvát főúrnak adta birtokait zálogba.

Visszatérve az oklevelekre, azokból kitűnik, hogy János nem kötelezte magát arra, mint azt a horvát történetírók írják, hogy elsőszülött Ferencz fiát papnak neveli, hogy ő legyen vranai perjel. A való csak az, hogy Borgió pápai követ 1526 márczius 12-én, azt ajánlotta a pápának, — midőn Lajos király Jánost már a perjelség gubernátorságában megerősítette, — hogy a perjelség javait — a mit akkor már tényleg birt — engedjék néki át és a Ferencz fia, ha felnő, mint johannita valóságos perjel legyen, ezt a pápa el is fogadta. (Theiner Mon. Hung. 757), de erre János ígéretet nem tett és fiát nem papnak, de katonának nevelte s a mellett olyan gondos nevelésben részesült, hogy belőle nemcsak jeles hadvezér, de törvénytudó bíró is lett.

A horvát urak 1522. év végével, mely még 1523. év elején is tartott, Kőrösön országgyűlést tartottak a budai országgyűlés hadiadóügyi határozatainak Szlavóniával való elfogadása tárgyában, melyen a horvát-szlavón rendek egy része nem akarta a súlyos hadiadót elfogadni és ennek alapján 1523. évi február 10-én Batthyányi Ferencz, Tahy János, Kasztelánfy János, Pekry János és hat zemcei nemes aláírásával, egy köriratban tiltakoznak a hadiadó ellen és a horvát-szlavón nemességet ez ügyben február 22-ére Alsó-Zdenicbe tanácskozásra meghívják. A hadiadó nagy ellenkezésre talált és valószínű, hogy a nemesség többsége azt megtagadta, mert az adószedés kevés eredménnyel járt és az ellenkezést Zápolya és pártja a nemesség összejövetelén nagyban szította. (Dr. Margalits H. . R. 340 lap.)

János 1523. év végén vagy 1524. év első napjaiban Karlovits János mellé bänná neveztetett ki, a miért Karlovits megharagudott s keservesen panaszkodott II. Lajosra és udvarára. Valószínű, hogy azon gyűlölködést, melylyel a horvát urak János bán iránt viseltettek, Karlovits Torkvátó János is szította.

János bán ellen támasztott gyűlölködés a horvát urak között mindig nagyobb mérveket öltött. Lajos király ezt rossz néven vette a horvátoktól és ezért Batthyányi Ferenczhez, ki 1525-ben már Karlovits Torkvátó János helyett Tahy Jánosnak bántársa volt, levelet írt, melyben tudatja, hogy volt nála az ő „híve, nagyságos Tahy János“ s az ügyeket előadván, elküldte őt (t. i. János bánt) a szlavón dietára, hogy ott a felmerült viszályokat megszüntetni igyekezzék, mert ő (a király) azt akarja, hogy János bán maradjon s felszólítja Batthyányi Ferenczet, hogy igyekezzék János bán és a horvát urak között fölmerült egyenetlenséget megszüntetni.

Batthyányi Ferencz eljárta megbízatásában és eljárásáról a királynak beszámolván, Lajos válaszolt Batthyányinak; és levelében buzdítja őt, hogy a jól megkezdettét tovább folytassa.

„Tetszik Nekünk — írja néki a király — hogy a bánásgot Tahy Jánosnak visszaadtad, mert Mi is visszaadtuk néki s véle mindent fönntartani akarunk s nem fogjuk túrni, hogy a Mi tekintélyünk az ő versenytársai és ellenségei által megséríessék. Az azonban nem tetszik Nekünk, hogy az az ellenséges párt, azokat, a miket néki elmondani akartad, meghallgatni nem akarta. De akaraton kívül

az megtörtént, a mit hallgatással mellőzni nem akarunk. Légy azon, hogy végre is mindnyájuk által fogadtassék el bánoknak. Miután azonban annyi buzdítás (figyelmeztetés) és megkeresés után Tahy Jánostól a birságot az ő ellenségei elfogadni nem akarták, mi nem látjuk szükségesnek, hogy Tahy János, az annyira szigorú (strictum) birságra, melyet magára vállalt volt, ezután is kényszeríttessék, de azok, kik tárgyalni akarnak véle, tárgyaljanak Szlavónia királyság jogai és sz kása szerint, ha csak Tahy János nem akar valami extraordinárus birságba (ítéletbe) beleegyezni. A többről magától Tahy Jánostól és saját követedtől értesülsz.“ Datum Budae Szt. Fülöp és Jakab apostolok napján, — május 1-ső — 1525. évben. (Jura Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae edidit Kukuljevič J. I. K. 187. okm. 273 l.)

De nemcsak Jánost nem szerették a horvátok, de Batthyányi Ferenczet sem akarták elismerni bánjuknak (Margalits E. H. T. R. 355. l.). A horvátok minden-áron horvát származású urat akartak bánnak.

A törökök Bosznia területét Horvát- és Szlavóniával kibővíteni óhajtván, Jajcza várát vették ostrom alá 1525-ben. Ekkor Keglevich Péter volt a vár parancsnoka mint jajczai bán. Az ostrom ideje alatt történt, hogy Keglevich, a várban levő leányokat és asszonyokat szépen felöltöztetve, a vár elé küldte játszani, katonáit pedig a vár bástyája alá bujtatta, hogy az ostromlók őket meg ne lássák. A törökök a nőket észrevén, hogy azokat elrabolhassák, a nőkhöz közeledtek, de ekkor a katonák a törökökre rohantak és lekasabolták őket. Frangepán Kristóf Velenczéből hazaérkezvén, felajánlotta szolgálatát a haza érdekében Lajos királynak. Ő lett Tahy Jánossal kiküldve Jajcza felmentésére.

Frangepán Kristóf június 7-én Szvinjánál kelt át a Száván 400 lovassal és 200 gyalogossal, Dézsházy István, 80 saját készítettet és Frangepán seregét ezen vitte át. Frangepánhoz több horvát és szlavón nemes csatlakozott, Tahy János egész seregével — 500 lovassal — ment Keglevits Miklós segítségére s a 6000 főre fel-szaporodott hadsereggel, a 20,000 főből állott ostromló török hadsereget Frangepán és Tahy június 10-én megverték és másnap Jajcza várába, eleséggel bevonultak. Visszatértükben 15,000 főnyi török sereggel megütköztek, azt legyőzték és sok zsákmányt szereztek. (Dr. Margalits: Horv. T. Rep.)

Kukuljevič után dr. Margalits Jajcza felmentésére vonatkozólag ezt írja:

Mikor Frangepán Kristóf Jajcza segítségére ment, volt a szlavóniai országgyűlés. II. Lajos május 1-én kelt leveléből tudjuk, hogy ennek főczélja Tahy Jánosnak bánná való elismerése volt, kit Szalkay érsek erősen pártfogolt. A többség azonban ellene volt, úgy látszik privát pörök miatt, Erdődy Simon zágrábi püspököt kérve bánul, Szalkay ellenségét, ki azt írja Jánosnak, hogy nem haragszik rá, mert nem állt érte bosszút Erdődin. Tahy János barátai Kasztelánfi János, Pekry Miklós és Kerecsényi Miklós voltak. (Szalkay levele Tahyhoz, nov. 28-ról és Tahy és Kasztelánfihoz nov. 19-ről a délszláv akad. levéltárban.) Tahy János már ez időben sógorsági viszonyban volt Erdődy Simonnal, mert testvére Erdődy Pál nőülvette Tahy János Éva nevű nővérét.

II. Lajos király, a fentemlített szlavón országgyűlésre elküldte Dézsházy Istvánt is, hogy akadályozza meg a szlavón rendek csatlakozását a Zápolya-párthoz és eszközölje ki Tahy Jánosnak bánná való elismerését. De ez az országgyűlés nem tartatott meg, mert a horvátokat elfoglalta a jajczai vállalat és sehol nyoma nincs az oklevelekben, hogy megtartatott volna (Margalits).

A király nem jól tette, hogy Dézsházyt küldte ki Tahy János érdekében. Ő mint rokon a többi Henning és Frangepán rokonokkal, már ellenséges viszonyban volt Tahy Jánossal, mert János részt követelt az általuk bírt, ősi Tahy-birtokokból.

Tahy Jánost II. Lajos király nem nélkülözhetette semminemű tanácskozásnál, erre vall Várady Pál egri püspök és kir. kincstárnok levele Báthori Andrásához

A püspök ezen levelében arra kéri Báthory Andrást, hogy siessen Budára, mert a király is már ott van s várja az urakat. Eljött már Drágfi vajda, Bánfi János, Tachi János, Kanizsai László, fontos dolgokról, a törökről fognak tanácskozni

Kelt Budán 1524-ben. Laetare vasárnap előtti szombaton. (Pray. Epistolae procerum. I. 76. l.)

Baracs Máté vranai perjel, 1526. év elején meghalt. Ez időtől kezdve János az auraniai perjelség birtokainak összes jövedelmeit élvezte, már tudniillik azon birtokokét, a melyeket a török még el nem foglalt.

Sulejman török sultá 1526 április 23-án indult el Konstantinápolyból II. Lajos király ellen 100 ezer emberrel, kikhez útközből sokan csatlakoztak és 300 ágyúval. Lajos király követet küldött Batthyányi Ferenczhez és Tahy Jánoshoz, a követnek 35 forint utiköltséget adván, oly izenettel, hogy seregeikkel azonnal induljanak útra.

Batthyányi Ferencz 500 és Tahy János szintén 500 lovassal jelent meg. A fővezérséget Frangepán Kristófnak és Zápolya Jánosnak szánták, ezek azonban elmaradván, azt Tomory Pál kalocsai érsekre erőszakolták. A jobb szárnyat ősi szokás szerint Batthyányi Ferencz horvát bánra és Tahy János vranai perjelség kormányzójára bízta. Velük voltak Bánfi János, Erdődy Simon és fivére Péter, György diakovári és Jozsefics Ferencz zenggi püspökök, Zrinyi Mikhály, Pekry János, Orlovics Gergely kapitány és a zenggi Kobacsics György a horvát urak közül.

A törökkeli összeütközést Tomory, Batthyányi és Tahy János ellenezték, de a többség harczra vágyott és Mohácsnál megtörtént az összeütközés.

A csata leírói igen sok nevet említenek, a Tahyak közül csak Jánost, pedig résztvettek azon az akkor élő összes fegyverfogható Tahyak, számszerint 12-en s ezek közül csak Tahy János, György és István és azok családjai életbenmaradásáról birunk tudomással, a többi Tahyak a mohácsi vész után teljesen elvesznek szemünk elől s mint a családi hagyomány mondja, itt véreztek el.

A mohácsi vészről Jászay Pál a „Magyar nemzet története a mohácsi vész után“ című művében részletesen ír és megemlékezik Lajos királyról és Mária királynéről, s kötelességemnek ismerem, a Tahyak irányában annyi jótéteményt gyakorolt királyról és királynéről én is megemlékezni és kivonatot közölni Jászay művéből:

„Szerda volt, augusztus 29., János fővétele napja, szerencsétlen a török hit szerint, mert utolsó szerda a hónapban; ezeröttszázhuszonhatodik esztendejét számította a keresztény világ. A magyar királyok székhelyén Buda várában mély csönd, feszült figyelem uralkodott. Falai közt egy igen ifjú, még csak 21-ik életévét töltő eleven asszony aggódott, kit kicsi termet, hosszúkás, de helyes kép, verhenyeg arcz, fekete szem, vastagsa alsó ajak, nagy elmésség s mindenre kész szív jellemzett, ki különben nyugodni nem tudott sem hon, sem kün soha, felségesen lovagolt, lóháton mindazt elkövette, mit a legjobb lovas, számszerűjával igen ügyesen lőtt, kit azonban gyenge testalkata és rendkívüli mozgékonyasága miatt, természetlennek hitt már eleve a világ. Ez Mária ausztriai főhercegasszony, II. Lajos királyunk hitvese, Magyar- és Csehország koronás királynéja volt. Levele, melyet e napon bátyjához, Ferdinand ausztriai főherceghez Speier felé intézett, keble borús sejtelmeit rajzolhatta. Igen csekély számú, felette szegény királyi udvarában, Borgió Antal János báró, a pápa követe maradt vele, a görög és latin nyelvben tudományosan jártas 40–42 éves Szalaházy Tamás, egykori miskolci lelkész, most mintegy 10–12 ezer magyar, vagy mi mindegy volt aranyforintnyi jövedelmű veszprémi püspök, a gazdag bethlenfalvi Thurzó Elek királyi tárnokmester, 300 főnyi lovas és gyalog csapattal és az udvar iránti rendületlen hűségéről ismeretes öreg berzenzei Bornemisza János, hajdan királyi nevelő, jelenleg pozsonyi várispán és budai királyi várnagy csekély őrhaddal.

A nap leáldozni készült, vérpatakban megtört néhány sugárt vetve vissza Mohács terére, hol az élet-halál csatáját vívták az egyenetlenkedés hagymázától hervasztott magyar nemzet bátor, sőt merész, de rosszul rendezett hadai, a 200 ezer ember és mintegy 2000 hajó kíséretében megjelent s apró harczokkal már néhány nap óta ingerelt hatalmas török szultánnal, I-ső Szulejmannal. Hajnala e napnak szépen hasadt, reményteljes volt, alkonyata szomorú, a magyarra halotti gyászt hozó. Lajos király állt személyesen a sereg közepett, a július utolsóján élete 21-ik évét töltött, sugár termetű, kora felett magas, gyönyörű testalkatú király.

Szulejman, a Német-, Cseh-, Lengyel- és Horvátországból s Erdélyből naponta várt nagyobb erő megérkezésétől tartva, kapott az alkalmon, hogy a magyar táborban, a király zendüléstől tartva, az előrelátók tanácsa ellenére, rögtönzött lelkesedéssel ütközetre csalogatta a török sereget; a végszendrei bég vezérlete alatt kiküldött előhadának színelte megfutamodása által kicsalta a táborból s kedvező állásból a magyar sereget, számszerint mintegy 300-ra menő ágyúi torka eleibe vezette, s ezeket, miután említett előhadai hirtelen kétfelé kanyarulván, nyílást hagytak, reásüttette. Ez maga képes volt a magyar erőt megtörni, tönkretenni. A füstfellegben egymást sem látható könnyű lovasság, mely elől csatázott (Magyar Nemz. Tört. Horváth Mihály) — megszaladt, a török had zárt csapatokban, kaszabolva, öldökölve utánanyomult, a harmadik rendben közeledő pánczélos vagy akkori köznyelven fegyveres lovasok hullani tapasztalván vezéreiket, s a főpapok és urak között többeket, szintén hátatfordítottak és többé semmi nem állott ellen a töröknek.

Minthogy Batthyányi Ferencz és Tahy János a jobbszárnyat vezették, s a török ágyúit a központra a főseregbe lövette ki, s ezáltal a magyar sereget teljesen zavarba hozta, Batthyányi Ferencz és Tahy János csapatjaik is tűzben voltak, tanúság reá, hogy az ő seregeikből Zrinyi Mihály, a szigetvári hősnek bátyja, Orlovcsics György zenggi kapitány, Pekry Miklós és János és még többen elesetek, hogy ők megmenekedtek, az csak véletlen szerencse, de azért őket gyávasággal gyanúsítani nem lehet és nem szabad, mint ezt több történetíró teszi.

Hogy kik estek el a csatában, a névsor ugyan nem teljes, de a történetírók, s így Jászay is azok közül igen sokat felemlít, de hozzánk az nem tartozván, én azok neveinek felemlítését mellőzöm, csak annyit jegyzek meg, hogy a család vér szerinti rokonságából, az említett Zrinyi Mihályon kívül, Frangepán Mátyás, Szécsy Tamás, Bánffy Zsigmond, Paksy János, Podmaniczky Mihály, Majthényi János és Józsa Miklós estek el, kik illetőleg későbbi utódaik, a Tahy-családnak egyik vagy másik ágával jöttek rokonságba.

Mária királyné a csata elvesztéséről egy német szolga által értesítettén. Éjjel a királyné szobaleányainak kezében egy-egy fáklyával Logodra sietett Thurzó Eleket ott bevárando. Logodtól a királyné, Borgio János, Szalaházy Tamás, Thurzó Elek és Bornemisza János kíséretében a bécsi útra tért és még éjjel titkon szaladt el Pozsonyba. (Logodi kapu a nemrég lebontott Fejérvári kapu és Logod külvárosa volt Budának, a mai Krisztinaváros.)

Mária királyné alig érkezett meg Pozsonyba, már 1526 szeptember 5-én utána szárnyalt a hír, hogy az erdélyi vajda (Zápolya János) jól felkészült seregével Budán termett, s valamely meghitt emberét kapitánynya szándékozik tenni, sőt hogy a szinte Buda felé közelgő törökkel egyetértésben van. Szeptember 7-én pedig azt is tudták Pozsonyban, hogy az ő hozzá futott számos ország lakosok őt kormányzóvá, vagy talán királylyá is akarják választani.

Mária királyné bátyjához Ferdinándhoz intézett levelében sürgetve intette őt a magyar határszélek felé sietésre. Ferdinándhoz Nádasdy Tamás küldetett, a dolgok állásáról és különösen arról: kiknek segedelmével lehetne a magyar koronát s véle az országot Ferdinándnak megszereznie, szóbeli értesülést adandó.

Nádasdy ez alkalommal, saját kezével írott igen nevezetes következő név- és címjegyzéket nyújtott be a főherceghez, a mohácsi vésnapot túlélte egyházi és világi magyar főtisztviselőknél, kik az említett célra a legalkalmasabbak lennének.

Tekintetes és nagyságos Báthory István úr, Magyarország nádorispánja és a királyi kunok bírása;

Tekintetes és nagyságos Szapolyai János szepesi gróf úr, az erdélyi részek vajdája és a királyi székek ispánja;

Főtisztelendő Várday Pál egri püspök;

Főtisztelendő Simon úr a zágrábi egyház püspöke;

Főtisztelendő Goszthony János úr, az erdélyi fejérvári egyház püspöke, a királyné Ő Felsege kancellárja;

Főtisztelendő Tamás úr veszprémi egyház püspöke;

Főtisztelendő Brodaryth István szerémi püspök úr, Magyarország kancellárja ;

Főtisztelendő Podmaniczky István úr, nyitrai egyház püspöke ;

Főtisztelendő Országh János úr, a váci egyház püspöke ;

Nagyságos Perényi Péter, abaujvári és temesi ispán, az alföld vezérfőhadnagya, (a nagyságosoknál, kik egyébként főrangúak voltak, — már mindenütt elmarad az úr, tehát e cím akkor még csak a grófoknak, — kik az országban igen csekély számmal voltak, — és főpapoknak adatott) ;

Nagyságos Bátori György, somogyi ispán, a királyi lovászok mestere ;

Nagyságos betlenfalvi Thurzó Elek, a királyi tárnok mestere ;

Nagyságos Batthyáni Ferencz, Dalmát-, Horvát- és Tótországok bánja ;

Nagyságos Báthory András ;

Nagyságos Bornemisza János pozsonyi ispán és budai várnagy ;

Nagyságos Országh Imre, a királyi komornokok mestere ;

Nagyságos monyorókeréki Erdődy Péter ;

Nagyságos csáktornyai Ernusth János ;

Nagyságos Tahy János a vránai perjelség kormányzója, (most már nem említetik mint bán) ;

Nagyságos csulai Mór László királyi étekfogó mester ;

Tekintetes nemzeti és nagyságos István Ráczország deszpótája ;

Nagyságos Bánffy János királyi pohárnokok mestere ;

Tisztelendő Macedoniay László pécsi prépost titoknok ;

Tiszt és vitézlő Oláh Miklós komáromi főesperes, királyi és királynői titoknok ;

Tiszt és vitézlő Gherendy Miklós fejevári örkanonok, titoknok ;

Tiszt és vitézlő Nádasdy Tamás, a szalai apátság igazgatója, titoknok ;

Tiszt Bácsy Miklós egri prépost, titoknok ;

Tisztelendő Borsó Jakab tanár, a budai szt. Zsigmond templom prépostja, titoknok.

E név- és címjegyzék nemcsak azért nevezetes nemzeti történetünkben, mert a magyar alkotmány gépvázlatát adja, de főként azért, mert a Nádasdy saját megjegyzése szerint, — „a többi urak grófok, bárók, főpapok, királyi és királynői tisztviselők, a mohácsi ütközetben mind megöletvén“, — ezen számszerint 29 férfiak voltak azok, kiknek alkotmányos létünk, nemzetiségünk, egész jövődönk kormány-evedzője, a vészteljes hullámok közt, kezükbe jutott, s kiknek kebelén, mint veteményes kertben csíráztak fel nagyrészt azon események, melyeknek sanyarúságai az összes nemzetre mérettek és majdan nehezettek.

Nádasdyt Ferdinánd oly utasítással küldé el szeptember 20-án Pozsonyba, hogy igérje meg az ország rendinek, hogyha általok az ország trónjára emeltetik, a nemzetet nemcsak minden jogai és szabadságai élvezetében megtartandja, sőt gyarapítandja, hanem a török ellen is minden erejével megvédendő.

Ugyanezen időben, Frangepán Kristóf, Blagay, Zrinyi és más horvátországi urakhoz is hasonló tartalmú leveleket küldetett. Szapolyaihoz pedig, kitől nem ok nélkül tartott, nemcsak szép szavakkal teljes levelet, hanem Peremartony Mihály tekintélyes bécsi orvos, a vajda gyermekekori barátja személyében követet is küldött, ki őt kikérelje és a maga örökösödésének pártolására bírja.

Zápolyai János sem a levélre, sem gyermekkori barátjára nem hajolván, híveit egybegyűjtvén, november 10-én Székesfehérvárra országgyűlést hirdetett, a Ferdinánd-pártiak, hogy ezen országgyűlés megtartását megakadályozzák, Pozsonyból *Tahy János* útján alkudozásba léptek a fehérvári tanácsal, fogadjon be 200 főnyi cseh őrséget, János vajda azonban megelőzte ellenfeleit és az alkudozás eredménytelen lett.

Köpcsényben Ferdinánd Báthory István nádorral, Batthyányi Ferencz horvát bánnal és Tahy János vránai perjelség gubernátorával szerződéseket köt, melyeknek egyikében Ferdinánd általános az ország jogai s kiváltságai megtartását, sőt öregbítését, a szerződő uraknak eddigi hivatalaik s jószágaikban megmaradását s az ellenfél által netalán okozandó káraik megtérítését királyi szavával biztosítja, a többiben Báthory István nádornak Kőszeg váron felül 2000 rénes

forintot, Batthyányi Ferencznek 6000, Tahy Jánosnak pedig 1800 aranyat ígér bizonyos kiszabott határidőben fizetni, ezek viszont, néki tántoríthatlan hűséget, ragaszkodásukat s ügye előmozdítására, bárki ellen egész erejüket, segedelmüket s *ügy Batthyányi, mint Tahy külön-külön 500 könnyű lovas kiállítását fogadják.* Tahy János részére ezenkívül biztosított, hogy azon összeg erejéig, mely a kiállítandó lovassága hópénzéből netalán elmaradna, az elmaradt hópénz kárpótlásul a Rakonoki (Rokhanitek) várát fogja kapni. (Gévay Urk. zur Gesch. v. Ungarn. a cs. és k. titkos levéltárban.)

Tahy János azzal van vádolva, hogy ő magát 1800 arany forintért adta el Ferdinándnak. Ezt határozottan vissza kell utasítani, mert Tahy Jánost a hála Mária özvegy királynéhez húzta, ő ígéretét már az előtt tette, hogy Szapolyay János királylyá koronáztatott s az 1800 arany nem saját céljaira, de az 500 lovas havi zsoldjára ajánlatott fel s hogy Rakonok vára az esetleg elmaradandó havi zsold megtérítésre kijelöltetett, annak is az özvegy királyné s Ferdinánd főherceg pénzhiánya volt természetes oka, Mária királyné még mindig tartozott neki 8000 arany forinttal s nem volt kilátása arra sem, hogy katonái részére a havi zsoldot megkapja.

Tahy János Pozsonyból Csurgóra ment s küldönczétől itt értesült arról, hogy Zápolya János november hó 11-én megkoronáztatott s Zápolya Frangepán Krisztofot maga pártjára megnyervén, egész Szlavónia s ezzel a szomszédos vármegyék s ezek között Somogy vármegye is Zápolya pártjára állott, Horvátország pedig Ferdinándhoz csatlakozott.

Pozsonyból kapott egy levelet, a melyben a királyi udvari vitézek tőle követelték a havi zsoldjukat.

A bajok ily halmazában írdeákjával levelet íratott Báthory István nádorhoz. Ezen levél elég politikusan van írva, de az inkább a bonyolodott helyzet feletti elkeseredésére, mint az ő kapzsiságára vall s megczáfolja egyes horvát íróknak iránta hangoztatott rossz véleményét.

Ő kárhoztatja Ferdinánd cseh királynak és Mária királynénak húza-vonását s hogy ő a saját és társainak vagyona elveszthetését felemlíti, az csak természetes, ő csak a saját és családja vagyonát kívánja megmenteni, hogy a hazának továbbra is szolgálatokat tehessen s nem áhitozik, mint igen sok vezérférfit, mások vagyonára. Előre látta ő, a bekövetkezendő viszálykodásokat, de itt a levél, a mit Jászay után közölök:

Csodálkozik, — mondja soraiban, — hogyha Ferdinánd és Mária csakugyan akartak valamit, miért nem akkor tették: mielőtt még János megkoronáztatott volna s miért parancsoltak neki olyat, hogy a bánnal együtt, Katalinnap (nov. 26.) után hatodnapra seregestől nálok legyen, holott nem hogy hadakkal, de kocsin is alig mozdulhat ki. Néki úgy tetszik, jobb lenne az országgyűlést elhalasztani, mert magán kívül senkit sem lát, ki ott megjelenne s ha ő a bánnal (Batthyányi Ferencz) elmegy, egész Tótország, egész Pozsega, Valpó, Somogy és Szala vármegyék, azonnal Jánoshoz pártolnak. Hadait is alig tudja kiállítani s attól fél, hogy míg ő Ferdinánd és Mária mellett ott fenn mulat, az egész nemesség le hagyja és nem lévén senki az udvarpártiak közül, ki helyette lent maradjon, azon országot és vármegyéket az ellenfél, részint szép szavakkal, részint fegyverrel, elpártolásra kényszeríti, sőt saját parasztjaik is ellenők lesznek, ezek pedig kétségkívül, senki jószágait sem fogják hamarább feldúlni és elpusztítani, mint épen a nádoréit és az övéit, melyek úgyszólván szájokban vannak. Legjobbnek látná tehát, ha azon a tájékon maradna Ferdinándnak egy embere, ki mind Tótországot, mind a nevezett megyéket, hűségben és akaratában tudná tartani, mit úgy hiszi, az ő személyes jelenlétével legkönnyebben el lehetne érni. Jelentette, hogy az udvari vitézekhez, még hazaérkezte előtt elküldött egy szolgát, miután a folyóvizeken az átmenetel a rossz idő miatt egészen meggátoltatván s a járás-keles is biztos nem lévén, maga nem indulhatott, szolgája azonban mindeddig vissza nem tért, hanem im egy levelet hoztak utána Pozsonyból, melyet eredetiben közöl, lássa a nádor, mit kelljen tennie. „Mi — úgymond — csak arra kérjük tekintetes és nagyságos

uraságot, hogy ha tapasztalja, miszerint Ferdinánd és a királyné (Mária) hidegen fogadják a do'got, uraságod gondoskodják, nehogy magunkkal gyermekeinket, rokonainkat, barátainkat s minden vagyonunkat is elveszítsük, hanem ha ő felségek bennünket csakugyan védeni és mindentől megóvni akarnak, húzzuk mindvégig. Sőt tudja uraságod, hogy tőlünk az udvari vitézeknek semmi pénzt nem küldtek. Ez őket rendkívül meg fogja szomorítani s mihelyt mi ő felségökhöz felmegyünk, — mit tenni akarunk — mind eloszlanak, a merre pénzt kapnak és bizony mi, közülök senkit is, saját kárára, saját veszedelmére, pártunkon vissza nem tarthatunk“. Épen a köröshegyi eseményt (Zápolyának királylyá elismerése) rajzolta íródiákja, midőn egy főszolgája, Vagatovits, vagy miként akkor a horvát neveket általában ejtették, Vagatovitij János, Székeshejvárról megérkezett. Vargatovics, a híres Bodó Ferencz leánytestvérét bírta feleségül, ámbár Tahy hópénzében állott, sogaával a fehérvári országgyűlésen jelen volt. Ő beszélt, hogy van valaki a németek és a csehek között, ki János királynak mindent elárul és megír, alkalmasint azt is, hogy Perényi Péter Soklyósra készül, pártjára vonni, a kiket lehet, aztán Erdélybe menend. „Isten világ látja, — így folytatja rögtön felbeszakított levelét, — hogy a mi ő felségökhöz menetelünk alkalmatlan lesz, mindazáltal magunkat az ő felségek parancsai alól ki nem vonjuk“. Egyébiránt, — mondja utóiratában, — a mi ítéletünk ez és pedig bizony lelkünkéből szólunk, hogy jobb és alkalmasabb lenne, ha a fenséges Ferdinánd cseh király úr, Székesfehérvárát, mely az ország szíve, elfoglalná és az engedetleneket megbüntetné, mire a megyék tüstént mihd ő felségéhez állanának. Mert ha ő felsége Esztergom felől megszoríttatik, a kemény tél nem fogja engedni eleséget és hajószereket vízen hozatni, miként mindezt a jelen levelünk átadójától, Radák Györgytől bővebben megértheti uraságod, kit legyen szíves, kérjük kihallgatni s beszédének előadásának kétségtelen hitelt adni. Más az, hogy mi most egy puszta házban lakunk, a többiből már kiűzött a dögvész. A királyné ő felsége is igen hosszú határidőt szabott a váraknak, honnan szinte kárunk törtenthetik. Úgy látjuk, hogy mi a nemesekkel bajosan fogathatunk fegyvert, *sőt épen nem hiszszük, hogy őket zászlónk alá gyűjthessük.*

Itt János ügyeitől eltérve, érdekesnek tartom felemlíteni, hogy Zápolya János királylyá koronáztatása után november hó 25-én a főméltóságokat híveinek adományozta s a többek között gróf Frangepán Kristófot, Batthyányi Ferencz helyébe, dalmát-, horvát- és tótországi bánná, egyszersmind Magyarországon királyi főkapitányává, vagy mint akkor nevezték, főhadnagygyá és Sopron vármegye főispánjává, Verbőczy Istvánt királyi titkos kancellárrá, s a későbbi Tahyknak anyai ágú őseik illetőleg rokonaik közül Bánffy Jánost Verőcse, Paksy Jánost Zsolt és Dessewffy Jánost Pozsega vármegyéek főispánjává nevezte ki.

Azon 29 kormányférleiből, kiknek névjegyzékét Nádasdy Tamás, szeptember hó 20-dika előtt Ferdinandnak, Linczben átnyujtotta, csak tizenketten, s így a sokkal kisebb rész csatlakozott az özvegy királynéhez, és ezek között voltak Brodarics István, Batthyányi Ferencz, Bornemisza János, Tahy János, Nádasdy Tamás, Révay Ferencz és Horváth Gáspár. A Ferdinánd pártján megmaradtak, hogy mind magukat, mind az ország alkotmányát megmentsék és biztosítsák, egyszersmind személyök és nemzetök iránt Ferdinandot hálára is kötelezzék, az országgyűlésre kitűzött nap felvirradta előtt (nov. 30-án), a Mária királyné közbenjárására, azon ígéretök alapján, melyek a Ferdinánd által Linczben, szeptember 20-án Nádasdy Tamásnak adatott utasításban foglaltatnak, s a köpcsényi egyesség nyomán, az egész kormánytanács nevében, két igen nevezetes alkuszszöződésre léptek Ferdinánddal, melyeknek egyikében részökről ugyan, a korona és királyság elnyerésében, minden kitelhető segítséget, közremunkálást és hűséget fogadnak Ferdinandnak, ez viszont, János elleni oltalma ígérete mellett, őket biztosítja: hogy hivataluk s jószáguk elvesztése esetére, két év leforgása alatt, vagy az elvesztetteket részökre visszaszerzi, vagy külföldi birtokaiban ad nekik teljes kárpótlást, s addig is biztos lakhelyet és tisztességes fizetést, Magyarországon pedig hivatalokkal és jószágokkal minden mások előtt s mások felett fogja megjutalmazni; — másikában Ferdinánd,

még azon esetre is, ha az országhoz erővel és fegyverrel kellene jutnia, kötelezi magát és örököseit: hogy az ország rendeit, ősi jogaik s szabadságaikban megoltalmazza. Az elsőbb, mely az azóta lefolyt három század alatt megbarnult viaszhejben, veres viaszba nyomott függőpecsége töredékeivel mai napon megvan Bécsben a cs. és k. titkos levéltárban (másolatban Tahy-család gombai levéltárában is), egész tartalmában így szólt:

Mi Ferdinánd isten kegyelméből Csehország királya, spanyolországi fejedelemfi, ausztriai főherceg, morvai örgróf, Luxemburg, Slezia stb. hercege, Luzsicza örgrófja stb. Elismerjük és valljuk ezen levelünkkel, hogy mi; tekintetes és nagyságos: Báthory István urat, Magyarország nádorispánját és kunok bíráját; tisztelendő: Tamás veszprémi és Brodarics István királyi kancellár szerémi püspök urakat; továbbá: nagyságos Batthyányi Ferencz Dalmát, Horvát és Tót országok bánját; betlenfalvi Thurzó Elek királyi főtárnokmestert; Tahy János vranai perjeségi kormányzót; vingarti Horváth Gáspár királyi főtékefogó mestert; nemkülönben: Maczedoniay László pécsi préposttanácsos, Gerendy Miklós fejfárvári örkanonok, Nádasdy Tamás és Oláh Miklós esztergomi esperes, titoknokokat; vitézlő: varjasi Nagy Imre alnádort és Révay Ferencz nádori ítélőmestert; miként a fenséges Mária, Magyar és Csehország özvegy királynéja stb. a mi kedves hugunk többi tanácsosait, s azoknak feleségeit, gyermekeit, örököseit, atyafiait, barátait és szolgálait, kik tudniillik, az említett ország koronája és királyi méltósága elnyerésében, a mint nekünk megígérték, tehát tenni tartoznak is, tanácsukkal, munkájokkal, vagyonukkal s erejükkel, állhatatosan és hűven mellettünk lesznek, irántok viseltető jóakaratumk és háladatosságunk felől biztosakká s bizonyosokká kívánván tenni, nekik királyi szavunkra ígérjük: miszerint őket, összesen mint egyenként, javadalmaikban, rendeikben, szabadságaik, hivatalaik, jószágaik s minden vagyonukban, János szepesi gróf erdélyi vajda ellen, ki magát az övéi által, Magyarország törvényei és szokása mellőztével (nádor nem volt a Zapolya pártján s az országgyűlés nem lett szabályszerűen összehíva), királylyá választatta és koronáztatta, miként más elleneik, ellenségeik és vetélytársaik ellen is, ha kik az ő mi irántunk való hűségök s állhatatosságuk miatt támadnának, védeni és oltalmazni fogjuk; ha ez okért, netalán méltóságaik, pénzeik, jószágaik, javadalmaik s jövedelmeikben, valamely kárt szenvednének, nekik, a mennyiben káraik, igazolás útján, valóságosoknak fognak találtatni, eleget teszünk, s két év alatt: vagy az elvesztetteket részökre visszaszerezzük, vagy őket saját uradalmainkban, a hol nekik alkalmas lesz, ugyanoly javadalmakkal s egyenlő értékű jószágokkal elégítjük ki; azonközben, említett uradalmainkban, mindegyiknek helyet rendelünk, hol állapotjukhoz képest, feleségstül, gyermekestül, *családostül*, biztosan és kényelmesen lakhassanak, és mindeniknek, rende, méltósága, és elvesztett jövedelmei szerint tisztességes pénzbeli díjt is szolgáltatunk és fizettetünk, olyképen: hogy, mihelyt káruk megtörténik, s jószágokat elvesztik, számukra a lakhelyet azonnal kirendeljük, s a fizetést kiszolgáltatjuk; a főpapságokat, méltóságokat, egyházi javadalmakat, jószágokat, örökségi jogokat és hivatalokat pedig, melyek királyi adományozásunkra bármi czímen szállandanak, a királyné ő felsége fennevezett tanácsosainak, s azoknak, kik a mi pártunkon lesznek, kinek-kinek saját érdeméhez képest, mások felett adjuk és adományozzuk, őket e részben másoknak eleibe tesszük, s minden tőlünk kitelhető dolgokkal és tisztességekkel öregbítjük. Mely itt előszámláltak szoros megtartására s teljesítésére, magunkat és örököseinket, az általunk eddig mint ausztriai főherceg által használt pecsétünkkel függőleg megerősített levelünk tanúságánál fogva, kötelezzük. Kelt Bécs városunkban, szent András hó utolsó napján, az úr ezeröttszázhuszonhatodik esztendejében, uralkodásunk első évében. Ferdinánd s. k. Látta: Harrach Lenárt kancellár s. k. A fenséges király úr saját parancsára May János s. k.

Az ország szabadságait illető oklevél szóról-szóra így szól:

Mi Ferdinánd, isten kegyelméből Csehország választott királya stb., spanyolországi fejedelemfi, Austria főhercege, Burgund, Brabant, Steyer, Korontán, Krajna, Württemberg, Slezia hercege, morvai örgróf, Tirol grófja stb. Elismerjük és valljuk

ezen levelünkkel: hogy Mi, mind a fenséges Mária magyar- és csehországi királyné stb. asszony, a mi kedves hugunk különös kérésére, mind pedig a tekintetes és nagyságos Báthory István úr, Magyarország nádorispánja és Kunok bírája; tisztelendő: Tamás veszprémi és Brodaries István királyi kancellár szerémi püspök urak; továbbá nagyságos Batthyányi Ferencz Dalmát-, Horvát- és Tótország bánja, betlenfalvi Thurzó Elek királyi főtárnokmester, Tahy János vranai perjelségi kormányzó; vingarti Horváth Gáspár királyi főétekfogó mester; nemkülönben: Maczedoniay László pécsi prepost, tanácsos; Gerendy Miklós fejevári örkanonok; Nádasdy Tamás és Oláh Miklós titoknokok; vitézlő varjasi Nagy Imre alnádor, és Révay Ferencz nádori ítélőmester; s a fenséges Mária magyar-, cseh- stb. ország királyné asszony kedves hugunk más tanácsosai esedezésére, és királyi kegyelmünkből, egész Magyarországnak ígérjük; miszerint Mi a most említett ország egyházi és világi urait, főpapjait, zászlóseit, nemességét, szabad királyi városait, és minden rideit, azon szabadságaikban, törvényeik s rendelvényeikben, melyekkel a boldogult magyarországi királyok ideje óta éltek, *még ha az országhoz erővel és fegyverrel jutnánk is*, éppen úgy megtartjuk és oltalmazzuk, mintha mindnyájok akarátával választattunk volna el királylyá; a főpapságokat, javadalmakat, örökségeket és hivatalokat idegeneknek nem adományozzuk; Magyarország tanácsába külföldieket nem alkalmazunk: és névszerint, a néhai fenséges Endre király azon rendelvényét, melynek megtartására, a magyarországi királyok, koronázás alkalmával ünnepélyesen felesküdni szoktak, megtartjuk: a János gróf és vajda pártjainak fejeit mindazáltal, valamint azokat is, kik makacsságból nem akarnának megtérni, s ezért kiváltságaiktól méltán meg kell fosztatniok — éppen maradván az ország fennérített szabadságai, törvényei és rendelvényei, — királyi kegyelmünk és fenytékünkre kívánjuk felhagyni. Melyeknek együl-egyig szoros megtartására, magunkat és örököseinket, saját kezünkkel aláírt, és az általunk eddig mint austriai főherczeg által használt pecsétünkkel függőleg megerősített jelen levelünk tanúságánál fogva kötelezzük. Kelt Bécs városunkban, szent András hó utolsó napján, az úr ezeröttszázhuszonhatodik esztendejében, uralkodásunk első évében. Ferdinand s. k. (Jászay szerint: eredetijének, mely Révay Ferencznél, mint nádori ítélőmesternél, hivatalánál fogva maradt, a Révay-nemzetség levéltárában Kis-Selmeczen kell lenni, honnan 1582-ben is, a Batthyányi Boldizsár számára átiratott. Másolatban megvan, Tahy-család gombai levéltárában is.)

E két alkuszereződési oklevél az, mi a Ferdinánd magyarországi trónrajutásának azon erős alapját megvetette, melynek szirtfokán, a János és felei, tehát a birtokos nemesség nagyobb részének, minden ellentőrekvései hajótörést szenvedtek“.

Ugyanezen két alkuszereződési oklevél alapján, részesültek gorbónoki Tahy János auraniai perjelség gubernátorának fia Ferencz főlovászmester, s János testvéreinek gorbónoki István jalczai bán — vagy mint I. Ferdinand alatt nevezték — jalczai főkapitány s főlovászmesternek fiai: Ferencz és István királyi adományokban, és atyai nagybátyám József cs. és kir. kamarás nyerte el az 1857-dik évben a bárói rangot.

Tudjuk azt, hogy a csehek nem akarták Ferdinándot királyuknak addig, míg ő a szabad királyválasztási jogukat el nem ismeri, s miután ez oklevélileg elismertetett nem volt ok ugyan ezt a magyarok irányában is ellenezni. Ferdinánd úgy a csehek, mint a magyarok szabad királyválasztási jogait elismervén, a szabad királyválasztásnak most már nem a „választás“-i szócska kérdése, melynek a koronázási okmány megemlékezésében immár Ferdinánd is megegyezett, hanem az országos rendek hiánya szolgált akadályul. Főtekintélyek, mint a bán Batthyányi Ferencz és a vranai perjelség kormányzója Tahy János és az oly közel lakó gróf Szentgyörgyi Farkas elmaradtak a Ferdinánd érdekében, a nádor által egybehívott országgyűlésről.

Ferdinánd Magyarország királyává 1526. évi december hó 16-án Pozsonyban megkoronáztatott, de Tahy János a koronázás alkalmával már nem volt jelen és Zápolya híve left.

Hogy János Zápolyát ismerte el királynak és nem Ferdinándot, nagy befolyással volt reá rokona Frangepán Kristóf és sógora Erdődy Péter testvére Erdődy Simon zágrábi püspök, kik Zápolya hívei voltak.

Tahy Jánost, nem úgy, mint az akkori főurak legtöbbjét érdek, de a körülmények vitték át Zápolya táborába. Ő nem alkudozott tovább Ferdinánddal, nem kért tőle uradalmakat, mint több főnemes, de látván azt, hogy Szlavónia már Zápolyához pártolt, ki már akkor megkoronázott király volt, habár ő előbb nem volt Zápolya híve, koronás királya előtt meghajolt, nem törődve Ferdinánd főhercegnek okmányilag biztosított azon ígéretével, hogy ha híve marad, úgy ő mint családja s a nemzetség jövő nemzedéke, az ország legfőbb méltóságait fogja elnyerni.

János tehát, még Ferdinánd megkoronáztatása előtt, Zápolyát ismerte el királynak és rokonaihoz csatlakozván, Frangepán Kristóffal, ennek haláláig mindig együtt harczolt.

Míg a szlavóniai urak, Zápolyát ismerték el királyuknak, addig a horvátok 1527 január 1-én Benigna sógorának, klisszi és Kamicsácsi Horváth Miszlenovics András knini püspök vezérlete alatt, Czetinben, királyt választani gyűltek egybe; jelen voltak: András püspök; Torquató János korbóvai; Zzinyi Miklós, Kristóf, Farkas testvérek; György a Frangepánok közül; modrosi és blagai István grófok; Pernyay Kristóf, szucsányi Tompics Bernát, brikoviczai Kobalics János, Jankovich Pál, Krisenovs Gáspár, Csipecsics Tamás, Szkoblics Mihály, Balonisus Miklós, Otmics Gergely zágrábvármegyei szolgabíró, Otmics Antal, Nobakovics János, Isacsics Pál, Giszics Gáspár, Simics István s még több nemes. Ferdinándot választották meg királynak. (Jászay 386. l.) Indokolják is miért állanak Ferdinándhoz és nem János királyhoz. Felhozzák az örökösödési jogot, fel azon szerződéseket, melyeknél fogva Ulászló fimaradékainak kihaltával Maximilian fimaradékaira szállandó a magyar korona, fel a hálát, melylyel Ferdinándnak tartoznak azért, hogy védte őket a török ellen, s az ország törvényére hivatkozva, törvénytelennek nyilvánították Zápolya megkoronázását, mert az országgyűlést, mely Zápolyát királynak választotta, nem a nádor hívta egybe, és a nádor sem az országgyűlésen, sem a koronázáson nem volt jelen.

János királyhoz csatlakoztak Szlavóniából, az akkori két leghatalmasabb főron a zágrábi érseken Erdődy Simonon és Frangepán Kristófon kívül, Tahy Jánossal együtt, lindvai Bánffy János s a szomszéd Zalából Eruszt, ki Murakózt bírta, s ez által a két király ereje Horvát-Szlavonországban ellensúlyozva volt, még ha az ellenpárthoz vesszük Batthyányi Ferenczet és Keglevich Pétert is. Igen természetes tehát, hogy Zápolya éppen úgy, mint Ferdinánd igyekezett az ő pártjabeli főurakat s különösen a nevezetteket, hivatalok és jószágok adományával magához lánczolni.

Frangepán Kristóft Horvát-, Tót- és Dalmátország bánjává és a szlavóniai seregek fővezérévé nevezte ki, Tahy Jánost pedig az auranai perjelség kormányzójául elismerte. (Jászay.)

Zápolya János a szlavóniai rendeknek 1526 december 18-ára Dombró mezővárosába gyűlést hirdetett, melyet azonban a következő év január hó 5-ére halasztott, ezen gyűlésen Frangepán Kristóf és Tahy János elnökölt. Ugyanezen év márczius havában Zápolya országgyűlést tart, a mely ezen ország zászlósi között Tahy János is jelen volt. (Dr. Fraknói V.: Magy. országgy. emlékek I. k. 81. és 99. l.)

Tahy János, mint Zápolya János híve, hadvezérképen működik, hol Frangepán Kristóffal együtt, hol maga, s ily minőségben hagyja meg neki Zápolya 1527. ápril 1-én, hogy az apparóczi kastély átadása iránt kiadott parancsát érvényesíteni nyujtson segédkezet. (Hazai okmánytár II. köt. 276. ok. 439. lap.)

Zápolya és Ferdinánd serege 1527 szept. hó 27-én Varasdnál szemben állt egymással, Zápolya seregét Frangepán Kristóf — (tersatói) — vezette s vele

voltak Tahy János és Erdődy Simon zágrábi püspök. Frangepán Kristóf német zsoldosok golyója által találva halálosan megsebesült és a sereg fővezéréül, kiváló hadvezér — (Pray: *Dissertatio historica critica de prioratu Auranae* 88—95. l.) — Tahy János kiáltatott ki. Itt Praynak, a „Kiváló hadvezér“ jelzőjét használom. Pray szerint Tahy János ügyesen eljár ezen tisztségben, mégis Batthyányi Ferencz közeledésére kénytelen volt Varasd ostromával felhagyni és a Drávántúlra visszavonulni. Salamon Ferencz azt írja, hogy Tahy Ferencz az ostromot azért hagyta abba, mert „egyik pártot sem lelkesíté valami oly eszme, a miért véres harczot folytatni érdemesnek tartsa“. Én Salamon nézetét osztom, mert ezenkívül figyelembe kell venni a két ellen fővezérnek egymáshoz barátságát. Még alig múlt el egy év, midőn bántársak voltak.

János, mint Zápolyának szlavóniai fővezére 1528-ban, a Zágrábot ostromló német és spanyol sereget Erdődy Simonnal elűzi.

Zápolya Tahy Jánosnak, érdemei elismerésül a pozsegavármegyei Kővárt és a kőrösvármegyei Bagyjovecz uradalmakat adja.

Ezen adományokról az oklevél így szól:

A székesfejérvári káptalan jelenti, hogy megkapta János királynak parancsát, a melyben a király tudatja, hogy ő az ő hívét Tahy Jánost az auraniai perjelség kormányzóját, azon szolgálataiért és érdemeiért, melyeket kora ifjúságától kezdve magának úgy békében és háborúban, tanácsban és harczmezőn szerzett a pozsegavármegyei Kővárral és a kőrösvármegyei Bagyvnoch (Bagyjovecz) várossal megajándékozta, a hozzájuk tartozó falvakkal, városokkal, révekkal és vámokkal egyetemben. S most megparancsolja a káptalannak, hogy Tahy Jánost az említett birtokokba beiktassa. Kelt Esztergomban, 1527. (Tahy család gombai levéltárából, az eredetinek hitelesített másolata.) Később Ferdinánd is megerősíti ezen adományt.

Horvátországban Jajcza eleste után (1528) tetemes és állandó foglalásokat tett a török, elfoglalta a Tahy-aknak az Unna és a Száva folyók melletti ősi birtokait s ezek között Gradischát stb. és elfoglalta végleg Korbaviai János ősi várát: Udvinát és Korbavát. Török kézre jutott a vranai peljelségnek a horvátországi részen volt birtoka is.

Ferdinánd Zágráb vármegyében is tért foglalván, Szomszédvárt s Felső-Sztubiczát Ferdinánd Katzianer fővezérének adta, Korbaviai Jánosnak pedig Udvinát és Korbavát kárpótlásért, a szintén a Tahy-ak birtokában volt Medve-várat és Rakonokot. Korbaviai János kérte Tahy Jánosnak birtokait, Szomszédvárat és a két Sztubiczát is, de Ferdinánd azokat nem adta neki, mondván, hogy azoknak van gazdája, ez alatt a Tahy családot, mint ős birtokosokat értette.

VII-ik János és II. Zrinyi Miklós rokonok voltak, de a Tahy és a Zrinyi-család között a rokoni kötelék még szorosabbá vált, midőn Jánosnak Anna leányát II. Zrinyi Miklósnak János nevű fia és ugyanezen VII-ik Jánosnak Ferencz nevű fia II. Zrinyi Miklósnak Ilona nevű leányát vette el. Ezen családi köteléknél fogva Tahy János az auraniai perjelségnek általa zálogban bírt birtokait átadta a Zrinyi-családnak. Tahy Jánostól Ferdinánd elvette Bosjakovinát s azt is Korbavai Jánosnak adta, ki azt Ilona nővére hozománya czímén II. Zrinyi Miklósnak engedte át.

Az 1530-dik évben II. György testvérével Eger várát ostrommal beveszi és onnan Veszprém meghódítására megy; de itt a szerencse nem kedvez neki, mert vereséget szenved. (Ipolyi A.: *Magy. tört. emlékek*. XXV. k. 49. l.)

Tahy János az auraniai perjelségnek a török által még el nem foglalt birtokait a Zrinyi-családnak átengedvén, új birtok szerzésével igyekezett családjá vagyoni viszonyait javítani s ezért megveszi 8000 forintért czirkveniczai Bencsik Lászlónétól egész Bakva várát a hozzátartozó Alsó- és Felső-Bakva és más falukkal egyetemben, melyek Kőrös és Verőcze vármegyékben fekszenek.

Ezen szerződést János király 1533-ban jóváhagyja, ezen szerződést később Ferdinánd király János fia Ferencz főlovászmester kértére 1564-ben megerősíti.

Az erre vonatkozó oklevél kivonatok ezek :

János király tudatja mindenkivel, hogy az ő kedves híve Joannes de Tah, az auraniai perjelség gubernatora felmutatott neki egy, a császmái káptalan által kiállított fassionális levelet, a melynek értelmében Bencsik László de Czirkvenyik özvegye Krisztina egész Bakva várát a hozzátartozó Alsó-Bakva és Felső-Bakva birtokokkal és más falvakkal egyetemben, melyek Kőrös és Verőcze megyékben fekszenek és az említett várhoz tartoznak, bizonyos okoknál fogva Tahy Jánosnak és nejének *Magdalena de Ztrzemlye* és összes utódaiknak átengedte: egyúttal arra kérte őt (t. i. János királyt) Tahy János, hogy az oklevélben foglaltakat megerősítvén, az oklevelet privilegiális formában kiállítsa.

A császmái káptalan levelének tartalma a következő:

A császmái káptalan jelenti, hogy megjelent előtte Krisztina de Garazdinecz asszony, Ladislaus Bencsik de Czirkvenyik özvegye s következő vallomást tett: Minthogy az ő férje Ladislaus Bencsik, akkor, midőn még földi életet élt, azon szándékot táplált, hogy azon nagyszámú jótéteményekért és szivességért, a melyben Tahy János úrtól az auraniai perjelség kormányzójától része volt, továbbá azon 8000 forintért, melyet az érte részint különféle címeken fizetett, részben pedig neki és nejének, az említett Krisztina asszonynak készségeken adott, azért ő elhatározta, hogy Bakva várát Alsó- és Felső-Bakva birtokokkal és a hozzájuk tartozó összes jogokkal együtt Tahy Jánosnak fogja átengedni. Most az említett Krisztina asszony teljesíteni óhajtván boldogult férjének minden intenióját és akarát, az említett Bakvavárát, Felső- és Alsó-Bakva totális possessiókkal s az ezekhez tartozó összes birtokjogokkal, nemkülönben Stepanecz és Belhanhida nevű jószágokon, a Bakva várához vámokkal és mindennemű más hozzátartozandó jogokkal egyetemben, melyek mind Kőrös és Verőcze megyékben fekszenek, Tahy Jánosnak és nejének Magdalena de Ztrzemlye asszonynak átengedi és eladja, kivévén 6 teljes jobbágytelket, melyek Dezenovecz és Stetincez birtokokon fekszenek s Alsó-Bakvához tartoznak (Kőrös és Verőcze megyékben), mert ezek a Szt. Benedekről elnevezett alsó-bakvai pálos kolostort illetik, úgyszintén kivétetik egy nemesi udvarház a bakvai Szt. Péter egyházával szemben, továbbá 5 népes jobbágytelek Zelinecz és Zsedinya birtokon (Verőczemegyében), azután egy szőlő, melynek neve Krajachevchak, melyek mind az említett bakvai Szt. Péter egyháznak Szűz Máriáról nevezett oltárát s annak a rektorát illetik meg; azután kivétetik Perchakovecz nevű totális possessió vagy másnéven Illomczenicze Velke, egy Prepustovecz nevű nemesi udvarházzal együtt (Kőrösmegyében), a melyek Brandachich Pál és Miklós nevű nemeseket illetik meg, egy más már előbb kelt fassionális levél értelmében.

A császmái káptalan oklevele kelt 1531-ben.

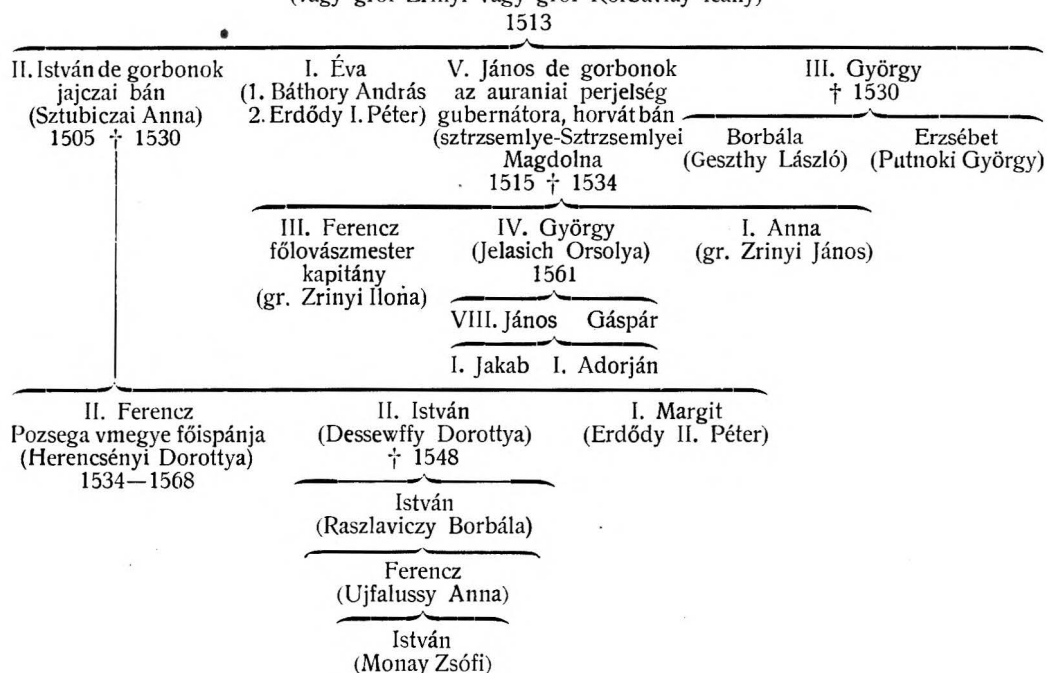
János király tekintvén Tahy Jánosnak nagy érdemeit és szolgálatait, melyeket neki és az országnak tett, a császmái káptalan által kiállított oklevelet átírván Tahy János auraniai gubernátor s fiai Ferencz és György, továbbá azok férfi- s ezek kihalása esetén összes nőági utódait az említett birtokokban megerősíté. Kelt Budán, 1533-ban.

János király kiadja a zágrábi káptalannak a rendeletet, hogy Tahy Jánost auraniai perjelség gubernátorát és fiait Ferenc et és Györgyöt Bakva várába és a hozzá tartozó birtokokba beiktassa. Kelt Budán 1533-ban. A káptalan engedelmeskedvén a király parancsának, Tahy Jánost és fiait az említett birtokba beiktatta. Kelt 1533-ban.

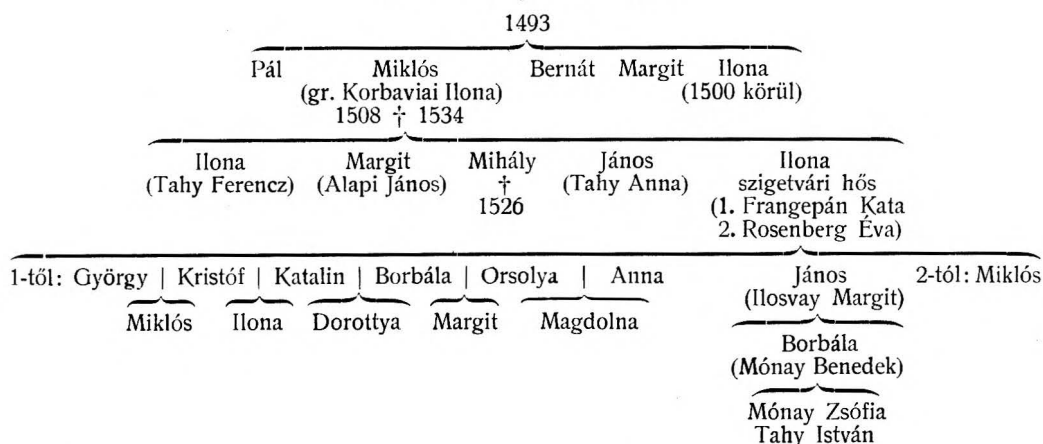
I. Ferdinánd király mindezen okleveleket Tahy Ferencz főlovászmester kérésére átírván privilegiális formában kiadja és Tahy Ferenczet és utódait az említett birtokban megerősíti. Kelt Bécsben 1564 január 10i-k napján.

Ezen okmányban fordul elő János auraniai perjelség gubernatora nejének neve és ezért a leszármazást itt ismétlem s családi okmány (XIX. K. N. 9. l.) alapján ismertetem a gr. Zrinyi leszármazást is:

Tahy IV. János de gorbonok (vagy gróf Zrinyi vagy gróf Korbaviay leány)

Gróf Zrinyi II. Péter

A horvát és szlapon urak a testvérharcot megúnván, a két király pártja Zagorjeben tanácskozássra gyűlt egybe, — Zápolya pártjának élén Erdődy Simon bán és zágrábi püspök és Tahy János állott, Ferdinándén pedig Pekry Lajos; mindkét párt bizottságot küldött ki békekötés végett melyet 11 pontban meg is kötöttek, (Horvát tört. repertorium 656. lap.)

Ezen békekötésnek az lett a következménye, hogy Szlavóniának vezérférfiai és főurai, közöttük Erdődyek és Tahyak 1534. évben, Ferdinánd pártjára álltak s Szlavónia is Ferdinándot ismerte el királyául, s ezen szerződés alapján, midőn Ferdinánd és Zápolya közt az ország felosztása iránt 1538-ban Nagyváradon létrejött az egyesség, Horvát- és Tórország Ferdinándé lett.

Hogy a szlavóniai urak Ferdinánd hívei lettek, erre az akkori körülmények

kényszerítették. A török minduntalan háborgatta őket, nemcsak háború, de béke idején is. Béke idején csak az volt a különbség, hogy váraikat nem ostromolta, mint háború idején ágyúkkal, de berontott birtokaikra, kifosztotta, kirabolta kasszáikat, elhurcolta barmaikat. Ily körülmények között belátta a két testvérország, hogy nekik együtt békességben kell lenni, az ország távolabb vidékein harczoló királyaik segedelmére nem számíthatnak, de nekik együtiesen kell a hatalmas török ellen megküzdeniök.

Már a kenesi gyűlésen 1532. évi január első napjaiban egybegyűlt karok és rendek egy része, a nyugateurópai politikai hírek hatása alatt megerősítve látta magát abbeli meggyőződésében, hogy a török részéről fenyegető veszélyt másként nem lehet elhárítani, mint úgy, ha a nemzet szövetségre lép a szultánnal. Ez eszme még Ferdinánd pártjának körében sem volt egészen népszerűtlen; többen úgy nyilatkoztak, hogy ők a török és a német között semmi különbséget nem tesznek. A török szövetség ellen Tahy János lépett fel leghatározottabban s az ő véleménye lett elfogadva. (Magyar Országgyűlési Emlékek. I. k. 349., 352., 373. lap.)

A béke létrejöttének indokául kell tekinfenünk a két táborhoz tartozó vezérférfiak rokoni kötelékét is; — a történetírók az ily rokoni kötelékeket figyelmen kívül hagyják, de nékem, ki családom történetét írom, ezen kötelékre kedves olvasómat figyelmeztetnem kell.

Ferdinánd pártján volt, Batthyányiak, gróf Korbaviai, gróf Zrinyi, Pekry, cserneki Dessewffy-családok szoros rokonságban voltak a Zápolya-párti Erdődyek s Tahyakkal; ebben az időben Tahy Jánosnak Ferencz nevű fia és II. Zrinyi Miklósnak János és Miklós nevű fiai már fegyverfogó ifjak és sógorok voltak, Tahy Jánosnak nővérét pedig Erdődy Simonnak Péter testvére birta nőül, csoda-e tehát, ha az így összeházasodott családok nem akartak külön-külön táborban lenni és egymás vérént ontani.

Midőn Tahy János is Ferdinánd híve lett, mint már tudjuk, az auraniai peljelség birtokait nászának, illetőleg vejének a Zrinyieknek adta át, de a perjelségi kormányzói czímet még használta, ő arról most lemondott s e czímet Ferdinánd nem az ő tántoríthatlan híveinek a Zrinyieknek, de Henning Török Bálintnak, Henning János és Tahy Dóra unokájának adományozta, ki mindennek daczára, nemsokára másodízben Zápolya pártjára állott.

Tahy János életének, általam ismert utolsó ténye az, hogy Ferencz és György fiaival, a Tahy-ak ősi birtokát, Bakony-várát és a verőcze- és körösvármegyei több birtokot, miket Bánffy János nádor rokonság révén, örökség czímén elfoglalt, 1534-ben vissza akarta foglalni. (Tahy-család birtokviszonyaira vonatkozó oklevelek kivonatai az esztergomi káptalannál 1774-ben.)

Tahy Jánost, úgy ezen, mint már fentebb elősorolt erőszakoskodásaiért elítélni vagy csak meg is róni nem lehet; — ily erőszakoskodásokat a korszellem szülte; e században s különösen Ferdinánd és Zápolyák korában, az ily erőszakoskodások mindennapiak voltak; a rokonok, bírói ítéletek hiányában, örökösödési igényeiket ököljoggal elégitették ki, s azért, hogy egyik vagy másik rokon, az osztályban megkárosodottnak gondolta magát, fegyveres erővel rontott rokona birtokára, — mint ezt látni fogjuk Zrinyi Miklós a szigetvári hősnél, ki sógorának Tahy Ferencznek birtokaira tört, házait elhamvasztotta, — s az ily eljárásért az illető nem is bűnhődött, mentségeül szolgált az, hogy rokonának és nem idegennek házáat rombolta le, vagy foglalta el birtokát.

De nemcsak osztályos ügyek miatt voltak ily erőszakoskodások, de királyi adományozások alkalmával is; mert úgy János, mint Ferdinánd pénzhíján adománylevelekkel fizették ki híveiket, de ezen adományozott birtokokat rendesen fegyveres erővel kellett a volt tulajdonosoktól elvenni, s ha az adományozó király már nem uralta azt a vidéket, de az az ellenkirály vagy a török kezére jutott, akkor meg a régi tulajdonos foglalta vissza birtokát.

Tahy János 1536-ban halt meg és eltemettetett Alsó-Sztubiczán a Tahyak ősi birtokán, ma már romba dőlt templom sírboltjába. A sírírata ez:

EPITAPHIUM JOANNIS TAHY

Propria patria presso cum Principe pulsus
Pater patriae, propter pietatem proclamatus
Joannes nomine, cognomine de Tah

in quo

Militum fortissimum, civem prudentissimum

A Rex et patria invenit et coluit.

† 1o Novembr. 1536

animam Creatori restituit.

III. Ferencz

szül. 1516 † 1573 aug. 4.

Szigetvár kapitánya, főlovászmester, az ország főkapitánya, stettenbergi báró.

Gorbonoki Tahy — Tahy — Jánosnak, az auraniai perjelség gubernátorának, Horvát-, Dalmát- és Szlavónia királyságok bánjának és Strzemblyei Magdolnának fia, II. Zrinyi Miklós leányának, III. Zrinyi Miklós a szigetvári hős nővérének Ilonának férje.

Ferencznek kortársa volt István nagybátyjának, a jajczai bán s később kapitánynak Ferencz nevű fia, vagyis első unokatestvére, kiről a családtörténetírók nem tesznek említést és az egy időben élt két Tahy Ferenczet egy és ugyanazon személynek tekintvén, mindkét Ferencznek cselekedetét, birtokszerzését s cím és méltóság elnyerését, Ferencz főlovászmesterre, Zrinyi Ilona férjére ruházzák. Kétségtelen, hogy igen nehéz megkülönböztetni egymástól a két Ferenczet, családom történetét tanulmányozva s a két Ferencz működését s családi viszonyait behatóan kutatva, voltam képes földeríteni, hogy a családtörténetíróknál említett Ferencz két személy volt, s a többek között Pozsega vármegye főispánja, nem egy és ugyanazon személy a főlovászmesterrel.

Ferencz, György testvérével, közvetlenül atyjuk halála után átengedte az auraniai perjelségnek birtokait, sógorainak Zrinyi Jánosnak és Miklósnak, s habár ezen birtokoknak átengedésébe Ferdinánd király 1535. évi január hó 13-án kelt levelével, — tehát még atyjuk életében — beleegyezik (Barabás: Zrinyi Miklós a szigetvári hős életére vonatkozó levelek és okiratok I. kötet), — a birtokokat tényleg még meg nem kapták, mert azokat Ferdinánd — rokonuknak Török Bálintnak, Tahy Dóra leszármazottjának engedte át azon kikötéssel, hogy fia perjel legyen, (Barabás Samu: Magyar történelmi emlékek: Zrinyi Miklós a szigetvári hős életére vonatkozó okmányok II. k. 121 lap) — s csak midőn Török Bálint 1535 év végén, Zápolya híve lett, jutottak a Zrinyi testvérek a perjelség birtokába, még pedig örök tulajdon jogon; a perjeli címet pedig a zágrábi érsek, — Erdődy Simon — kapta s azóta e címet mindig a zágrábi érsek viseli.

Érdekes tudnunk, hogy az auraniai perjelségnek Somogy és Zala vármegyékben volt birtokai legnagyobb részben Curgóval, a Tahyaktól anyai ágon — Tahy Margittól — leszármazó gróf Festetich Taszillónak, hitbizományi birtokát képezi.

Ugyanazon napon, midőn unokabátya Ferencz, István fia Pozsega vármegye főispánjának kineveztetik, és ugyanazon napon, midőn ugyancsak nagybátyja, István, Gradiska várát visszakapja, Ferdinánd király által, Ferencz, György testvérével, megerősítetik, az atyja által vett Bakva birtokban s reáadásul Kővárt kapják.

Az erre vonatkozó adománylevél így szól:

Az Úr 1535-ik évében Bécsben, az úrnapja előtti 3-ik napon, levél adatott ki, a király (I. Ferdinánd) sajátkezű aláírásával, a melynek alapján Ő felsége egész jogairól, melyet a Pozsegamegyében fekvő Kevár (így) nevű várra és a Verőcze megyében fekvő Bokva váracsra (castellum), nemkülönb az összes, ezen említett várakhoz tartozó városok-, falvak-, birtokok- és részjóságokra bírt, Tahy Ferencznek és Györgynek a javára birtokjogáról lemond és azokat az említett birtokokat nekik, örökösöknek és utódaiknak adományozza, más jogának fentar-

tásával. (Fejér Gy.: Croatiae ac Slavoniae cum regno Hungariae nexus et relationes 63. lap.)

Ezen birtokok adományozása, tulajdonképen nem új adományozás, csak a birtokokra vonatkozó tulajdon joguknak elismerése, a mi ezen zavaros időben szükséges volt. A kővári uradalom már Zsigmondtól nyert adomány alapján a Tahyak tulajdona volt, — Bakvát, — mint fentebb láttuk — János, az auraniai perjelség gubernátora, a szóban forgó Ferencz és Györgynek édesatyja vette a czirkveniczai Bencsik-családtól.

Ferencz, György öccsével együtt, 1536-ban, zálogba adja a szent-benedeki birtokot, Batthyány Perpetuának, Dessewffy Miklós özvegyének. A zálogösszeg felvételét igazoló nyugtatvány, az Orsz. ltárban Neo. Aqu. Reg. Act. fasc. II. No. 53. jegy alatt van.

Dessewffy Miklóssal különben ők, rokonsági viszonyban voltak, mert István unokabátyjuknak neje Dessewffy Dorottyának, Dessewffy Miklós testvérbátyja volt.

1536 táján a horvátországi részek nagyon elkényszeredett helyzetben voltak, bán nem volt. A zilált viszonyok között Horvátországot csak fekvése tartóztathatá, hogy egészen János királyhoz ne pártoljon. Tótországnak egy része Jánoshoz pártolt és Zápolya, Szomszédvárát Verbőczynek adományozta. Szomszédvár azonban nem sokáig volt Verbőczyé, mert midőn Ferdinánd ismét tért hódított Tótországban, Szomszédvárába előbb Keglevich Péter, később Katzianer ült bele.

Az eszéki csata elvesztése után Katzianer kegyvesztett lett. Ferdinánd Bécsbe rendelte és elzáratta, honnan a hozzá bejáró nők egyike ezüstserlegbe becsempéztett kötélén fogháza ablakából lebecsájtkozott és a már ott készen tartott lovakon elmenekült s Szomszédvárban vonta meg magát.

Katzianer, ha addig egész lélekkel és meggyőződéssel híve is volt Ferdinándnak, nem volt az a szilárd jellem, ki a méltatlanságot rezignációval tűrte volna, ő a törökkel s Zápolyával kezdett alkudozni. Ferdinánd őt felségárulási bűnben levő embernek nyilvánította s 1538-ban február 4-én Bánffy Boldizsárnak, Nyáry és Kápolnay Ferencznek, Tahy Ferencznek, Zay Ferencznek és Zrinyi testvéreknek leveleket küldött, melyben a nevezett uraknak a király készpénzül vagy fekvő-birtokban nyolcz vagy tizezer forintot ígér, ha Katzianert élve kerítik kézre s ezen összeg felét, ha megölik.

Időközben bánokká választott Keglevics Péter és Nádasdy Tamás Ferdinándhoz Husztilyonjáról 1538. február 16-án intézett levelükben részletesen leírják, minő tevékenységet fejt ki Katzianer Horvátországban, mely levél utóiratában Nádasdy Tamás sajátkezűleg azt írja, hogy a Katzianer intimusaihoz Tahy (Ferencz) és Zey Ferenczhez intézett levelét — (a királyét) — visszatartották. Egyetértének Katzianerrel a zágrábi püspök, Erdődy Simon, Erdődy Péternek, Tahy István sógorának testvére, Török Bálint és a horvát urak is, kiknek Katzianer a felséged levelét mutogatja, mely szerint a török háború sikerülte esetén mindnyájokat lenyakaztatni parancsolta.

Tahy Ferencz, habár ő a Zrinyi testvérekkel a rokonsági köteléken kívül fegyvertárs is volt és együtt folytattak kisebb csatározásokat a török ellen, nem húzott Katzianerhez, ő rendületlen híve volt Ferdinándnak. A két ifju Zrinyi azonban Katzianerrel szoros viszonyban állani látszott, mert a fogságból menekült s pártvezérré vált Katzianernek, egyik legerősebb határszéli várakat, Kosztaniczát rendelkezése alá bocsátották.

Katzianer, úgylátszik a belgrádi pasa útján tette magát érintkezésbe János királylyal s a török határszéli parancsnokokkal folytatott levelezéseiből maradt azon gyanú rajta, hogy magát és némely várakat a török kezébe akarta játszani.

A Zrinyiek, ha csakugyan János-pártiakká váltak, nem lehettek jobban megelégedve, mint az előbbi pár év alatt, míg szívből Ferdinánd-pártiak voltak. Ferdinánd a békekötésben nem tudta kieszközölni, hogy a török lemondjon a Zrinyieken való adókövetelésről; (II. Zrinyi Miklós a töröknek adófizetője volt), s míg mások befoglaltattak a békébe, ők zsákmányul voltak hagyva a Tahy-akkal a török rablásnak. Most pedig, midőn a Zrinyiek látszólag János pártja felé hajlál-

nak s egyik várukat a törökkel érintkezésben volt, Katzianernek adták át, a török minden tartózkodás nélkül először is a Tahyakon és a Zrinyieken állott boszút a múlt évi békebontó hadjáratért. A török elfoglalá a Kosztaniczán alóli Dubiczát és a szintén közelfekvő Jaszenováczt.

Ferdinánd erélyes intézkedéseket tett Horvátország megtartására. Dubicza és Jaszenova elvesztése után Nádasdy Tamás bán haddal megy a horvát szélekre, Jaszenovát véletlenül meglepi, falait egy rohammal elfoglalja és a várat hatalmába ejti, s hogy a török többé hasznát ne vehesse, az erődöt földdel egyenlővé teszi. Nádasdy Dubicza felmentésére is elindult, de Szulejman szultán Belgrád felé közeledésének híre meggátolja az expedíciót.

Hogy a két Zrinyi testvér alaptalanul lett azzal vádolva, hogy Katzianerrel szövetkezve János-pártiak akartak lenni, fényes tanúbizonysága az, hogy a Zrinyiek 1539. év elején szolgálkival Kosztanicza várában Katzianert meggyilkoltatták, mások szerint János maga fojtotta volna meg.

Egy krónikás pedig (Ortelius. 66. l.) azt írja, hogy Katzianert ebéd után az ő várában ölte meg maga Zrinyi Miklós, s a kivégzettnek fejét megküldé Ferdinándnak, ki ezen tettért Zrinyinek ajándékozta Katzianer kincseit és (horvátországi) várát. Szerinte Katzianer a törökkel volt alkudozásban, s néhány várat ennek kezére akart játszani. Rá akarta beszélni a törökhöz való pártolásra Zrinyi Miklóst is, ki ezen áruló szándékért ölé meg a német vezért.

Salamon Ferencz, Zrinyi Miklósról, kit szerinte egyedül terhel Katzianer meggyilkoltatása, ezt írja: „A tett gonosz tett volt; de egy merész és halározott politika szolgált indokául, s ez az egy, a mi szépíti, mert az alattomos hitszegés, a sóvár kincsvágy vagy profoszi engedelmesség helyett egy ép oly nagy, mint merész és gyors eltökélés színét adja rá. Egy erkölcsileg rosz mű volt az, mely azonban a fiatal ember politikai belátásáról és tettekre való talentumáról tanúskodik“.

„A mit Zrinyi tett, több volt magánérdeknél, s több vak engedelmességnél“. Itt Salamon arra czéloz, hogy Zrinyi Ferdinándnak rendeletére ölette meg Katzianert.

Katzianer halála után Szomszédvárt, a Zrinyiek kérték, de nem kapták meg és az 1565-ben vissza szállt ősi birtokosaikra, a Tahyakra.

Miksa király parancsára Tahy Ferencz és fiai Boldizsár, Gábor, István, Mihály és János Szomszédvárának és Alsó-Sztubiczának felébe beiktattatnak. 1567. (Tahy-családra vonatkozó, a zágrábi káptalannál őrzött oklevelek Elenchusa. Eredetije a gombai levéltárban.)

Ezen okmánynyal be van igazolva, hogy Henning Jánosnak és Frangepán Bertalannak neje nem Toth, de Toch vagyis Tahy — Tachy — Dóra volt, s Szomszédvárához felerészben a Tahyoknak és felerészben a Henning örökösöknek volt joguk.

Zrinyiek nemcsak Szomszédvára és Sztubiczára tartottak igényt, Tahy Dóra, Frangepán Bertalanné után, de Medve, Rokonok, Kosztanicza és Szelin várakra is, mindannyi Tahy-birtokra, melyek elvették a Tahyaktól, midőn azok János-pártiak lettek és részben ugyancsak a Tahyak sógorának, Erdődy Péternek adattak.

Most a Zrinyiek, hogy Ferdinándnak Katzianer megöletésével nagy szolgálatot tettek s azon réven is, hogy Zrinyi Jánosnak neje Tahy Anna volt, János auraniai perjelség gubernatorának leánya, ezen várakat kérték Ferdinándtól, mit részben meg is kaptak.

Zrinyi testvérekről lévén szó, itt kell megemlékeznem Tahy Annának Ferencz testvérének férje, Zrinyi János haláláról.

A Zrinyiek a Tahy, Frangepán és Korbaviai birtokok megszerzésével a Frangepánok után Horvát- és Tó:ország leggazdagabb birtokosai lettek, s gazdagságukban elhatalmasodva, az akkori szokás szerint szomszédaikat is háborgatták birtokaikban.

Erdődy Simon zágrábi püspök birtokait kezdték 1539. évben pusztítani, kire talán azért haragudtak, mert Péter testvére részére, kinek, mint már többször említém, Tahy Margit volt a neje, a Tahy-birtokokat megszerezni igyekezett, vagy azért, mert őt még mindig János-pártinak tekintették.

Ugyanez év augusztus 7-én Zrinyi János kiindult Zriny várából egy jókora csapattal, mely török turbánt viselt, s másnap megtámadta a püspöki káptalan gradeczi várát, s azt kiraboltatta és utána Hrasztovicza felé vonult. A zágrábi püspök váratlanul megjelent hadával, szétveré Zrinyi csapatját, sokakat megölt belőle, s többeket vasra verve vitt el, kiket súlyos munkákra alkalmazott. Zrinyi János futással menekült, s máskorra halasztá a boszúállást. (Salamon: Kercselicsre hivatkozik).

Zrinyi János ki akarván fenni a csorbát, melyet hírnevén a zágrábi püspök ejtett volt, 1542-ben nagyobb erővel, mint azelőtt, a püspök szomszédos birtokaira tör s a Zriny-várától pár mértföldnyire feküdt Vinodol vára alá vonul. Zrinyi ágyúkat is vive magával, a vár rendszeres ostromához fog. A püspök emberei készek voltak a védelemre s Zrinyi János itt lelte kora halálát és hagyta fiatal nejét özvegységben. A várból egy jól irányzott puska lövő dísztelenül vete véget a nagy reményekre jogosító életének.

Zrinyi Miklós bátyjának halálát megbosszulandó, összeszedvén martalóczait, a püspök székhelyére rontott, ott kiraboltatta a kanonokok házait és a püspöknek kiterjedt birtokain a falukra több helyen reabocsájtotta martalóczait.

A püspök nem birt Miklóssal és ezért Ferdinándhoz folyamodott, ki Keglevich Pétert és több főurat felszólított, hogy Zrinyi Miklós és a püspök között felmerült egyenetlenséget békés úton igyekezzenek elintézni. Ezen, úgyszólván, országos közbenjárásra a békeszerződés Zrinyi és a püspök között 1542-ben létre is jött.

János király halála után Ferdinánd igyekezett a János király által birt részeket magának megszerezni és ezért több várat és várost ostrommal is meghódított. A török azon ürügy alatt, hogy az ő védnöksége alatt levő kiskorú János Zsigmond országát megvédeni akarja, 1544-ben nagy sereggel jött az országba, Pozsega-Verőcze megyék legnagyobb részét megszállta, Varasd vármegyében Kőrös és Ivanics, majd Zágráb vármegyében Szomszédvár környékét rettenetesen pusztította, elfoglalta s több nevezetes várost és az ország szívéét Pesttel együtt Budavárát. Ezután következett egész Pilis vármegyének, Esztergom, Pest és Nógrád vármegyék nagyobb részének meghódítása.

1545-ben Ulama basa ismét berontott Tótországba rabolni, ezt meggátolandó Zrinyi Miklós, már mint Horvátország bánja, Bildenstajner György, Ferdinándnak tótországi kapitánya, Tahy — Thahi — Ferencz, Dersffi István és Ráttkai Pál ellene mentek és a Konschinali várnál véle megütköztek, az ütközet azonban a magyarokra nézve kedvezőtlen volt és kénytelenek voltak a várba visszavonulni s Zrinyi Miklós élete is vesztélyben forgott, mert lovát alóla a törökök ellőtték és gyalog menekült a várba. (Pethő G.: Magyar Kron. 113 lap.)

Ferencznek nemcsak a török ellen kellett küzdeni, de rokonaival is birtokfoglalások miatt perelni. Nagyatyja gorbolnoki VI. János által, a botoságbeli Tahyaktól megvett Félegyháza birtokrészt Bocskai György foglalta el s midőn azt Ferencz vissza akarta foglalni, Bocskai György tett ellene panaszt a váradi káptalannál.

Az erre vonatkozó okmány így szól:

A váradi káptalan jelenti György váradi püspöknek, hogy: Tahy Ferencz és Georgius de Bochka között felmerült perben az általa elrendelt tanúvizsgálatot, mely bizonyos Kysréthy nevű s Félegyháza birtok határán belül fekvő rétre vonatkozott, megejtette s következő eredményre jutott;

Az első és második tanú kijelenti, hogy nem tudja, kinek a birtokát képezi az említett rét. A harmadik tanú kijelenti, hogy a nevezett rét (fenetum) Tahyé. A negyedik is épúgy nyilatkozik, azon megjegyzéssel, hogy a rét már régi idők óta Tahyaké. Az ötödik is azt mondja. A hatodik és hetedik biztosan tudja, hogy a rét a félegyházai birtok határán belül van, de nem tudja, hogy kinek a birtoka. A nyolczadik nem tudja, hogy kié. A káptalan levele kelt a vizsgálat után 16-ik napon 1546, szentháromsági ünnepe utáni szerdán (Országos levéltár: Diplomatikai osztály. N. R. A. Fasc. 522. No. 38.)

Nemcsak Zrinyi Miklós, de Tahy Ferencz is kapott a török ellen folytatott

csatározásaiért birtokot Ferdinándtól, midőn ennek Horvát- és Szlavónországi birtokait a török elpusztította. Tahyknak ezidőszert már Félegyházán kívül csak Verőcze vármegyében Gorbonok, Baranyában Vízvár s Nógrádban néhány község, volt birtokukban. Gorbolnokot a török csak 1552-ben ostromolta, mikor a vár-ország azt fölégette. (Magy. tört. eml. I. K. CXII. ok. 164. lap.)

Ferdinánd király 1548-ban Tahy Ferencz érdemeiért és azért, mert a török birtokait elfoglalta, Béla várát a hozzátartozó helységekkel adományozza.

Az erre vonatkozó okmány ez:

I. Ferdinánd király tudatja mindenkivel, hogy ő Tahy Ferencznek, az ő kedves hívének, ki a koronának és neki, nagy szolgálatokat tett, nem nézhetvén nyomorúságát, a melybe birtokainak a török által elvesztése miatt egész családjával jutott s most másnak a birtokain kénytelen tartózkodni, azért neki adja haszonélvezetbe s családjának fenntartására Bélavárát a rajtalevő nemesi curiával, Pályna, Thoffy, Szikva, Baráthy, Csütörtökhely és Felső-Herk nevű possessiókat, a melyek ugyan a székesfehérvári káptalané, de miután most a török pusztítása következtében a káptalan elpusztult, a birtokok uratlanul maradtak. Ő tehát mindaddig, míg a káptalan újból vissza nem állíttatik, az említett birtokokat haszonélvezetben Tahy Ferencznek adja. Kelt 1548. aug. 16. (Hevencsi-féle kéziratgyűjtemény, a budapesti kir. magy. tud. egyet. könyvtárában. Tom. XXXVI. 315 l.)

Ugyanezen évben történt, hogy bedegi Nyáry Lőrincz, enyingi Török Bálint veje, azon réven, hogy neje szomszédvári Tahy Dóra egyenes leszármazottja és így a Tahyknak a nógrád vármegyei s a török által ezidőben még el nem foglalt birtokaihoz örökösödési czímen joga van, elfoglalta sági (ma Karancs-Ság) kastélyt a hozzátartozó falvakkal.

Tahy Ferencz és unokatestvére Ferencz s ez utóbbi testvére nevében is, Ferdinánd királynál panaszt emeltek. Ferdinánd őket Bécsbe idézvén, ott a király előtt bedegi Nyáry Lőrincz nejével, enyingi Török Margittal, Tahy Ferencz István fia és Tahy Ferencz János fia, Geszthy László és Putnoky György (Tahy-örökösök) a Nógrád vármegyében fekvő sági (ma Karancs-Ság) kastélyt és ahhoz tartozó birtokokat illetőleg, oly egyezségre lépnek, hogy Tahy Ferencz István fia, vagy helyette Tahy Ferencz János fia, vagy helyette a többi rokonok, a szóbanforgó birtokért bedegi Lőrincznek, illetőleg nejének négyszáz forintot fizesse. Bécs, 1548. aug. 14. (Gr. Károlyi-cs. oklt. III. k., 147. okm., 243. l.) E tárgyra Tahy Ferencznek István nevű fiánál még visszatérek.

III. Ferencz 1550. évi márczius hó 10-én Szigetvár kapitánya lett. Ekkor Vízvárt, Ezisvárt a törököktől visszafoglalta sógorával, gróf Zrinyi Miklóssal, ki ekkor horvát bán volt, mint azt fogadalmuk tartá, nem szűntek meg a törököt minduntalan háborgatni és a saját visszafoglalt várain kívül már a török kézben volt és Szigetvárhoz tartozott 43 községet foglalt el, legtöbbnyire a drávamentieket, de volt köztük baranyai község is, úgymint: Laxander, Tylsy, Horolya, Jolly, Homok, Egrestő, Szent-Király.

Résztvesz Zrinyi Miklóssal Arszlán bég ellen Monoslónál vívott küzdelemben. Hasonlóan résztvesz az 1556-ban megostromolt Szigetvár fölmentő hadseregének küzdelmeiben, hol a történetírók működését dicsérettel említik. Alatta álló katonái szeretettel ragaszkodnak a különben szigorú vezérhez.

Mint Szigetvár számadásai igazolják, Ferencz kapitánysága első félévében Szigetvár őrsege egy kis kirándulást tett Szlavóniába, mely alkalommal két várat ostromolt meg, ú. m.: Verőczét és Temesvárt, mely utóbbi szintén a Dráva mentén levő kisebb vár lehetett. Az akkori forrásaink, a számadást kivéve, e két ostromról nem emlékeznek meg, pedig azt érdekes lett volna megállapítanom, vajjon Verőcze még ezidőben a Tahy-család melyik tagjává volt; de azt hiszem, az Ferenczé volt s katonái — vagy az akkori elnevezés szerint, martalóczai — azért akarták visszafoglalni a töröktől, habár állítólag Ferencz e kirándulást katonáinak nem parancsolta, de megengedte; erre mutat az a körülmény, hogy annak költségére a dicationális pénztárból adott ugyan pénzt, de annak megtérítését

követelte. A katonaságot — martalóczokat, hajdúkat — ezidőben nem pénzzel díjazták, hanem a várban kikapta eledelét és minden egyéb szükségesséket; azért kaptak pénzt kölcsön, hogy távollétük ideje alatt magukat élelmezhessek. Ezen kirohanásra adott kölcsönösszeg az akkori időkhöz mérve igen nagy, miből az következik, hogy tetemes számban vonultak ki Szigetvárból; a kölcsönkért összeg 93 frt 60 denár volt, de abból csak 60 frt térült vissza a pénztárba, miből az következik, hogy a küzdelem a törökkel igen heves volt, az elesettek nem fizethették vissza a 33 frt 60 denárt s így a két ostrom alkalmával az ostromlók egy harmadrésze elvesztette életét. Az ily csatározások alkalmával a szerzett zsákmány természetesen a harczoló katonáké lett.

Tahy Ferencz mint katona nagy szigort fejtett ki Szigetváron a lakosok között is s ezért a lakosok panaszt tettek Ferdinándnál, ki 1551 október 12-én vizsgálatot rendelt el s ezen vizsgálat következménye lett az, hogy Szigetvár új szabadságot nyert.

Érdekes tudnunk az akkori adóviszonyokat, ezért idézem dr. Acsády Ignácznak Magyarország pénzügyei 1526—64. című művében Tahy Ferenczre vonatkozó részt.

„1548. évi országgyűlés a követségekre fordítandó tíz dénárón kívül minden egyes szabad pusztát 2 frt 50 dénárral, (a hódoltak tudvalevőleg csak felét fizették) minden egyes telkes nemest pedig 50 dénár taksával rovott meg“. (98. lap.)

1549-ben, 100 forintnál nagyobb hátralékok között Tahy Ferencz 375 forinttal szerepel. (101. l.) Tahy Ferencz 375 forintnyi tartozásából következtethetünk a még birtokában volt telkek számára. Ha 375 frttal maradt tartozásban, akkor ezen összegnek megfelelő 158 telek.

Ugyancsak dr. Acsády a megyék adójáról szólva, az alispánoknak 1550-ben a restantiákról tett jelentésüknél ez mondatik.

Franciscus Tahy, Zygetvárának praefectusa, Somogy megyében levő birtokain behajtott és visszatartott 15 forintot. (239. lap.)

Tahy Ferencz birtoka ez időben, a török hódoltság előtti időhöz képest, vajmi csekély volt, de ez sem maradt meg, s kénytelen volt 1553-dik évben, Gráczbá menekülni és onnan írt Mária királynéhez, kérvén őt, hogy az atyja által neki kölcsön adott 8000 frtot fizesse vissza, mert arra, családja fenntartása céljából szüksége van.

A magyar nemzet történetében ezen kor így van jellemezve.

Buda elestével új korszak nyílt meg, mindenki rettegve nézett a jövő elé. Nádasdy Tamás már 1541-ben azt ajánlotta, hogy Fejérvártól kezdve az összes falvakat föl kellene égetni s a lakosságot távolabbra telepíteni, hogy a török e községekből segélyforrásokat ne meríthessen s a királyi és török terület közt valóságos pusztaság alakuljon. A rémület hozta felszínre ez eszmét s ez a rémület még sokáig uralkodott a kedélyekben. Alig volt érintkezés vagy csak ügy, melyre az ki nem hatott volna. Nádasdy Tamás 1000 aranyat vett kölcsön a veszprémi püspöktől. A kötelezvény meghatározta a visszafizetés napját, de hozzátette, hogy ha a szultán vagy csak erősebb had jön az országba s a püspök menekülni kénytelen, a követelés egy hónap alatt magától esedékessé válik. (Károlyi János Okl. a gr. Nádasdy levéltárból 31—32.) A ki csak tehette, menekült is a török kezéből. A kik valóságos hadseregekkel, erős várakkal rendelkeztek, azok sem érezték magukat biztonságban s más vidékre költöztek át, mint Török Bálintné Pemflinger Kata, ki a Dunántúlról Debreczenben keresi menedékét. A kevésbé hatalmasok kénytelenségből tették ezt. A mint a török megvetette lábát Somogyban és Baranyában, a birtokos nemesek tömegesen futottak a távolabbi országrészekbe. (Tört. Tár. 1897. 118. l.) Így a hódítás mindenütt óriási gazdasági átalakulásokkal járt, s nemcsak földönfutóvá tette a nemességet, hanem mindenétől megfosztotta, egyenesen koldusbotra juttatta. Ily sors ért még nagy urakat is. Így Tahy Ferencz, az egykori bánnak, Jánosnak fia, összes ősi birtokait elvesztette, nagy uradalmaiból egy dényarnyi jövedelmet sem kapott s nejét és gyermekeit sem bírta eltartani. (Batthyányi Ferencz írja ezt róla Mária királynénak. Brüsseli Okmánytár II. 366. lap.)

Tahy Ferencz Gráczba menekült, honnan sajátkezűleg ezt a levelet írta Mária özvegy királynénak:

Felséges asszonyom. Kegyes Úrnőm!

Szolgálataimat a legalázatosabban recomendálom. Felséged vissza fog emlékezni arra, hogy boldog emlékezetű atyámtól (János) 8000 magyar forintot vett kölcsön visszafizetés kötelezettsége mellett, zálogba adván neki, kegyes záloglevele által, Medve (Medve-grád) és Rokonok (Rakonek) várakat mindaddig, míg az összeget (t. i. a kölcsönzött 8000 magyar forintot) visszaadni képes lesz; az erről szóló levél hiteles másolatát már három év előtt elküldtem volt Felségednek, nagyságos Haller Rupert ab Hallerstein, Felségednek tanácsosa és kincstárnoka által; Felséged vissza fog emlékezni kegyesen, hogy atyám mily nagy szolgálatokkal és hűséggel szolgált a magyar koronának, Felséges urunknak Lajos királynak, kir. Felséged boldog emlékezetű férjének és királyi Felségednek, Elismerem, hogy: Isten kegyelméből és az ő királyi méltóságából kifolyólag Ő Felsége (t. i. II. Lajos király) és Felséged atyám iránt kegyes uralkodók valának, de a mit Ő (t. i. atyám) azon időkben visszaszerzett, mindaz most a legújabb időkben a törökök által elpusztított. Alázatosan könyörgök Felségedhez, mint az én legkegyesebb úrnőmhöz, hogy azt az összeget nékem visszaadni kegyeskedjék, tekintvén királyi méltóságát és megboldogult atyám szolgálatait; mert: ha nem volnék annyira kifosztva, nem nyugtalanítanám Felségedet, de annyira szűkölködöm, hogy kénytelen vagyok övéimmel mások házaiban kóborolni. Felségedet az Isten tartsa meg boldogságban hosszú időkön át és kegyes relatiót várok. Kelt Gráczban 1553 február 6-án. Felségednek legalázatosabb szolgálja Tahy Ferencz s. k. (Magyar tört. okmánytár. A brüsseli országos levéltárból és a burgundi könyvtárból összeszedte s lemásolta Hatvani Mihály. III. köt. 260. oksz.)

Medvevár és Rokonok (Rakonok) várak, a szomszédvári Taky-aké volt, Tahy Dóra Henning Jánosné után annak fia Henning János kapta, de Jánosnak fia András, hogy a török elleni költségeket ne kellessék néki viselnie, eladta Mária királynénak, Mária királyné pedig Rokonokot 8000 frtéért zálogba adta Tahy János auraniai perjelség gubernatorának. Midőn János, János király pártjára állott, Ferdinánd tőle elvette és Corbaviai János grófnak adta, ki azt tőle, valószínűleg hivatkozva a Tahyakkal való rokonságára, kérte el és örökség útján, anyja útján, Corbaviai Ilona útján, Zrinyi Miklós gróf tulajdona lett. Ezért írta azt Ferencz, hogy a mit atyja visszaszerzett, — értvén alatta a Tahy-ak ősi birtokait, Horvát- s Szlavónországokban, továbbá Baranya és Somogy vármegyékben, azt a török mind elfoglalta, illetőleg elpusztította.

Tahy Ferencz a 8000 frtot vissza nem kapta, de még ez évben kineveztetett főlovászmesternek.

Ferencz Gráczból hazatérve, mint főlovászmester, Zrinyi Miklóssal együtt harczolt a török ellen, sőt János Zsigmond-pártiakat is igyekezett Ferdinánd hűségére téríteni, s így többek között Csáky Pált i.

Érdekesnek tartom Csáky Pálnak házasságát itt felemlíteni.

Csáky Pál Ferdinánd pártjáról Izabella királynéhez pártolt és később Báthory Miklós seregében vett részt (1562.); s ekkor Zay Ferencz elfogta s Kassára vive elzáratta; de ezen rabságának az lett a vége, hogy Csáky uram vőlegényévé lett Zay Annának s a raboskodás lakodalommal fejeződött be. (Magy. tört. életrajz. Tallóczy Lajos 149. l.)

Az 1552-ik év szomorú, de a nagy veszteségek s nehányak gyalázatos gyáva-sága mellett a magát feláldozni kész, hősies hazafiság egyes dicső, örök emléke-zetre méltó hadi tetteiben is gazdag év volt Magyarországon, írja Horváth Mihály. Pozsonyba 1552-ik évben február 22-én tartott országgyűlés, tudva azt, hogy a török Lipppa megvételét nem fogja bosszúlatlanul hagyni, azon reményben, hogy a hadjáratot maga Ferdinánd, vagy fia Miksa vezérlendi, bőséges segedelmet, minden kaputól 3 frtot, s a személyes felkelésen kívül minden tíz telek után egy lovast, minden húsz telek után egy gyalogost, s a papságnak minden száz frtnyi tizedjövedelmétől két lovast ajánlottak.

Nem is volt fölösleges ezen gondoskodás; a törökkel a háború már február végén megkezdett. Temesvár, Lippa, Drégely vára, Szolnok elesett, s Eger csak nagy küzdelem és hősies ellenállás folytán maradt meg.

Eléggé ismeretes Eger ostroma, annak védelmét, Oláh Miklós püspök és kanczellár Dobó István és Mecskey István várnagyokra bízta. Horváth Mihály szerint a vár védelmében kitűntek Dobón és Mecskein kívül, Pető Gáspár, Zoltay István, Bornemisza Gergely és Fügedy János.

Dobó a vár hősies védelmének jutalmául a következő évben zászlós úrrá és erdélyi vajdává neveztetett, Mecskey azonban nem vehette el a neki szánt jutalmat, mert midőn e végett a királytól Bécsbe hivatva, Várkonyon keresztül utazott, a legényei s a helybeli parasztság közt támadt verekezésben, melynek csillapítása végett maga is közéjük ment, egy őt nem ismerő paraszt szekerczésétől homlokán találva, a szebb halálra méltó hős megszűnt élni.

Tahy Ferenczet az 1553. évi április 9-én Sopronban tartott országgyűlés után, Ferdinánd kinevezte a dunai részek főkapitányává.

Horváth Mihály, Tahy Ferencz helyett Jánost mond, ez azonban tévedés, mert János az auraniai perjel már ekkor nem élt, Ferencznek János nevű fia, pedig még igen fiatal arra, hogy ő fővezér lehetett volna. Ferencz azonban Oláh Miklóssal, Ujlaky Ferenczczel, Zaberdin Mátyással együtt harczolt, Dobóval együtt ment Erdélybe s így a névcsere világos. Tahy Ferencz is ott volt Eger várában s innen van a tévedés, midőn felsorolja mindazokat, a kik Eger védelmének fegyveres erővel segédkezésük miatt jutalomban részesültek s Jánost említi, hogy a dunai részek főparancsnoka tett ez nem János, de Ferencz volt és ő is részesült Egervár védelméért Dobóval együtt adományban. (lásd lentebb).

Eger sikertelen ostroma után Ferdinánd a budai begler béggel hat hónapi fegyverszünetet kötött.

A fegyverszünet alatt, úgy a török, mint a magyar, nem szűnt meg egymást háborgatni s martalócziak, illetőleg zsoldosaik és katonáik részére marhákat és egyéb élelmiszereket rabolni.

Tahy Ferencz, mint a dunai részek főkapitánya sem maradt ebben hátra a többiektől s így Tujgun budai basa Sforziához 1553 május 10-én írt levelében panaszkodik, hogy az egri érsek és Tahy Ferencz Báttaszék körül pusztításokat követtek el s fenyegetőzik levelében, hogy ha az elhajtott marhákat vissza nem adják, úgy Ferdinándnak Konstantinápolba küldött és mostan az ő kezei közt levő követét kegyetlenül meg fogja öletni. (Tört. tár. 1892. 4. füzet 683. l. Erd. tört. reg. Közli: Barabás 8.) Úgy látszik a rablott zsákmányt visszaadták, mert a követ-ségbe küldött Verancsics Antal pécsi püspöknek és Zay Ferencznek nem lett bántódása.

Erdélyben az erélytelen és köszvényes Báthory Endre vajda s az önző, kincs-szomjas Castaldó, kiknek kezében Fráter György halála óta e tartomány létezett, nem tudták meggyökereztetni Ferdinánd uralmát. Izabella királyné, ki Ferdinánddal békét kötött, a kötött szerződéssel nem volt megelégedve s főleg II. Henrik francia király, nem szűnt őt meg izgatni. Dolavigne francia követ 1552 nyarán egyenesen felhívá a királynét, ügyekezzeik fiát visszahelyezni elvesztett országába, igérvén, hogy királya ezt minden módon elősegítendő a Portánál. II. Henrik király maga is segédelmet ígért neki levelében, mind ő Izabella maga, mind párt-hívei, kivált Petrovits, kit e végett a francia király szintén felszólított, minden ügyekezetüket arra fordították, hogy János Zsigmond herceget Erdélybe visszavigyék. Hasztalan igyekezett ezután Ferdinánd Izabellát Oppeln és Ratibor átadása, a két hercegség jövedelmeinek méltányosabb felszámítása által, (35,000 magyar forintot biztosított neki Ferdinánd e két hercegségből s kötelezte magát, ha ezekből ennyi jövedelem nem lenne, azt másból fogja pótolni, de Ferdinánd becsúsei a jövedelmet magas összegben állapították meg) mennyire tőle kített, megnyugtató, hasztalan eszközle ki tőle egy levelet is a szultán számára, melyben vele kijelenteté, hogy Ferdinánd által kielégítettett, minek következtében a szultán is engedné át Erdélyt Ferdinándnak. Petrovits a töröknek azonnal tudtára

adá, hogy a királyné e levelet kényszerítve s oly körülmények közt írta légyen, melyekben még fia életéért is remegnie kellett, sőt a királyné és fia tédet hajtva könyörögnek a szultánnak, vegye őket, a maga árváit ismét pártfogása alá s vitesse vissza országukba.

Izabella követei Konstantinápolyból egy aranyos levelet hoztak, melyben a szultán Erdélyt János király fiának parancsolja vissza adatni. A királyné pártfelei, Kendy Antal, Palóczy Ferencz, Bethlen Gábor és Gergely több másokkal együtt még a nyár folytában fellázadni szándékoztak. Bethlen Gergely segélyért is járt a budai basánál, Petrovics pedig a nyár derekán egy dandárral jött Debreczen tájára, hogy töröksegélyből a Tisza vidékét is fellázza. (Horv. M: Magy, tört. IV. k.)

János Zsigmond-pártiak, kiknek élén Kendy Antal és Palóczy Ferencz állottak, gyűlést tartottak Vásárhelyt s a királyfit meghívták trónja elfoglalására. Néhány nappal utóbb Dobó vajda már az országban volt s társával Kendy Ferenczczel Tordára hirdettek gyűlést.

Petrovics terve szerint, a Tisza vidékén és Erdélyben egyszerre kelle a forradalomnak kiütni.

A lázadás egy időben a magyarországgal Erdélyben is kiüött. Kendy Antal és Palóczy Ferencz Vásárhelyre mentek s a székelyeket táborba szólíták. Dobó augusztus végével hirtelen ott termett, oly szándékkal, — mint írja, — hogy a zavarokat, ha lehet lecsendesítse. E célból 15 napi fegyverszünetet kötött velük, mialatt ők Petrovicstól a dolgok állásáról tudósítást nyerhessenek. A fegyverszünet tartama alatt a moldvai vajda egy vezére 4000 emberrel beüött Csíkba s a korábbi vajdák által bírt várakat követelte. A török had késett, Petrovics megbukott, s az oláh had kiment az országból. A vásárhelyi tábor magában elégtelen volt, s minden eredmény s csata nélkül szétoszlott. A lázadás fejei Bethlen várába menekültek s Dobó Tahy Ferenczczel (Horváth Mihály tévesen Jánost mond) ostrom alá fogta őket.

Éppen ez időben egy török csasz volt az országban sürgetni, hogy az adót küldjék be a portára. „Néhány napig várjatok — írta Ferdinánd a vajdáknak — míg konstantinápolyi oratomunktól választ kapunk. Mentsétek magatokat a forradalommal, hogy nem gyűjthettek pénzt. S ha nem vár a csasz, némi ajándékkal nyerjétek meg“.

Dobó már ekkor Szent-Iván várában volt — az ostromot maga Tahy Ferencz vezette, — s innen tudatta Haller Péter kincstartóval; „gyűlést hagyunk Somkerékre, hun ott a király méltóságáról szólunk. Kend is legyen ott vélünk a király öfelsége méltóságáért“. — (Mindkét okmány megvan Kecskeméten a Jerney-féle gyűjtemény I. kötetében.) Nem sokkal utóbb két havi ostrom után Bethlen vára feladatott. A lázadók „magokat a király kegyelmére hagyák, s jószágaiktól megfosztattak“. A Ferdinánd-pártiak pedig Végh Jánost, a most is virágzó egecei és tassi Végh nemzetség őseit, a somkereki gyűlés határozatából 1553 december havában a portára küldék kijelenteni ottan, hogy az ország meg van nyugtatva és más királyt, mint Ferdinándot nem kíván. (Szilágyi S. Erdély. tört. I. k. 324. l.)

Bethlen vár Báthoryé lett, ki azt 1598-ban Ferencz fiának Istvánnak adományozá.

Ferencz 1554. évben viaszorítja Petrovicsot Lengyelországba, midőn Izabella királynénak segítséget akar hozni. (Pallas N. Lex. 15 k. 885. lap. Szilágyi Géza.) — Ekkor Tahy Ferencz kassai parancsnok volt.

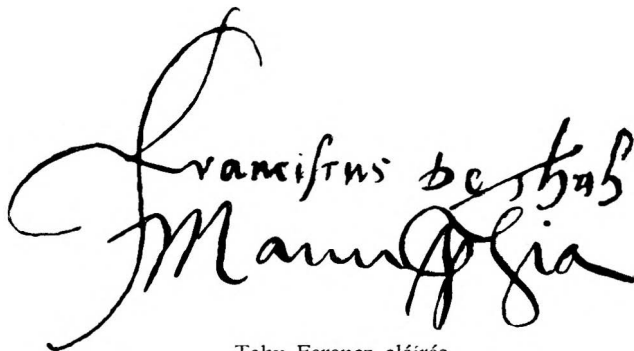
Ferencz ez évben Dobó Istvánnal Eger védelméért Ferdinánd királytól Bihar és Középszolnok vármegyékben és az ország más részeiben, a magtalanul elhalt Chyre Ferencz birtokrészeit kapja, a miket azonban Dobó István erdélyi vajdának elad, hogy fegyvertársával s özvegy Csaholyi Péterné, Chyre Hedviggel Chyre András leányával (Károlyi család oklevéltára III. köt. 170. okm. 284 l.) ne kellésük perlekednie.

Az erre vonatkozó okmányok ezek:

1. Nagyságos Dobó de Ruzka erdélyi vajda elmondta kolozsvári káptalan előtt, hogy ő, főtisztelendő Oláh Miklós esztergomi érsek és nagyságos Nádasdy Tamás

nádor békítő ajánlatára, nagyságos Tahy Ferencz, főlovászmesterrel szerződésre lépett, mely szerint az említett Tahy Ferencz birtokainak teljes részét, a melyeket ő Bihar és Közép-Szolnok vármegyékben és az ország más részeiben néhai Chyre Ferencz magszakadása folytán a király felségétől kapott, most neki, az említett Dobó de Rwzka Istvánnak 3000 forintért eladott azon föltétel alatt, hogy ezen összeg két részletben lefizetessék, s ha ez nem történnék. akkor Tahy Ferencznek jogában áll az eladott birtokokat visszafoglalni. Kelt Kolozsváron, 1554-ben.“ (Tahy-család gombai levéltára. Kivonat a kolozsvári kapt. levő iratokból.)

2. Én Tahy Ferencz kir. főlovászmester bevallom és elismerem ezen levelemmel, hogy spectabilis et magnificus dominus Stephanus Dobó de Rwzka, erdélyi vajdától és a székelyek grófjától, azon háromezer 3000 magyar forintnyi tartozási összegből, a melyért én neki a Biharmegyében fekvő Pocsaj castellumnak felét és ugyanezen castellumhoz tartozó birtokoknak harmadrészét, nemkülönbén mindazon birtokét, melyek néhai Csire Ferenczé voltak s nemcsak Bihar hanem más megyékben fekszenek, ő felsége a király előtt tett bevalló levelem értelmében átengedtem volt, most Pinkocs Mátyás és Somogy de Ente nevű megbizottaitól két ezer 2000 magyar forintot hiány nélkül átvettem, s ezen összegről jelen levelemmel, Dobó István de Rwzka úr részére nyugtatványt állítok, megerősítván azt pecsétemmel és aláírással. Kelt Bécsben (Ausztria) Szent András apostol napja utáni vasárnapon, az Úr 1554-ik évében S. S. Franciscus de Thah. m. p. Hogy

Tahy Ferencz aláírás.

a jelen másolat az eredetivel megegyezik, azt én alúlirott aláírással bizonyítom. Bécsben a m. k. kancelláriában 1714. febr. 26-án. Johannes Tarnóczi de Alsó-Lehócz prelibatae Cancellariae Regiae Aulicac Hungaricae Expeditor. Hogy a jelen másolat más másolatokkal megegyezik, bizonyítom. Kassán 1750 okt. 22. Alexander Kuponay Reg. Ceram Szepes vármegye concipistája és expeditora. (Tahy-csal. gombai levéltára. Az eredeti példány most az orsz. levéltárban N. R. A. Fasc. 297. Nro. 9.)

Thallóczy Lajos azt írja (Zay Ferencz életrajzában), hogy midőn Verancsis és Zay (1553.) Konstantinápolyba mentek követségben, „Verancsics jószágait Tahy Ferencz vette bérbe, jónevű ember, a ki kötelezettségeit mindig pontosan beváltotta“. Azt hiszem ez nem ez a Ferencz János fia, ki a hadviseléssel volt elfoglalva, de a másik Ferencz, Istvánnak fia, ki Ferencznek első unokatestvére volt.

Az 1555-dik év ismét vészt hozott az országra, a török Baranya- és Somogy vármegyékben dulta fel a falvakat és városokat. Tahy Ferencz Zrinyi Miklóssal résen volt, s Tahy Ferencz egy Elesz nevű tekintélyes törököt ejtett fogságba, s ez iránt Verancsics Antal és Zay Ferencz 1555 július 15-én Konstantinápolyban kelt levelükben arra kérik Zrinyi Miklós horvát bánt, hogy Tahy Ferencznél hasson oda, hogy Elesz nevű foglyát a török rabságban levő Guzics Andrással kicserélje, mert erre most az alkalom kedvező. Ferdinánd is ír Zrinyinek, Augsburgból 1555 szeptember 1-én, s illőnek találja, hogy a nevezett kiszabadítása érdekében Tahy Ferencznél közbenjárjon. (Barabás S.: Zrinyi M. szig. hős életére

vonat. levelek és okir. I. 193. oksz. 299. l.) Ferdinándnak ezen leveléből látszik, hogy Tahy Ferencz, a királynak kedvencze vitte a főszerepet és nem Zrinyi Miklós.

A török miután Pécsét, Siklóst elfoglalá, bírta egész Baranya vármegyét. Ezen részen a végső fontosabb magyar határhely, Szigetvár volt, mely Baranya és Somogy közt állta őrt. A török ezt a várat igyekezett most elfoglalni. Szokás szerint, mielőtt hozzáfogott a nagyobb várak ostromához, annak hátamögötti területet törekedett elpusztítani és a kisebb várakat elfoglalni. Szigetvár háta mögött a Zalában fekvő s Nádasdy Tamás tulajdonát képezett Kanizsáig, csak középszerű erődök voltak, minő délről Báthory András és testvére birtokában volt Babocsa, Tahyak vára Vízvár, Zalay Kelemen vára Berzencze, Zrinyi Miklós vára Csurgó, (Zrinyi János Csurgót Paksy Jánosnak adta el, de úgy látszik, ez időben azt ismét Zrinyi Miklós bírta); ezen várak megvédése érdekében zsoldos néppel való ellátását sürgeti Zrinyi Miklós a nádort, 1555 év nov. 17-én. (Barabás S. Zrinyi Miklós élet. lev. s okir. I. 183. sz. ok. 299. l.)

Tujgon pasa Kaposvárat kezdé ostromolni, a vár tulajdonosa Dersffy István oda hagyá a várat és azt Szél Péterre bízta. Az ostrom kezdete után harmadik éjjel Dersffy hajdúi, — kiket fizetni nem tudott — kiszöktek a várból s velök vagy utánok a parancsnok Szél Péter is, be nem várva Dersffy segítségét, ki csakugyan egy csapattal és két ágyúval útban volt. De a menekülőket nagyrészen elfogta és levágta a török, a hadnagy pedig Pápán Török Ferencz kezébe esvén, ez fölakasztatta (Salamon F.), mert magánvárak feladása is ép úgy országos bűn volt törvényeink szerint, mint az állam váraié.

Kanizsa elestét. Tahy Ferencz írta meg Nádasdy Tamás nádor főkapitányának Zychy Istvánnak. (Magyar levelestár 165. l.) Tahy Ferencznek ezen levelén van a Tahy-ak régi címerének töredéke, a mely két mezőbe van osztva s annak jobb mezeje három, rézsutos pólyát mutat s a bal mezőben ágaskadó kettős farkú, első lábában kivont kardot tartó oroszlán áll.

Ugyanezen címér látható Tahy Ferencz főlovászmester nővéreinek gróf Zrinyi Jánosnéak, az országos levéltárban őrzött levelén is. Hogy Ferencz főlovászmester meddig használta ezen címert, arra okmányt nem találtam, Siebmacher azonban azt állítja, hogy a család sasos címérét már Ferencz főlovászmester is használta. (Siebmacher 454. tábla, szöveg 650-ik lap III. kötet.)

Kanizsa után Nádasdy Tamásnak Korokna vára is török kézre került.

Korokna eleste után Tujgon pasa Babocsát foglalta el. Ezt a várat, a melyet a Rinnya vize folyta körül, Selyp István és Budacsics János hadnagyok védtek. Midőn az ellenség a vár falán rést ütött, a hadnagyok alkudozni kezdtek Tujgon pasával, a ki az őrségnek szabad kivonulást engedett, csak azt köté ki, hogy a hajdúk adassanak török kézbe: mert mint hallá Kaposvár és Korokna őrségéből többen oda menekültek, különösen három olyan hajdúnak kiadását követelte, kik egykor török szolgálatban voltak, s onnan szöktek meg. Az őrség hadnagyai azt állíták, hogy a várban egy hajdú sincs, a ki volt az az ostrom előtt tovább ment. A vár föladataván, Tujgon pasa a szavát tartá és szabadon bocsátá az őrséget minden elvihető podgyászszal. A török követelte hajdúszökevényeket is magukkal vitték, oly szekereken, melyekre felül szalonna és disznóhús volt hányva, mitől a török iszonyodván, nem vizsgálta meg a szekereket. (Istvánffy.) Báthory Endre a két hadnagyot fogságra veté, de azok börtönükből kimenekülvén, átszöktek Erdélybe, Izabella királynéhez.

Tahy Ferencz és Zrinyi Miklós nem szüntek meg a nádort sürgetni, hogy a török által fenyegetett várak védelmére adjon segítő csapatokat, s Csurgóról azt is megírták, hogy egy az Ali pasa udvarából megszökött ifjú elbeszélése szerint az egész török sereg a Rinnyán túl pihen s éhség uralkodik a táborban, de azért készülnek megtámadni Szigetvárt. (Barabás S. Zrinyi M. élet. okm. és levelek I. k. 255. ok. 399. l.)

Ugyancsak Ferdinándhoz is írnak e tárgyban ajánlottlevelet (U. ott. 358. ok.)

A boszniai törökök megkísérlék Kruppa és Kosztanicza várak elfoglalását, de Tahy Ferencz főkapitány és Zrinyi Miklós katonái visszaverték a támadást.

A török 1556-ban nagy seggel egyenesen Szigetvár ellen ment, mely ha elvész, Somogy vármegye hódoltsággá lesz, s Zala nagy része a törökök rablásainak közvetlenebbül ki lesz téve. Ali pasa volt a török vezér, mint ezt a szökött ifju, Tahy Ferencznek s Zrinyinek előre megmondta. A török sereg mintegy huszonötezer emberből állott. Sziget ezen első ostroma jún. 10-től jul. 24-ig tartott. A Kerecsényi helyébe Szigetvárra nemrég kinevezett várparancsnok Horváth Mark hősiessége a magyar fegyverek dicsőségére fordítá a török vitéz és kitartó működését.

Ezúttal nem vesztegelt a magyar kormány sem, használt Zrinyi és Tahy Ferencz segélykérése. A vezérlet Nádasdy Tamás nádorra bízott. Alája rendeltettek az összes kül- és belföldi hadak.

Kiállott az a contingens is, melyet mult évben az országgyűlés rendelt. Maga Ferdinánd tízezer külföldi zsoldost fogadott szolgálatjába; Stiria, Krajna és Ausztria szintén hozzájárultak a hadak szaporításához. A gyülekezés helyeül Kanizsa volt kitűzve. Ferdinánd 4500 gyalogot rendelt oda német zsoldosokból Polweiler Miklós parancsnoksága alatt, 600 nehéz fegyverzetű német lovassal, s 600 lovas jelent meg Stiriából.

Tekintélyes erő állott ki magyar és horvát részről is. A nádor közvetlen vezérése alatt 1000 lovas és 1000 gyalog; — előbbieket Magyar Bálint vezérlete alatt, Zrinyi Miklós körülbelől 1000 gyakorlott lovassal jelent meg a kanizsai táborban. Veszprém és Lóna várak parancsnoka Telekessy Imre, 500 lovast állított ki, ott volt a szintén nagyszerepet játszott Tahy Ferenczünk is, Pethő János és Bánffy István és László, Tahy Ferencznek mind rokona, kik szépszámmal erősíték a törökhöz hasonlítva kisszámú lovasságot. Végül a táborba érkezett a dunántúli részek nemesi részletes fölkelésének egy contingense is. A sereg összes létszámát némelyek tíz, mások tizenötezer emberre teszik. Nagyobb ágyúk és hadiszerek Gráczból küldettek, ámbár kis mennyiségben, s a sereg nem volt utóbbiakkal eléggé ellátva. Nem is volt komoly cél várak ostromlására. A hadjárat — mint ezt Salamon írja — már csak annál fogva is nagyérdekű, mivel most kiválóan a magyar fegyverek és magyar hadvezetés becsülete forgott fenn. A német vezérek mily csekély, vagy mily rossz eredménynyel működtek és mégis kétségkívül az a vélemény uralkodott, hogy a magyarok közt nincsenek jó hadvezérek és katonáik nem eléggé alkalmasok rendszeres ütközetekre. Ezt pedig eléggé megczáfolja Zrinyi s Tahy pesti győzelme, Dobó Eger védelme, és Tahynak Petrovicson győzelme stb.

Nádasdy Tamás, Zrinyi Miklós és Tahy Ferencz érezhették, a közvetlenebb érdekelttség mellett azt is, hogy ime rajtok áll most ama balítélet fényes meghazudtolása.

A nádor, bár mit sem tőn haditanács nélkül, mit sem tőn határozott terv nélkül. Mindent kiszámítva és biztosan működött. A tervben való teljes megállapodás kedvéért történhetett, hogy a sereg kilencz napot vesztegelt Kanizsán.

Julius első napjaiban lehetett együtt a sereg, s mintegy közepén indulhatott meg, midőn Szigetvár külvárosai föl voltak adva és égetve, s a bennszorúlt nagyszámú fegyvertelen nép már a vár feladását kezdé sürgetni. A nádor első célja Szigetvár fölmentése volt. Ezen célra az a terv fogadtatott el, hogy egy török vár támadtassék meg, mi Ali pasát Szigetvár odahagyására fogja kényszeríteni, a tavalyi török kézre került Babocsa volt kiszemelve a támadás pontjával. A nádor úgy vélte, hogy Ali pasa fölhagyván Szigetvár ostromával, egyfelől a várbelieknek időt enged a kipihenésre és a szenvedett veszteség kipótlására; másfelől az ostromban kifáradt, a nélkülözések által elkényszeredett és kiéhezett török katonák és lovak ellenében a diadal egy mezei harcban valószínűbbé van téve. A nagyobb cél a török sereg megsemmisítése lett volna. Ha pedig a megmérkőzésre kedvező alkalom nem kínálkoznék, könnyű lesz a keresztény hadaknak visszavonulni a közeleső Berzenczére és Csurgóra, hol szemlélő állást foglalhatnak. És ha ekkor a török visszamenne Szigetvár alá, a nádor ismét megtámadta volna Babocsát, mi Ali pasát újra kizavarná. A terv nem volt hát nagyravágyó, nem tűzött ki többet feladatul, mint a mennyit a sereg megbírt.

A Sziget várát ostromolt és most Babocsa felé vonult török sereg létszámára nézve eltérnek a vélemények (Bucholz „Gesch. Ferd.“ VII. k. 336. l. a törökök létszámát mintegy 40,000 emberre teszi), s a magyar sereg, mint már fentebb említém, tíz-tizenötezer emberre tehető.

Babocsát, mely a mocsáros Rinnya vizének jobbpartján s így a magyar sereg felőli oldalán feküdt, a magyar sereg nagy hévvel kezdé ostromolni július 19-én. A nádor két ágyútelepet állított két oldalról, az egyiket Polwailerre, a másikat Tahyra bízta. A vár lövetése nagy sikerrel folyt, úgy, hogy később a török vezér maga csodálkozott, hogy pár nap alatt mennyire megrongáltattak a falak. A lövetés kezdete után nemsokára, a török őrség egy része, fényes nappal kivonult a várból az alatta volt rinnyai hidon. Babocsa várnagya, Amhát bég mintegy két század magával maradt a várban; de vette volt Ali pasa üzenetét, hogy három nap alatt föl fogja menteni az ostrom alól.

És csakugyan az ostrom negyed napján, midőn a tört rések ellen másnap rohamot akart intézni a nádor, meghozták a hírt, hogy Ali pasa a Rinnyához közeledik, odahagyván Szigetet, mely alól az ostromágyúkat visszaküldé Pécsre s magával csak kisebb ágyúkat hozott. A török sereg Mária-Magdolna napján, július 22-én érkezett a Rinnyához. Mihelyt a nádor hírt vett közeledéséről, kiküldé lovashadnagyát, a helyet jól ismerő Magyar Bálintot válogatott lovasaival az ellenség kikémlésére, ki azon jelentéssel tért vissza, hogy a török a folyóhoz érkezett, csatarendbe fejlődött a túlsó parton és gázlót keres az átjövetelre.

Az átjövetel meggátlására a fővezér Zrinyi Miklóst küldi előre, kinek mint bánnak ősi szokás szerint az a kiváltsága és kötelessége volt, hogy ő vezeté mindig a harcban az első hadoszlopot. Zrinyi nyolczszáz lovasával a fenyegetett pontra siet. A török lovasság nem kereste tovább a gázlót. A mocsáros vízbe ugratott azon botor harczí dühvel, mely a török katona sajátja volt s mely gyakran sikerre is vezetett, bár az iszap és mocsár közt többen odarekedtek, számosan gázoltak át. Úglátszik, szándékosan várták be a magyarok, míg tetemesb török csapat vergődik át. Végre is az ellenség kezdte a rohamot Zrinyi sorai ellen. Makacs harcz után mieink visszaűzik s megszalasztják őket. Zrinyi folytonos harcban volt elfoglalva délelőtti tizenegy órától naplementéig. Fáradhatlan tevékenysége és lélekjelenléte tartották föl az ellenséget, hogy aznap át nem kelhetett a túlsó partra. Egy lovat kilőttek alóla, s midőn másakra ült, tarackzgolyó furta át arannyal kivert mentéjét.

Zrinyi és lovasai bátorsága és tevékenysége csodálatra ragadta az ellenséget is. Csata közben a verőczei bég, úglátszik, horvát renegát, horvát nyelven kiáltá a bánhoz a kérdést: mi a neve? Zrinyi Miklós, felelt ez, s kérte, üdvözlje nevében Ali pasát. Este, midőn a bán vacsoránál ült, egy levélke érkezett hozzá a török táborból, melyben Ali pasa köszöni az üdvözlést s a bán szolgálatára késznek nyilatkozik. Naplementekor a török vezér egész seregét előrekezdé mozdtítani, mintha mindenestül át akarna kelni a vizen. Ugyanekkor előrenyomul Tahy Ferencz is a magyar s német sereggel. De estveledvén, mindkét fél visszavonult táborhelyére. A negyvennapos hadjárat a magyarok győzelmével végződött. Ali pasa, a törökök fővezére, azzal vallotta be ezen egész hadjáratban való teljes vereségét, hogy július 24-én éjjel fölszedvén ágyúit és sátrait, Pécs felé vonult, miután Sziget ostromában és Babocsa alatt tízezer embert vesztett.

A magyar sereg, Ali pasa meghátrálása után Berenczére, onnan Csurgóra s végre az eleség szűk volta miatt Kanizsára vonult vissza.

A győzelem babérkoszorúját, Salamon, Zrinyi Miklósnak nyújtja, habár elismeri Nádasdy Tamás nádornak, Tahy Ferencz a dunamelléki hadak főkapitányának s Pető Jánosnak is érdemeit és megemlékezik Horváth Márk szigetvári kapitány hősi bátorságáról.

Mindenesetre az érdem, a hadi terveket készített, Nádasdy, Zrinyi, Tahy és Petőé volt, s habár Salamon kiemeli, hogy Tahy Ferencz nagy súlylyal bírt a hadviselésben, de nem tünteti ki őt, úgy mint az tényleg történt, hogy Tahy Ferencz a hadviselésnek főtényezője volt, a mit igazol az, hogy úgy a nádorhoz,

mint Ferdinánd királyhoz, Zrinyi Miklóssal együtt tettek jelentéseket, a mi nem történhetett volna akkor, ha ő főszerepet nem visz. (Zrinyi Mikl. életére vonatkozó levelek és okiratok. Barabás S. I. k. 258. sz. ok. 394—395. l.) Hogy tényező volt Tahy Ferencz, kitűnik abból is, mert a kisebb várak kapitányai, s a többek közt Túgyártó Bálint, tudósításait Zrinyi Miklós bánhoz és Tahy Ferencz főkapitányhoz intézik. (U. ott. I. k. 272. sz. okm. 417. l.)

Július utolsó napján érkezhettek a magyar sereg vissza Kanizsára. Itt vehette a bán azt a szomorú hírt, hogy míg ő és Lenkovics a horvátországi zsoldos hadak főkapitánya, Babocsánál a törököt verték, az alatt a boszniai pasa a még meglevő Tótország kulcsát, az Unna-szigetén fekvő Kosztaniczát bevette, minek hírére egy másik szintén unnamelléki várbán, Noviban, a német őrség fölgyújtotta és odahagyta az erődöt. Ezáltal Tótország ezen részein is megveté lábát a török, s Zrinyi, Tahyak és Dessewffyek várai és birtokai közelebb jutának a végveszélyhez. Ama két vár bevétele után a törökök mindjárt nagyszerű rablást és pusztítást vittek véghez az Unna és Kulpa közt, s az ezen területbe eső Zrinyi-, Tahy- és Dessewffy-féle birtokokon pusztán maradt a faluk egy tetemes része.

A magyar sereg Kanizsán még nem tekinté befejezettnek az azon évi hadjáratot. Nemcsak erősítést várt, hanem a királynak Ferdinánd nevű másodszülött fiát is, ki átvegye a vezérletet s némileg eleget tegyen a múlt évi törvényhozók kívánatainak.

Ferdinánd főherczeg augusztus utolsó napjain indult ki Bécsből, háromezer cseh és morva lovassal és ugyanannyi gyaloggal. A sereg csekély volt; de annyi ostromszert, hidat és podgyászt hozott magával, mely a legnagyobb seregnek is elég lett volna — kétezer teherhordó ló jött kíséretében. Szeptember 4-én Hidvégen volt, itt vette Zrinyi Miklós, Szerotini Károly és Tahy Ferencz sürgető levelét, hogy ha szándékozik előrenyomulni, mentől hamarább tegye, mert a két sereg egymástól távol egymásnak nem segíthet. (Zrinyi M. élet. von. levelek s okirat. I. kötet.) Zrinyi szeptember 10-én ér Kanizsára és egyesült a két sereg.

Csurgón tartott haditanácsban az lőn határozva, hogy a sereg elfoglalja a Sziget körüli s kivált hátamögötti kisebb várakat s magát ama nevezetes helyet lássa el hadi, élelmiszerekkel és csapatokkal. Ez nem volt bajos és sikerült is.

Mindenekelőtt a tavaly elfoglalt Koroethna ellen mentek és azt pár óra alatt egyszerű rohammal bevették.

Ferdinánd főherczeg megérkezének s első győzelmének híre a törökök közt azt a véleményt kelté, hogy tetemes, legalább is hatvan-nyolcvanezer embernek kell vele lenni s ettől való féltükben, Barátit Tahyak birtokát (Szalay Ág. Magy. levelestár 262. l.) és Babocsát felgyújták és pusztán hagyák. Harcz nélkül kerültek kezükbe a Szigetvárat addig elzárva tartott Szent-Lőrincz, Görösgál, Selye és Szent-Márton kisebb várak, hogy Sziget elláttatott minden szükségességekkel.

Az eredmény nagy volt, s mint Salamon írja; de nem a mostani erőfeszítéseknek lehetett köszönni, melyek vértelenek voltak, hanem Szigetvár hősi védelmének s a Babocsa alatti véres ütközeteknek. Szigetvár a somogy megyei oldalról szabad volt ismét s nyitva állt hozzá az út.

Ezen évi dunántúli hadjárat ily eredmény után befejeztetett október hóban, midőn az őszi esők is beálltak.

1556-on innen néhány évig megszűnt a nagyobb török háború, s hol formszerűt, hol tényleg fegyvernýgvás állott be.

Zrinyi Miklós 1557. évben tárnokmester lesz, s lemond a bánságról, hogy később, mint Szigetvár kapitánya, hősi halállal végezze be életét.

Tahy Ferencz is elhagyja a harczmezőt és tevékenységét a bírói pályán fejti ki, mi neki a sok harcz után nyugalmasabb életet adott. Ferdinánd király enged a rendek azon kérelmének, hogy törvénytudó, igazságos, nem szorosan bírói karhoz tartozó főemberek is neveztessenek ki bírának, hogy a bíróság üléseiben ezek is vegyenek részt (1559. évi 38. trcz.) s kinevezi ülnököknek Gregoriane Pál győri s Bornemisza Pál nyitrai püspököket, Tahy Ferencz főlovászmestert és Zay Ferencz kir. tanácsost.

MÁTYÁS KIRÁLY
HALÁLA KOR 1490.

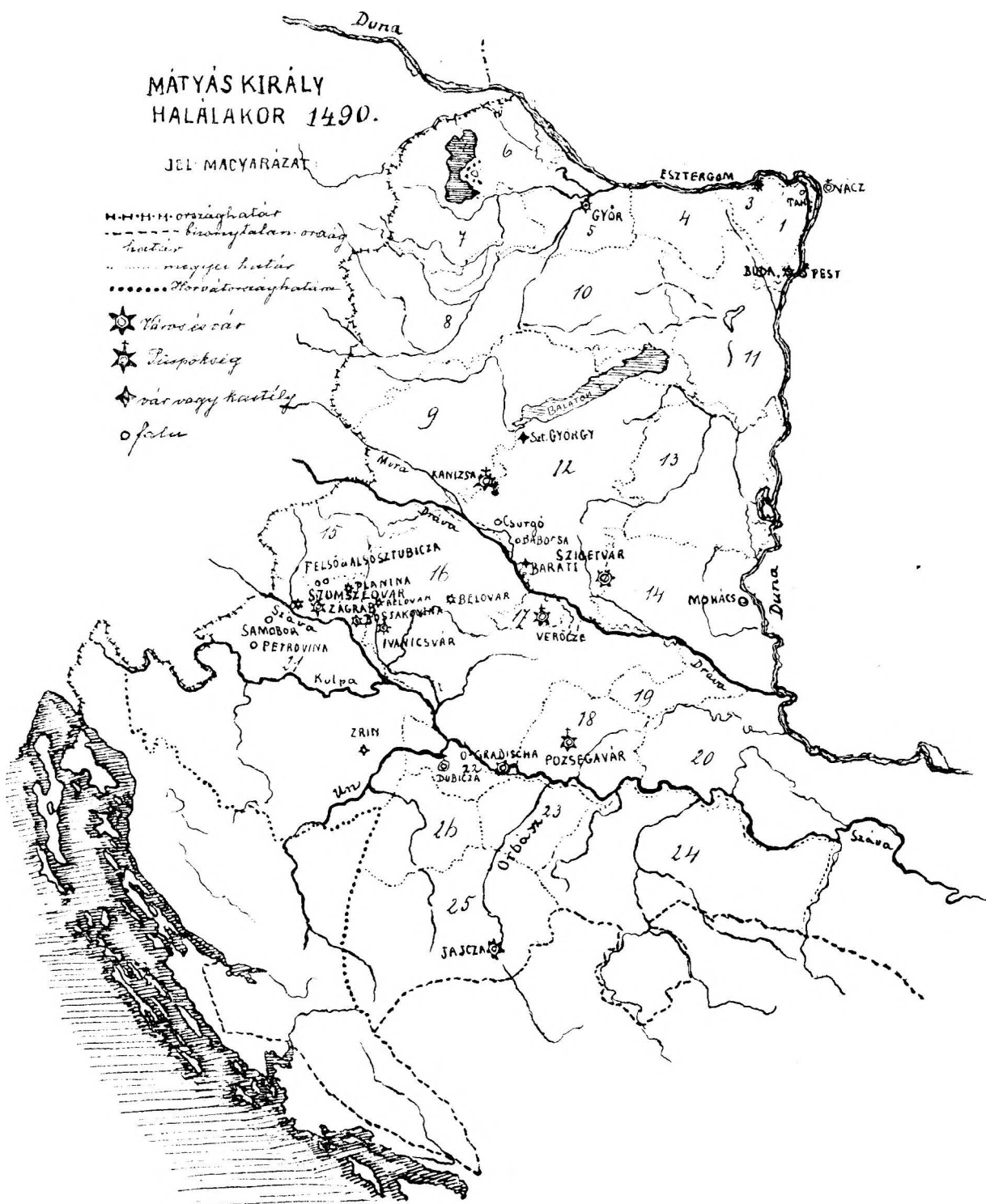
JEL: MACYARÁZAT

N.H.H.H.H. orsiaghatair
 ----- binomytalan. orsiagh
 hatir
 mayzer hatir
 Horvatorsiaghatair

✪ *Yarns & Car*

 Liopoksiz

✱vár vagy kastély
ofela

Tahy Ferencz 1559-ben megveszi a somogyvármegyei Lak várát ahhoz tartozó uradalommal Barachka Pálnétól.

Az erre vonatkozó okmány ez:

I. Ferdinánd király tudatja mindenkivel, hogy Tahy Ferencz főlovászmester és királyi tanácsos nevében felmutattak neki egy oklevelet, mely szerint Barachka Pál neje Anna, nagyságos Korlátkövy de Buchián Péter leánya egész Lakvárát (Somogy vármegyében) Hetes nevű várossal, Ujlak, Zirech, Szent-Kereszt, Akczy, Beryn, Petend, Pogh, Horpacz, Bév, Remge, Sár, Igas, Denna, Zechen, Leta nevű birtokokat, tovább összes Lakvárához tartozó somogymegyei jószágait Tahy Ferencznek és nejének Zrinyi Ilonának, nemkülönben Boldizsár, Gábor, István, Mihály és János nevű fiainak s azok férfi vagy ezek kihalásával női utódaiknak 6000 magyar forintért örökáron eladta. Egyúttal kérték Tahy Ferencz nevében a királyt, hogy ezt az oklevelet szóról-szóra átírja s a benne foglaltakat megerősítse. A király engedvén a kérésnek, átírja az esztergomi káptalan oklevelét, a melyben ez tudatja mindenkivel, hogy Barachkai Pál özvegye Anna, Korlátkövy Péter de Buchián leánya magára vállalván összes testvéreivel s rokonaival szemben a felelősség terhét, vallomást tett, hogy miután az ő vára Lak (Somogym.) a törökök torkában (in faucibus) fekszik s összes régi időktől bírt javai és jogai már majdnem egészen a törökök hatalmában vannak, s ő mint gyenge özvegyasszony a várat idáig is csak nehezen tudta megvédelmezni, s minthogy a várban személyesen nem tartózkodhatik, azért meggondolván azt, hogy ha e vár a török hatalmába esnék, ebből az egész országra nagy veszedelem következhetnék s ő maga is nagyon megkárosulna, Lak várát Hetecs várossal, Zyvech, Zent-Kereszt, Akchy (Akczy), Beryn, Petend, Gvih, Horpác, Bév, Remge, Sár, Idas, Denna, Zechen, Leta birtokokkal együtt Tahy Ferencznek, nejének Zrinyi Ilonának, továbbá fiainak Boldizsár, Gábor, István, Mihály és Jánosnak 6000 frtéért eladja. Kelt 1559-ben. A király teljesíti Tahy Ferencz kérését s őt a vett birtokokban megerősíti s érvénytelennek nyilvánítja ezen birtokokra azt a hűtlenségi pert, a melybe az említett Anna, Barachka Pál özvegye esett. Kelt Bécsben 1559 nov. 20-án. (Hitelesített másolat Tahy-család gombai levéltárában.)

A mi főuraink, a folytonos harcz között is reáérték ünnepélyes menyegzőket tartani és azokon mulatni. Érdekes tudnunk, hogy Szluny-Frangepán Anna menyegzőjén kik voltak jelen. Nádasdy Tamásnak nejéhez 1559 nov. 16-án írt leveléhez van mellékelve a hivatalosok névsora.

A zászlósarak között Báthory András, Perényi Gábrriel, Bebek György, Balassa Zsigmond, Balassa János, Turzó, Homonnay urak, Ország Kristóf, Serédy Gáspár, Dessewffy, Dobó István, Zay Ferencz, Zriny, Török Ferencz, Tahy Ferencz, Bán Blagay stb. említetnek. (Dr. Károlyi Árpád és dr. Szalay József: Nádasdy Tamás családi levelezése. 51. l.)

Frangepán Anna, Frangepán Györgynek volt leánya s Nádasdynénak rokona, kít a Nádasdyak házásítottak ki, a vőlegény Oláh Császár Miklós volt, Oláh Miklós unokaöcscse. (Thallóczy Lajos: Zay Ferencz életrajza. 110. l.)

Tahy Ferencz rokonságban és jó viszonyban volt Nádasdy Tamás nádorral, a mi kitűnik Nádasdynak nejéhez írt leveleiből.

Itt közlök két levéltöredéket:

Nádasdy Tamás levele nejéhez.

„Továbbá Zrinyi uram, Bánffy uram, Tahy uram, zágrábi püspök vagy együtt mennek velem, vagy előbb, vagy utóbb, de betérnek hozzád. Azért szerető atyámfia hadd meg, hogy legyen magoknak és szolgálíknak mit enniük, inniük és lovaiknak abrakok, szénájok, viseljenek gondot rejá. Isten tartson meg mind Ferenczczel egyetemben nagy sok esztendeig jó egészségben. Kelt Bécsben martii 29. 1561. Thomas de Nádasd Palatinus“. (Dr. Károlyi A. és dr. Szalay J. Nádasdy családi levelezése.)

Nádasdy Tamás levele nejéhez.

„Im itt hálunk ez éjjel Tahy Ferencz urammal és Bánffy István urammal és holnap Istennek kegyelmességéből ott nálad leszünk ebéden. . . .

... Kelt Boltherba 1561. áprilisnek első napján. Thomes de Nádosd Palatinus etc." (Ugyanott.)

Hogy Tahy Ferencz életére vonatkozó s tudomásomra jutott adatokkal híven leszámoljak, ha nem is szívesen teszem, de kötelességem, a történeti hűség szerint felemlíteni, hogy közte és sógora Zrinyi Miklós között 1563 évig volt jó viszony ez évben ellenségeskedéssé vált s azzal kezdődött, hogy Zrinyi Miklós Ferencz sógorának a zalavármegyei s előbb a csáktornyai uradalomhoz tartozott athaki nemesi curiáját zsoldosaival szét dúlatta. E miatt per támadt és az folyt még Zrinyi Miklós halála után is, erről lentebb fogok bővebben megemlékezni. A két sógor közt az ellenségeskedés ezen időtől kezdve annyira ment, hogy Forgách szerint Zrinyi Miklós meg akarta mérgezni Tahy Ferenczet. Habár a történetírók Forgách után ezt mint tényt említik, én azonban azt beigazoltnak nem tartom, mert Miklós és Ferencz magyar szokás szerint bor mellett mulattak s Miklós borral kínálta sógorát, ki azonban azt, azzal utasította vissza, hogy „mérget nem iszom”. Forgách ezt úgy magyarázza, hogy Tahy Ferencznek szolgálja megsúgta, hogy sógora a borba mérget tett s Ferencz azért nem ivott több bort. Ők bor közt mulatva, Ferencz többet ihatott a kelleténél s különösen ha az a bor erős volt, reá mondhatta azt Tahy Ferencz anélkül, hogy aközt méreg lett volna, — hogy „mérget nem iszom”, — a bort már sokalhatta s oly méregnek tartotta, a mely ártalmára válhatott volna.

Ferdinánd király 1563 aug. 20-án hívta össze a rendeket, hogy biztosítsa fia trónutódlását, ki már ekkor cseh és római király volt. Hosszas tárgyalások előzték meg az összehívást, Ferdinánd az egyenes örökösödés elvét kívánta elismertetni, tanácsosai s így köztük Tahy Ferencz is, a választás elvét hangsúlyozták, de a hosszú tárgyalás vége az lőn, hogy Ferdinánd győzött s Miksa fia koronázási napját szeptember 8-ára tűzték ki.

Pozsony városa alig látott még olyan tengernyi népséget, mint midőn a karok és rendek, a vidéki lakosság, számos külföldi vendég, osztrák, cseh, morva, sziléziai, lusiczai és német birodalmi csapatok nagy serege gyűlt össze Miksa koronázási ünnepélyére.

Ferdinánd az öreg császár és király és fia óriási kísérettel indultak meg Bécsből. Augusztus 30-ról 31-re virradólag lóháton érkezett Miksa, Rudolf és Ernő fiaival, testvéreivel Károly és Ferdinánd főhercegekkel. Felesége a királyné udvarhölgyeivel négy gyönyörű kocsin foglalt helyet. A diszmenet élén fekete bársonyöltözetű aranylánczos paizshordók lovagoltak, rojtos alabárdal kezükben. Ezeket követték a jelenlévő német fejedelmek, grófok, mágnások, lovagok és tanácsosok szolgálói, hármával egymás után.

Sorjában következtek utánuk a cseh, morva, sziléziai, lusiczai lovagok díszöltözetben; azok után az udvari és a salzburgi érsek cselédsége, majd meg az osztrák örökös tartománybeli urak.

A negyedik csapatban trombitások, dobosok, az előkelő hivatalnokok és a Rosenberg cseh gróf 300 lovasa következett. Ezután jöve császári ház, előttük a tescheni, a két münsterbergi herezeg, a ligniczi herczeg s az idősebb plaueni fejedelem. A menetet bezárták: hatászlóalj bécsi díszcsapat s a csillogó mellvértű királyi testőrség. Fényes volt a királyi bevonulás, de a mi uraink, főpapjaink ragyogó pompája mindeneket felülmúlt. A magyarokat Zrinyi Miklós vezérelte. Az urak ruházata csillámlott az aranytól és drágakövektől, nyereg-szer-számzatuk kis vagyonnal fölért. Cselédségök huszáröltözetben, oldalán karddal, kezében lobogós kopjával, festői kíséretet képezett. Az urak különféle színű szűk bársonynadrágot viseltek, a láb széleit körülfutó, kivágott aranyrojtos cipőkben, drága kelméjű dolmányokban, drága csatokkal, horgokkal és gombokkal rajta, aranyos övekkel, fényes mentékben, drága tollú forgós kalpagokban jelentek meg. Mindenki legbecsebb, legértékesebb darabját öltötte fel. A kifejtett fény és pompa megmutatta, mily óriása kincs volt gazdag uraink birtokában s a külföldi követek nem győzték eléggé csodálni a magyarság imponáló magatartását.

Szeptember 1-én hajón érkezett meg Ferdinánd, Tahy Ferencz a vérlovon ülő

öreg király előtt vitte Szent István kardját s a néptömeg nagy rivalgással üdvözölte a végtelen hosszúságú menetet. A koronázás ünnepélye ugyancsak a régi székesfejevári királyi koronázások szertartásai pontos megtartásával ment végbe.

A magyarok által, ősrégi időktől fogva menyegzőkre és családi ünnepélyekre szerencsés napnak tartott Kisasszonynapján: „Kora reggel a királyi várból a főtemplomba vonult a koronázási menet. Elöl Keglevich Mátyás vitte a bolgár lobogót, utána a tersaczi — Tahy Dóra dédunokája — gróf Frangepán István Bosznia zászlaját; azután Kerecsényi László gyulai kapitány Szerbia, ruszakai Dobó István Szlavónia, Bánffy László Horvátország, Báthory Miklós Dalmácia és Zay Ferencz Magyarország zászlajával. A zászlósok után jött a horvát régi arany királyi pallossal Perényi Gábor; utána jövődj volt Erdődy Péter — Tahy Margit férje — horvát s szlavóniai bán az apostoli kereszttel, de betegeskedése következtében (csak e napon betegedett meg) az apostoli kereszt vitele elmaradt. Következett Zrinyi Miklós gróf az almával, utána a közsvényes sánta Báthory Endre a kristály golyóban végződő kormánypálczával (ezt közsvénye miatt emberei egy székből cipelték), majd a koros Batthyányi Ferencz — Tahy János volt bán társa — a legelőkelőbb magyar mágnások egyike, kit öregsége miatt szintén székből vittek, az ősrégi magyar koronával; ezeket követte egy sorban három hirnök, a középső a római, az oldalvást lévő magyar és cseh királyi hadi öltönyben. Utánuk következett Tahy Ferencz főlovászmester a kivont királyi karddal, végre pedig Miksa király.

A koronázási szertartás gyönyörű időben déli 12 óráig tartott. Először fölmentek, azután karddal övezték körül; majd fejére tévük a koronát, elmentek a ferenczrendiek zárdájába, hol több magyar nemest lovagokká ütött; a Szent Mihály-kapu előtt megesküdött, hogy a rendek szabadságait épségben tartja s a koronázási dombon megtette a szokásos kardvágásokat. „Csak mielőbb Buda felé”, hangzott fel harsányan a tömeg közül.

A nagy királyi díszebédnél nemes ifjak szolgáltak fel. Másnap a királynét koronázták meg és az azt követő nagy ebédnél Miksa a magyar urakkal együtt egy nagy megaranyozott vederből ivott.

A családtagok közül jelen voltak még a koronázásnál Tahy Ferencz főlovászmesternek Boldizsár és Gábor fiai (Kovachich), kik valószínűleg a királyi asztalnál a szintén ifj. Zay Péterrel, Ferencz fiával, mint nemes apródok szolgáltak fel az akkori szokás szerint (Thallóczy után).

Tudjuk azt, hogy Tahy János bán s az auraniai perjelség gubernátora, Ferencz főlovászmesternek atyja, 1527. évben János királytól kapta a pozsegamegyei és a körösmegyei Bagyvnóch (Bagyjovecz) várost és az azokhoz tartozó uradalmat. Hogy Ferencz biztosítsa utódainak is ezen birtokokat, kéri Ferdinand királyt, erősítené őt meg ezen birtokokban és a János király által kiállított adománylevelet privilegialis formában adja ki. Ezen oklevelet Ferdinánd megerősíti s Tahy Ferencz s utódai számára privilegialis formában kiadja Bécsben, 1564. január 12-én. (Az eredetinek hitelesített másolata a Tahy-család gombai levéltárában).

1566-ban ismét harczol Ferencz a török ellen, Both Gáspárnak (a bajnai Both család tagja, Tahy Márta fia), Szent-Györgyvár kapitányának segítségére megy és a túlnyomó török sereg ellenében is meg tudták tartani a várat (Pallas Nagy Lex. 3. k. 576. l.; Nagy S. 2. k. 214. l., Istvánfy 1685-diki kiadás 322. l.). Ugyanez évben részt vesz a győri táborozásban (Pallas N. Lex. 15. k. 885. Szilágyi Géza) és Zágrábi Kristófnak Zrinyi Miklóshoz írt levele szerint segítséget küld Sziget-Várba (Magyar leveles tár 191—192. l.)

Szigetvár ostromát és Zrinyi Miklós hősi halálát nem írom le, az eléggé ismeretes, de közlöm Horváth Mihály után a győri táborozást, melyben kimutatta Tahy Ferencz, hogy jó hadvezér és a mellett, hogy hazájának javát szíven hordozta, sógorán is óhajtott segíteni, de sajnos, az ő tanácsát a német hadvezérek nem fogadták meg s Szigetvár elestével annyi sok hős és Zrinyi Miklós is hősi halállal múlt ki.

Midőn Sulejmán 1566. május 1-én rendkívüli fényes szertartások közt indult ki Konstantinápolyból, melyet ekkor utóljára látott, június 27-én Zimonyba

érkezett, hova János Zsigmond fejedelmet is meghívatta és neki segedelmet ígért, hogy atyja trónját elfoglalhassa.

Zimonyból a szultán Eger felé akart megindulni táborával, de itt hírére, hogy Zrinyi Miklós Szigetvárból Mohamed türhali szandzsákját Siklósnál meglepte, fiával együtt megölte s táborát felzámányolta, hadi tervét megváltoztatván, mindenekelőtt Szigetvárt tűzte ki bosszúja céljává. Eszéknél tehát hidat veretett és 90 ezer fegyveresből s 300 ágyúból álló hadait azon átvezetvén, augusztus első napjaiban Szigetvárat körülzároltatta.

Miksa Sulejmán terveiről idejekorán értesülvén, a birodalmi rendeknél segílyt sürgetett az augsburgi gyűlésen. A birodalom által megszavazott sereg 40 ezer gyalogra, 8 ezer lovasra számíttatott. A pápa 50 ezer aranyat, az olasz fejedelmek 4—5 ezernyi sereget küldöttek, a cseh-osztrák tartományok 10 ezernyi hadat állítottak; a magyarok közül mintegy 20 ezeren voltak fegyverben (Tahy Ferencz főkapitány serege); Károly főherczeg a karontán és krajnai tartományokból. Erdődy Péter bán, id. Tahy István sógora pedig — Tót és Horvátországból — 12—13 ezernyi sereget gyűjtött össze a Dráva vidékén, míg Schwendi Kassa táján szintannyi fegyverest számított zászlai alatt, úgy, hogy a külön helyeken táborozó hadak száma összesen legalább 25 ezer lovasra s 80 ezer gyalogra emelkedett, melyeknek működését a Dunán száznál több kisebb-nagyobb hajó támogathatta.

Miksa augusztus közepén öcsésével, Ferdinand főherczeggel együtt lejött a táborba, mely két tagban, Győr és Komárom mellett, hetek óta várta a parancsot a működés megkezdésére. Nagy haditanács tartatván, némely bátrabbak egyenesen az ellenségre, Szigetvárra kívánták vezetni a törökével számra is mérkőzhető sereget, midőn pedig Forgách és Tahy Ferencznek e tanácsa a többség által veszélyesnek találtatott, Forgách és Tahy azt tanácsolák, szállanak meg legalább Esztergomot s annak vívása által vonnák el a törököt Sziget és Gyula alól. De a többségnek ez sem tetszett, s végzéssé lett, hogy a roppant erő körül sánczolt táborban várja be a jó alkalmat, mely a működésre kínálkoznék. Ez alatt Szigetvár szeptember 8-án elesett, s Zrinyi Miklós ott lelte halálát. Sulejmán is a török győzelme előtt szeptember 2-án meghalt s a fővezérséget Szokoli vette át, ki Sziget felégetése s bevétele után Somogy és Zala vármegyék dúlására küldé serege egy részét, s Babocsát, Csurgót s több várat bevételre és ura holttestével és majdnem 80 ezer fogolylyal Nándorfehérvárra ment, hol reá az új szultán, Szelim várakozott. Miksa serege is széteszlett, s a helyett, hogy a törököt akár Szigetvárnál, akár Nándorfehérvárnál megtámadta volna, a reá következő tavaszon kénytelen volt Miksa békekötés végett Varancsics Antalt, Tahy Ferencz fegyvertársát és a Tahyakkal rokon Teuffenbach Kristófot Konstantinápolyba küldeni.

Mielőtt Varancsics Antal, mint Ferdinánd követe Konstantinápolyba ment volna, levelet intézett Ferdinándhoz, melyben az országos főkapitány tisztségére gróf Ecket és Tahy Ferenczet, illetve kettőjük közül az egyiket ajánlja, minthogy mindakettő már régi idő óta nagy dicsőséggel foglalkozik a katonai ügyekkel (Magyar Történelmi emlékek. Varancsics Antal összes munkái. IX. köt. 200. lap.). Tahy lett az ország főkapitánya.

Gróf Salm Eckhard, mikor a budai basa, Szokolovich — Szokoli — Mustafa, a Mehmet fővezér rokona megküldötte neki gr. Zrinyi Miklós levágott fejét, rózsavízzel és jóillatú kenetekkel megkenetvén, Győrött katolikus végtisztességet rendeztetett neki; Tahy Ferencz és Batthyányi Boldizsár, a Zrinyi tulajdon sógora illetőleg veje a Remete Barátok kolostorában, Szent Ilonán, a kápolna sírboltjában temették el. (Magyar Történelmi Életrajzok. Széchy Károly. Gr. Zrinyi Miklós. IV. k.)

A követek eredményenyl jártak, a béke 1568-ban létrejött. Varancsics Antal egri püspök esztergomi érsek és Teuffenbach Kristóf szatmári kapitány lett, Schwendi Lázár pedig, ki ellen annyi panasz emeltetett az 1567. évi országgyűlésen és a kinek tulajdoníttatik, hogy a magyar sereg Győrnél tétlenül vesztelt, lemondott a kassai főkapitányságról.

János Zsigmond fejedelem a békével, mely az iránta nehézteléssel viseltető Szokoli nagyvezértől reáparancsoltatott, sehogysem volt megelégedve, s viszályokra keresett

alkalmat. Talált is azt nemsokára a magyarok elégtelenségében, kik az 1567-ki országgyűlés rendeleteinek nem sok fogamatát láthatták. Utasítására Bocskay György, titkos híve, 1568-ban az országot beutazván, számos urat meglátogatott; mindenekelőtt pedig sógorait, Balassa Jánost és Dobó Istvánt az egri hőst, ügykezett megnyerni terveire. Megkísérté még ezeken kívül Tahy Ferenczet, Draskovics György zágrábi püspököt s horvátországi bánt, ecsedi Báthory Miklós országbirót, Homonnay Gáspárt, Török Ferenczet, Nádasdy Tamás özvegyét Báthory Erzsébetet s másokat. A terv abból állott, hogy Bornemisza püspök s királyi helytartó útból eltételvén, Zólyom, Nyitra, Léva, Pozsony és Nagy-Szombat a füleki és szécsényi szandzsákok segélyével elfoglaltatván, s ekként Miksa az országból kiszorítottván, János Zsigmond királylyá kiáltassék. Tahy Ferencz e tervnek nem volt megnyerhető. Bármily titokban működött is Bocskay, Rákóczy György, Deregnyei Pál és Kálnási Ferenc szatmári hadnagyok által tudatára esett Ruber kassai főkapitánynak, ki azt nem késelt a kormányznak följelenteni. Másrésztől Mohamed nagyvezér is Bécsbe küldé János fejedelem levelét, melyben a terv végrehajtására engedelmet és segélyt sürgetett. Még bizonyosabb nyomára vezetett az összeesküvés kísérletnek egy levél, mely állítólag Balassa Jánostól küldetett Erdélybe, de vivője, Szentkirályi Miklós által Ruber kezébe adatott. (Forgách a levelet koholtnak állítja, s igazat ad Balassának, ki a levelet hamisítottnak mondá.) A mint a terv fölfedezésének híre terjengeni kezd, Draskovics György horvát bánt, és Nádasdy özvegye is felküldék Bécsbe a Bocskaytól hozzájuk intézett levelet. Balassa és Dobó ezekről értesülvén, amaz személyesen, emennek nevében pedig, maga beteg lévén, unokaöccse, Zeleméry László Bécsbe sietett, hogy kitisztítsák magokat a vád alól, melyet titkos elleneik által koholtnak mondanak. Miksa kegyelmet színelve fogadta s azon nyilatkozattal bocsátotta el őket, hogy hűségükben nincs kétsége, s el is várja őket az országgyűlésre, mely eleinte az 1569-iki Vízkeresztre volt kihirdetve, de a fenforgó viszonyok miatt aug. 1-re halasztatott.

A biztosságba ringatott Dobó és Balassa az országgyűlésre valóban megjelentek. Miksa azonban, ki több német zászlóalj fedezete alatt jött Pozsonyba, — mit aztán utódai is követtek, — az országtanáctól a két úr ellen elfogatási rendeletet kívánt. Ezek a személyöket fenyegető veszélyről értesülvén, szabadlábón kívántak magok ellen törvényes vizsgálatot, állítván azt, hogy a Ruberhez vitt levél nem az ő írásuk, hanem az árulásairól s gonosz jelleméről ismeretes Kenderecsy István koholmánya. De folyamodásuk sikeretlen maradt, s a tanácsba idéztetvén, anélkül, hogy szólhattak volna, fogságba tétettek. A nemesség, melynél nagy vala Dobó népszerűsége, 200 ezer aranyat ajánlott érettek kezességül, hogy míg pörük lefoly, szabadon bocsáttassanak; de kérelmüket a király nem hallgatta meg; hanem a kancellár, Liszthy János veszprémi püspök által az előleges nyomozások eredményét a rendek előtt felolvastatván, mind őket, mind az elfogott Dobót és Balassát biztosítja, hogy velök törvényes módon fog bánni. Balassy Jánost neje, Tahy Dóra leszármazottja, Henning — Török — Anna börtönéből kiszabadította, Lengyelországba szökött, honnan beigazolta ártatlanságát, mire kegyelmet kapott, s hűsége birtokokkal jutalmaztatott. Dobó is kiszabadult börtönéből, de ezután rövid idő múlva meghalt. Báthory Miklósnak, Homonnay Gáspárnak, Török Ferencznek, Balassa Farkasnak és Magyar Bálintnak, kik legalább is annyiban bűnösök, hogy az összeesküvést, bár arról tudomásuk volt, föl nem jelentették, Miksa szintén megkegyelmezett; de az Erdélybe menekült Bocskay Györgyöt, mint a ki idéztetvén, meg nem jelent, s a hűtlenségben elmarasztaltatott, javaitól megfosztá, s azokat a három feljelentőnek adományozta.

Ezen összeesküvést, a nemzet iránt ellenséges indulattal viseltető német tanácsosok igyekeztek kizsákmányolni, hogy a király s a nemzet közt különben is megingatott bizodalmat még inkább gyöngítsék. Horváth Mihály, Magyarország történelme IV. kötetében, ezen 1569-dik évben tartott országgyűlésről azt írja; hogy „azon bátor, ellenzéki hangot, mely az elébbi országgyűlések tanácskozásait bélyegzé, e gyűlésen többé nem találjuk“.

A magyar főnemeselek viselkedése ez időben, a mohácsi vész előtti időkhöz képest, teljesen megváltozott. A mi különben igen érthető, mert a török hódoltság előtti időben a főnemesség maga rendelkezett a saját seregével, Miksa uralkodása alatt azonban már nem volt a főnemességnek magának hadserege, sőt a fővezérseget is legnagyobb részben kiragadták a magyar főurak kezéből a német és külföldi főkapitányok; de magában a főnemesség személyében is nagy lön a változás, Ferdinánd és Miksa uralkodása alatt, az azelőtti leggazdagabb családok elvesztették vagyonukat, míg egyes családok rengeteg vagyont szereztek, s lettek az országnak új főurai.

Tahy Ferencz és unokatestvérének Istvánnak fiai Ferencz és István is ősi birtokaiknak legnagyobb részét, a török foglalások által Horvát- és Szlavónországban elvesztették, de mégis, Ferdinánd és Miksa királyoknak irántuk tanúsított jóindulataikból, ősi birtokaikból is többet visszakaptak, köztük Gradischát, Szomszédvárt, Alsó-Sztubiczát és Petrovinát s új adományokban is részesítették.

Tahy Ferencz fiaival, Boldizsár, Gábor, István, Mihály és Jánossal, Miksa király parancsára, 1565-ik évben, beiktattatnak, az 1430-ik évtől, Tahy Dóra, 's ennek utódai és rokoncsaládok kezén megfordult, szomszédvári és sztubiczai uradalmakba. (Zágrábi káptalannál őrzött okiratok. Elenchus eredeti példánya a Tahy-család gombai levéltárában.) Ezen birtokok nem mint új adományok adattak, de a Tahy családot illetők 's ezzel be van igazolva, hogy a szomszédvári és sztubiczai családok vezetéke neve nem Tóth de Toeh volt.

Tudjuk azt, hogy ezen birtokokat a szomszédvári és a sztubiczai ágak és ezek között Tahy — tévesen Tóth — Dóra Frangepán Bertalanné illetőleg Henning Jánosné utódai bírták, s az 1430 előtt férfiágot illetett szomszédvári birtokok női-ágra szálltak és most Miksa király adománya folytán, azok ismét visszakérültek a férfiágra.

A Henning rokonok ezen újabb adományozásba, sehogy sem akartak bele-nyugodni s ezek között különösen Gregorianczy István, ki a sztubiczai ágbeli Sztubiczai — Tahy — Veronikának, Gregorianczy Ambrustól származott fia volt s így leányágon, igényt tartott, a leányág tulajdonában volt s most ismét fiúágra szállt birtokokra. Gregorianczy István, nemcsak a rokonokat bujtogatta fel Ferencz ellen, de a jobbágyokat is, kiknek pártjára állott és előidézte az 1573-ik évi horvát parasztlázadást. (Osztrák-Magyar-Monarchia, Magy. Orsz. rész VIII. kötet, Horvát-Szlavónorsz. 9-ik füzet. Dr. Acsády.)

Igaz, hogy Ferencz, a visszaszerzett szomszédvári és sztubiczai uradalmakból, nemcsak a leányágbeli rokonait, de férfiágú első unokatestvéreit, Ferenczet és Istvánt is kizárta, de ő ezt jogosan tette, mert a szóban forgó uradalmak már idegen kézen is voltak, s ő azokat érdemeire való tekintetből kapta vissza Miksa királytól.

Hogy a nőiágbeli Henning rokonok perlekedtek Szomszédvárért, világos bizonyíték arra, hogy Barabás Sámuel a Teleki okmánytárban tévesen írja Tach — Tahy — Dórát Henning János nejét Tóthnak, — ha Tahy Ferencz nem lett volna az ő nemzetségének tagja, úgy őt a Henning örökösök, örökség czímen semmi esetben sem támadhatták volna meg, legfeljebb az adományozáskor tehettek volna óvást, de ők ezt nem tették, hanem mint vérszerinti rokonok osztályrészt követeltek az ősi birtokból.

Midőn Ferencz, tudomást szerzett rokonai cselszövényeiről és a parasztlázadástól, 1572-ben panaszt emel Miksa királynál és vizsgálatot kér. A vizsgálat megtartásával Fejérvölgy István veszprémi püspök vezetése alatt egy bizottmány lön megbízva; — de a vizsgálatnak eredménye nem lett, s a jobbágyok valóságos lázadást szerveztek Gubecz Márton parasztvezér alatt.

A lázadók legelőbb Petrovinát — Tahyak birtokát — rombolták le, azután Szomszédvárt és Alsó-Sztubiczát megrohanták s mindkét várat felgyújtották. Tahy Ferenczet Burián János hú szolgája és Todhi Lengyel Lőrincz várnagya mentette meg Szomszédvárából.

Itt találkozunk először Todhi-Tothi Lengyel Lőrinczczel, kinek talán fia vagy unokája lehetett, ki a Szomszédvárra vonatkozó okmányt meghamisította. (Barabás

S. Teleky-család okmánytára.) Tóthi Lőrincznek, alkalma volt a Tahy-családot illető okmányt eltulajdonítani, és utódjának, valószínűleg érdekében volt az okmányt meghamisítani.

1566-ban Miksa király Ferencznek, Stíriában Stettenberget és azzal járó báróságot adományozza. Ez már kétséges, valjon a stettenbergi jószágot és a bárói rangot ez a Ferencz vagy unokatestvére Ferencz István fia kapta-e. Az tény, hogy Tahy Ferencz báró lett (Nagy Iván és fel van ez hozva Tahy József bárói diplomájában is 1857-ből, hol Ferencz Ferdinándnak van írva); de én kétségbe vonom, hogy a főlovászmester kapta a stíriai birtokot és a báróságot, mert fiai a stíriai birtokon nem osztoznak és a bárói címet sem a főlovászmester, sem fiai nem használják, már pedig a bárói cím a XVI-ik század második felében már utódokra átruházódott, valószínű azonban, hogy a pozsegai főispán Ferencz, Istvánnak fia lett báró, kinek fiu utódai nem maradtak. (Lásd Ferencz István fiát.)

Ha Ferencz főlovászmester lett volna az, ki a báróságot kapta, úgy annak Alsó-Stubiczán levő síremlékén a bárói cím ki lenne tüntetve.

Ferencz főlovászmester, a horvát pórlázadást, a melynek következménye lőn, hogy Gubecz Márton Dózsa György módjára kivégeztetett, s Tahy Ferencz élén pallosjogával, a lázadók főembereit felakasztatta, — nem sokáig élte túl s 1573. évi augusztus negyedikén megszűnt élni és neje gróf Zrinyi Ilona és atyja János mellé eltemettetett a Tahy-ak szlavóniai ősi birtokán Alsó-Sztubiczán levő s ma már dűledező templomba.

Emlékét Alsó-Sztubiczán síremlék jelöli a következő felirattal:

„TRIBUS CAESARIBUS CLARIS REGNANTIBUS ORBI.
HUNGARIAE VITAE PROEMIA DIGNI TULLIT.
ARMIS CLARUS ERAT, VITA PRAECLARUS HONESTA.
CONSILIO FELIX, PROSPERITATE POTENS.
OMNIBUS EX VOTO CONCLUSIS TEMPORE VITAE.
REBUS CONCLUSIT MORS INIMICA DIEM
AMBIQUA TECUM FORTASSIS MENTE REVOLVES
QUEM PROCERUM HAEC MONUMENTA VIRUM
FRANCISCUM TAHYUM CARAE CUM CONIUGIS
HELENAE ZRINYI MARMORE TUMBA OSSIS TEGIT
QUARTA DIE MENSIS AUGUSTI ANNO MDLXXIII.“

(*Magyar fordítása* : Magyarország területén uralkodó három híres császár alatt, életének méltó jutalmát élvezte. Fegyverben híres vala, tisztességes életben a leghíresebb. Tanácsban szerencsés. A szerencsében hatalmas. Mindent a mit fogadott elvégezvén életében, az ellenséges halál bevégezte az ő napjait. És nem valószínűség nélkül vesd össze magadban, hogy mily előkelő férfiut, Tahy Ferenczet, az ő kedves nejének Zrinyi Ilonának csontjaival együtt takarja ezen márvány síremlék. Augusztus havának negyedik napján 1573-ik évben.)

A felirat alatt van egy dombormű, mely egy pánczélos férfit ábrázol. (Kukuljevic Iván : Nadpisi sredovjecnii novovje ki na crkvah, javnihi privatnik Sgradah i. t. d. Horvatskoj i Slavoniji 262. és 263. oldal. A budapesti tudományegyetem könyvtárában.)

Ferencz főlovászmesternek nejétől Zrinyi Ilonától nyolcz gyermeke maradt: Boldizsár, Gábor, Ilona, Auersperg Jánosné, Margit Orsich Kristófné, János, Mihály, István és Anna Jankovich Györgyné.

Már Ferencz életében pert indítottak Zrinyi Miklós fiai György és János Bosjako miatt Ferencz és neje ellen, és ezen pert folytatták Ferencz halála után annak özvegye és gyermekei ellen is.

Most e perrel nem foglalkozom, de egy fontos körülményt kell felemlíteni, a mely a most élő Tahyak leszármazására vonatkozik.

Ugyanis, több történetíró azt írja, hogy Zrinyi Miklós szigetvári hősnek János nevű fia második nejétől született és ő Csehországban telepedett le s utódai nem maradtak. Ez téves, mert György és ennek testvére nemcsak a Tahy-ak, de mostoha anyjuk Rosenberg Éva ellen is folytatnak pert, már pedig, ha János Rosenberg Éva fia lett volna, nem követelhette volna az anyai (Frangepán vagyon) kiadását (Barabás S.: Magyar történelmi emlékek. II. k. 567. (I. Zrinyi Jánosnak, mint később látni fogjuk, maradtak utódai és ősatyja lett anyai ágon a tarkeói ágbeli Tahy-ak ágának, melyből én is származom. (Szerző.) Rosenberg Évatól született fia Miklós volt.

I. Boldizsár. 1563—1571.

Ferencz főlovászmesternek és gróf Zrinyi Ilonának elsőszülött fia.

Róla a történelem csak annyit jegyzett fel, hogy résztvett atyjával és Gábor öccsével Miksa király koronázásánál, — valószínűleg mint hadapród. (Kovachich: *Scriptores Rer. Hung. Min. Tom. I. 148. l.*)

Atyjával és György unokatestvérével 1568-ban, Bécsben aláírja Balassa Menyhértnek, az erdélyi fogságban volt Balassa István atyjának végrendeletét. (Gr. Károlyi cs. oklt. III. k. 219. l.)

Boldizsár nevével, a Zrinyi és Henning rokonokkal folytatott perekben találkozunk. 1571-ben a Zrinyiektől Bosjakó — Bosjakovina — várat perelte. E perben, unokatestvére Zrinyi György tárnokmester által állított tanúk azon vallomása folytán, hogy Zrinyi Miklós gróf, Györgynek édes atya Bosjakót Boldizsár nagyatyjától Jánostól, mint az auraniai perjelség tartozékát vette meg (Orsz. llt. N. R. A. 314., 27., 18.), a pert eldöntés végett Draskovics György és Frangepán Ferencz bánok elé kérte terjeszteni. (Ugyanott. 314., 41.) A per végét, úgy látszik, már nem élte meg, mert 1571. év után nevével a családi perekben nem találkozunk.

I. Gábor. 1574—1587.

Ferencz főlovászmesternek másodszüllött fia. Őt a birtokperekből ismerjük, őt perlik a Henning és Sztubiczay rokonok Szomszédvárért s a két Sztubiczáért.

Az erre vonatkozó okmányok így szólnak:

I. Radetzky István, egri püspök kir. helytartó, felhívja Báthory Miklós országbíró és Báthory Istvánt a horvátországi báni ítélőszék elé való személyes vagy procurator általi megjelenésre, hogy ott megvédjék Tahy Gábornak, Tahy Ferencz volt kir. főlovászmester fiának, a zágrábmegyei Zomszédvára és Felső-Ztubicza kastély s az ezekhez tartozó birtokok fele részére való jogait, az azokra igényt tartó de Gregoriancz István szlavóniai viczebán (anyja Ztubiczay Veronika) és Mihanovich Péter (anyja Ztubiczay Erzsébet) ellenében.

II. Ugyanazon szám alatt, ugyanazon keltű hasonló felhívás Tahy Gábor jogainak megvédésére a szomszédvári és alsó-ztubiczai uradalmakra nézve, Henning als Teffenbach (Teuffenbach) s felesége Mekniczer Orsolya leányai: Anna, Konszky Miklósné, Zsófia Melyth Tamásné és Kunegunda Kerecsény Mátyásné, valamint Mária Gregorianer Istvánné fiai: Gregoriancz Pál és Miklós s atyjuk és gyámjuk Gregoriancz István ellenében. Ezen törvény elé hívásnak (evocatio) átadásával Báthory István részére a leleszi konvent, Báthory Miklós részére pedig a pozsonyi káptalan lettek megbízva. (Leleszi konvent orsz. levélt. 1579. Actor No. 3.)

Gábor, István, Mihály és János testvéreivel óvást tesz Mechniczor Orsolya ellen, Szomszédvárának és Alsó-Sztubiczának felosztása tárgyában. (A zágrábi káptalannál őrzött s a Tahy-családra vonatkozó oklevelek Elenchusa, eredetije a gombai levéltárban. Protoc. No. 3. pag. 158.)

Ezen okmányokból kiderül, hogy a szomszédvári és sztubiczai birtokok fele-része a gorbolnoki Tahy-ágot illette, Tahy Dórának leszármazottjai csak feléhez tarthattak igényt.

Gábor, a zágrábvármegyei Sztupnik jószágon levő tizenegy teljes jobbágytelkét, 200 arany ducatumért zálogba adja Draskovics Györgynek és Gáspárnak. (Ugyanott Protocoll No. 3. pag. 262.)

Stupnik jószágán másik tizenkét jobbágy telkét 126 forintért Alexandrinó Bertalannak adja zálogba. (Ugyanott Prot. No. 3. pag. 366.)

Gábor pert folytat Keglevich Simon özvegyével Pethő Magdalénával és fiaival János, Péter, György és Istvánnal szintén Szomszédvára miatt. (A zágrábi káptalannál őrzött s a Tahy-családra vonatkozó oklevelek Elenchusa; eredetije a gombai levéltárban.)

Keglevich Simon neje gersei Pethő Magda, gersei Pethő Tamásnak és Sulyok Magdának, Tahy Dóra leszarmazottjának leánya. Ezen révén férje beleült Szomszédvárba, minthogy azonban Szomszédvárhoz, nemcsak Tahy Dórának utódai a Henning leszarmazottak, de a Tahy-örökösök is igénynyel bírtak, indítottak pert ellenük Tahy Ferencz fiai.

A leszarmazást e táblák mutatják:

1.) Szomszédvári Tahy Dóra

1442.

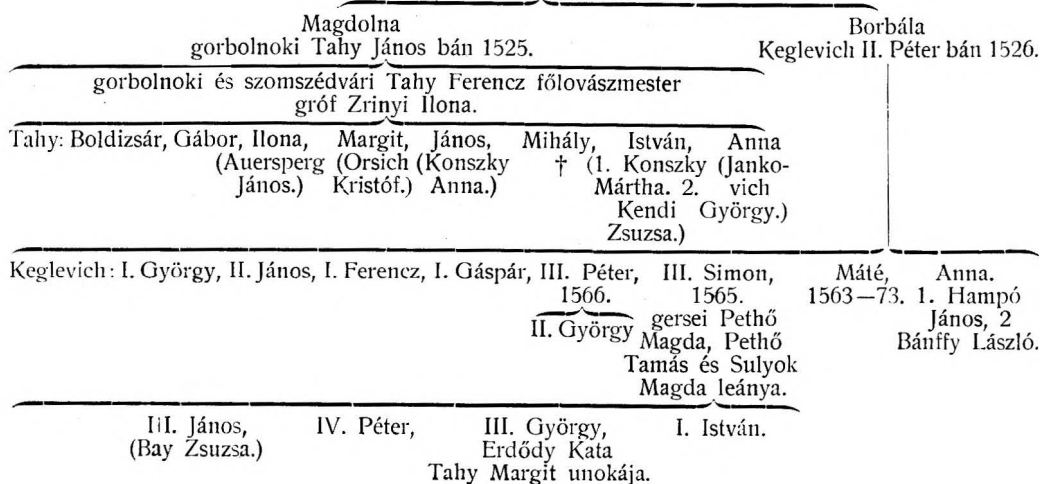
1. férje Cernin Henning János 1470.

2. férje Frangepán Bertalan 1472.

2.) Strszemley György

jajczai bán.

Tahy Gábor neve a bosjakói perben 1587. évben, utoljára fordul elő s így valószínű, hogy ez évben vagy a következő évben elhalt. Utódai nem maradtak.

IV. István. 1568—1601.

Ferencz főlovászmester fia, 1568-ik évben a maga, továbbá anyja gróf Zrinyi Ilona és testvérei Boldizsáz, Mihály és János nevében tiltja Herendich Jánost, Györgyöt és Istvánt, a zágrábv rmegyei Buthinczi nevű totalis possessió elidegenítésétől és Gregoriancz Ambrust ugyanennek a vételétől. (Tahy-családra vonatkozó, a zágrábi káptalanban őrzött oklevelek Elenchusa. Eredetije a gombai levéltárban. 1568. Prothoc. No. 2. pag. 224.)

Istvánnak és testvéreinek Szomszédvára miatt nemcsak Gregoriancz Ambrussal, de ennek fiaival is voltak pereik és viszálykodásaik; 1578-ban, Gregoriancz István megakadályozza Istvánt, Gábort, Mihályt és Jánost abban, hogy Szomszédvárában levő részüket kijavíthassák és felépítsék. (Tahy-családra vonatkozó s a zágrábi káptalannál levő okmányok Elenchusa; eredetije a gombai levéltárban. 1578. Prot. No. 3. pag. 404.)

Gregoriancz István, a Tahy testvéreket kizárván Szomszédvárából, ezek ellene pert indítottak, s a pert megnyerték, s felhívták Mekniczer Orsolyát, Henning Annát Konszky Mihály nejét s magát Konszky Mihályt is és Gregoriancz Istvánt, hogy Szomszédvár miatt köztük folyó perben új ítéletet jöjjenek meghallgatni. (Ugyanott 1579.)

Gábort, Istvánt és Jánost perbe idézi Ebergényi Péter is a Szomszédvárhoz tartozó s általuk erőszakkal elfoglalt hét szesszió miatt. (1579. A zágrábi káptalannál őrzött oklevelek Elenchusa. Litera E. No. 168. Fasc. 9.) Ezen okmányból úgy látszik, hogy Ebergényi is rokonságban volt a Tahyakkal, mert különben Szomszédvárban nem lett volna birtokos.

Tahy testvérek fél Szomszédvár és fél Alsó-Stubiczára vonatkozó pert Gregoriancz és Konszkyak ellen megnyerték s István Konszky Mártát és János Konszky Annát nőül vette s 1585-ik évben osztályegyeséget kötnek Gregoriancz István és Pál, Konszky Mihály, azután Dorottya Maleczky Miklós neje, Martha Tahy István neje. Anna Tahy János neje, mint Konszky Mihálynak nejétől Henning Annától született leányai részére az egymás között fölosztandó földek, erdők és berkek tárgyában, a melyek mind Szomszédvár és Alsó-Stubicza castellum határai között fekszenek (Tahy-családra vonatkozó s a zágrábi káptalannál őrzött oklevelek Elenchusa, eredetije a gombai levéltárban).

Ezen okiratokból is kitűnik, hogy Szomszédvárhoz és Alsó-Stubiczához ősi joguk volt a Tahyaknak s fele a Tahy János auraniai perjelség gubernátonárak utódait és fele a Henning örökösöket illetve Tahy Dóra után, mert a pert mindannyi testvér folytatta a Henning utódok ellen és nem István és János, kiknek nekik szintén Henning utódok voltak.

Szomszédvár és Alsó-Stubicza egy részére Báthory Erzsébet Tahy Évának leánya is igényt tartott. Ő ezen birtokrészt, a Tahyaktól s nem a Henning örökösöktől követelte. Az erre vonatkozó okmányok kivonata ez: Báthory Erzsébetnek Nádasdy Ferencz feleségének figyelmeztető levele, melynek értelmében Gregoriancz István, Mártha Tahy István neje, Anna Tahy János neje született Konszky leányok, figyelmeztetnek, illetőleg felhivatra, hogy Szomszédvár és Alsó-Stubicza birtokaiknak hasonfelét néki átengedjék. (1586. Tahy-családra vonatkozó s a zágrábi káptalannál őrzött oklevelek Elenchusa, eredetije a gombai levéltárban.)

Tahy János, Istvánnak testvére, 1589-dik évben törvényes örökös nélkül elhalván, annak özvegyét István kielégíti. Az egyesség megkötésénél, Istvánt Rátkay János helyettesítette. (Tahy családra vonatkozó s a zágrábi káptalannál őrzött oklevelek Elenchusa, eredetije a gombai levéltárban.)

Erdődy Tamás és Péter, Tahy Éva és Tahy Anna után szintén igényt tartottak Szomszédvárra és Alsó-Sztubiczára, István elismerte örökösödési jogukat, de Gregoriancz István eltiltotta Tahy Istvánt és nejét Konszky Márlhát, a szóban forgó birtokokra vonatkozó okleveles documentumoknak Erdődy Tamás és Péter részére történendő megerősítésétől. (1590. Tahy-családra vonatkozó s a zágrábi káptalannál őrzött oklevelek Elenchuse, eredetije a gombai levéltárban. Protocoll. Nr. 5. pagina. 92.)

Tahy István erőszakos kézzel elfoglalja a Szomszéd (Pod-szuszed) nevű faluban levő nemesi udvar házat Konszky Mihálytól és ezért a báni tábla elé idéztetik. (1591. Tahy családra vonatkozó s a zágrábi káptalannál levő oklevelek Elenchusa, eredetije a gombai levéltárban.)

Tahy István 1593-dik évben megakadályozza Erdődy Tamást és Pétert Szomszédvárába és Alsó-Sztubicza castellumba való restatutiójukban. (Zágrábi káptalan. Litera E. Nr. 160. fasc. 9.)

Tahy István 1593. évben, zálogba veti 300 magyar forintért a zágráb vármegyei Berdovecz nevű jószágán levő nemesi udvar házát és a hozzátartozó némely colonialis ssessiókat Kralich Jánosnak. (Zágrábi kapt. llt. Prot. No. 5. pag. 224.)

Tahy István 1595. évben átadja Bosjakó nevű zágrábmegyei birtokait Jankovich Györgynek, de ennek ellent mond unokatestvére Zrinyi György. (Zágrábi kap. llt. Prot. No. 5. Pag. 319.) Zrinyi György 1597. évben erőszakkal elvette Bosjakót Orsits Kristóftól és Jankovich Györgytől, Zrinyi Péter halála után azonban I. Lipót 1686-ban azt a Tahy Margittól leszármazott gróf Draskovich családnak adományozta.

Erdődy II. Péter

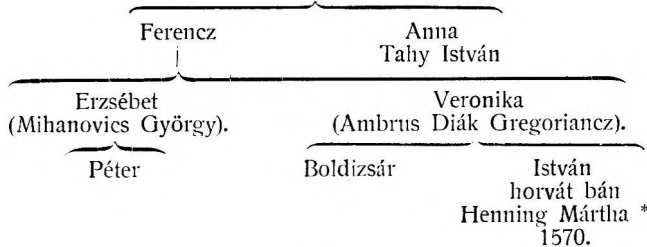
Tahy Margit

Tamás † 1624.
Ungnád Mária

Erzsébet
Draskovich Miklós
1608—1659.

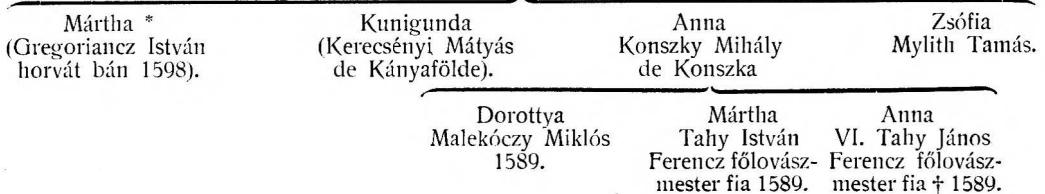
1.

Felső stubiczai János de Tach

2.

Henning aliter Theffenpach András
(Mechniczer Orsolya)

3.

Tahy János de gorbolnok
1513.

I. István (Stubiczai Anna) jajczai bán.	V. János horvát bán, vranai perjelség gubernátora.		II. György		I. Éva (1. Báthory András 2. Erdődy I. Péter)		
	III. Ferencz Gróf Zrinyi Ilona 1515 † 1573.	III. György Jelasich Orsolya	I. Anna Gróf Zrinyi János				
	I. Boldizsár †	I. Gábor †	I. Ilona Auersperg János	II. Margith Orsich Kristóf	VI. János (Konszky Anna) † 1580.	IV. István (Konszky Mártha) 1589.	II. Anna. Jakovich György.
II. Ferencz Pozsega főispánja.	II. István Dessewffy Dóra		Margit Erdődy II. Péter.				

*Magyarázó családja Szomszédvár és Alsó-Sztubicza
felének birtoklása feletti Tahy-Gregoriancz- illetőleg
Tahy-Báthory-perhez.*

Tahy István, homonnai Drugeth Lászlóval, enyingi Török Istvánnal, Bálint unokájával, Kátai Györggyel és Senyey Miklóssal felajánlotta szolgálatát Báthory Zsigmond Erdély fejedelmének 1595 évben, (Kőváry: Erdély tört. II. köt. 64. lap), s eltávozott Szlavóniából, birtokait részint nővérének Margitnak Orsics Kristófnénak, részint sógorának Jankovich Györgynek Tahy Anna férjének engedte át, Szomszédvár és Alsó-Sztubicza részirtokait pedig Erdődy Péternek 3500 frtéért zálogba adja. (Zrinyi Miklós a szigetvári hős életére vonatkozó levelek és okiratok, közrebocsátja Barabás Samu. II. k. 525. I. Zágrábi káptalan llt. Prot. No. 5. Pag. 309.)

Zrinyi György még ekkor sem maradt békében unokaöcsesétől s erőszakal elfoglalta a leégett Bosjakó kastély közelében általa épített s nénjének özvegy Orsics Kristófnénak és sógorának Jankovich Györgynek zálogba vetett udvarházát és tartozékait, a miért Zrinyi György Miketinczi Petricsevics Gáspár tótországi al-bán által, Tahy István parancsára törvénybe idéztetett. (N. R. A. 315—5.)

Midőn Tahy István Erdélybe távozott, Miklosich Györgynek de Brukamnecznek néhány örökös földjét és szénakaszálóját, melyek a zágrábmegyei Bossali vár területén fekszenek, azon feltétel alatt ajándékozta oda, hogy összes Szlavóniában megindított pereinek gondját viselje s egyúttal Tahy Margit asszonynak (nagyságos) néhai Orsics Kristóf özvegyének segélyére legyen. Az azonban sem az ő, sem nővére segélyére nem volt, ezért Tahy István adományát a kolozsvári káptalannál visszavonja. (Tahy-család gombai levéltára, a kolozsvári káptalan levéltárában levő oklevelek kivonata.)

Konszky Mártha elhalálozván, István másodsorú nősült, elvette Kendi Zsuzsánnát Kendi Sándornak de Lonya leányát, néhai nagyságos Báthori Boldizsár de Somlyó özvegyét.

Báthori Zsigmond fejedelem István, mint rokonát és hadvezérét elhalmozta birtokkal is a többek között neki ajándékozta Bethlen várát.

A háborús időkben szükségesnek látta vagyonáról rendelkezni. Végrendeletét a kolosmonostori konvent előtt 1596. évben Szent Máté apostol napján tette Kezhez (v. Kecseth?) nevű birtokán, mely belső Szolnok vármegyében fekszik. A végrendelet így szól: Én Tahy István vallom Kegyetek előtt, hogy valami jószágok az én kegyelmes Úram Fejedelmem Báthory Zsigmond eő Felsége énnekem Erdélyben adott, tudniillik Bethlen várát Tartományostúl és Zezermát, melyek belső Szolnok vármegyében vagynak, hagyom és kötem azokat minden pertinentiáival egyetembe az Én Szerelmes Atyámfiaának Kendi Zsuzsánnának Feleségemnek ezer arany forintban. Azon képpen valami Jussom Kecsethben az minden pertinentiáival egyetemben; ezek felett ha az Isten Magyarországot megszabadítaná, az

mely Jóságim ott volnának, kiket most az Pogány bér, kikről Jó leveleim vannak és több fiúág én nálamnál azokhoz nincsen, (ez alatt azt érti, hogy testvérei elhaltak utódok nélkül és nagyatyának Tahy János ágának ő az utolsó férfi tagja s nagyatyja István nevű testvérének utódait ezen birtokok nem illetik,) azokat is, mely Jóságoknak neveik ezek: Zechen vára, Lak vára, Somogy vármegyében. Vizvár, Azisvár és Laskó város tartománya Baranya vármegyében. Továbbban az, mely Jóságot Zálogba vetettem az nagyságos Tahy Margéth Asszony Nénémnek, Orsics Kristóffnének és Vitézlő Jankovich György sógoromnak, azokat is eő, Kendi Susanna válthassa kezéhez Toth Országban is Bosák nevű várhoz, mely Zágráb Vármegyében vagyon, hozzányúlhasson. Item az, mi az Német Orzági adóságomat nézi azokat nevezet Jankovicsch György megkeresse Önönmaga kölcségével, mert az obligatoriák is kezínél vannak és valamit reá költend, kezénél lévén az pénze, vegye ki belőle kölcségett, a töbi a mi marad ugyanaz én feleségemé Kendi Susannáé legyen. Szabad legyen vele, ha valamit Jankovich Györgynek ajándékoz belőle fáradságáért. Végezetére valami ingó-bingó marháim nekem vannak, úgy mint készpénz, ezüst, arany, lovaim, szerszámim, drága ruháim, in genere minden marhám feleségemé Kendi Susannáé legyen. (Tahy-család gombai levéltárában, a kolozsvári káptalannál levő oklevél okirata.)

Tahy István mint hadvezér nevezetes szerepet vitt s nemcsak, hogy a törököt Kulpánál megverte, de Erdélyben mint Báthory Zsigmond híve több csatát vívott mint hadvezér.

Szadeczky Lajos történészünk, a Történelmi Tár 1884. évi 2. füzet 273. lapján ezt közli róla.

Ungnád és Székely a császárnak, Gyula-Fehérvár 1600 máj. 1.

Székely János Fogarasról a vajdától — (Mihály) — vissza jött s a vajda meghagyásából Pezzen elé fog utazni. A vajda nem bánja, ha a pénzt s ajándékot hátrahagyja is Pezzen s az később fog is megérkezni, csak ő maga jöjjön, hogy üdvös dolgot lehessen végezni Feleséged javára, legfeljebb 10000 aranyat hozzon Pezzen magával, melyet Mihály a tatárkánnak küldene.

Székely azt referálja, hogy Mihály — (a vajda) — ma indult. Brassónak van készen 38,000 gyalog puskása, 3000 kozákja, de ezck a lengyel ellen nem akarnak harczolni, mert félnek a legyél kanczellár fenyegetéseitől. Van 4000 rácz lovasa, 6000 erdélyi lovasa és gyalogja, Baba Novák 4000 lovas és gyalogot visz neki, a székelyek 40000-en kell hogy legyenek, fia 16000-ct visz, összesen 108 ezer ember. Zsigmondnak (azt mondja a mi provisorunk) 28000 gyalog puskása, 28000 lovas puskása s 20000 magyar, lengyel és moldvai kopjása volna, látni való, hogy mindkét részen igen nagy a túlzás.

Székely találkozott Kornis Gáspárral és Tahy Istvánnal, a kik jó fölszerelt 1000 kopjást vezettek, a többi urak, Csáki, Sennyei, Sibrik, Bodoni és mások elől vannak Brassónál stb.

Tahy Istvánnal 1601. évben, mint Belső-Szolnok vármegye főispánjával találkoztunk. Ez évben a kolosmonostori konvent előtt újabban intézkedik vagyonáról. Az erre vonatkozó okmány ez:

Midőn mi Nagyságos Tahy István, Belső-Szolnok vármegye főispánjának kérésére megjelentünk, ő előttünk vallomást tett, hogy midőn ő az előbbi években Báthory Zsigmond, Erdély nagyságos fejedelmének a felszólítására elhagyván legédesebb hazáját s összes Magyarországon bírt javait nem kevés számú hívével egyetemben a törökök által elpusztított Erdélybe ment, hogy azt megvédje; még mielőtt azonban az említett fejedelemmel találkozott volna, teljes 7000 magyar forintot adott fegyvereseinek és más mindennemű hadiczelokra s mindezen költséget az ország javára tette. Midőn az isteni gondviselés rendelkezéséből nőül vette néhai nagyságos Kendi Sándornak de Lonya leányát, nagyságos és nemzetes Zsuzsanna úrhölgyet, néhai nagyságos Báthory Boldizsár de Somlyó özvegyét, akkoriban minden pénzéből kimerítve lévén, kénytelen volt az említett asszonyságnak birtokait, melyeknek legnagyobb részét az néhai első férjétől örökölte volt s a melyek 4000 magyar forintnál is többet értek, úgy híveinek kifizetésével, mint

pedig Belső-Szolnok vármegyében fekvő s Zezerma nevű birtokán épített nemesi udvarháznak költségeivel megterhelni; ezért, továbbá hitvesi hűségeért és azon gondos ápolásért, melyben őt hosszú betegsége idején részesítette, kívánja, hogy halála után 11 ezer magyar forintot érő birtokai nejeére szálljanak. A birtokok következők: Bethlen vára egészen ugyanott lévő birtokrészszel, továbbá teljes és egész poesesiók: Bélyegallja és Fighes, továbbá birtokrészek Omlásallya, Árpasztó, Malom, Beőd, Oroszfalu és Egres birtokon, Belső-Szolnok vármegyében, azután Borzas, Ketel, Entsih, Moritz és Fiskut Doboka vármegyében, melyek mind Bethlen várához tartoznak. Azután teljes és egész birtokok: Zezerma rajta levő nemesi birtokházzal, továbbá Nagy-Kajon, Kis-Kajon, Nagy-Döbrök, Dögh-Mező, Kőfarka, Szitafalva, Poltinasz, Nova-Colonia közönségesen Ujfalu néven, melynek mind a zezermai nemesi udvarházhhoz tartoznak és Belső-Szolnok vármegyében fekszenek. Azután teljes és egész birtokrészek: Ketskéth nemesi udvarházzal, továbbá Tóthfalu, Szélkerék, Sajgó, Gyékény, Giróth, Péntek Belső-Szolnok vármegyében, azután Ketskés, Szilvás és Igritz Doboka vármegyében, melyek mind a ketskéthi nemesi udvarházhhoz tartoznak s a melyeket a hű szolgálataiért nagyságos Zsigmond fejedelemtől kapott fejedelmi adományképen. Mindezen birtokai az említett 11 ezer forint fejében a fentemlített nejeére szálljanak és senki se, még csecsemő fia vagy annak gyámja se zárhatja őt ki az említett birtokokból mindaddig, míg az említett 11 ezer letéve nincs. Kelt 1601-ben. Quasimodo vasárnap utáni hétfőn. (Tahy-családra vonatkozó oklevélmásolatok a monostori konvent levéltárából. Gombai levéltár.)

Az oklevélben említett Belső-Szolnok és Doboka vármegyék a mai Szolnok-Doboka vármegyét képezik. Az erdélyi vajdák idejében a vajda egyúttal Belső-Szolnok vármegye főispánja is volt.

Ügylátszik Tahy István azért rendelkezett ujólag vagyona felett, mert az első végrendelete és ezen okmány kelte közti időben fia született s nejét a vagyon felől biztosítani akarta. Fia azonban kiskorában elhalt s összes vagyonát nejeének első férjétől született leánya Hallerné örökölte, kinek valószínűleg utódja volt az, ki a Barabás Sámuel által említett szomszédvári okmányt Tahy Ferencz szolgálataiban állott Tóthi utódjának nevére meghamisította.

Tahy Istvánnak Farkas Miklóssal is volt birtokpere, az erre vonatkozó okmány ez:

A kolosmonostori konvent tagjai előtt megjelent egyfelől nagyságos Tahy István, másfelől nemes Farkas Miklós Hariunából és megegyeztek maguk között úgy, hogy Tahy István magára vállalván a felelősséget összes jövőben nemzendő gyermekeivel, továbbá testvéreivel s más rokonaival szemben a felelősséget és a következő vallomást tette: Az előző évben, t. i. Mihály vajda idejében egy telepe az oláh népnek elhagyván régi lakóhelyét, melyet a Belső-Szolnok vármegyében fekvő és Zezerma hozzátartozandóságaihoz tartozó Dögh-Mező nevű birtokán birt, másutt telepedett le s Pontinasza nevű possessiót alapított s miután ezen possessió Farkas Miklós birtokához közel van, ő kérte a megyét, hogy az említett birtokot neki adja oda; az alispán és a szolgabírák által az ő számára lett birtokba véve. Midőn ez megtörtént s Tahy István értesült erről, a birtokbaiktatás ellenében ellenmondás jogával élt s nem tűrte, hogy az említett Farkas Miklós említett birtokát békében bírja, okul hozván fél, hogy az említett új birtok az ő birtokának Dögh-Mezőnek határában fekszik. Végre több kiváló nemes úr közbenjárására a felek egyezkedés céljából összejöttek s vallomást tettek, melynek értelmében Tahy István 350 magyar forintért minden jogáról, melyet az említett Pontinasza birtokot kengedi kezéből s beleegyezik abba, hogy Pontinasza határa egészen Jugur-ig vagy Bérczig s Nyíres birtokig terjedjen, belefoglalván a mellette fekvő erdőket, melyek az említett Pontinaszához tartoznak. Ennek fejében Farkas Miklós az említett 350 magyar forintot a konvent előtt Tahy Istvánnak lefizette, az viszont örökjogon átengedte neki az említett birtokot. Kelt 1601. évben pünkösöd utáni kedden. (Tahy-családra vonatkozó oklevélmásolatok a kolosmonostori konvent levéltárából, a gombai levéltárban.)

Tahy István túlélte mindannyi fítestvérét, de sajnos, ő vele, illetőleg csecsemőfiával, kihalt a gorbolnoki Tahy Jánosnak, horvátország bánjának, az aurániai perjelség gubernátorának férfiága, nőtesvérei azonban, mint alább látjuk, szerencsésebbek voltak, mert ők özanyjukká lettek még most is virágzó több főúri családnak. Nővérei:

I. Ilona

férjhez ment Auersperg Jánoshoz s özanyja lett a gróf és herczeg Auersperg-családoknak.

I. Margit

férjhez ment Orsich Kristófhoz és özanyja lett a gróf Orsich-családnak.

II. Anna.

Férjhez ment Jankovich Györgyhöz és ő anyja lett a kiterjedt Jankovich-családnak és ezek között a jeszeniczei előnevű és a gróf Jankovichoknak.

Hogy az ágszerinti sorrendet megtartsuk, vissza kell menni VI. János fiához, I. István és VII. János testvérehez.

II. György.

1526. † 1530.

János testvérével együtt Zápolya János híve. Részt vett Jánossal Eger vár ostromában és a veszprémi csatában 1536-ban s itt lelte korai halálát. (Lásd VII. Jánosnál.)

Két leánya maradt:

Borbála, Geszthy Lászlóné és Erzsébet, Putnoky Györgyné.

Ők perelnek 1548-ban a két Tahy Ferenczcel és István, utódaikkal bedegi Nyáry Lőrincz ellen a nógrádvármegyei sági (Karancs Ság) uradalom miatt. Lásd: II. és III. Ferencznél.

Éva.

VI. Jánosnak leánya, I-ső Istvánnak, VII. Jánosnak és II. Györgynek testvére.

Első férje Báthory András volt, a családi okmányok szerint a Báthoryak perelnek Szomszédvár és Alsó-Sztubiczáért. Leányuk Báthory Erzsébet Nádasdy Tamásné a gróf Nádasdyak őse. A családi okmányok szerint második férje Erdődy I. Péter, kitől azonban gyermekei nem maradtak.

Az ő női befolyásának kell tulajdonítani, hogy II. Ferencz és II. István testvérenek nővére, férjhez ment II. Erdődy Péterhez, — és hogy a Tahy-család oly baráti viszonyban volt a Báthoryakkal és az Erdődyekkel.

III. György.

1536—1546.

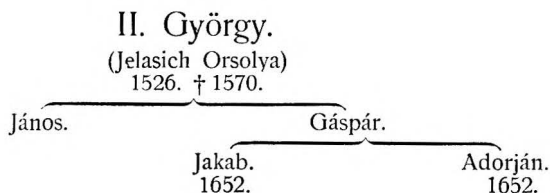
V. Jánosnak horvát bánnak, az aurániai perjelség gubernátorának és Strzemylyei Magdolnának fia, s így III. Ferencz főlovászmesternek és gróf Zrinyi Jánosnének I. Annának testvére. Ferencz testvérével zálogba adja 1536-ban a szentbenedeki birtokot.

Őt gróf Zrinyi Jánosné végrendeletéből ismerjük, a mennyiben őt és testvérbátyját Ferenczet teszi végrendeleti örökösévé. (Lásd I. Annánál.)

Nejétől, Jellasic Orsolyától két fia János és Gáspár született.

György egész családjával, Brüsszelbe ment lakni s családja odakint is maradt. János fia Antwerpen város bírása lett és Gáspár fia Mária özvegy királynétól Gvikken jóságot kapta. (Totius Belgii Descriptio Auctore Ludovico Guiccardius Amstelodami An. 1652. Pag 121 et 178.)

Gáspárnak két fia maradt, Jakab Gvikken ura és Adorján Veneliae ura, kik még 1652-ben is éltek, de hogy maradtak-e utódaik és hogy ma is vannak-e Belgiumban Tahyak, arról tudomásom nincsen.

I. Anna.

János auraniai perjelség gubernátorának leánya.

Korán jutott özvegységre, mert első férje Zrinyi János, II. Zrinyi Miklósnak fia és III. Zrinyi Miklósnak a szigetvári hős bátyja 1541-ben, a zágrábi püspök ellen folytatott harczban Vinodnál elesett.

Ugy látszik ő birta Apácza-Wásárhely községet, a mit abból következtetek, hogy Somlyóvár zálogos birtoknak zálog összege felvételét itt nyugtázza és igéri, hogy a birtokot Horváth Markónak a Báthoryak megbizottjának, át fogja adni.

Igen érdekes az erre vonatkozó nyilatkozata, mely eredeti példányban megvan az Országos levéltárban (N. R. Fasc. 11. nr. 56 jegy alatt); az okmány szövege szösz szerint és az akkori írásmód szerint ez:

„En Tahy Anna, az nyhai nagyságos Zrinyi Jánosné wallom és adom ysmetre az én levelem álthal, hogy ez mai napon; az vitézlew Horváth Markó uramthul, kyrál ew fefsége hadnagyathul és szolgáyáthól, úgy mint kéz kérthewül wettem fel Apácza Wásárhel nevű faluban kilencz szááz magyar forinthoth jó pénzewl kyth adoth, az witézlew Dewecsery Chron András uram ő neki adni én nekem az Somlyó wárának az nagyságos ifjú Erdődy Péther uramthul: Chorin András uramnak zálogosíthására, fogadván én hythemre, hogy Somlyó wárath az teljességre való zálogra adó pénz és marha meg lévén, ez yewendő Szent Ferencz napyán az Somlyó wárath Horváth Markó uramnak meg minth kéz kéznek adom ez lewél által. Az én kezem yrásáwal és pecséthemmel megheressethwem. Ez levél kelth Wásárhelth, Szent Mihál nap előth való hétfőn, ezer ötszáz negyvenhath esztendőben. Tahy Anna az néhai nagyságos Zrinyi Jánosné kézjárása.

(Középen czimeres pecsét töredék.)

Ugyanezen évben végrendelezik testvérei Ferencz és György javára (a végrendeletet az Országos levéltárban: Acta: nco. Acy: fasc. 22. N. 67. jegy alatt van).

Ezen végrendelet nem lett érvényesítve, mert a gombai levéltárban van egy latin szövegű okmány, mely szerint Tahy Anna 1563. évben már Sithkey Jakab neje, s ő vizsgálatot tart, a melyben specificáltatnak Hasságh, Vasház, Zed, Csathár, Byk, Bodor falva, Orbányos falva, Kéthida, Nemes-Apáthy, mindkét Siyter és Fövényes birtokai. (Fasc. 4. N. 224. A szalavári szt. Adoriánról nevezett konvent levéltárából.)

János, az auraniai perjelség gubernátora nagy gondot fordíthatott gyermekei nevelésére, mert ezen korban még a férfiak közül is igen kevesen tudtak írni, Anna leánya pedig, sajátkezűleg írta leveleit.

VII. FEJEZET.

Gradischai és gorbolnoki ág.

I. István.

Gorbolnok, Gradischa és Samabor ura, Jajcza bánja (főkapitánya, Ferdinánd tábornoka), később főlovászmester.

Gorbolnoki Tahy IV. Jánosnak legidősebb fia, gorbolnoki V. János horvát bánnak, Jajcza bánjának és az auraniai perjelség gubernátorának, II. Györgynek és I. Évának testvére.

Neje Sztubiczai Anna, a sztubiczai Tahy-ágból, sztubiczai Jánosnak leánya és sztubiczai Ferencznek nővére, ki ezen ágnak utolsó férfi tagja volt, s véle kihalt a férfiág s csak két leánya, Veronika és Erzsébet maradt.

Sztubiczai Veronika férjhez ment Gregoriancz Ambrushoz, a Tahy-ak legnagyobb ellenségéhez, kinek utódai előkelő családot alkottak Nógrád vármegyében, bele ülve a Tahy-ak ősi nógrádvármegyei birtokaik legnagyobb részébe s az ezen bir okokhoz tartozott Géczy helység neve után, a Géczy nevet vették fel. Fia Gregoriancz István szította III. Tahy Ferencz főlovászmester ellen a pórlázadást, s daczára ennek Horvátország bánja lett. (Margalits. Horvát Tört. Rep.)

Sztubiczai Erzsébet Mihanovics Péterhez ment férjhez.

I. István politikai szereplését Pilis vármegyében kezdte, hol az ő birtoka volt Tah, Duna-Bogdány, Hidegkút, Leányfalu, Pócsmegyer és a Rosd-szigetén Szent Péter s Balhavár. Résztvett az 1505. évben tartott országgyűlésen, mint pilisvármegyei birtokos.

Midőn V. Jánosnál szóltam Zápolya Jánosnak megválasztásáról, felemlítettem az 1505. évi országgyűlés határozatát, azt hiszem nem lesz érdektelen, ha ezen rákosi országgyűlés határozatát szóról-szóra közlöm.

„Mi (Bakócz) Tamás a római szt. egyház hegyi szt. Mártonról címzett bíbornoka, esztergomi, Frangepán Gergely egyházilag egyesült kalocsai és bácsi érsekek, Turzó Zsigmond erdélyi, (Szakmáry) György kir. kancellár váradi, (Bakócz) Ferencz győri, Csáky Miklós csanádi, Báthory Miklós váczai, (Podmaniczky) István nyitrai, Országgh János választott szerémi püspökök, főpapok és (Bizini) Bertalan vránai perjel, dubiczai gróf (Tahy Bertalan, I-ső Ferencz horvát bánnak fia. T. I.) Perényi Imre Abauj vármegyei örökös főispán, Magyarország nádor ispánja és kunok bírása, bazini gróf Szent Györgyi Péter ország bíró és erdélyi vajda, Szapolyai János Szepes földének örökös grófja herczeg Ujlaky Lőrincz, Somy Józsa temesi ispán az alföld vezérfőhadnagya, Ráskay Balázs királyi főtárnok, gergelylaki Buzlay Mózes főajtónálló, Báthory György főlovász, Palóczy Mihály főpohárnok, podmanini Podmaniczky János főkomornok mesterek, Pálóczy Antal, bazini gróf Szentgyörgyi Ferencz, Kanizsay György nádorfejeváry bán, Beriszló János rácországi deszpót, Telegdy István királyi kincstartó, pelsőczy Bebek János, bélteki Drágffy György, felső lindvai Szécsy Tamás, gúti Országgh Mihály, Héderváry Ferencz, monyorósi Rozgonyi István, Homonnay János, Losonczy Zsigmond, gróf Mercsini György, bajnai Both

Endre és gyarmati Balassa Ferencz dalmát, horvát és tótországi választott bánok, gerzsei Pető János királynői főajtónálló-mester, Tarczay János székelyek ispánja, ákosházi Sárkány Ambrus pozsonyi ispán, Csáky Mihály és losonczi Bánffy János zászlósok; továbbá: Belay Barnabás szőrényi, csulai Mór György nádorfejevári, csulai Kende Miklós sabáezi bánok; kamicsázi Horváth Mark budai várnagy; enyéngi Török Imre, Pakosy Mihály, czobor szentmihályi Czobor Márton, Szobry Mihály; Magyi Pál alnádor, mestegnei Szerecsen Lajos alországbiró, Illyevölgyi János nádori, Verbőczy István országbirói, egyszersmind erdélyi, Mezőgyáni Máté és Marocsay Ferencz királyi személynöki ítélő-mesterek; — azután szerdahelyi Imreffy Mihály, Bancsai Endre deák csongrádi főispán, Korlátkövy Osvát tatai és komáromi várnagy, albisi Zólyomi Miklós, kevéndi Székely Miklós, Kisvárdai László, beregszói Hagymásy Miklós és Pakosy Albert; nemkülönben: gíbarti Keserő István és Szentpétery László Valkó; szekesői Herczeg Ferencz, kisasszonyfalvi Istvánffy István, teremhegyi Bika János, krassófi Orbonás György, őri Dacsó Lenárt Baranya; Korotnay István, gordvai Fancsy János, tóti Lengyel László, inakodi Kálmán János Somogy; györgyi Bodó Ferencz, Dombay Pál és Miklós,

mesztegnyei Szerecsen György, Morgay Miklós Tolna; Ártándy Tamás, Torday Miklós, Toldy Mihály, Bajoni János, Mocstay Miklós Bihar: Krecsényi György, Csányi Balázs, laki Kaczér Endre Szala; Sitkey György, szarvaskendi Sybrik László Vas; Essegváry Ferencz, Hosszúthóthi György, Hathalmi Lázár, Ajkay János Veszprém; Csáky István, Loránt Mihály Sopron; Némay György, Ligándy Balázs Győr; Illésházy György, Kéméndy Lajos Pozsony; Erdős Gergely Fejér vármegyei; Megyi János Zsoltszéki; fűri Baloghy János, vasdínnyei Vas János Komárom; Rozén Kelemen Trencsén; Kubinyi Máté Árva; Tarnóczky Kristóf Túróc; Tornay Tamás Liptó; Misinszky György Zólyom, márkusfalvi Marjassy István, Ternyei György Szepes; gimesi Forgács György, Tolcsányi Benedek, Salgay Mihály Nyitra; Kálnay László, Baranyáni György Bars, Sághy Balázs, Szántay Osvát, terjényi Radnóti György, nyényei Mocskos György, Csehy László, ósgyáni Bakos János Hont; Süli Etelei Miklós, gyáli Kenderesy Mihály, Horváth Ádám mester, Pest; *Tahy István*, pomázi Czikó Gáspár Pilis; Boztey Ferencz Esztergom; Pásztay János és Domokos, Bellyini Gál Heves; Csetneky János, serkei Lorántffy

Miklós, Rimaszécsy Ferencz, Feledy János Gömör; kazai Gyulaffy Ferencz, Recsky István Borsod; betlenfalvi Thurzó Péter, Fancsali László Abauj; Pányi Kristóf, Csapy György Zemplén; Szinnyi Máté, Sennyei Sebestyén Sáros; ruszkai Dobó Domonkos, Sztrittéy Miklós Ung; kászonyi Jakcsy László, Naményi Balázs, Daróczy Márton Bereg; Ujhelyi György, Bökényi Miklós Ugocsa; Gethes János, Bertvay János Máramaros; Csáholyi Bertalan, Gacsályi György, Szepes János Szatmár; Sármasági Miklós, Bönyey Tamás Közép-Szolnok; Ilovay Jeromos Krasna; Parlaghy Menyhért, petri Dersy Kelemen Szabolcs; gerlai Abrahámffy Sebestyén és Péter, Ladányi László Békés; gyalui Vas László, Bánrévy Fülöp, Veseni János Külső-Szolnok; városkeszi Lépes Bernát, zarándi Horváth Endre, petri Dersy Antal Zaránd; kecskeméti Patócsy Bertalan, Ravaszdy Péter, keszi Ákos Miklós, ivánházy Kontér István Arad; Telegdy László, makófalvi Makó Gergely, Katasy Lukács Csanád; Gyarmathy László Temes; Kirey Bertalan Torontál; Kenderesy Mihály, Zoltay Ferencz Bács; Peres Endre, Doroszlay János Bodrog; Dóczy Gergely, martonosi Pöstyéni Gergely, Sövényházy István Csongrád; Zalnataczky Miklós, Kaczky Zsigmond Pozsega; Petrovics Mihály Orbász vármegyei nemesek és Magyarországnak Ulászló király urunk parancsából, a közelebbi mult Szent Mihály napra, a Rákosmezőre hirdetett ezen közgyűlés, vagyis egybejövetelünkön jelen levő főbbjei és előkelőbbjei mindnyájan.

Emlékezetül adjuk, ezennel jelentvén mindennek kit illet: hogy miután e földön istennek kedvesebb, az emberi természettel egyezőbb nincs és nem lehet semmi, mint a közhazáról s az emberi egész társaságról hasznosan gondoskodni, minden ügyekezettel, törekvést, szorgalmat, iparkodást, a hon és nemzet üdvére és javára fordítani, és miszerint e kettő épen és sértetlen maradjon, a jelent mint a jövődőt szigorú, éber figyelemmel áttekinteni, így a veszélyt, melybe felügyelőinek gondatlansága miatt könnyen rohanhatna, olyképen elhárítani, hogy minden részben nyugalom és barátságba állítva s helyezve lenni láttassék; mind ezek tekintetéből mi kik dicső magyar hazának ama terhes és csaknem végveszélyt hozó pusztulását, inségét, melyben jelenleg fetrengeni bárki is könnyen láthatja, lelkünkben mélyen érezzük, mint hazánkat szerető hű ország lakosok, e pusztulásnak, e végveszedelemnek, idejében elejét kívánván venni, e végett itt-ott több országgyűlést tartottunk, számtalan munkát, fáradságot, költséget szenvedtünk; és bár az újabb időkben, sok gond, sok törekvés után, némi javítások, némi igazítások történtek is, országunk iszonyú szétrongyollata, elgyöngüllete, rút pusztulata, minden ízeiben elégtelenülte főokát abban találtuk, hogy azt többszörte idegen és külföldi urak és királyok kormányozták, kiknek kora, ha multakat felhordani szabad avagy szükséges volna, igen kimutatná: miként ez ország soha több kárt, soha több pusztulást, nagyobb veszélyt nem szenvedett, mint midőn nem saját, hanem idegen nyelvű urak birták és kormányozták. Ezen idegenek ugyanis, magán dolgaik után látván, a helyett, hogy e scythia nemzetnek, mely valamint vére hő omlássai s tagjai rémítő feláldozásával szerzette országát, úgy fegyverrel szokta azt most is oltalmazni, erkölceit s szokásait magokévá tették volna, inkább dologtalanság és nyugalomnak, hogysem fegyverforgatásnak feküdtek. Innen lőn, hogy az országtól, Ráma, Szerb, Halics, Lodomér, Bolgár és Dalmát országok, számtalan várakkal együtt elidegenítettek, el annyira, miszerint félnünk kell: hogy a határ szélek már megszakadozván, az ellenség egyenesen a hon belsejére irányozza megrohanását; mik pedig, úgy hiszszük, mind nem voltak történendők, ha a magyar, édes szülő földéhez vonzódva, nem a külhonban keresett, hanem saját nemzetéből választott volna alkalmas királyt magának. Mert hogy rövidség okáért elhalgassuk néhai fenséges II-ik Endrének, a IV-dik Béla atyjának s Lajos, Mátyás és más boldogult magyar királyainknak tetteit, fényes viselt dolgaikat, melyek által e scythia nemzet nemcsak nagygyá s tündöklővé tették névben, dicsőségben, de hírét az egész föld kerekiségén messze és szerte terjesztvén, a csillagokiglan emelték, azok közül, kik a magyar nemzet törzsökéből méltattak a királyi polczra, egy sem kárt, sőt mind egyik hasznot és növekvést szerzett a

hazának; holott ellenben azok, kik idegen nemzetből hozattak be, nemcsak veszedelmére voltak az országnak, de gyakran legkegyetlenebb ellenségként könyörületlenül rágódtak élet-eirein, s mondhatlan gyalázattal illették a nemzetet. Ennyi és ily nagy gonoszoknak, mindnyájunk ily roppant kárának tehát, egyszer már valahára eleibe kívánván allanunk, nehogy azon esetre, ha mostani kegyelmes urunknak, Ulászló magyar, cseh, stb. országi király úrnak, ki nem csak kegyelem és adékonyság teljesen kormányzott és megtartott bennünket, de több szabadalmainkat is meújította, férfi magnélküli elhunytá történnék, még nagyobb veszély közé süllyedjünk országostul, az idegen fejedelmek közül valaki erőszakosan eltulajdonítsa, s magunkat örök szolgasagra juttasson, — nagyrészt és főként azon okból is vezéreltetvénk: hogy nincs nemzet a föld kerekiségén, melly nem önvéréből önnemzetségéből válassza urát, királyát, következésképp a mi országunk, melly mint vár foka és vérté a keresztyénségnek, ezt ön és önnei nagy vérhullásával védte minden korban, másoknál alább valónak s némileg boldogtalanabbnak ne láttassék, — egy szívvel egy lélekkel mindnyáján, legkisebbtől a legnagyobbig, elhatároztuk, sőt határozzuk, rendeljük, végezzük: miszerint ezután, mátol fogva jövődő örök időig, valahányszor s valamikor ez ország fejedelmétől, királyától megfosztatik, és nem marad semmi férfi ivadék, kinek az ország joga és szokása erejénél fogva örökölnie kellene, soha semmi idegen s bármi nyelvű nemzetségből királyunkul senkit nem választunk, hanem urunkká, királyunkká csupán és egyedül e kormányzási hivatalra alkalmas és képes magyart, s csupán a Rákosmezején és nem másutt teszünk, s választani, tenni, elfogadni tartozunk. Mivel pedig vannak némelly szomszéd fejedelmek, kik ezen országot kézre keríteni naponta vágyódnak, kik tehát az imént említett fenséges Urunk királyunk holtá után, ha mitől isten óvjon, férfi magnélkül mulna ki, sőt még életében is, országunkat vagy annak részeit fegyverrel megtámadni, megrohanni, s mindnyájunkal együtt netalán erővel és fegyverrel megtámadni törekszenek, nehogy ezen esetre az ország, annak részei, főképp pedig a véghelyeken lakó atyánk fiai s barátaink, azon az országot a mi egyértelmű választásunk és jelen határozatunk ellenére vagy bármi másképp elfoglalni s eltulajdonítani akarók által elnyomassanak, kezünk adása mellett megigértük és esküdtünk, sőt ígérjük és esküszünk, magunk és ivadékaink maradékaink nevében és személyében mindnyáján, mi főpapok lelkiismeretünk tisztaságára, mi zászlósok, főbbek és nemesek pedig kerestyén hitünk, becsületünk és emberségünkre, hogy ezen esetben senki közülünk a másikat el nem hagyja, hanem egyik a másiknak, az érzésben történt megszábáshoz képest, országos rendelvényünk értelmében tartatni kellő hadaival, ha kívántatik a lehető legnagyobb erővel is, sőt a szükség úgy hozván magával, az egész ország, következőképp mi mindnyáján fejenként felkelni, azon ellenségnek ellent állani, s hazánkért holtunkig harcolni tartozunk, és addig semmi szín alatt meg nem szününk: míg és meddig magunkat azon ellenségtől szabadságba nem helyezhetjük, az országot annak megtámadásától, háborgatásától, isten segedelmével meg nem mentjük, s előbbi nyugalomába vissza nem állítjuk. Ha kik pedig közülünk az itt előadottakkal ellenkezőt tenni merészelnének, azok az ország örökös hűtleneinek tekintessenek, kiknek se az ujan teendő királyi felség, se maga az egész ország is, megne kegyelmezhesen, hanem örök szolga és parasztság járma alá vettetvén, bűnük büntetését nyögjék végtelen; jelen levelünk erejénél és tanúságánál fogva, mellyet mi főpapok és zászlósok igaz czímeres pecséteink reá függesztésével, mi főbbek és nemesek pedig, az elül említett Perényi Imre nádor és főispán, s gróf Péter országbíró és erdélyi vajda pecséteivel erősítettük meg. Kelt a fent nevezett Rákos mezején, azon közgyűlésünk 15-dik napján, az úr 1505-dik esztendejében. (Jászay: A magyar nemzet napjai a mohácsi vész után: a cs. és kir. titkos levéltárból, hol mai napig is több, mintegy 7 vagy 8 eredeti példány van fenn.)

Minthogy több történetíró, a Tahy-név elhagyásával csak Gorbolnoki — Korbolnoki — István, sőt csak Gorbolnoki néven nevezi, s több családtörténeti író, a jelenleg élő s a tahvári, gradischai és tarkeői előnév használatára jogosított

Tahy-nemzetség tagjait, nem a szomszédvári, sztubiczai, gradischai és gorbolnoki de botoságbeli Tahyaktól eredetteknek mondja, habár ez az ág is a Rosd-genusból származik s ama ágbeli Tahy-akkal egy családot képez, mégis, az ági leszármazás igazolására, már itt ismertetem meg kedves olvasommal, Tahy Imrének 1770. és 1776-ban, Kerchelich Ádám zágrábi apáthoz és történetíróhoz intézett két levelét.

Ezen két levél, teljesen tájékoztat bennünket arról, hogy Gorbolnoki István, a szlavóniai ágbeli Tahy-család tagja és hogy a tarkeői ágbeli Tahyak, ezen gorbolnoki Tahy I. István utódai. Sajnos, hogy Tahy Imrének leveleiben említett okmányok csak részben vannak meg a gombai családi levéltárban s azok is nagyobb részt csak hiteles másolatok. Az elveszett iratok között kellett lenni Kerchelich leveleinek is, a miket Tahy Imréhez intézett, ez esetben a sztubiczai ágról és a nőági leszármazottakról is többet tudnánk, s így nem kellene váratkozni addig, míg a Tahy-családnak, a gróf Draskovichok levéltárában levő okmányai, nyilvánosságra jutnak.

Első levelében Kerchelich azt írja, hogy Jajcza Boszniával együtt került a török hatalmába, mint azt a „Zágrábi püspökség történetében“ nem minden fájdalom nélkül olvasta. Itt a fájdalom nyilatkozat arra vonatkozik, hogy Jajczát, gorbolnoki Tahy I. István ősrünk, volt kénytelen feladni a töröknek.

I-s ő l e v é l.

Főtisztelendő Apát Úr!

Nagyon Tisztelt Uram!

Nagyon sajnálom, hogy levelemnek kétes sikeréről írtam, a mely két nappal ezután, nemes nemzetes Jelacsich ifju úr által hozzám küldetett s a melyhez még nehány bizonyítékot hozzáadva, azt hiszem, hogy még jobban tetszeni fog.

Ezekhez még hozzá teszem azt is, hogy ha az a bizonyos hiányosság megszüntethető, vagy ha az a bizonyos hely megerősíthető, akkor nagyon fogok örövendeni, vagy pedig arra fogok törekedni, hogy azt kedvező körülmények között eltüntessem, csak az úr Isten, a ki engem gyakori betegségekkel megkísérteni szokott, főtisztelendő Uraságodat az élők között föntartani engedje.

Úgy látom, hogy az összefüggés javítandó vagyis a Corpus Juris összefüggésében (adnexus) levő nádorok száma kibővítendő; vagy pedig azt kellene kimutatni milyen nemzetségből származott, a magyar asszonyok szeméremének ama híres megboszulója Bánk-Bán, Jeruzsálemi Endre király idejében, a kit Magyarország „Pro-Rex-ének neveztek. Ennek megvilágosítására fog szolgálni az az oklevél (instrumentum), a mely az én családom elődeinek aktái közül való. Van azonkívül még egy másik is (t. i. oklevél) az 1262-iki évből, a melyből a nem megvetendő véletlen a vizsgálódásra fényt fog vetni. Ezekhez szívesen hozzácsatoltam volna a Héderváry-aktákból való bizonyítékot, a melyből kitűnik, hogy az 1527-iki évben Héderváry Ferencz viselte a jajczai bánságot. De vajjon a tényállás megfelel-e a címnek, abban kételkedem, mivel 1527-ben Jajcza Boszniával együtt a törökök hatalmába került, a mint azt a „Zágrábi püspökség történeté“-ben *nem minden fájdalom nélkül olvastam.*

Más ujdonasgot, amit innét tudatni érdemesnek tartok, nem tudok, mint azt, hogy a királyasszony (mater) a 13 szepesi várost, úgyszintén Lubló várát körülbelül 90 pagus területével és három várost, melyek már régi idő óta Lengyelországhoz tartoztak, ismét visszafoglalta és azonkívül a magyar határok kijelölésére néhány katonai csapat által sasokat (kétfejű sasokkal ellátott határjelzőket) helyzetetett el minden fegyveres összeütközés nélkül.

A holnapi napon Sárosmegyében nem messze Eperjestől Nyirjés jóságra megyek lakni s egyúttal kérem, hogy ha engem levéllel akar megtisztelni, azt Bécsen és Pozsonyon át Eperjesre intézze. Azt a művet, a melyet Főtisztelendő Uraságod nekem akart ajándékozni, azt mostanáig nem tudtam átolvasni, mégis itt-ott megnéztem. Vajha adná az úr Isten, hogy a szerző dicséretet és hallhatatlan nevet érdemeljen ki magának, s hogy a „Praeliminaria“-t is olyan tetszéssel

fogadjuk, a minővel mi csak fogadhatjuk. Méltóságos gróf Károlyi, nemkülönben báró Orczy György nagy tetszésüket nekem jelezni kegyeskedtek.

Ennélfogva az unalom elkerülése végett a mely az ilyen munkákat kísérni szokta, vigasztalásul jelzem kedves barátomnak, hogy engem kedves kegyeibe fogadja. Örök tisztelettel maradok

Főtisztelendő Uraságodnak

Pesten, 1770 szept. 27-én.

Lekötelezett szolgálója

Emericus Tahí.

(Országos levéltár Diplomatikai osztály. Missilis levelek Fasc. T.)

Czím: Reverendissimo Domino Balthazari Adamo Kerchelich Albasi St. Petri et Pauli Apostolorum de Káy, Cathedralis Ecclesiae Zagrabienensis Canonico ac. S. C. & R. A. Mattis Inclytae Tabulae Judiciariae Regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae Assessori Etc. Etc.

Dominus Singulariter Colendissimo

Zagrabie.

II-ik levél.

Második levelében az elvesztett birtokokról ír és jelzi, hogy az ősi birtokok visszaszerzése céljából pert fog indítani, és különösen kiemeli a pilisvármegyei Tah birtokot.

Főtisztelendő Apát Úr!

Igen Tisztelt Uram!

Úgy gondoltam, hogy Főtisztelendőségednek csak a minap nem valami kedvezően ajánlott cliensét, a jelen levél felmutatóját, a mellékelt dolgok kíséretében bocsátom el annál is szívesebben, mivel csak azt referálhatom róla, hogy ez a cliens derekasan és dicséretre méltó módon viselte itt magát és bizony remélem, hogy idővel történendő nagyobb előrehaladása kétségtelen.

Továbbá van szerencsém az itt mellékelt genealogiai levezetést megküldeni, egyszersmind Főtisztelendő Uraságodat külön mellékletben értesíteni arról, hogy én a Tahy-család azon őseivel, a kik Horvátországban és Szlovóniában nemcsak lakóhelylyel, hanem terjedelmes birtokokkal rendelkeztek, kétségtelen rokonságban vagyok; egyúttal teljes bizalommal és a legnagyobb alázattal bátorkodom kérni Főtisztelendő Uraságodat, kegyeskedjék, mindazokat az embereket, a kik a nőiágon a Tahy-családból származtak mindenütt felkeresni és azon iratokról, melyek ezen család régebbi dolgairol adatokat foglalnak magukban, tudakozódni, nevében biztosítván őket arról, hogy a női ágat is megillető jogok visszaszerzésében velök egyetértően akarok eljárni, de azon birtokokat illetőleg, a melyekkel ők most rendelkeznek, éppen nem akarok igazságtalanul terhőkre lenni.

Az én szándékom az, hogy azon iratok segítségével, a melyek a női ágnál kétségtelenül léteznek, itt Magyarországon azon jogokat, melyeket most idegenek bírnak s a melyek első sorban a férfiágot illetik, megszerezsem. Ilyen volna névszerint Tah- vagy Tahy-vára vagy mint némelykor írják Tha-val Thach és miután a vár elpusztult az előbbi possessióból idők múltával predium (puszta) lett s ma is Pilismegyében létezik s a mi családunknak nemesi és eredeti birtoka volt. (Ma Tahitófalu — T. J.); ugyancsak egy másik hasonló nevű s possessióból, prediummá változott s most már más nevet is viselő birtokot, mely Tolnamegyében fekszik (itt a tolnavármegyei Tah puszta érti, mely ma a herczeg Eszterházy-család hitbizományi birtokához tartozik) — s a melyet szintén visszaszereznem kellene. Továbbá azon fogok fáradozni, hogy visszaszerezsem azokat a birtokokat a melyek Sopron és Vas megyékben fekszenek s a melyek a mellékelt (advoluta) protestatióban említetnek, mint olyanok, a melyek mind a két nemet illetik. Végre megnyervén a Horvátországban és Szlovóniában élő rokonok beleegyezését, arra fogok törekedni, hogy megszerezsem a Deseöffy Tahy-féle javakat, a melyek kétségen kívül mind a két nemet (t. i. a férfi- és a nőiágot), megilletik. Folytatólagosan intézkedni fogok azon javakat illetőleg, a melyek a férfiágot illetik meg,

a milyenek: Gradische vára és a Gorbonoki javak (Bona Gorbonokiensia) a melyek után második előnevüket is viselték a mi elődeink (Predicatum secundarium gerabant Predecessores nostri) s a melyek Pozsega megyében fekszenek (föltevé, hogy az idők igaztalansága ezt is homálylyal nem fődte be) és a mely birtokok egészen Bosznia határáig terjedtek vagy megkisebbittétvén, vagy pedig kezdettől fogva az említett királyság (t. i. Bosznia) határain túl terjedtek.

Továbbá nagyobb felvilágosítás kedvéért, jelzem, hogy annak a Tahy Istvánnak de eadem Tah, a ki a széljegyzetben egy kis csillaggal van megjelölve (t. i. a levél írója Tahy Imre által a levélhez mellékelt családfán), s a ki fia volt néhai nagyságos Tahy Istvánnak és Deseöffy Dorottyának, volt egy György nevű bátyja, a ki testvére ajánlatára visszahagyván ezt Tarkő várának, mely Sárosmegyében fekszik s más I. Ferdinánd által adományozott javaknak a birtokában, a melyeket mi még most is bírunk, a dunántúli, illetve a horvát és szlavón birtokokra visszatért, magával vivén a család iratait, a mint ez, az én kezeim között lévő iratokból világosan kitűnik. Együttal teljes hűséggel informálva vagyok a felől, hogy az ő férfiága Jelacsics Orsolyától született fiával Gáspárral kihalt; arról is vagyok értesülve, hogy még élnek tőle nőiágon leszármazottak, a kiknél, a mint ez nekem minden kétségen felül állónak látszik, a család iratai maradtak, s azért figyelmebe ajánlom, hogy ezeknél tudakozódják. Tudom azt is, hogy még léteznek más nőiágon leszármazott emberek, a kik Tahy Ferencz főlovászmestertől származnak, s úgy vélekedem, hogy ezeket sem kellene figyelmen kívül hagyni, mert következtetem azt, hogy kezeik között a családra vonatkozó iratok vannak, a kiknek a barátságát, ha engem ilyenmő iratok közlésével megvigasztalni akarnak, én azzal viszonzom, hogy sietnék velők oly iratokat közölni, a melyek őket különösen boldogítanak.

Ezeket kívül alázattal kérem Önt kegyeskedjék valaki által megtekintetni azt a pert (processum) a mely néhai Jankovits úr és nővérei Pongrácz bárónő és gróf Niczky Kristófné közt történt osztozkodásra vonatkozik, s a mely a báni táblánál indított volt meg s a mely 10 vagy 12 évvel ezelőtt felebbezés útján tovább vitetett s (mint értesülők) most befejezése felé áll, kegyeskedjék engem annak mostani állásáról értesíteni. (E pert a család 1857-ben vesztette el. T. J.) A mellékelt protestacio a mellékelt genealogiai levezetésen túl bizonyítja azt, hogy az a Tahy István, a ki Deseöffy Dorottyát bírta feleségül fia volt azon nagyságos *Tahy Istvánnak, a ki Istvánfynál Stephanus Gorbolnoki vagy Gorbonaki, de Gorbonak predicatum után neveztetik.* Ez I. Ferdinándtól az 1535-ik év körül az előbb említett Gradische várára teljes adományt nyert. Erről is lesznek ott felkutatandó iratok.

Mindezeket a legnagyobb bizalommal várva s hű és kölcsönös készséget ígérve, maradok Főtisztelendő Uraságodnak teljes tisztelettel

Pesten, 1776 február 23-án.

Alázatos szolgája

Tahy Imre.

(Országos levéltár: Diplomatikai osztály. Missilis levelek. Fasc T.)

Családfa a levélben foglaltak alapján.

I. Stephanus Tahy

Istvánfynál Gorbolnoki
v. de Gorbonak
Gradische vár ura.

II. István *)

neje Deseöffy Dorottya

György, a horvát birtokok ura.

István (tarkeői)
a sárosmegyei birtokok ura.

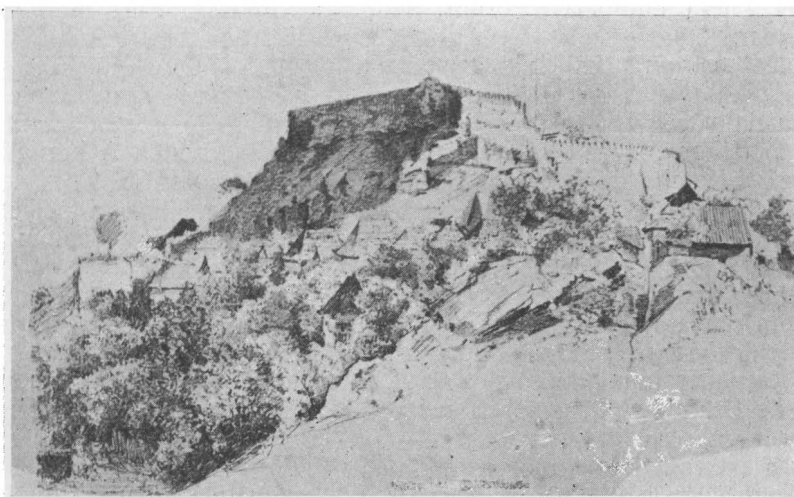
Gáspár
† magtalanul
Horvátországban

Leányok ??

*) (Tahy Imre még II. Istvánnak Ferencz és Margit testvéreiről nem bírt tudomással.)

I. István, nem volt kevésbé vagyonos, mint öccse V. János; mert igaz, hogy János az auraniai perjelség birtokait is bírta haszonélvezetbe, a szlavónországi birtokain kívül, de I. István, Szlavóniában bírta, Gradichát, Gorbolnokot s Szamabort és ezenkívül terjedelmes birtokai voltak az anyaországban, Pilis, Esztergom és Nógrád vármegyékben s az övé volt Sirok vára.

István és testvérei II. Lajos királynak és nejének Mária királynénak kedves emberei voltak. Hagyományképpen fenmaradt azon téves vélemény, hogy Istvánnak, István nevű fia, mint II. Lajos udvarához tartozott ifjú, Mária királyné udvarlója volt, s ezt egy regényírónk, egy regényében fel is említi, és állítólag a hatvani országgyűlésen Frangepán Kristóf és Szalkay érsek között, az ismert czivódás titkos oka az lett volna, hogy Frangepán Kristóf akart Tahy János helyett horvát bán lenni, s ennek elmozdítását azért követelte, mert Jánosnak unokaöccse, a királyné udvarlója volt. Ez alaptalán ráfogás volt, mert e korban, az ország méltóságainak elnyeréseért, arra vágók, az eszközökben nem válogattak, de mind-

Jajcza vár romja.

ennek daczára Frangepánról ily aljas eljárást fel nem tehet, mert ő rokoni és baráti viszonyban volt a Tahy-akkal s különösen Jánosnak fegyvertársa is volt. Tény azonban az, mint fentebb láttuk, hogy Tahy György ment ki Mária királyné udvarával és ott fiai Mária királynétól a gvickeni uradalmat kapták, ebből azonban nem következtethető az, hogy György a királyné udvarlója lett volna. De tény az is, hogy Szalkay érsek, a Tahy testvéreknek nagy barátja volt és úgy II. Lajos király, mint neje Mária királyné, a hozzájuk hűséges Tahyakat igen kedvelték. Jánosnál láttuk, hogy erővel megtartotta horvát bánnak, Istvánt pedig kinevezte Jajczavár bányának.

Midőn Lajos király, a horvátországi végvárat, a törökök gyakori becsapása miatt, neje tanácsára átadta sógorának Ferdinánd főhercegnek, István jajczai bán volt, s ő nem lett Zápolya híve, de midőn Ferdinánd Horvátországban tért foglalt ő még mindig Jajcza bánja volt s Ferdinánd alatt főkapitány — tábornok — címet viselt. A történet írók őt nem Tahynak, de előneve után Gorbolnoki Istvánnak nevezik. (Dr. Margalits. Horv. Tört. Repertorium stb.)

István mint I. Ferdinándnak jajczai kapitánya nem volt szerencsés hadvezér, ő a vár védelmét szerencsétlen időben és körülmények között vette át; ez idő alatt volt a mohácsi csata, a mohácsi vész után, a nemzet kétfelé szakadt, egyik rész I. Ferdinánd és a másik rész Zápolya János mellett volt, az ország belsejében

folytak a viszályok és harczok, a főurak is, hol egyik, hol a másik királyhoz állottak és Jajcza. a melynek oly jelentősége volt, hogy a török ellen az ország végvárának, kapujának tartották, Ferdinánd és annak fővezére Katzianer által teljesen el lett hanyagolva, Istvánnak várőrsége alig tett ki száz embert, eleség, lőszer nem volt kellő mennyiségben, most sem János bátyja, sem Keglevich, sem Batthányi nem ment segítségére, sőt Katzianer, ki a végvidéket lett volna hivatva a török ellen oltalmazni, Kassa vidékén táborozott, midőn Jajczát a török 1528-ban (némelyek szerint 1527-ben) ostromolni kezdte.

István nem tehetett úgy, mint néhány évvel előbb Keglevich Péter, jajczai bán, midőn a török 300 lovassal csel által el akarta Jajczát foglalni és Keglevich 100 lovast kiküldött lesbe, hogy az ostromlókat hátul támadja meg és a szép asszonyokat és leányokat a vár előtt tánczoltatta, a mint ezt a közeledő törökök látták, leugrottak a lóról, odarohantak a nőkhöz, kik futva menekültek a várba, ekkor Keglevich emberei bekerítették őket s mind lekaszabolták a törököket (Horv.: Tört. Repert. 329. l.).

A török, Jajcza elfoglalására most nem 300 lovassal jött, mint Keglevich idejében, de nagy sereggel, — el akarván foglalni Horvátországot. — Tahy István tíz napi heves ostrom után kénytelen volt a várat földadni. Tény, hogy ez az országra nézve nagy csapás volt, mert ezzel elesett egész Bosznia és felső Horvátország a dalmáciai partokig egész szélességében. Tahy Istvánt azonban menteni lehet, ő teljesen el volt hagyatva a király és a nemzettől. A horvát történetírók, s köztük Kerchelich is, azt állítják, hogy Gorbonoki Tahy István a vár feladásáért jószágaitól megfosztatott s száműzetett. Jószágaitól — a melyek Bosznia szélében voltak — igaz, hogy megfosztatott, de nem a király, hanem a török által, Jajczával azok is török kézre kerülvén.

Tudjuk azt, hogy midőn a Horvát- és Szlavónországokban Ferdinánd terjeszkedett, Szomszédvárárt Ferdinánd Katzianernek adta a Tahy-ak több birtokával. Itt nem tartózkodom kinyilatkoztatni azon véleményemet, hogy a Zrinyi testvérekben Katzianer iránti gyűlöletét az is szította, hogy Katzianer nemcsak Szomszédvárárt, de Sztubiczát s Szamobort is megkapta, a mely birtokokhoz Zrinyi János, mint Tahy Anna férje is igényt tartott.

Midőn a szlavoniai urak meggyőződtek arról, hogy Zápolya János sem Horvátországot, sem Szlavóniát a török becsapások ellen megvédeni nem bírja, azok is I. Ferdinandhoz csatlakoztak, kik eddig Zápolya pártján voltak.

Ezek közé tartoztak János és István is.

Ferdinánd 1535. évben a két testvérnek és különösen Istvánnak megbocsájtott (Elenchus: Litterarum pro Familia Tahy ex Archivo Cancellariae Aulicae Hungariae seu Libris Regiis expetendarum. Gombai levéltár.).

Ferdinánd mindkét Tahyt örömmel fogadta pártjához, őket birtokok adományozásával jutalmazta, a mire különben is nagy szükségük is volt, mert birtokaik legnagyobb része már török kézben volt. Báró Tahy Józsefnek, I. Ferencz József dicsően uralkodó királyunk által, még mint osztrák császár által, 1857. évben kiállított bárói diplomájában István hadvezérnek és főlovászmesternek ezen szavakkal említetik: „a család minden tagja, köztük különösen Tahy István, ki mint Bán és főlovászmester, majd mint tábornok kitűnő szolgálatoakat tett“. Habár ennek nyomát más okmányban nem találtam, kétségtelenül igaznak kell lenni. Így tehát Istvánnak Jajcza elvesztése I. Ferdinánd által nem lőn bűnül felróva, s mint okos király az akkori körülményeket és viszonyokat figyelembe vette.

Azonkívül, hogy I. Istvánt főlovászmesternek tette, a töröktől visszaszerzett Gradischa-Gradiska-Tahy-ak ősi várát és ahoz tartozó urdalmat is visszaadta.

Az erre vonatkozó okmány így szól:

„Az Úr 1535-ik évében Bécsben az Úr napja előtti harmadik napon, a király saját kezű aláírásával levél adatott ki, a melynek alapján ő Felsége birtokjogáról, melyet a Pozsega vármegyében fekvő Gradische várára és a hozzá tartozó városokra, falvakra és birtokokra bírt, arról Tahy István javára lemond és az említett várat összes hozzátartozandóságaival az említett Tahy Istvánnak és utódainak

adományozza" (Gombai levéltár. Fejér Gy.: Croatiae ac Slavoniae cum regno Hungariae nexus et relationes 63. l.).

O-Gradiska 1525-ik évben Vadum Gradysche néven volt ismeretes. Nagy kár, hogy az uradalomhoz tartozott városok és falvak nevei ismeretlenek, de Petrovina (Petrinya) és Gorbolnok is az uradalom tartozéka volt.

Mint hogy ezen uradalomra Ferdinand király új adománylevelet állított ki, István leszármazottjai jogosítvák a gradischai előnevet is használni.

Gradischa nemsokáig maradt a Tahy-ak birtokában, mert azt 1537-ben a török ismét elfoglalta és 1688-ig a török kezén volt. Erdődy II. Péter, I. István veje, Horvátország bánja, 1553. évben megkísérelte annak visszavételét, de az neki nem sikerült, s csak a várat hamvasztotta el, mit a török újra fölépített.

Ezen okmányból is meggyőződhetünk, hogy az Unna vidékén, hol az uradalom városai és falvai feküdtek, a Tahyak voltak az ősi birtokosok s azok Toch nevét tévesen olvassák a család történetírók Tóth-nak. Fejér György is most jól idézi a tulajdonos nevét, mert azt már e korbeli írásmód szerint Tahy-nak és nem Toch-nak írták.

Hogy I. István mikor halt meg, biztosan megállapítani nem tudom, de valószínű, hogy 1537-ben halt meg a csatatéren, midőn Gradischát a török visszafoglalta.

I. Istvánnak három gyermeke maradt, II. Ferencz, II. István és I. Margit.

II. Ferencz.

Szamabor és Petrovina ura, Pozsega vármegye főispánja.

Neje Herencsényi Dorottya, a herencsényi Tahy—Toch-ág utolsó sarja, Zoby Mihály özvegye.

Ferencznek politikai szerepléséről bizonyosat keveset tudunk, mert a történetírók, az egy korban élt két Tahy Ferenczet együtt említik és a mi II. Ferencz neve alatt történt, azt mind III. Ferencz főlovászmester terhére és javára írják.

Nagy Iván családtörténeti alapvető művében ezen Ferenczet a családtagok között föl sem említi és azt írja, hogy a főlovászmester Ferencz volt Pozsega vármegye főispánja 1535-ben. Nagy Iván maga is csodálkozik azon, hogy a főlovászmester oly ifjú korában lett főispán, de ő azt nem is sejté, hogy ez a Ferencz nem V. Jánosnak, de I. Istvánnak volt a fia.

I. Ferdinánd kegyeibe fogadván I. Istvánt, neki nemcsak visszaadta a gradischai uradalmat, de Ferencz fiát Pozsega vármegye főispánjának is kinevezte rokonával, Bánffy Balthasárral. A kinevezésről Fejér György — hol Ferencz comesnek nek neveztetik — így ír:

„Az Úr 1535-ik évében Bécsben, az Úr napja előtti harmadik napon, a király által saját kezüleg aláírt okmány adatott ki, a melynek alapján ő Felsége teljesen megbízván Balthasarius Bánffy de Thallócz az ő udvarnoka és Tahy Ferencz hűségében, nekik az éppen üresedésben levő pozsegavármegyei főispáni méltóságot, a szokásos hatalmi körrel adományozza (Fejér Gy. Croatiae ac Slavoniae cum regno Hungariae nexus et relationes. 63. l.).

Ferencz habár ő Pozsega vármegye főispánja volt, többet tartózkodott Nógrád és Pest vármegyékben s István testvére korán elhalván, annak gyermekei jogait is védelmezte s a zavaros időkben, néki is perlekedni kellett rokonaival.

A 1546. évi összeírásból tudjuk, hogy neki Pest vármegyében négy községe volt, mert Péterváradjai Balázs diák, Szecsőn 1546 évben Vass Istvánhoz intézett levelében tudatja, hogy Tahy Ferencznek négy községe kimaradt az összeírásból. (Szalay: Magyar levelestár). Ezen négy község Szecső, Tura, Boldogés, Hévíz volt, a mely községeket, női ági leszármazási jog címén a neuo aquistica alkalmával a gróf később, herczeg Eszterházyak foglalták el.

Mint tudjuk szomszédvári Tahy Dórának, 1442-ben Cernin Henning János volt, első férje s tőle származott Henning János, ennek unokája András volt, kinek nejétől Choron Katától két fia született ismét András és Imre. Andrásnak két leánya és egy fia volt. Margit leánya Sulyok Istvánhoz, Ilona leánya Perneszi

Imréhez ment férjhez, fia István volt, ki nagybátyja Imre után szintén elhagyta a Henning nevet és az enyingi Tewrewk — Török — nevet vette fel.

Török Imrének neje Tahy Borbála I. György nővére, az ő fiúk a híres Török Bálint, ki a pilisvármegyei Török-Bálint községet alapította, neje Pemflinger N. volt. (Horvát: Tör. Rep. 656.lap.)

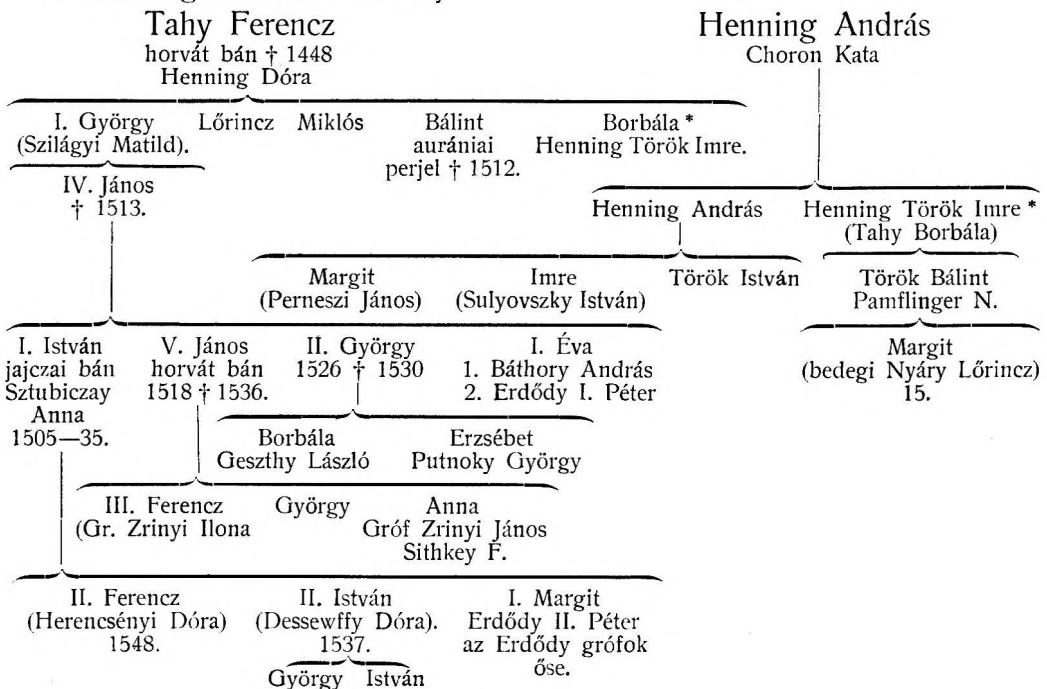
Török Bálint leányát Margitot bedegi Nyáry Lőrincz — a gróf Nyáryak őse — vette nőül, ki felhasználván a zavaros időket, nejének özanyja Henning Jánosné Tahy Dóra utáni örökösödési jog címén elfoglalta a Tahy-aknak Nógrád vármegyében volt ősi birtokait, sági (ma Karancs-Ság) kastélyt, a hozátartozó Saag-Ujfalu (Saag-Wyfalw) Etes (Ethes), Kotroczó (Kotrosó), Litke (Lytke), Thwrynez? és Kis-Dalyó nevű községekkel és Lapewhtew (ma Lapujtó) részbirtokokkal.

Ezen birtokok visszaszerzéseért Tahy Ferencz István fia úgy a maga mint testvére (István) nevében is, Tahy Ferencz János fia, továbbá Geszthy László és Putnoky György Tahy Györgynek vejei, bedegi Nyáry Lőrincz és neje ellen pert indítottak, mely pernek egység lett a vége. Az egységet Ferdinánd király előtt Bécsben 1548 évi aug. 14-én kötötték meg, melynek értelmében, Tahy Ferencz István fia, vagy helyette Tahy Ferencz János fia, vagy helyette a többiek Nyáry Lőrincznek tartoztak a szóbanforgó birkokért négyszáz forintot kifizetni. (Gr. Károlyi család okm. t. III. k. 147. okm. 243. l.). Ezen okmány mindannyi családtag részére kilett állítva és az okmány felzetén mint érdekelt fél fel van említve Tahy Ferencz testvére István is, Istvánnak fia. (Gombai cs. llt.).

A történelmi hűségért fel kell említenem, hogy ezen nógrádvármegyei birtokokat, midőn Tahyak Ferdinánd hívei voltak, Zápolya János elvette tőlük és azokat Verbóczy István tanácsára id. Zoby Mihály kormányzó fiának ifj. Zoby Mihálynak adományozta, ki azokat nejének, Herencsényi Dorottyanak adományozta és erre a királyi jóváhagyást is nyert. (Gr. Károlyi cs. okt. III. k. 92. ok. 162. l.). Herencsény Dorottyanak gyermekei nem lévén, ezen birtokokat a Tahy-családnak visszaadta. (Gombai llt.)

Bedegi Nyári Lőrincznek, a Nyáry-család őseinek neje Török Margit Török Bálint leánya és Tahy Borbálának Török Imrének unokája lévén, támasztott igényt az ősi Tahy birtokokhoz.

A rokonságot e táblázat mutatja.

Valószínűleg ezen Ferencz s nem unokatestvére III. Ferencz kapta Stiriában a Stettenbergi uradalmat és vele a bárói címet, mely cím egyébként nem emelte rangját, mert úgy ő mint a család többi tagjai fs az ország főurai közt foglalak helyet s címük „Nagyságos” — volt.

A gradischai és gorbolnoki ágbeli Tahy-ak bírták ezidőben Heremcsényen kívül, a nagyszécsényi uradalmat is, a melyhez Nagy-Szécsény várán és városán kívül tartoztak: Farkasfalva, Ujváros, Endrefalva, Felfalu, Dolyán, Gécz, Rimócz, Varsány, a két Csítár, Keresztúr, Sipek, Dráh, Varbók és Strázs községek. Ezen uradalom dr. Csánki (Tört. földr. I. 118 l.) szerint 1411-ben a Zécsényi-családé volt; a család férfiága. 1460-ban (Nagy Iván 12. k. 345. lap) kihalván, valószínű, hogy a Tahyak azt nőiágbeli rokonság révén kapták.

II. Ferencznek Klára és Zsuzsánna leánya maradt.

I. Klára.

Klára Grubár Kristófhoz ment férjhez. Grubár Kristóf 1560. évben 8500 forintért zálogba adja Szamabor várat, neje hozományát s Nógrád vármegyében telepednek meg. (Tahy-családra vonatkozó s a zágrábi káptalannál őrzött iratok Elenchusa; eredeti példánya a gombai cs. levélt. Prot. No. 1. pag. 156. l.)

Fiúk Grubár András már a hevesvármegyei Sirok várában, anyai örökségében lakik s midőn Egervár kapitánya lett, nevét Egry-re változtatta. (Lásd a tarkeői ág nál Tahy Istvánnénál).

I. Zsuzsánna.

Férje Hasághy Ferencz. Férje halála után 1549. évben perbe idézi sógorait Hasághy Imrét és Balázst, mert ezek őt s férjét az osztályban megrövidítették és a zalavármegyei Héthida castellumból kizárták. (Tahy-családra vonatkozó s a zalavári Szt. Adoriánról nevezet konvent levéltárában őrzött oklevelek kivonata. A latinszövegű eredetije a gombai levéltárban. Fasc. 4. No. 227.)

I. Margit

Erdődy II. Péter neje.

Gorbolnoki Tahy I. Istvánnak a jajczai bánnak és a későbbi főlovászmesternek Sztabiczai — Tahy — Annától született leánya s II. Ferencznek és II. Istvánnak nővére.

Margitnak és férjének Erdődy II. Péternek szintén kijutott osztályrészül a gr. Zrinyi Miklóssal való perlekedés. Ennek bizonyosságul szolgáljon a következő okmánykivonat:

„Zrinyi Miklós és neje Frangepán Katalin ellentmondanak Erdődy Péternek neje Tahy Margit nevére való átiratása által engedett Chászárvara, Okich és Vörösvár nevű birtokok miatt”. (A zágrábi káptalannál őrzött és a Tahy-családra vonatkozó iratok. Prot. Nr. 28. pag. 457. Gombai levéltár.)

Gróf Zrinyi Miklós hiába emelt óvást, mert Tahy Margit Erdődy Péter neje, nádori parancsra 1553. évben beiktattatik Chászárvara és Okics nevű birtokokba, (zágrábi káptalannál és a gombai levélt.) Vörösvár Erdődy Péter birtokában marad. Erdődy Péter mindhárom birtokot előbb zálogba adja nejének s később azokat nejére iratja.

A vonatkozó okmánykivonatok 1554. évről:

1. „Erdődy Péter nejére Tahy Margitra ráiratja Chászárvara, Okich és Vörösvár nevű várait 2000 frt ellenében”. (Ugyanott. Prot. Nr. 8. pag. 678.)

2. „Tahy Margit nevére saját férje Erdődy Péter ráiratja a varasd vármegyei Chászárvara, a zágrábvármegyei Okichvár és a vasvármegyei Vörösvár birtokokat”. (Ugyanott. Prot. Nr. 28. pag. 421.) Ezen második okmány azért lett kiállítva, mert az elsőben a vármegyék nem voltak megnevezve s úgy tévedésre adhatott volna okot.

Ezen okmányok azért nevezeteseek, mert II. Péter, első neje Tahy Margit halála után, a birtokokat nem akarta gyermekeinek kiadni, s ezért első nejétől született gyermekei ellene pert indítottak és a pert megnyerték.

Tahy Margittól született Erdődy Anna, előbb Dersffy Istvánné, ennek halála után Illésházy Istvánné 1564(?) -ben, a következő okmány alapján, a következő birtokokba iktattatik be.

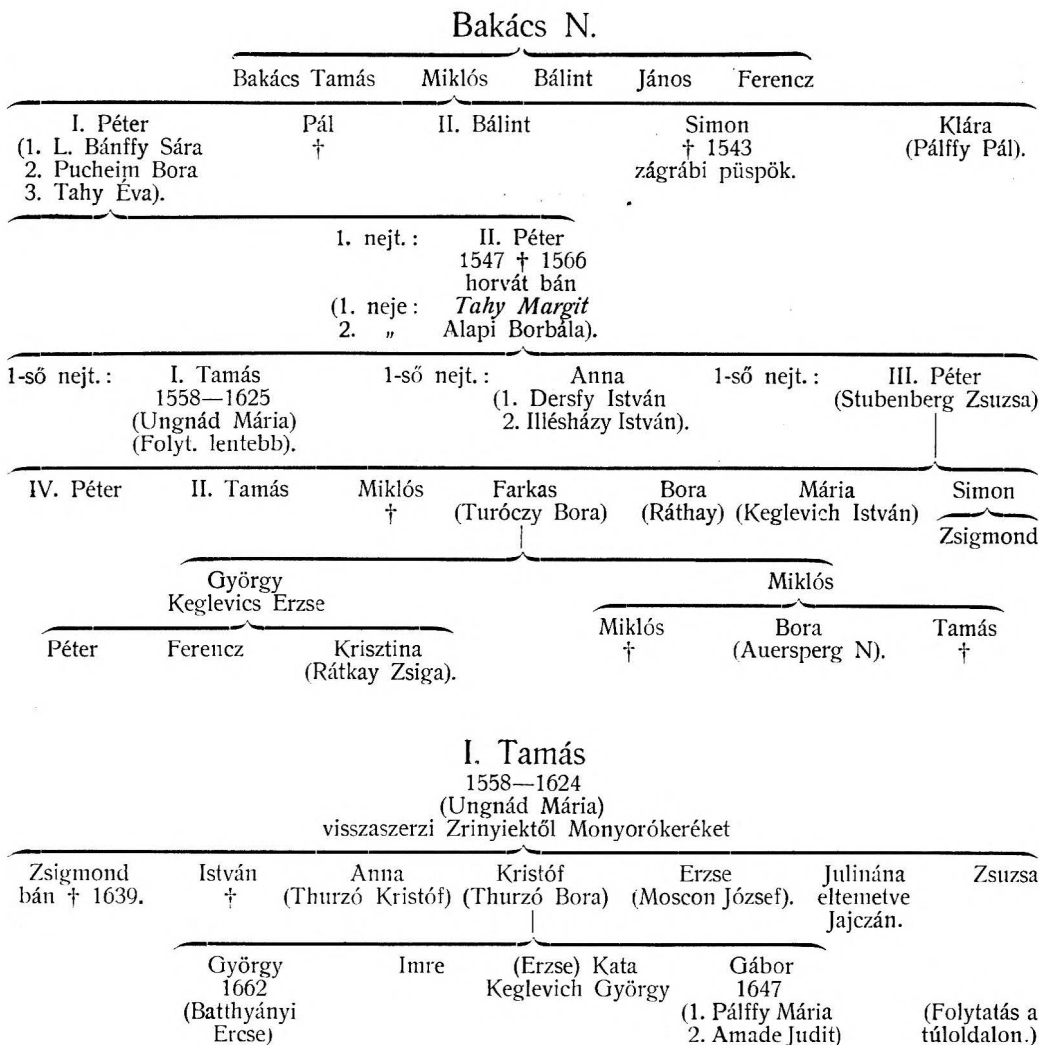
Erdődy Anna, Erdődy Péternek Tahy Margittól született leánya részére beiktató levél állítatik ki, a mely Chászárvara, Okich, Lipovcz, Jasztrebarszka, Selin, Újvár és Hrasztinicza nevű birtokba való beiktatásról szól. (Zágrábi káptalannál, Tahy-családra vonatkozó iratok. Gombai levéltár.)

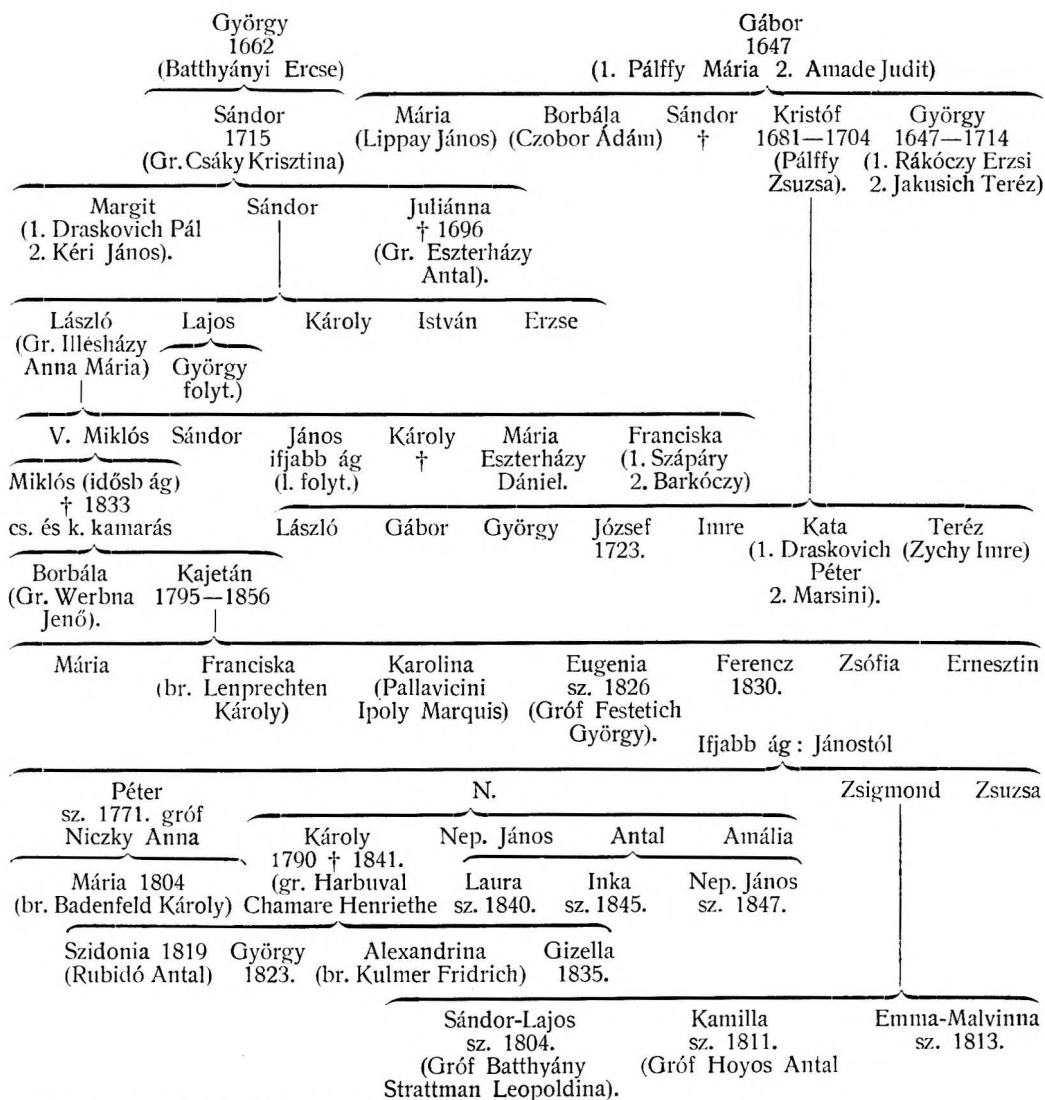
Erdődy Anna Illésházy István nádor neje elhalt 1577-ben, síremléke a pozsonyi koronázási templomban.

Tahy Margit, Erdődy II. Péterné özanyja lett a jelenkorban élő számos főúri családnak; a többek között: Eszterházy, Festetich, Károlyi, Keglevich, Skribenszky, Verbna, Windisch-Grécz stb. grófi illetőleg hercegi családoknak.

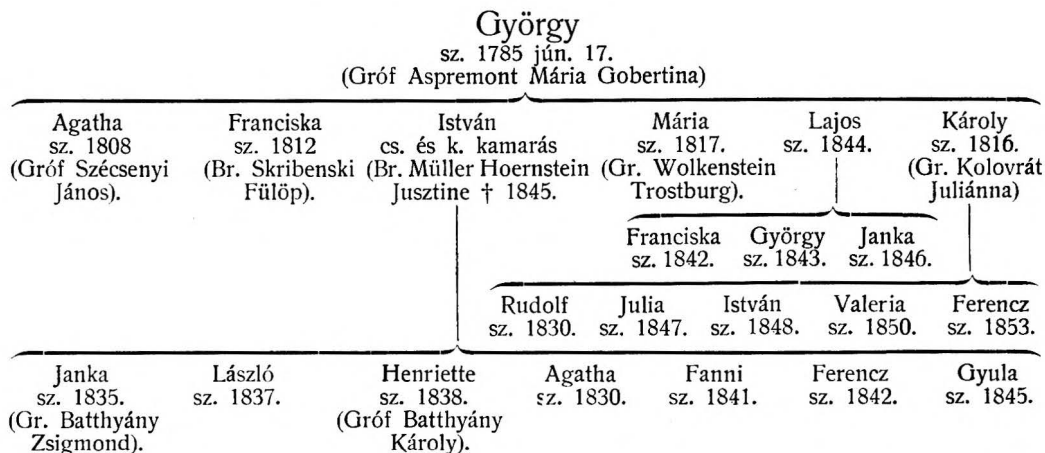
Azt hiszem, nem érdektelen, ha Nagy Iván után, általam egybeállított leszármazási táblázatot közlöm:

Gróf Erdődy család: (Nagy I. III. k. 393. l.)

II. Fővonal. Gróf Erdődy Lajostól származik le :

A gróf Erdődyek 1848-ig Varasd vármegyének örökös főispánjai voltak és ezek között utolsó volt György, ki felét bírta a mogyorókéreki uradalomnak.

Ezen nemzedékrendi táblázatba, csakis Tahy Anna leszármazottjait vettem fel s ebből látjuk, hogy Tahy Margit hány főúri családnak lett ősanyja és ha még számba vesszük, az Erdődyektől származott főúri családokat, mint a Thurzókat stb. úgy elmondhatjuk, hogy alig van az országban oly főrangú család, melynek ősanyja nem ő lenne. Az ő leszármazása révén, jutottak a herczeg és gróf Eszterházyak, a gróf Festetichek, a herczeg és gróf Batthyányak, a gróf Széchenyiek, gróf Draskovichok stb. családok a Neuoaguistica alkalmával, a Tahy-ak ősi birtokához. (Lásd lentebb Tahy Ádámnál és Tahy Imrénél.)

VIII. FEJEZET.

A tarkeői fő és idősb ág.

II. István

Gradischa s Tah várak ura.

Gorbolnoki és gradischai I. Istvánnak Sztubiczai Annától született ifjabb fia s II. Ferencznek öccse.

II. István jóval ifjabb volt Ferencz bátyjánál s ezért tudjuk, hogy őtet a bedegi Nyáry Lőrincz-féle perben, a melyet a nógrádvármegyei sági uradalom visszavétele miatt indítottak, bátyja képviselte.

(Ezen családi képen tévesen van említve, hogy anyja Dessewffy Dorottya és hogy ő kapta Tarkeőt.)

II. István habár névleg birtokosa volt a gradischai s tahvári uradalmaknak, de ő azokból vajmi kevés hasznot húzhatott, mert az ő korában, a török először Gradischát s azután Pilis vármegyét foglalta el és Tahvárt — elpusztította. Ő kénytelen volt Nógrád és később Heves vármegyében levő birtokaira visszavonulni, a törökkel, Nógrádmegyének elfoglalásakor, több csatát vívott s ezen csatározások alkalmával, a történelem által fel nem jegyzett helyen, veszítette el ifjú korában életét.

Nejétől, Dessewffy Dorottytól, két kiskorú fia, György és István maradt, kik anyjukkal együtt, anyjuk testvérbátyjuk Dessewffy János gyámolítására szorultak. Szomorú kor volt ez a Tahy-családra nézve, az ország egyik legvagyonosabb családjának összes birtokai törökökre jutottak s hasonló sors érte Dessewffy Dorottya családját is. Dessewffy János mint királyi ajtónállómester birta csak magát fentartani, László és István testvérei a török elleni csatározások alkalmával szintén a csatamezőn maradtak s minthogy György és Miklós Mohácsnál esett el, Ferencz pedig a paláti mezőn veszté életét, a hat fiútestvér közül öt esett el a török elleni csatában.

II. Lajos király 1525. évben Dessewffy Jánosnak és összes testvéreinek és *ezek utódainak*, az utódokra itt súlyt kell fektetnünk, saját czímerét adja. Erről azonban Tahy III. Istvánnál Dessewffy Dorottya fiánál fogok bővebben írni.

Dessewffy János és testvérei, az új czímerrel pallosjogot is kapnak. (Eble Gábor: D. cs. 46. l.)

Dessewffy János mint a család feje, nagy kitüntetésekben és birtokadományozásokban részesült II. Lajos és I. Ferdinánd királyoktól, maga nőtelen lévén, testvérei árván maradt gyermekeiről is gondoskodott s mindazon birtokokat, a melyeket ő adományban nyert, testvérei gyermekeire is átruházta. Itt bővebben ezekről nem írok, mindezeket részletesen megírja Eble Gábor a Dessewffy-családról írt jeles s szakszerű művében s én is több adományozásról III. Istvánnál fogok megemlékezni, itt csak azt említem meg, hogy Dessewffy János Pozsega vármegye főispánja (1524-ben); kir. kamarás (1526-tól); a magyar kir. kamara tanácsosa. (1549-ben) főndvarmester (1525.) volt. Meghalt Pozsonyban 1568. jul. 23-án és eltemetett Ferencz és Miklós testvérei mellé a Francziskánusok kriptájába.

Tahy II. István halála után, Dessewffy Dorottya férjhez ment Ujfalussy Lorándhoz. — Habár biztos adatom nincs arról, hogy II. István mikor halt meg és neje mikor ment másodszor férjhez, de abból, hogy 1551. évben, Szilvás-Ujfalusi Lázár óvást tett a leleszi konvent előbb az ellen, hogy testvérei zemplémvármegyi Kálsán levő birtokrészeit elidegenítették Bary Gáspár, Kázméry Péter és néhai Tahy István fiai György és István részére (Leleszi konvent. Orsz. llt. 1551. Actor. No. 2.) — azt látjuk, hogy II. István már ekkor nem élt.

Ha Dessewffy Dorottya már 1551-ben másodszor is férjnél volt, úgy ez János bátyjának nem tetszhetett, mert végrendeleteiben, Ujfalussyakról meg nem emlíkezik.

Tahy II. Istvánnak Dessewffy Dorottyától két fia maradt, György és István, kik Ferdinánd királytól többször részesültek adományban, minthogy az okmányok mindkét testvér nevére szólnak, igen nehéz minkét testvérről külön-külön emlékezni meg; — mégis ezt teszem, de az adományokra vonatkozó okmányokat csakis Istvánnál fogom felemlíteni és Györgyről, csak röviden fogok megemlékezni.

IV. György tahvári, tarkeői és sztubiczai. 1558.

Együtt kapott István öccsével Bihar, Szabolcs, Közép-Szolnok és Csanád vármegyékben birtokokat, nagybátyja Dessewffy János végrendeletében ő róla éppen úgy megemlékezik mint öccséről Istvánról. Részes a tarkeői uradalomban, de már 1558. utáni évek valamelyikében az anyaországi birtokokat átengedi István öccsének és ő visszamegy a sztubiczai birtokba s megkapja még a somogyi és a baranyai birtokokat. Midőn Szlavóniában már megtelepedett s Tahy Ferencz főlovászmester fiai is elhaltak, Szomszédváron részbirtokát is visszaszerezte. Egy fia maradt

Gáspár,

ki 1649-ben utódok nélkül halt el halála után, a szlavóniai és a somogyi és baranyai férfiágot illető birtokokat, a Tahy Ferencz főlovászmestertől származott nőiági örökösök háborítatlanul birtokukba vehették. Ezen örökösök közé tartoztak az Erdődyek, a gróf Draskovichok, gróf Jankovich, gróf Orsichok s Jelasichok.

Györgyre s Gáspár nevű fiára vonatkozó következő okmány-kivonatokat ismertetem.

„Zirchich Márton két colonicális sessióját s bányászati jogát, melyet a varasd-vármegyei Beleczi nevű birtokon birt, Tahy Györgynek és Voknerovich Györgynek 108 magyar forintért elzálogosítja 1585-ben.“ (Tahy-családra vonatkozó s a zágrábi káptalan levéltárában őrzött okleveleknek Elenchusa. Prot.: No. 4. pag. 3. Eredetije a gombai lltban.)

„Aikerin Anna Máriának a Szomszédvár határában fekvő javak tárgyában, Tahy Gáspár javára tett vallomását megerősíti (ratificat) Gregoriancz Mártha 1626-ban.“ (Ugyanott. Prot.: No. 23. Pap.: 616.)

„Jellachich Mihály a maga és övéinek nevében ellent mond azon végrendeleti dispositiónak (rendelkezésnek), a melyet néhai Tahy Gáspárnak, Tahy Györgynek Jellachich Annától született fia tett 1649-ben.“ (Ugyanott.)

III. István

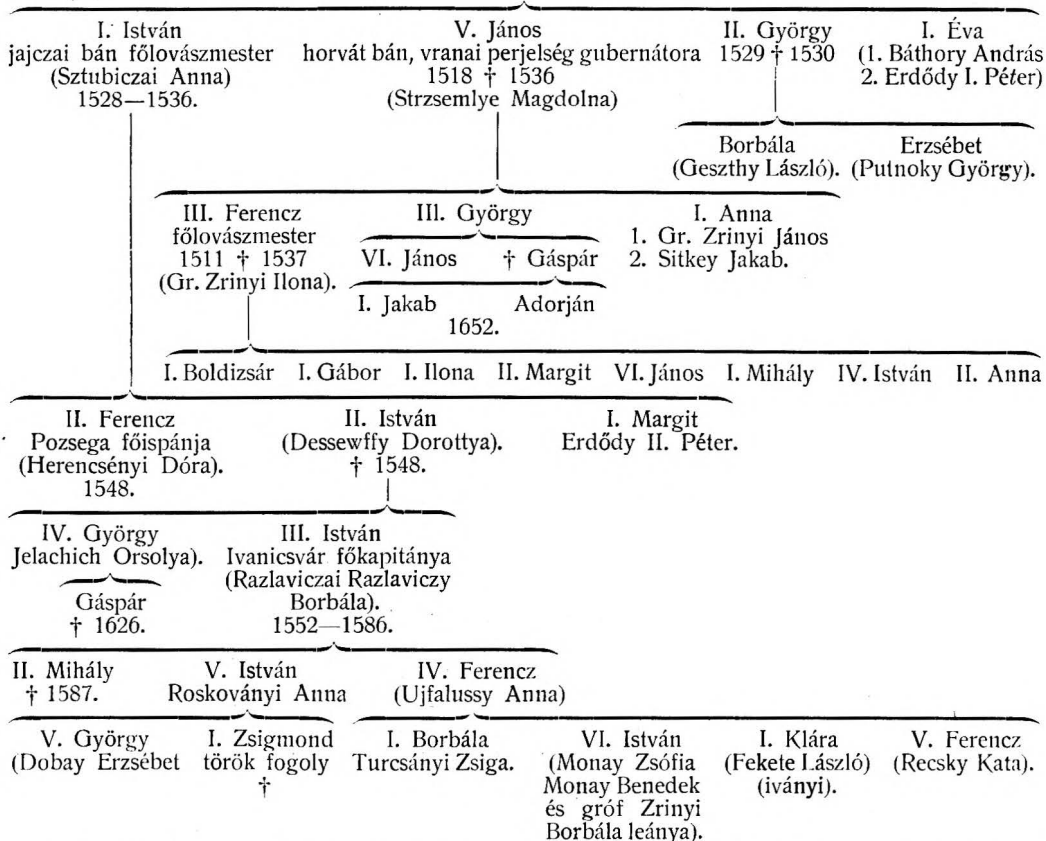
tahvári gradishai és tarkeői
Ivanicsvár főkapitánya.

II. Istvánnak és Dessewffy Dorottyának másodszült fia, IV. György testvére és a most élő tahvári, gradischai, tarkewi és nyirjesi Tahyak őse.

Az ágakat összekötő leszármazás ez:

IV. János de gorbolnok

1515.

Már 1553-ban, mint kiskorú ifjú, György bátyjával és cserneki és tarkewi Dessewffy János anyai nagybátyjával, a török által elfoglalt birtokaikért, I. Ferdinánd királytól részesül királyi adományban.

Az első királyi adományról 1553-ban kelt oklevél rövid kivonata ez:

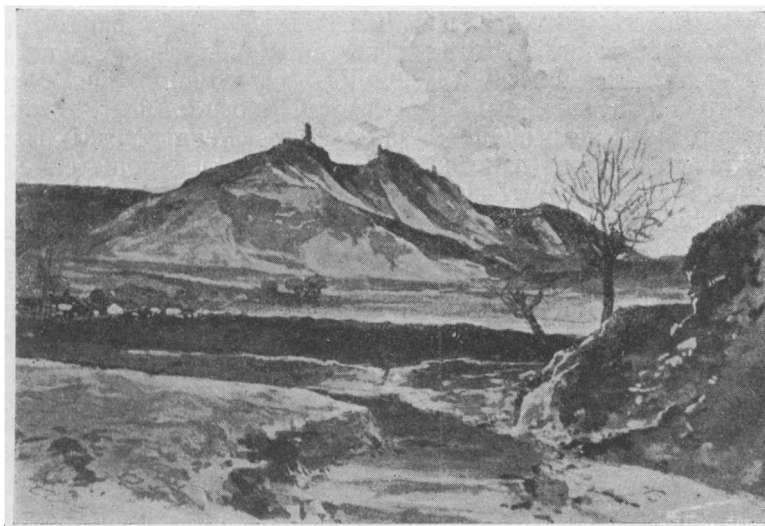
„I. Ferdinánd király, Esztáry János fiának Wolfigangnak magva szakadtával, annak Esztár (most Szunyogh-család birtoka) nevű teljes birtokát kastélylyal, azután Nagy Mária Bóth, Megyer, Szárka, Mindszent, Csúzi, Remete, Kétegyház, Láb, Wimely, Gerket, Palota, Felső-Eskelő, Alsó-Eskelő, Perszthere, Tóthfalu, Szent-András, Vadász, Vámos, Szent-János és Szent-Mihályfalva nevű jószágait s minden

más Bihar, Szabolcs, Közép-Szolnok, Borsod, Torna és Csanád vármegyében fekvő birtokait Dessewffy Jánosnak, Tahy Györgynek és testvéreinek Istvánnak, Dessewffy Dorottya és Tahy István de eadem Tah fiainak adományozza". (A zágrábi káptalannál őrzött s a Tahy-családra vonatkozó okiratok közt s a gombai levélt. Caps. 2. fasc. 10. No. 7. 8.) A biharvármegyei Szent-András jutott Tahy Istvánnak és ezen birtok még a XIX. század első éveiben is, István leszármazottjának, Tahy Antalnak, Ádám fiának birtokában volt, ki azt eladván, annak eladási árán — 40.000 — forintot vette a pestmegyei Uri községet.

1556. július hó 12-én Puchaim Farkas és Dietrich Marczel császári vezérek beveszik Tarkew várát és Ujvárt, a János Zsigmond-párti Tarczayak várát és Tarkewt földig lerombolják. Ugylátszik, hogy ekkor már István is résztvett a János Zsigmond pártja elleni csatákban.

A Berzevicziekkal egy családot képező Tarczayak javai, melyekhez Sáros vármegyében a tarkewi, ujvári és hertneki várak, az azokhoz tartozó javadalmakkal s azokon kívül 25 falu és pusztá, a Szepességben 8 résztint egész, résztint részjóságok s ezen felül a két testvérháza különböző részein szerzett javadalmak tartoztak, elkoboztattak, a tarkewi és ujvárivárak Dessewffy Jánosnak és testvéreinek, ezek között Dessewffy Dorottya fiainak Tahy Györgynek és Istvánnak, a hertneki uradalom a Forgáchoknak és egyes birtokok a Péchy-családnak adományoztattak.

A tarkewi vár, az uradalom díszé, maga már nem lehetett sem a Dessewffyék

Tarkeő vár romja.

sem a Tahyak tulajdona, mert mint fentebb említém, földig leromboltatott, ezen vár pedig gyakran látá falai között Izabella királynét, hol az iránta több mint alattvalói hűséggel viseltetett Tarczay Györgynél szeretett mulatni.

I. Ferdinánd királynak 1558. évben Bécsben kelt és a jászói konventhez intézett nyílt parancsára (Dipl. Com. Sarosiensis. C. Wagner: 29. okm.) Dessewffy János és testvérei az adományozott birtokokba beiktattattak.

Az adományozási oklevél rövid tartalma ez:

„I. Ferdinánd, a tőle János Zsigmondhoz átpártolt Tarczay Györgynek, Tarkew nevű várát Sáros vármegyében és összes ehhez tartozó sáros- és szepesvármegyei birtokait örökjoggal cserneki Dessewffy János udvarmesternek, kir. tanácsosnak, a magyar királyi kamara elnöké ek és általa testvérének Dessewffy Lászlónak, nővérének Margitnak, szintúgy Giletty Györgynek Dessewffy Anna fiának és Tahy Györgynek és Istvánnak Dessewffy Dorottya fiainak adja azon hű szolgálatokért, a melyeket neki az említett Dessewffy János tett.“

Közlöm az adománylevelnek, a Tahy-család birtokában levő eredeti latin szövegét és közlöm a sárosvármegyei levéltárban levő adománylevel hiteles fordítását is, mit Tahy József sárosvármegyei alispán volt szíves nékem megküldeni.

„Ferdinandus Divina favente Clementia electus Romanorum Imperator Semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae, Ramae, Serviae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque, Rex etc. Infans Hispaniarum, Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Marchio Moraviae etc. Fidelibus Nostris Conveni Ecclesiae de Jászó Salutem et Gratiam. — Noveritis, quod cum Regnum Nostrum Hungariae, his Superiorum disturbiorum Annis, ab obitu Serenissimi Principis Domini quondam Ludovici Dei Gratia Regis Hungariae et Bohemiae, Felicis recordationis Praedecessoris et Sororiis Nostri charissimi vivente adhuc quondam Ioanne Rege intestinis Seditionibus, factionibusque et tumultibus vastaretur, et diriperetur: Nos tamquam Pius et benignus Princeps et Rex ejusdem Regni Hungariae ex Suscepti Regni nimis Nostri Officio, Summis Votis et toto animi Nostri desiderio, omnes justas, et christiano Principe dignas vias et rationes quaesivimus, et adhibuimus quo Regnum ipsum Nostrum Hungariae, et Partes ei Subjectas ab hujusmodi intestinis Seditionibus, dissensionibus, et Periculis eliberaremus, ac in pacem et Unionem optatamque tranquillitatem Auspice Deo deduceremus, ultimatim vero hoc felix et Salubre propositum Nostrum post multos, et varios Tractatus cum Regina Izabella, Relicta Vidua, et Filio dicti Ioannis Regis habitos, eo perduxeramus, ut Pax et Concordia diu desiderata inter Nos transigeretur et concluderetur, adeo ut ipsa Regina Izabella, et Filius ejus Sacram dicti Regni Nostri Hungariae Coronam de suis manibus Majestati Nostrae libere reddiderint, et reliquas ejusdem Regni nostri Hungariae, et Partes Regni Nostri Transylvaniae, quas tum adhuc in manibus habebant, Majestati Nostrae Sponte et realiter eesserint, ac resignaverint, seque in Ducatus illos, quos Nos in Slesia juxta praedictae Pacis et Concordiae Conditiones eisdem contuleramus Moraturos receperint, sicque Nos maximis curis et laboribus, non sine ingentibus etiam sumptibus, totum Regnum Nostrum Hungariae cum Transylvania, et Partibus ei Subjectis pacificaveramus ac in Manus et Obedientiam Nostram receperamus; Verum deinde praefata Regina Izabella et Filius ejus violatis pacis, et Concordiae Foederibus subordinatis etiam certis Factionibus, Turcicoque freti patrocínio, in praedictum Regnum Transylvaniae reverti, ac subintrare, et illud in suam Potestatem recipere, et deveniri facere curaverunt, nonnullique ex Magnatibus et Proceribus Regni Nostri Hungariae postposita fide, et fidelitate eorundem, Majestati Nostrae, et Sacrae Coronae Regni Nostri Hungariae debita, sponte eisdem Reginae Izabellae, et Filio ejus adhaerentes, contra Majestatem Nostram insurgere, Armaque summere Nobiles Regnicolas, et etiam miseram Plebem Regni Nostri Hungariae depraedare, et vastare, Ecclesias Dei diripere, Castra Nostra Regia, ac Castella, et Munitiones Fidelium Nostrorum intercipere, et per hoc publicum Statum Nostrum, ac Coronae, et Regni Nostri Hungariae praedicti inturbare, Notamque perpetuae Infidelitatis per hoc in currere, non sunt veriti, inter quos Egregius Georgius Filius olim Nicolai de Tarczay, tum adhuc supervivente hujusmodi Factioni Reginae Izabellae et Filii sui adhaerens, praemissa mala contra Majestatem

Nostram, et Fideles Nostros Regni Hungariae perpetrare, temerario modo ausus est. — Nos igitur suscepti Regiminis Nostri Officio volentes defensionem Fidelium Regnicolarum Nostrorum, ac Conservationi Ditionis Nostrae Hungariae succurrere, ac temeritatem maleficiaque dictorum Rebellium, factiosorum Infidelium scilicet Nostrorum reprimere misso ad eas Partes Equitatus levis, et gravis Armaturae peditus Exercitu: Inter alia Arcem praefati Georgii Tharczay Tharkeõ vocatam, in Comitatu de Saáros exstructam obsidere, ac expugnare fecimus, camque cum omnibus Oppidis, Villis, Possessionibus, Praediis, Portionibusque, et quibuslibet Iuribus Possessionariis, ad eandem Arcem pertinentibus, tam in dicto de Saáros, quam etiam in Abaujvariensi et Scepusiensi Comitatibus habitis Fideli Nostro Magnifico Ioanni Desseoffy de Csernek Magistro Curiae, ac praefecto Camerae Nostrae Hungariae et Consiliario Nostro, et per eum Ladislao Desüffy Fratri, et Margarethae Sorori Suis Carnalibus, nec non Georgio Gyleth y ex Generosa Domina Anna Desüffy, ac Georgio, et Stephano Tahy ex Domina Dorothea Similiter Desüffy Sororibus ejusdem Ioannis Desseoffy Carnalibus progenitis, ipsorumque Haeredibus, et Posteritatibus universis, pro Fidelibus ejusdem Ioannis Dessiiffy Servitiis, vigore aliarum Litterarum Nostrarum Donationum superinde confectarum, per praemissam Notam Infidelitatis dicti Georgii Tharczay, in perpetuum dederamus donaveramus, et contuleramus, Arcemque ipsam Tharkeõ vi, ut praemissum est espugnatam, et in Manibus Nostris Regiis existentem, demoliri, et deinde simul cum praefatis pertinentiis manibus ipsius Ioannis Dessüffy realiter, et cum effectu dari, et assignari faceramus: Postea autem idem Georgius Tharczay suam Rebellionem, et Infidelitatem, contra Majestatem Nostram continuare non cessans, una cum certo Numero Exercitus Equitatus et Peditatus dictae Reginae Izabellae, et Filii sui, ac cum aliis nonnullis Rebellibus, et Infidelibus Nostris, Factioni eorundem adhaerentibus, ad obtinendum Castellum, quod in Oppido Szölös in Comitatu de Ugocsa, pro defensione, et conservatione Ditionis Nostrae Regiae per Nostros erectum fuerat et Nostro Nomine per Milites Nostros tenebatur, apertis Armis progredi non est veritus, ibi idem dum ad capiendum Castellum Insultum facere Globo Pixidis interfectus, Rebellionis et Infidelitatis suae meritas poenas persolvens, ab hac luce absque heredibus decessit, et per hoc Titulaque defectus Seminis ejusdem Georgii Tharczay praedicta Arx Tharkeõ, una cum praetactis universis Bonis, et quibuslibet Iuribus Possessionariis Ipsius Georgii Tharczay ad ipsam Arcem pertinentibus, in praescriptis Comitatibus dicti Regni Nostri Hungariae existentibus habitis, ad Sacram dicti Regni Nostri Hungariae Coronam, consequenterque Collationem Nostram Regiam rite, et legitime iterum devoluta esse perhiberetur, et redacta. Nos igitur attentis, et consideratis praenotatis fidelibus, et multiplicibus Servitiis dicti Ioannis Dessüffy, quae ipse a multis jam Annis in Curia Nostra Regia perseverando Nobis et Sacrae Regni Nostri Hungariae Coronae, integra fide et Constantia praestitit, et exhibuit, quorum respectu ipsum Nos primum quidem ad Officium Baronatus Magistri Curiae Nostrae, ac Consiliariatus, deinde vero ad Praefecturam Camerae Nostrae Hungariae gratiose promovimus, attento etiam, et considerato, quod Egregii olim, Georgius, Franciscus, et dictus Ladislaus Dessüffy de dicta Csernek Fratres ejusdem Ioannis Dessüffy Carnales et Uterini, in fidelibus Servitiis Nostris, et Regni Nostri praefati, diversisque expeditionibus Nostris, tam contra Turcos christiani Nominis Hostes publicos, quam etiam alios Adversarios nostros fideliter, et Strenue dimicantes, Mortem appetiissent; quae quidem fidelia eorum Servitia, licet longe majori Gratia Nostra Regia digna forent: Volentes tamen aliqua Saltem Benevolentiae Nostrae Regiae Renumeratione recognoscere, praeattactam Arcem Tarkeõ demolitam, in praefato Comitatu de Saáros existentem simul cum Oppido Héthárs, ac Possessionibus Tarcza, Kryvan, Lubothina, Csernicz, Jesztreb, Kiova, Tarkeõ, Lutska, Cservenicza, Volya, Dzaczó, Vyszoke Kryvjány, Thorisza, Olje et Klyvnyik vocatis, omnino in Comitatu de Saáros existentibus, ad praedictam Arcem Tharkeõ de Iure, et ab antiquo pertinentibus, praeterae Similiter Possessionibus Nyires in eodem de Saáros, ac Makrancz, Szakal et Cséch in Abauj-

variensi, nec non Portionibus Possessionariis Nagy Lumnicza, et Hunyos vocatis in Scepusiensi Comitatus existentibus habitis, similiter ad dictam Arcem Tharkeő ab olim spectantibus nunc tamen apud alias Manus Pignori habitis: Nec non aliis omnibus Villis Possessionibus, Praediis, Portionibus, et quibilibet Iuribus, et Possessionariis, tam in praedictis, quam aliis ubivis, et in quibuscunque Comitatus Regni Nostri Hungariae existentibus, et habitis, ad praedictam Arcem Tharkeő, de Iure ut praemissum est, et ab antiquo Spectantibus, et pertinere debentibus, ac pariter cum cunctis earundem, et eorundem utilitatibus, et Pertinentiis quibilibet, praemissoque Titulo defectus Seminis ipsius Georgii Tharczay Infidelis Nostri, Totum insuper et omne Ius Nostrum Regium, si quod in saepe nominata Arce demolita Tharkeő, ac Oppidis, Villis, Possessionibus, Praediis, Portionibus, et quibilibet Iuribus Possessionariis, et eandem Arcem ab antiquo spectantibus, et pertinentibus, etiam aliter qualitercunque haberemus, aut Nostram ex quibuscunque Causis, Viis, Modis, et rationibus concernerent Majestatem, praemissis sic, ut praefertur Stantibus et se habentibus, memorato Ioanni Dessüffy, et per eum Ioanni Filio quondam Ladislai Dessüffy, Fratris sui, ac Dominabus Annae, quondam Georgii Gylethffy, Margarethae olim Ladislai Orbaj, et Dorotheae, quondam Stephani Tahy relictis Sororibus Carnalibus; nec non Georgio Gylethffy ex Anna, ac Georgio, et Stephano Tahy ex praedicta Dorothea progemitis: Ipsorumque Heredibus et Posteritatibus Masculini Sexus illis exstantibus, deficientibus vero Foeminei Sexus universis sexiebus aliter Litterarum Nostrarum Donationalium superinde confectarum, in perpetuum denuo dederimus, donaverimus et contuerimus, velimusque eosdem in Dominium eorundem et earundem legitime facere introduci. Et quia praetactae Possessiones, seu Portiones possessionariae dicti quondam Georgii Tharczay videlicet Makrancz, Szakál et Csécs vocatae ac Praedium Gergelyfalva in dicto Comitatu Abaujvariensi existentes, et nunc ut praemissum est, apud manus alias Pignoris titulo habita, ipsos Exponentes ex praemissa Donatione Nostra perpetuo Iure concernerent Iurisdictioni Processus et Executionis per Nos fieri subiaceant; pro eo Fidelitati Vestrae harum Serie firmiter praecipientes committimus, et mandamus; — Quatenus acceptis praesentibus Vestrum mittatis Hominem pro Testimonio Vestro fide dignum, quo praesente Georgius de Olchvár, aut Emericus Mintszenhi de Bolchaed, sive Zorandus seu Matthias de Eszend, sive Ladislaus vel Ioannes de Gághbátor, neve Matheus Litteratus de dicta Olchvár aliis absentibus Homo noster, per Nos ad id specialiter transmissus, ad facies praescriptarum Possessionum Szakál ac Csécs et Makrancz, nec non Praedii Gergelyfalva omnino in idem fato Comitatu Abaujvariensi existentium consequenterque Portionum praenotati olim Georgii Tharczay ibidem habitantibus Vicinis et Commetancis earundem Universis inibi legitime convocatis et praesentibus accedendo introducat praefatos: Ioannem Dessüffy, ac Fratres, et Sorores suos praenominatos in Dominium earundem, et dicti Iuris Nostri Regii in ejdem habiti, Statuatque easdem, et idem eisdem ipsorumque Haeredibus, et Posteritatibus Masculini Sexus illis exstantibus, deficientibus vero etiam foeminei Sexus universis, simul cum cunctis earundem utilitatibus, et Pertinentiis quibilibet praemissae Nostrae Regiae Donationis titulo ipsis incumbentibus, perpetuo possidendum, si non fuerit contradictum. Contradictores vero si qui fuerint, evocet eosdem, contra annotatos Ioannem Dessüffy, ac Fratres et Sorores suos, ad Decimum Quintum diem in Curiam Nostram Regiam, Nostram scilicet Personalem Praesentiam, rationem Contradictionis reddituros efficacem; et post haec hujus modi Introductionis et Statutionis Seriem, ut fuerit expediendum, cum Contradictorum, et Evocatorum, si qui fuerint, Vicinorumque et Commetaneorum, qui praemissae Statutioni intererunt Nominibus, Terminum ad praescriptum praefatae Praesentiae Nostrae suo modo fideliter rescribatis. — Datum in Civitate Nostra Viennensi 23° die Mensis Aprilis Anno Domini 1558.

(Hitelesítés.)

Praesens Par cum Suo vero et genuino Originali esse collatum, in omnibus Punctis, et Causulis cum correctione Vocuum in Margine expositorum: Praediis, Portionibus“ esse testor. Die 12a Mensis Januarii 1731. Gabriel Laczay, Inclytæ Tabulae Regiae Iudiciariae Iuratus Notarius m. p. (L. s.)

Presentem Copiam ex Documento in Causa Tabulary No. Archivali 4—4269 reperibili desumtam esse eidemque adequate coherere in fidem subscriptum testor. Pestini die 17a Decembris 1840.

Josephus Naurátyill, m. p.
Excelsae Curiae Regiae Archivarius.

P. H.

Magyarul:

Mi Ferdinánd, Isten különös kegyelméből választott s mindenkor fölséges római császár, Német-, Magyar-, Cseh-, Dalmát-, Horvát és Szlavon-, Róma-, Szerb-, Gács- és Lodomér, Kún és Bolgárországok királya; Spanyolország királyi hercege, Ausztria főhercege, Burgundia, Brabant, Steier orsz. Karinthia és Krajna hercege, Morva orsz. örgrófja stb. stb. emlékezetül hagyjuk jelen levelünkkel tudtára adván mindeneknek, a kiket illet . . . hogy mikoron Magyarországnak a fenséges fejedelemnek, néhai Lajosnak, Isten kegyelméből Magyar- és Csehország királyának, a mi boldog emlékezetű elődünknek és szeretett nővérünknek halála után néhai János király életében folyt viszálykodásoknak utolsó éveiben belső zavarokkal, pártoskodással, lázadásokkal háborítottva darabokra szakadt Mi úgyis, mint jámbor és kegyes fejedelme ugyanazon Magyarországnak a királyi kötelességeket magunkra vállalván legszentebb fogadásunk s lelkünk mélyéből fakadó vágyunk szerint igaz keresztény fejedelemhez méltó minden utat és módot felkerestünk és felhasználtunk, melylyel ezt a mi Magyarországnak s kapcsolt részeit az ilyen belső zavaroktól, lázadásoktól és veszedelmektől megmentsük, békességbe, egyességbe, kellő nyugalomba vezessük; Istennek segedelmével ezt a mi leghőbb, legüdvösebb, legboldogítóbb szándékunkat Izabella királynéval az említett János király hátrahagyott özvegyével és fiával folytatott számos és különféle tárgyalások után annyira vittük, hogy a sokáig epedett béke és egyetértés közöttünk létre jött és megállapított és pedig úgy, hogy maga Izabella királynő és fia említett Magyarországnak koronáját kezeikből királyi személyünknek önkényt átadták valamint ugyanazon Magyarországnak és Erdélynek ama részét is, miket akkoriban még birtokukban tartottak királyi személyünknek szabadon és teljességgel átengedték, azokról lemondtak s maguk azokba a hercegségekbe vonultak vissza, melyeket az említett béke és egyesség föltételei szerint nekik Sziléziában adományoztunk s így mi óriási gondok és fáradsággal s nem kevésbé nagy költséggel egész Magyarországnak Erdélylyel s a hozzájuk tartozó kapcsolt részekkel egyetemben békességes állapotba helyeztük, kezeinkbe és engedelmeségünkbe fogadtuk. Mindazonáltal említett Izabella királyné és fia megszegve a békének és egyességnek frigyét bizonyos alattvalók pártütésével s bizva a török pártfogásában, említett Erdélybe visszatérni, ünnepélyesen bevonulni, azt saját hatalmukba keríteni, hozzájuk visszapártolásra bírni törekedtek; Magyarországnak zászlósurai és főnemesei közül többen megfélelkezvén a királyi személyünknek és Magyarországnak szent koronájának tett esküjükről és hűségükről önkényt Izabella királynőhöz és fiához csatlakozva királyi fölségünk ellen felkelni, fegyvert ragadni, Magyarországnak nemes birtokosait és magát a szegény népet zsarolni, pusztítani, Istennek egyházait megrabolni, királyi várainkat, várkastélyainkat, és híveink erődítményeit ostromolni s ez által a mi koronánknak és Magyarországnak közállapotait megzavarni s irántunk örökös hűtlenséget kezdeni nem átalottak, közöttük nemes Tharczai György, fia néhai Miklósnak, ki ekkoriban még életben volt — Izabella királynőhöz és pártjához szegődve királyi fölségünk

ellen elkövetett többrendbeli gonoszságok után magyarországi híveinket is vakmerően megtámadni bátorzkodott. Mi tehát a magunkra vállalt királyi kötelességeknél fogva birtokosainknak védelmére s magyar birtokaink megtartására sietni, továbbá pártütőknek, lázadóknak vakmerőségét és híveink ellenében elkövetett gonoszságát megtorolni akarván, ama részekre könnyű és nehéz lovasság valamint gyalogságból álló sereget küldve egyebek között említett Tharczai Györgynek várát a Sáros vármegyében álló Tarkót megostromoltuk s be is vettük s azt minden falvakkal, urasági lakokkal, birtokokkal, tanyákkal és járulékokkal s az e várhoz tartozó úgy az említett Sáros vármegyében valamint Abauj vármegyében és Szepesmegyében fekvő mindennemű birtokkal és birtokjoggal egyetemben hívünknek Nsgos Dessewffy Jánosnak a kuria főnökének, magyar kamaránk elnökének és tanácsosunknak s általa Dessewffy Lászlónak és Margitnak az ő vérszerint való fi- és nőtestvérének, valamint ugyanazon Dessewffy János vérszerint való nőtestvéreitől: nemes Dessewffy Annától született Gyletffy Györgynek és nemes Dessewffy Dorottjától született Tahy Györgynek és Istvánnak s ezek örököseinek és összes utódaiknak — ugyanazon Dessewffy János hűséges szolgálatainak jutalmául más egyéb illető adományleveleink erejénél fogva átruházandónak tartottuk s az említett Tharczai Györgyre kimondott hűtlenség bélyege (fej- és jószágvesztés) miatt örökösen átadtuk, ajándékoztuk és átruháztuk. Mint előbb említve volt a hadi erővel bevett s kezeinkben levő Tarkó várát lerombolni, aztán említett összes tartozékaival ugyanezen Dessewffy Jánosnak kezeibe tényleg és valósággal átadni s az ő tulajdonába bocsátani rendeltük. Miután pedig Tharczay György lázadását és királyi felségünk ellen való hűtlenségét tovább is folytatni meg nem szűnt, említett Izabella királynő és fiának bizonyos számú lovas és gyalog serege egyesülten más irántunk hűtlennel és ellenünk lázadókkal kik ugyanazon párthoz szegődtek — egy várkastélyunk megostromlására, mely Ugocsa vármegyében Szöllős faluban épült királyi birtokaink megvédésére és megőrzésére s melyet a mi nevünkben, a mi katonaságunk tartott megszállva, nyílt fegyverrel támadni nem átallott, hol is ő mikor a kastély elfoglalására támadást intézett, puska-lyóttól találva lázadásának és hűtlenségének méltó büntetését nyerve e világból örökös nélkül hunyt el és ezzel magvaszakadás címén is ugyanezen Tharczay Györgynek említett Tarkó vára az összes felsorolt s hozzá tartozó javakkal, Tharczay Györgynek a várhoz tartozó, nevezett Magyarországunk megjelölt megyéiben létező mindennemű birtokával és birtokjogával egyetemben említett Magyarországunk koronájára, következőképpen törvény és szokás értelmében királyi adományozásunk jogára visszaszállni bebizonyult: mi tehát megfontolván és figyelembe vévén nevezett Dessewffy Jánosnak sok hűséges szolgálatát, miket ő sok év óta állandóan királyi kuriánkban szolgálva irántunk és Magyarországunk szent koronája iránt rendületlen hűséggel és állhatatossággal tanúsított és végezett, s melyeknek méltánylása folytán őt előbb kuriánk főnöke báróságára és tanácsosságra, majd meg magyar koronánk elnökének méltóságára emeltük kegyelmesen — tekintetbe véve és megfontolva továbbá, hogy néhai nemes cserneki Dessewffy György, Ferencz s a már említett László ugyanezen Dessewffy Jánosnak vérszerint való édes testvérei a mi és említett Magyarországunk hűséges szolgáltatában úgy a keresztény név halálos ellensége a török ellen, mint más egyéb ellenségeink ellen viselt hadjáratainkban híven és vitézül harczolva estek el, mely hűséges szolgálataik jöllehet sokkal nagyobb királyi hállára méltók, — mégis királyi jóakaratusunknak legalább némi vizsontszolgálatát akarván ebben látni: az említett lerombolt várát Tarkót, mely nevezett Sáros vármegyében áll s vele egyetemben Héthárs községet, Tarcza, Krywan, Lubotin, Csernyez, Jesztreb, Kryviany, Toryssa, Olysó, Zliwnik nevű birtokokkal, melyek mind Sárosban fekszenek s ősi jogon az említett Tarkó várhoz tartoznak, hasonlóképpen továbbá Nyirjest, mely szintén Sárosban fekszik, továbbá az Abauj vármegyében levő Makrancz, Zattal és Csehi falukat, valamint a Szepesmegyében levő Nagy-Lomnicz és Hunfalu részbirtokokat, mint nevezett Tarkó várának egykori tartozékait, melyek azonban zálogképen ma idegen kézen vannak, — minden urasági lakokkal, birtokokkal,

pusztákkal, részjövödelmekkel, mindennemű birtoklásjogokkal úgy a felsorolt, mint említett Magyarországunk bármely más megyéjében fekvő s az említett Tarkó várához tartozó s ősi jog szerint — mint már említve volt — hozzá kapcsolt s elidegeníthetetlen javadalmakkal, összes haszonélvezettel, összes földekkel és fekvőségekkel azokkal, melyek művelve vannak, s azokkal melyek művelés alatt nem állanak, rétekkkel, mezőkkel, legelőkkel, kaszálókkal, erdőkkel, berkekkel, hegyekkel, halmokkal, völgyekkel, szőlőkertekkel és szőlőhegyekkel, fürdőkkel, folyókkal, kutakkal, halastavakkal, halászzattal, vízesésekkel, malmokkal és e helyeken mindenütt vámokkal és helypénzszedéssel az összes bármi néven nevezett haszonélvezettel és jövödelmekkel, melyek ősi jogon e helyekhez tartoznak vagy tartozandók, és saját határaikkal ősi mesgyéikkel vannak megjelölve, az említett jogcímen, azaz az irántunk hűtlenné vált Tharczay Györgynek magvaszakadása folytán — — — ezenfölül a mennyiben a többször említett lerombolt Tarkó várában és ősi jogon ugyanezen várhoz tartozó és kapcsolt falvakban, urasági lakokban, birtokokban, pusztákban, jövödelmekben, mindennemű birtokjogokban királyi jogaink volnának, vagy ilyenek királyi fölségünket bármi úton, módon, okból s a czímünkben előrebocsátott tekintetből megilletnék; mindezen létező és létezhető jogokat és kiváltságokat említett Dessewffy Jánosnak és általa a másik Jánosnak említett néhai Dessewffy László, az ő édes testvére fiának valamint úrasszonyoknak: Annának, néhai Gyletffy György és Margitnak, néhai Orbay László és Dorottyának néhai Tahy István özvegyének, az ő vérszerinti édes nőtestvéreinek, továbbá az Annától született Gyletffy Györgynek és a Dorottyától született Tahy Györgynek és Istvánnak s az ő örököseiknek, férfiágon való valamennyi utódaiknak; ha pedig ez ág kihalna, úgy női ágon levő összes utódaiknak véglegesen átadtuk, adományoztuk és átruháztuk. És adjuk, adományozzuk és átruházzuk örök és visszavonhatatlan jogaival a birtoklóknak és birtokban levőknek — más egyéb jogaikat érintetlenül hagyván.

Erejével és bizonyosságával ezen, a mi titkos függő pecsétünkkel — melyet mint Magyarország királya használunk — megerősített levelünknek, melyet kiváltságaink alakjában adunk, a hogy élénk lett terjesztve.

Városunkban, Bécsben április 23-án az Urnak 1558-dik, római császárságunk 28-dik, másoknak 32, német császárúvá választásunk első esztendejében.

Ferdinánd, s. k.

Oláh Miklós, s. k.
esztergomi érsek.

(Sáros vármegye levéltárában őrzött eredetiről, lefordította tahvári, gradiskai és tarkói Tahy József Sáros vármegye alispánja. 1901).

Dessewffy János 1567. évben testvérei és unokaöcscsei javára végrendelkezik.

A végrendelet kivonata:

„A király kegyeibe ajánlja rokonait különösen özvegyen maradt nővéreit és azok gyermekeit, a kik atyai birtokaiktól a török által megfosztattak. Azután birtokait illetőleg így rendelkezik. Ha ősi birtokai: Csernek (Cherneck), Rudina és Brestovecz, melyek Pozsega megyékben fekszenek, a töröktől visszafoglaltatnak, kéri a királyt, kegyeskedjék azokat nővéreinek s unokaöcscseinek visszaadni.

Azon birtokai, a melyek Sopron- és Vas megyében fekszenek s a melyeket jelenleg az ő beleegyezése folytán ideiglenesen három nővére birtokol, halála után 4 egyenlő részre osztassanak három nővére (Margit, Anna és Dorottya) és unokaöcscse Dessewffy László fia, János között.

Á Tarczay-féle birtokokat, a melyeket Tarkó leromboltatása után I. Ferdinánd királytól nyert és birt és a melyekre jogigényt tartott, unokaöcscsének Jánosnak hagyományozza; ha azonban ez magtalanul hal el, akkor az említett birtokok nővéreire s azok utódjaira szálljanak (a mint ez a kir. adománylevelében benfoglaltatik); vagy ha azok is kihálnak, akkor az említett birtokok Zékely Pálra és feleségére Katalinra szállanak (Lásd a családfát). Pozsonyi és szakolczai nemesi házait a hozzátartozó földekkel és szőlőkkel továbbá szepesi birtokait és Tolsva

nevű zempléni szőlőjét Zékely Pálnak hagyja, mint a kinek azokat már előbb átadta volt, s ha Zékely Pál neje Katalin előbb hal meg, akkor is az említett birtokrészek Zékely Pál és utódainak kezében maradnak (a felsorolt birtokok: Hunzdorff nemesi udvarházzal, Kakas-Lomnicza és a tolcsvai szőlő és a pozsonyi és szakolczai házak). Ha azonban Zékely Pál és utódai kihalnak, akkor az említett birtokok Deseőffy Jánosra s utódaira szállanak s ha ilyenek nem lesznek, akkor a nővérekre s azok utódaira.

A pénzről és az ingó vagyonról így rendelkezik:

Kevés készpénzt, továbbá a Tahy Ferencznek (sógorának Tahy Istvánnak a testvére) kölcsönzött 2000 aranyat (duobus millibus aureis), nemkülönben a Zermegh Jánosnak kölcsönzött 50, Tychor Mihálynak 40 forintot, a határidő letelével a behajtók, Deseőffy János számára hajtsák be s ebből fedezzék a temetés költségeit. Továbbá összes pénzét, kincseit és ingó dolgait szintén Deseőffy Jánosnak hagyja, kivéven a ruhák közül azokat, a melyeket unokaöccsének hagy, (duobus Nepotibus meis, filiis videlicet condam *Stephani Tahy, ex sorore mea Domina Dorothea progenitis*) — Tahy Györgynek nagyobb ruhát fekete damaszkusi szövetből (vestem majorem de nigro Damasco) egy Tahy *Tunicellával*, Istvánnak pedig egy egyszerű tabithból készült fekete ruhát szintén *Tunicellával*, Gelletfy Györgynek, Anna nővér fiának egy nagyobb Tapetum-ot, miután én már neki előbb lovakból s ezüstneműből adtam volt. Ha pedig Deseőffy János utód nélkül hal el, akkor az egész ingó vagyon a három nővér és Zékely Pál utódai között 4 egyenlő részre osztatik.

Ezek után következnek a kisebb adományok és Deseőffy János gyámjainak felsorolása. (Wagner: Diplomatarium Comitatus Sarosiensis 415—427.)

Dessewffy Jánosé volt a Tarczay-féle tarkói uradalomból, a mi két unokaöccsének Jánosnak hagyott:

Nyárs-Ujfalú, Lithinye, Veres-Alma, Héthárs, Szetfő, Viszoka, Krivány, Tarcza, Lubotyin, Hernek, Oszikó és Tarkó egy része. (U. o. 502—509.)

A Tahy-családban, már majdnem minden ágnál előfordult perlekedések, itt is ismétlődtek az osztályos atyafiak között, s habár a beszerzett okmányok a perek teljes lebonyolítására nézve teljes hű képet nem nyújtanak, azokat mégis kivonatban közlöm:

Esztóry János magszakadása folytán, az esztergomi káptalan által Nagy Mária nevű birtokba Balázs váci püspök s rokonai, Dessewffy János nővéreinek fiaival Tahy-akkal, Giletffyvel és Verner György és mindnyájan Esztár, Hatház, Szántó, Meszes (Borsodban), Martor, Nagy-Sőreg, Kis-Sőreg és Daszk csanádvármegyei jószágok $\frac{1}{4}$ -be (ad quartalitem) beiktattatnak, de mindenütt ellenmondás történik. 1554. (Tahy-családra vonatkozó oklevelek kivonatai az esztergomi káptalantól. Tahy Imre által összegyűjtött iratok Elenchusából; eredetije a gombai levéltárban.)

A szepesi káptalan jelenti, hogy megkapta Czobor Szent-Mihályi Czobor Imrének, nádori helytartónak Gelettffy György de Sztopnak és Tahy István de Tah részére kiállított beiktatási parancsát, a mely így szól: Czobor Imre nádori helytartó tisztelendő barátjainak a szepesi káptalannak jelenti, hogy: Tahy István de Tah és Gelettffy György de Sztopnak tudtára adták neki, hogy ők, egyfelől köztük, másfelől Cserneki Dessewffy János között létrejött egyezség értelmében a sárosvármegyei Lutska nevű totalis possessiónak, továbbá Csernitz nevű szintén teljes possessiónak, nemkülönben Volyan nevű birtokrészeinek és Katse-pusztá negyedének a birtokába magukat beiktattatni kívánják, ezért ő (t. i. Czobor Imre nádor helytartó) megparancsolja a káptalannak, hogy az említett birtokokba beiktassa.

A káptalan engedvén a nádori helytartó felhívásának, a kiküldött nádori emberek jelenlétében, saját embere által az említett Gelettffy Györgyöt de Sztopnak és Tahy Istvánt de Tah az említett sárosvármegyei birtokokba beiktatja 1559-ben. (Tahy-család levéltárából, hitelesített másolat.)

Nemes Palos de Bogd György diák, Dessewffy András (tévesen Anna helyett),

néhai Gelethffy György de Szapnak (így), Dessewffy Margit, Nagy Gáspár Dessewffy Dorottya néhai Tahy István nejének s néhai Dessewffy Ferencz leányainak, továbbá Gelethffy György, Dessewffy Anna, Tahy György és István Dessewffy Dorottya fiainak nevében tiltja Székely Pált bármely magyarországi birtokuk elidegenítésétől. 1568. (Tahy-család vonatkozó okl. kivonatok, a melyek 1785-ben a vasvári káptalannak zalavári prothocullumában találtattak. Latin szövegű eredetije a gombai levéltárban. Pag. 74.)

Az esztergomi káptalan előtt Gelethffy György és Tahy István, Dessewffy Margit Nagy Gáspár özvegye és Dessewffy Dorottya Tahy István özvegye, tiltják Dessewffy Jánost, László fiát a Tarczay-féle s minden más birtokok elidegenítésétől. 1569. (Latin eredetije a gombai levéltárban.)

Gelethffy György de Sztupnok a maga és Tahy Istvánnak, Dessewffy Dorottya Tahy István özvegyének, továbbá Dessewffy Ferencz leányának Margitnak, nemkülönb Ujfalussy Ferencznek és Lászlónak, Ujfalussy Lénardnak az említett Dessewffy Dorottytól született fiainak, nemkülönb Bolday Katalinnak férjezett Székely (Zékely) Pálnénak és Sárának férjezett Zolthai Istvánnénak az említett Dessewffy Margit Dorottya nevű leánya férjezett Bolday Jánosné leányai nevében tiltakozik az ellen, hogy Dessewffy János László fia, Csehi, Mindszent-Asszonyfalva, Széplak, Farád és Sárkány nevű részbirtokokat szétdarabolja. 1571. (Latin eredetije a gombai levéltárban.)

Dessewffy Dorottya

1. férje Tahy III. István
2. férje Ujfalussy Lénárd

Tahy György s István.

Ujfalussy Ferencz s László.

Miksa király 1572-ben, Ferdinánd királynak adománylevelét megújítja Tarkó várára és a hozzátartozandóságaira, továbbá Tarcza-kastélyra ifjabb Dessewffy János, Gillétfy (Gilétfy) György és Tahy István javára. (Gombai levéltár. Prot. 3. Folió 1018.)

Ezen újabb adományleveléből az tűnik ki, hogy Ferdinánd a Tarczay-féle birtokokat nem Dessewffy Dorottyanak, de fiainak Tahy Györgynek és Istvánnak adományozta, az 1526. évben általa tett ígéret alapján, mert ha azt nem a Tahy-aknak adta volna, úgy Dessewffy Dorottyanak második férjétől született fiai is részesültek volna az adományban.

Hogy György neve az adománylevelben nem foglaltatik, indoka az, hogy 1572-ik évben már a két testvér között az osztályegység megtörtént, s György kapta a Szlavóniában a törököktől visszahódított területén volt Tahy-birtokok egy kis részét.

Gelethffy György és Tahy István, az esztergomi káptalan előtt tiltják Dessewffy Jánost a Tarczai-féle birtokokba való új beiktatástól. 1573. (Gombai levéltár.)

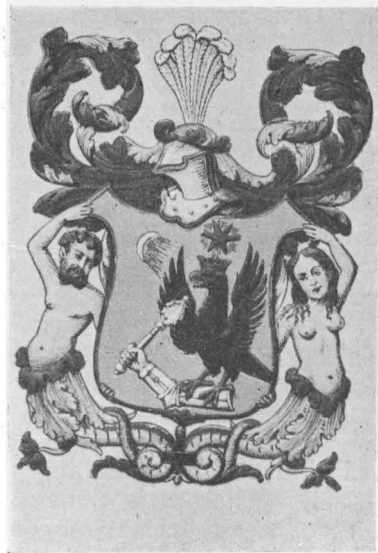
„Az esztergomi káptalan, miután az iratok elvesztek, új adomány címén Héthárs, Vizsoka, Zecső, Jakabvolya, Veresalma, Lucska, Tarcza birtokokba, Zvakó nevű praedialis portiőba, Tárkeő, Kis-Jestrebe, Csernicz, Lyubosiny, Kobile, Kriván pusztákba, Harthó, Koffeha, Rohor, Lacsno, Nyirjes jószágokba, Petricz pusztába beiktatja ifjabb Dessewffy Jánost, Gelethffy Györgyöt, Tahy Istvánt, Dessewffy Margitot és Dorottyt. 1575.” (Tahy-családra vonatkozó oklevelek kivonatai az esztergomi káptalantól, Tahy Imre által összegyűjtött iratok Elenchusából, eredetije Gombán.)

„A szepesi káptalan jelenti, hogy megjelent előtte Kristóf Skultetus de Lutska, Tahy (így) István és fiai István, Mihály és Ferencz nevében s protestatio alakjában a következőket adta elő: „Az említett protestálónak tudomására jutott, hogy Ujfalussy Ferencz és László, az említett protestálónak közös anya után való testvéreik a sárosmegyei Nyirjes nevű jószágon, a mely az említett protestálók atyáik öröklési jogon illeti, bizonyos házakat és épületeket emelni, s ezáltal őket birtok-

jogaikban megsérteni szándékoznak, ennek következtében az említett protestálók tiltakoznak a sárosmegyei Nyirjes jószágon (totalis possessio) mindennemű házak emelése, vagy az azon lakó minden rendű és állású (rangú) emberek occupálása, vagy az említett jószágnak eladása, vagy annak hasznainak élvezése vagy az abba való beiktatás s ennek Rudolf császár vagy helytartója által való megerősítése ellen, végre pedig tiltakoznak, hogy bármely konvent vagy káptalan az említett jószágot illetőleg bárminő levelet állítson ki. Kelt 1582-ben, a Letare vasárnap utáni kedden“.

Meg kell jegyezni, hogy az Ujfalussyakkal való testvéri viszony csak az idősb Tahy III. Istvánra és nem fiaira vonatkozik.

A protestációnak az lett a következménye, hogy III. István és fiai Nyirjesre új adománylevelet kaptak s Ujfalussyak a birtokból kizáratták. Téves azonban azon családi vélemény, hogy Nyirjesre V. István kapott donatiót, s a nyirjesi előnév csak ennek az ágát illeti, az új donatiót az idősb vagyis III. István, Ferencznek, Mihálynak és V. Istvánnak atyja kapta, s így a nyirjesi előnév az összes élő Tahyakat jogosan megilleti.

Dessewffy-czímer.

III. István a tarkewi uradalomból kapta Tarkew felét, továbbá Lucska-Volya (ma Jakab-Volya) és Nyirjes teljes birtokokat.

III. István, király parancsra beiktattatik Dolányi nevű teljes birtokrészekbe és Draskó nevű szintén teljes birtok részekbe. De még a beiktatás évében, ezen jószágoiról lemond Gergalich Miklós javára. (A zágrábi káptalannál őrzött s a Tahy-családra vonatkozó iratok között. Prot. No. 7. pag. 266.) Hogy ki volt ez a Gergalich Miklós és miért kapta ezen jószágoiról az okmány felvilágosítást nem ad.

Ezidőszent Istvánnak birtokában volt Körmend is, hogy ezt mikor és kitől kapta, Dessewffy vagy Tahy ősi birtok volt-e, a családi iratok között erre vonatkozó okmányt nem találtam s az valószínűleg Körmenden van a herczeg Batthyányicsalád levéltárában, hol a Tahy-családra vonatkozó egyéb okmány is van.

Körmendre vonatkozó következő okmány-kivonatokat közölhetem:

1. „Szócse György, nagyságos Tahy Istvánnak rationistája (talán tisztartója) Körmend várában, Császár Jánost körmendi agilis lakost, javainak darabonként való eladásától tiltja 1587“. (Gombai levéltár Pap. 141.)

2. „Nagyságos Tahy István, az említett Szócse Györgyöt, rationistáját, többeknek kezességére kibocsátja a fogságból“. (U. ott. Pap. 185.)

Talán nem követek el szerénységet ezen okmányok közlése alkalmából, ha fel említem, hogy a Tahy család tagjait a nagyságos cím illette meg és az okmányokban így is említettnek.

Tahy III. István, éppen úgy mint elődei, fegyverrel szolgálták a hazát, ő Ivánicsvár főkapitánya volt, küzdött a török ellen és a horvát parasztlázadás alkalmával, Tahy Ferencz főlovászmester nagybátyjának segélyére küldötte Draskovich és Migazzy kapitányait és az ő serege mentette fel Zágrábot Gubecz Márton csapatának ostroma alól, szétvervén a lázadó pórokat, Gubecz Mártont elfogatta kit Dózsa módjára kivégeztetett. Tahy Ferencz pallosjogával élvén a lázadók közül többeket kivégeztetett.

Már midőn Dessewffy Jánosról írtam, felemlítettem, hogy II. Lajos király néki és családja tagjainak és ezek örököseinek pallosjogot és a régi Dessewffy-czímerhez az ő saját címerét, a fején arany koronát viselő kiterjesztett szárnyú fehér sas adományozá. Jóllehet az adománylevelben a „saját címere“ és a „fehér sas“ külö-

TAHY CSALÁD NEMESI UJ CZÍMERE
HASZNÁLATBAN 1560-TÓL A JELENKORIG.

TAHY CSALÁD RÉGI CZÍMERE
1560-IG.

nösen fel van említve, az illető címerfestő mégis barna sast rajzolt és a sas jobblábában tartott királyi pálczát és a ballábában tartott kardot (pallos?) meg nem festette.

Tahy István azon jogalapon, hogy a címerbővítést II. Lajos király a Dessewffy testvéreknek és azok utódainak és így édesanyjának s néki is adományozta s hogy az ő ágát a Tahyak másik ágától, a Ferencz főlovászmester ágától megkülönböztesse, a saját ősi címerét, a duplafarkú oroszlánt a három pólyával elhagyta és a Jagelló címert, de a fehér sas helyett barna sast, a sas jobblábában királyi pálczával, ballábában kardot tartva, a sas fején koronával, arany mezővel és abban három dombbal, a melyen a sas áll s a pajzs körül babér és borostyán koszorúval, vett használatba. Ezen címer lett ezután az ő ágabeli Tahy-családtagok által használva, de mégis majdnem minden egyes alágbeli családtagok által némi változással és pedig, az aranymező helyett kék mezőt használva, némelyek a három domb fölötti sassal, a sas karmaiban nem királyi pálczával, de pallossal és a koronát nem a sas fején, de a három dombon, a melyen a sas áll rajzolva.

Bátfán ma is fennáll a Tahy-ak ősi háza s azon a Dessewffyek által használt teljes címer látható, a melyből azt következtetem, hogy ezen házat Tahy Istvánné Dessewffy Dorottya építette s ő tette fel az új címerét.

Atyai nagynagybátyám, midőn I-ső Ferencz József kegyes uralkodónk őt báróirangra emelte, a régi és az új címert egyesítve kapta (lásd lent báró Tahy Józsefnél) s midőn én a kamarási méltóságot kaptam, szintén az aranymezős címer lett, mint helyes címer elfogadva az itt és a címlapon látható díszítésekkel.

A Dessewffy-család címeres nemesi és egyúttal pallosjogi eredetije Eble Gábor szerint gróf Dessewffy Aurél tulajdonában van, teljes szövegét ő is közli a Dessewffy-család című művében, a függelék XI. sz. a., ugyanennek hű hasonmását félnagyságban, valamint a régi címerrel bővített címer színes hasonmását is bemutatja az idézett műve 46—47. lapjai között.

Az én szerény nézetem szerint, István őszünktől hiba volt az ősi és a család előkelőségét kifejező három pólyás címert elhagyni, különösen akkor, midőn az új címerben a fehér sas át lett változtatva barna sassá s ha még, mint egyik és másik családtag is tette, a királyi pálcza helyett közönséges pallost vagy akár buzogányt is használt, a címer jellege át lett változtatva és nem fejezte ki már azt, mit kifejezett a régi címer, vagy a királyi címer, a család előkelő és ősi honfoglalási jellegét.

A most bemutatott címert a Tarkewi ágbeli Tahy-család helyes címerének kell elismerni, a melyet I. Ferencz József királyunk, már két ízben elismert és megerősített.

III. István 1587-ben már nem fordul elő az okmányokban s így valószínű, hogy ekkor már nem élt.

Nejétől razlaviczí Razlaviczí Barbarától három fia maradt II. Mihály, V. István és IV. Ferencz.

II. Mihály 1597.

Nógrádvármegyei birtokos 1597—1603. Nógrád vármegye szolgabírája volt. (Nagy Ivánnál Tabinak van írva.) Miklós fiában kihalt az ága.

V. István 1597.

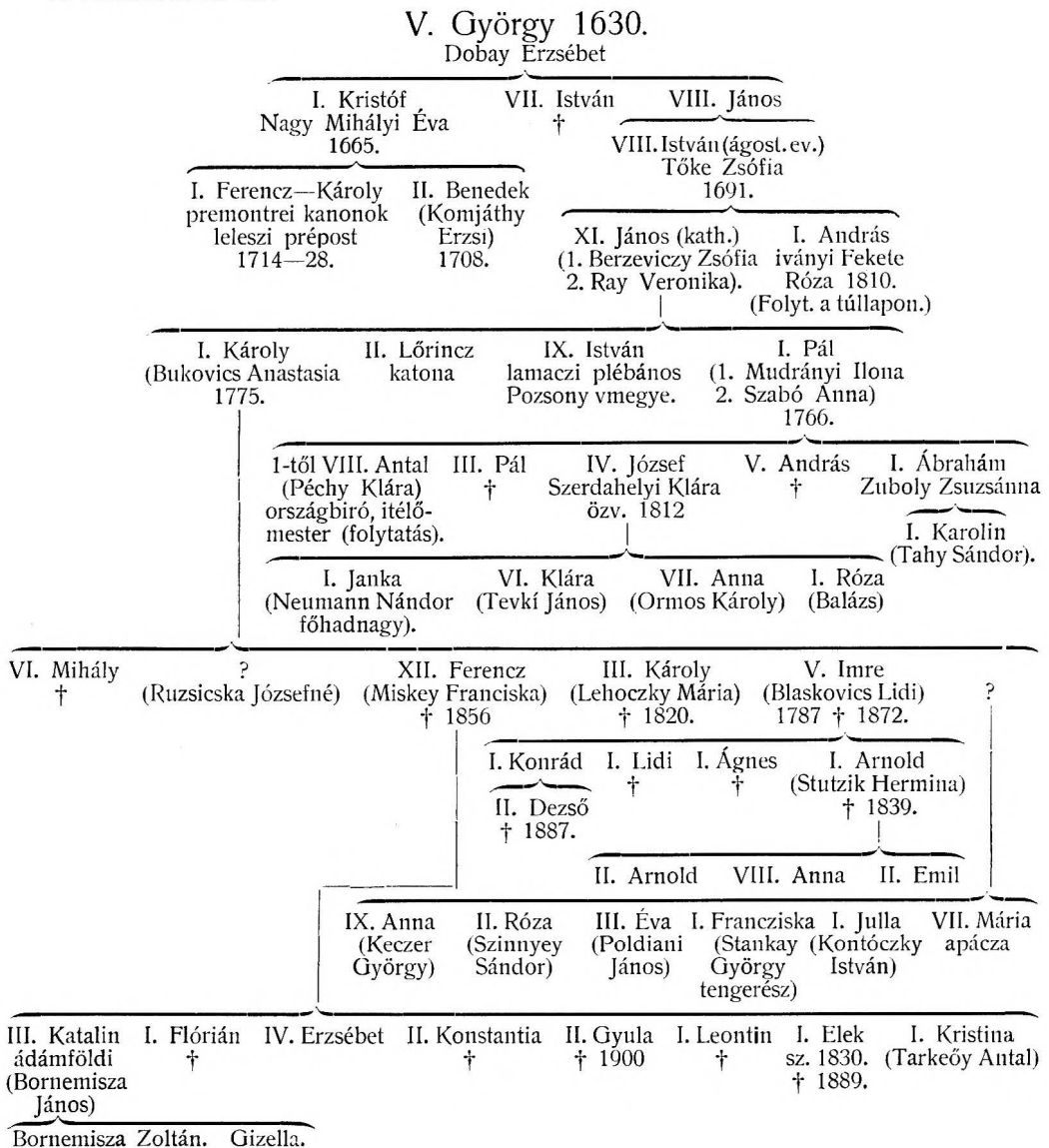
Bátyjánál szerencsésebb volt, a család alapításánál, mert utódai ma is élnek s Mihálynak magtalanul történt elhalálózása folytán ő tartotta fent a tarkói fővagyis az idősb ágát.

V. István az Ujfalussyakkal perlekedik; az erre vonatkozó okmány ez:

A „szepesi káptalan jelenti, hogy meg jelent előtte Tahy István, István fia s a maga, továbbá testvére Ferencz, nemkülönben cserneki Dessewffy Ferencz és János, János fiainak és Ujfalussy de Szilvás-Ujfalú László nevében tiltakozik az ellen, hogy Ujfalussy Ferencz de Szilvás-Ujfalú, az említett Ujfalussy László testvére a protestálók-nak bármely sárosmegyei jószágát eladja, eltulajdonítsa vagy elzálogosítsa vagy őket birtokjogaikban bármely módon megkárosítson. Kelt 1597-ben a Szentháromság utáni harmadik vasárnapon“. (Tahy család gombai levéltára. Hitelesített másolat.)

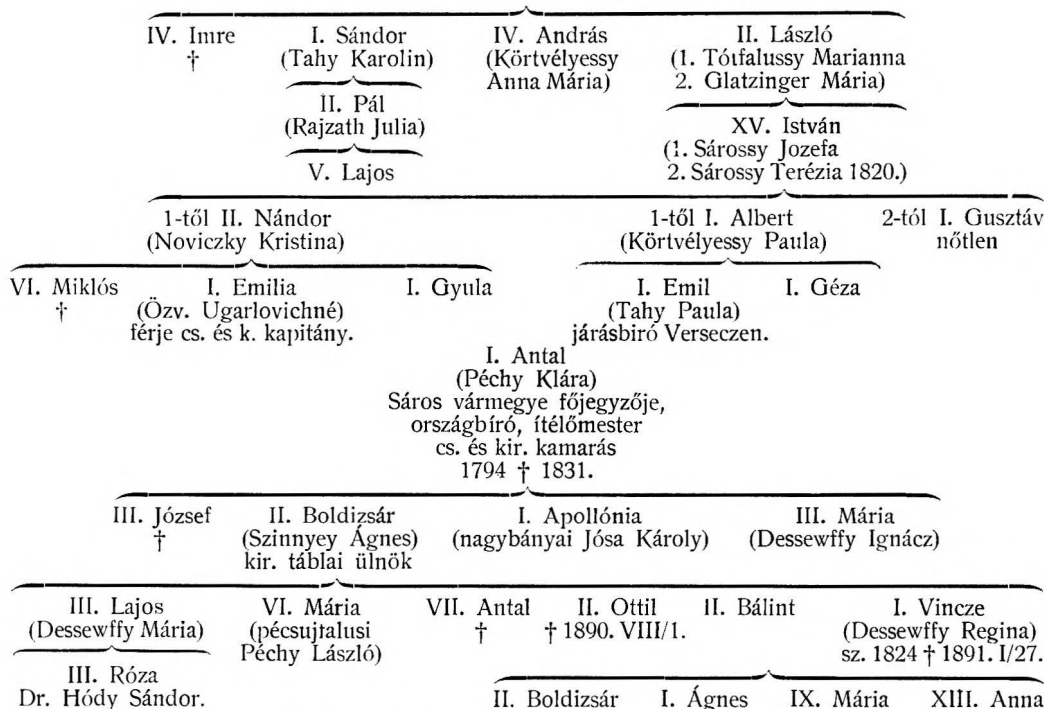
Nejétől Roskoványi Annától született György és Zsigmond, ez utóbbi mint török fogoly mag nélkül halt el, és György fia tartotta fenn a tarkewi főágot.

A leszármazás ez:

III. András

iványi Fekete Róza
1810.

V. Györgynek elsőszülött fia Nagy Mihályi Évát vette nőül és neje után Ung vármegyében Korczva nevű birtokot kapta.

Erre vonatkozó következő okmány van kezem közt:

„I. Lipót király, királyi jogával beleegyezik azon intézkedésbe (?), melyet Nagy Mihályi Éva, Tahy Kristóf felesége, a Korczva nevű ungvármegyei birtokán fekvő nemesi udvarházat illetőleg tett. 1691.“ (Kivonat a királyi könyvből. Gombai levéltár Prot.: 21. Folió 225.)

Kristófnak két fia maradt, Ferencz Károly és Benedek.

Ferencz Károly előbb pálos szerzetes, majd ettől feloldva leleszi prépost és 1712-ben, mivel Csáky István egri érsek és Heves vármegye főispánja, betegsége miatt akadályozva volt, a vármegyei tisztújításon elnökölni, ezen tiszttel III. Károly király rendelete értelmében, a családi nevén Ferencz, egyházi nevén Károly leleszi prépost végezte s az ő elnökleite alatt Ráthy György és Gyulay János választottak alispánokká. (Szirmay: Notitia Incliti Comitatus Ugochiensis. 52. l.)

Majd a királyi táblának elnöke lett és e minőségében működött 1715-ben Kassán. Mivel e korban, a kihalt családok után jogigénynyel fellépett atyafiak, vagy örökségre jogot formáló egyének igen sok bonyodalmat okoztak, miért is szükséges volt a peres birtokokra nézve külön királyi törvényszéket felállítani Kassán, Pozsonyban és Zágrábban. A kassai törvényszék elnöke gróf Csáky Zsigmond volt, táblabírák: Petheő Mihály, Szent-Iványi László, Tahy Károly Ferencz (Ferencz Károly) leleszi prépost, Balogh István, Szent-Iványi János, Megyery Gábor, a két abaujvármegyei alispán és a korona ügyvédje. (Magyarország vármegyei és városai. I. köt. Abauj Torna vármegye és Kassa. Budapest 1896. 516. lap.)

A leleszi konventnek kiváló tagja volt és arcképét most is őrzik.

Ugyane vonalon VIII. Istvánnak Thöke Zsófiától származott *János és András*. János fia, atyjának ágostai vallását elhagyva a katolikus vallásra tért s ága Sáros vármegyében ma is létezik, a Pestvármegyébe átköltözött ága, a férfi ágon 1900-ban Gyulával kihalt.

I. Pál.

Neje : Mudrányi Ilona.

1765.

Fiaik : Antal, Pál, József, András és Ábrahám. Elsőszülött fiuk :

VIII-ik Antal.

Sáros vármegyének 1797-ben főjegyzője, majd kir. tanácsos, királyi táblai ülnök, 1820-ban országbírói ítélőmester volt. Mint jubilált kir. táblai ülnök halt meg Eperjesen, 1831. július 7-én kora 75. évében. (Nagy Iván.)

A Magyar Nemzeti Múzeumban őrzik Antalnak, mint Sáros vármegye főjegyzőjének beszédét, melyet a francia háboru alkalmával 1797-ben a sárosvármegyei felkelő sereghez intézett. Ezen nyomtatásban, Sáros vármegye által kiadott beszédet Sebestyén Gyula úr szívességéből egész terjedelmében közölhetem, mely nemcsak történelmi, de írásmódja miatt is érdekes.

(K i v ü l.)

Tah-Váry Ifjabb Tahy Antal Urnak
Tekintetes Nemes Sáros Vármegye
Feő Notariussának

B e s z é d e

Mellyet

Ugyan azon T. Nemes Vármegye
Felülő Nemes Seregéhez
Midőn szabad királyi Eperies Várossa
közép piaczn

Négy-szegü Hadi-Rendben Állana,
s A Királyhoz és Hazához

Megtartandó hűségét hittel szentelné
Júniusnak 29-dik napján 1797-ik esztendőben
Élő szóval tartott

(alól : Nyomatott Eperjessen August Pape Könyv nyomtató által).

(B e l ü l.)

Tekintetes Nemzetes Vitézlő és Tekintetre méltó Magyar Vitézek,
Kedves Ayánk-Fiai, Polgár Társak!

Ötven hatodik esztendeje immár, hogy Magyar-Hazánknak állapottya olyan Veszélyekkel, Veszedelmekkel Környül vala véve, millyenekkel Környül vala véve, millyenekkel most az Idő, és a Környül állások fenyegetnek.

Hiteles Jegyző-Könyveinkben Szánakozó érzékenséggel olvassuk: Hogy az 1741-dik Esztendőben a Felséges Austriai Ház, — Annak akkori Fejedelme kegyesen s ditsősségesen Uralkodó Mária Theresia számossabb külső Ellenségektől háborgattatott, és minden Tartományai annyira Ostromoltattak, hogy a Királyi Koronájának további megtartása, és annak el Veszése egyenlő Zsinór mértékben függni láczatott.

Az akkori Fejedelemnek és minden Tartományainak Sorsát, a mint fellyebb mondám Szánakodó érzékenységgel olvassuk: de mélyebben az akkori időben Forgott környül állásaira Szemeinket vetvén, valamint tellyes Örömmel, ugy Szintén különös meg elégedéssel ugyan azon hiteles Jegyző-Könyveinkben azt is találjuk: hogy ezen nagy emlékezetű Királyné legterhesebb és leg Veszedelmessebb Szorongattatásiban, buzgó Magyarjainak Hívségében és Vitézségében minden bizalmát annyira helyhezette, hogy nem csak Tartományainak, sőt maga Felséges Személyének és Kisdéd Herczeg Magyar Korona Örökösének Oltalmazását s Védelmezését, a Magyarok Hívségére és Vitézségére bízni nem kételkedett.

(Itt Mária Terézia által egybehívott pozsonyi országgyűlésre czéloz.)

Valóban is meg nem csalattatott feltett Czellyában: mert a Nagy-Lelkü Magyar Eleink, Királyokhoz s Hazájokhoz vonzó Hívségüktől és Szereteteiktől ösztönözöttvén, minden erejüket minden tehetségeket a Felséges Austriai Házhoz és Örökös Birodalmihoz tartozó Szomszéd Tartományainak és Magyar Hazájoknak Védelmezésére, Nemes Szabadságaiknak Törvényeiknek megtartására fordították; arra tévén magokat érdemessekké, hogy a Monarchiának megtartása nékik tulajdonítatik, és az által a Magyar Nemzetnek mint Hívsege mint Vitézsége Európátul magasztaltatik.

(Itt arra hivatkozik, hogy I. Ferencz király az 1796. évben tartott országgyűlésen, elismerte azt, hogy Mária Terézia királyné idejében, az országot és birodalmát a Magyarok mentették meg.)

Fellyebb említettem, hogy hasonló Veszélyekben, Veszedelmekben forog most is Magyar Hazánk! bővebben pedig azt Felséges Királyunknak Szent-György-Havának 10-ik Napján költ s hozzánk utasított Kegyes Levele bizonyította, melly által Eő Felsége a Törvénynek értelméhez képest Közönséges Fel-ülést hirdetni méltóztatott, a közelgő Veszedelmet előnkbe terjesztvén.

(Az országgyűlés szavazta meg az 50,000 katonát.)

Rettegéssel említeném ezeket előttek Nemes Magyar Vitézek! ha kinek-kinek ditsőséget Szomjúhozó Nemes indulattya, buzgósága és kinek-kinek hívsége nem volna esmeretes előttem.

Fiai vagytok tudni illik: azoknak a Nagy-Lelkü Magyaroknak, kik a legszorosabb környül-állásokban is Királyokhoz Hívsegeket és Hazájoknak hasznos Szolgálatyára Készségeket mindenkor bizonyították.

Igaz Magzati vagytok azoknak a Vitéz Magyaroknak; a kik a királyi Méltóság-nak — édes Hazájoknak, Szabadságaiknak és Törvényeiknek Fenntartásáért, Vélek Született Nemes buzgósággal tett Vitézségeket a Mars-Piarczán Életekkel pecsételték és annak oltárán Magyar-Vérekkel tettek áldozatot, dicsőségessen elérték Pállya-Futásokat.

De egyszersmind Hív Jobbágyi vagytok Felséges Királyunknak, ki a Magyar Nemzethez Atyai-Kegyességét, hajlandóságát jelenti, és ugyan abban a Nemzetben helyhezveti Kegyelmes bizodalmát.

Midőn tehát kívül az ellenséges Hadakozásnak Készületei zengenek — midőn Kedves Hazánknak Veszedelmé Koholtatik — midőn Felséges Fejedelmünknek Örökös tartományai Lakossaitól mezíteleníttetnek, tűzzel Vassal pusztíttatnak, — midőn csonkíttatnak (a mi legkeservesebb) a Törvények — midőn szorongattatik az Igazság — midőn Szörnyűséggel fenyeget a Veszedelem! Siessetek egy Szívvel Lélekkel mennél előbb ezen Sebeknek Orvoslására — siessetek hová az Istennek teczésétől és Kegyes Királyunknak Parantsolattyátul vonattatok s hívatatok. — Siessetek, és Dicsősségnek kedvező rendelkezéseket kövessétek, Igyekezzetek ezen alkalmatosságot arra fordítani, hogy a reátok örökség szerint szállott Törvényeket késő Unokáitoknak számára sérelem nélkül fenn tartsátok, had élyenek Ők is azzal a Jóval mi utánnunk, mellynek mi is Dicső Eleink után részesei lettünk. Legyetek is tellyes bizalommal az iránt meggyőzve, hogy a Magyarok Istene, a ki mérő serpenyőével Dicső Magyar Eleink Hadi veszélyek sorsát igazgatta, a mostani igyekezeteket is fogja igazgatni — kormányozni. Bizonyára csudálni fogjátok az Istennek kegyelmességét, ki a jó erkölcsökért végső veszedelembe forgóknak szabadulásokon tapasztalható-képen szorgalmatoskodik.

Fel készültetek a mint azt kinek-kinek szemeitől és Testállásából olvasom, a Viadalra Nemes Magyar Vitézek! Készek vagytok a mint látom akár melly külső Ellenséggel megütközni — ezt a készséget szívetekbe öntötte a Magyar Természet! Hogy tehát dicsőséges Utra és győzelemre vezető Kalauztok légyen, ime a számatokra készült zászlót ezen Tekintetes Nemes Vármegye itt össze sereglett Státusinak és Rendeinek Nevével mai napon Néktek által adom. Ezen Vitézi Jel alatt, a midőn annak Rendi és szokása szerint megszenteltetett, mai napon Magyar Királyunkhoz, és kedves Hazánkhoz tartozó Hívsegeteket Hittel fogadjátok bizonyítani — pecsételni. Az alatt Magyar Eleinknek győzedelmes nyomdokit követ-

vén dicsősséggessen Vitézkedjete és Hazánknak, mely Védelmezését kívánja, eleget tegyetek.

Legfőbb Jóságotok legyen pedig az Erősség — Bátorság — az Atyafi Polgár-Társaitokkal Egyesség — a közönséges Szabadság — Dicsőségnek kívánása — és azoknak, melyek nélkül el lehettek megvetése — mind ezek felett pedig a tökéletességnek keresése — a Törvénynek és igaz Istennek tisztelete s félelme — a Hitnek, melyet mai napon leteendők vagytok és engedelmességnek, mely egyedül a jó-rendnek Lelke szentül való megtartása. Szükséges pedig tudnotok, hogy azok nélkül az erőtlen Csecsemősségre vissza tértétek, mely nem tudván elégtelenséget, megveti Annjának Vezetését, de magára hagyatván, első lépésében el-esésével büntettetik bizodalma. Ezeket megtartván bőven fogjátok tapasztalni, hogy a Jó Isten jót ad!

Végezven Beszédemet, fordulok immár hozzád Méltóságos Okolicsnai és Rákóczy Okolicsányi János Királyi Tanácsos Úr! a ki arra érdemesnek lenni ítélttél, hogy a Nemes Statusok és Rendek közarattyával, ezen Nemes Fel-ülő Sereg Feő-Vezérének választassál.

Nem Céлом, hogy kötelességednek teljesítésére utasítsalak, tapasztaltatad azt ezen Megye Tekintetes Statussaival és Rendeivel, hogy Nemes Erkölcökkal tündöklő szivedben, mértékletes Vezérlésre határt szabott a Bölcsesség és Tökéletesség.

Tudva vagyon ezen Megye-beli Statusoknál és Rendeknél, hogy a Nagy-Lelkű Vitéz Atyádnak beléd által költözött, mindég Nemesen, mindég Magyarossan gondolkodó indulattya, buzgó szivedet dicsőséges utra vezérli.

Az egyedüli hozzád intézett Beszédemnek Czéllya: hogy a Nemes Fel-ülő sereget, Fiainkat tudniillik, Tesvéreinket és Polgár-Társainkat (Kiknek érdemes Vezére vagy) ezen Megyebeli itten össze csoportozott Tekintetes Statusoknak és Rendeknek nevével néked mai napon által adgyam s egyszersmind pedig bölcs Vezérlésed alá bizodalmassan ajányam.

Tápláltatom és biztos reménységgel, hogy egyenes és Igazság szerető fontos ítéleted, ezen terhes Fel-ülésnek folytatását és Végezését, úgy fogja előmozdítani és kormányozni, hogy a közönséges Jónak jövőidőkre is kiterjedendő gyarapítását és Hazánknak boldogulását megnyerhessük.

IX. Jánosnak I. Károly fiától egyik unokája

Ferencz.

Budavár visszavételénél magát kitüntetett Miskey-családbeli Francziskát vette nőül. Ő a kir. táblánál hivataloskodott.

Nejétől nyolcz gyermeke született. Katalin Bornemissza Jánosné, Flórián, Erzsébet, Constantia, Gyula, Leontin, Elek és Krisztina Tarkőy Antalné.

III. Katalin.

Az ő s régi nemzetségből származott ádámföldi Bornemissza Jánoshoz ment férjhez.

Ő nemcsak, hogy kiváló példás anya, ki gyermekeit gondos nevelésben részesítette, de ezen kívül ő az irodalommal és pedig a genealógiá al foglalkozik. Ő úgy a Bornemissza, mint a Tahy-család genealógiájára vonatkozó adatokat nagy szorgalommal gyűjté, minden egyes tagra vonatkozólag tudott adni felvilágosítást és engem is munkámban segített adatokat gyűjteni. Meghalt Ungváron 1903. nov. 20-dikán.

II. Gyula.

Bornemissza Jánosné fivére, a papi pályára készült, de 1848-ban a szabadságharcz kitörése alkalmával a szemináriumot otthagya, a papi öltöny helyett a honvéd egyenruhát öltötte fel, — végig küzdötte mint hadnagy az egész szabadságharczot;

— fegyver letétel után besorozták tizenkét évre az osztrák hadseregbe és mint közlegény részt vett a olaszországi hadjáratban s őrmester lett. A katonaságtól megszabadulva, az Atheneum r.-t. főpénztárnoka lett és mint ilyen halt meg 1901. évben. Fivére

Elek.

Mint tizenötéves ifjú állt be 1848-ban a honvédok közé s ő is mint Gyula bátyja végig közdött az 1848/9. évi szabadságharcot, a világosi fegyver letétel után őtet is büntetésből besorozták az osztrák hadseregbe s onnan nyolcz évi szolgálat után bocsájtották el.

A katonai szolgálattól megszabadulva Pestre jött lakni s itt Pest Pilis és Solt törvényesen egyesült vármegyék törvényszékének telekkönyvi osztályánál nyert alkalmazást s midőn a bíróságot elválasztották (1872) a közigazgatástól, előbb a pest-vidéki kir. törvényszék központjában Budapesten s később midőn a telekkönyvi bíróságot decentralizálták, a váczi kir. járásbíróságnál volt mint telekkönyvvezető alkalmazva.

Meghalt Vácson 1889. évben és ott, a váczi csatában elesett honvéd bajtársainak sírja mellé temettetett el.

IX. FEJEZET.

A tarkeői ifjabb ág.

IV. Ferencz.

III. Istvánnak, razlaviczai Razlavicz Borbálától született legifjabb fia, a tarkeői ifjabb ág megalapítója.

Neje: szilvásujfalussí Ujfalussy Anna, szilvásujfalussi Ujfalussy Andrásnak és bernátfalvi Bernáth Katának leánya, ennek atyja bernátfalvi Bernáth László, anyja Anarcsy Anna.

Atyja III. István elhalálozván, ennek neje Razlavicz Borbála másodszor is férjhez ment Földes Ferenczhez.

Földes Ferencz, 1591. évben kérte Rudolf római császárt és magyar királyt, hogy mostoha fiának Ferencznek korát állapítsa meg.

Az okmány így szól:

„Rudolf római császár és magyar király ezen kérést jogosnak találván, a Tahy Ferencz fiának a korát, a mennyire ezt látásból megítélni lehetséges volt, 8 esztendőre becsülte s az erről szóló revisionális levelet kiadatni rendelte. Kelt Eperjesen, 1591. évben“. (Tahy-család gombai levéltárában eredeti okirat, papíron rányomott s papírral letakart pecséttel.)

Ferencz 1622-ben Lony birtokán hídvámszedési jogot nyer.

Az okmánykivonat ez:

„II. Ferdinand Lony birtokon, Tapolya folyón (Sáros vármegye) szedendő hídvámot Ujfalussy Lászlónak, Semsey Istvánnak és Tahy Ferencznek engedi át 1622. (Tahy-család gombai levéltára. Prot. 7. Folió 183.)

IV. Ferencznek kellett volna a török által elfoglalt szlavoniai és Pest, Pilis, Nógrád, Somogy és Zala vármegyei birtokok visszanyerése iránt a kellő lépéseket megtenni, de ő ezt elmulasztván, a női ágbeli leszármazottak foglalták el azokat s így esett el a férfiág az ősi birtokoktól.

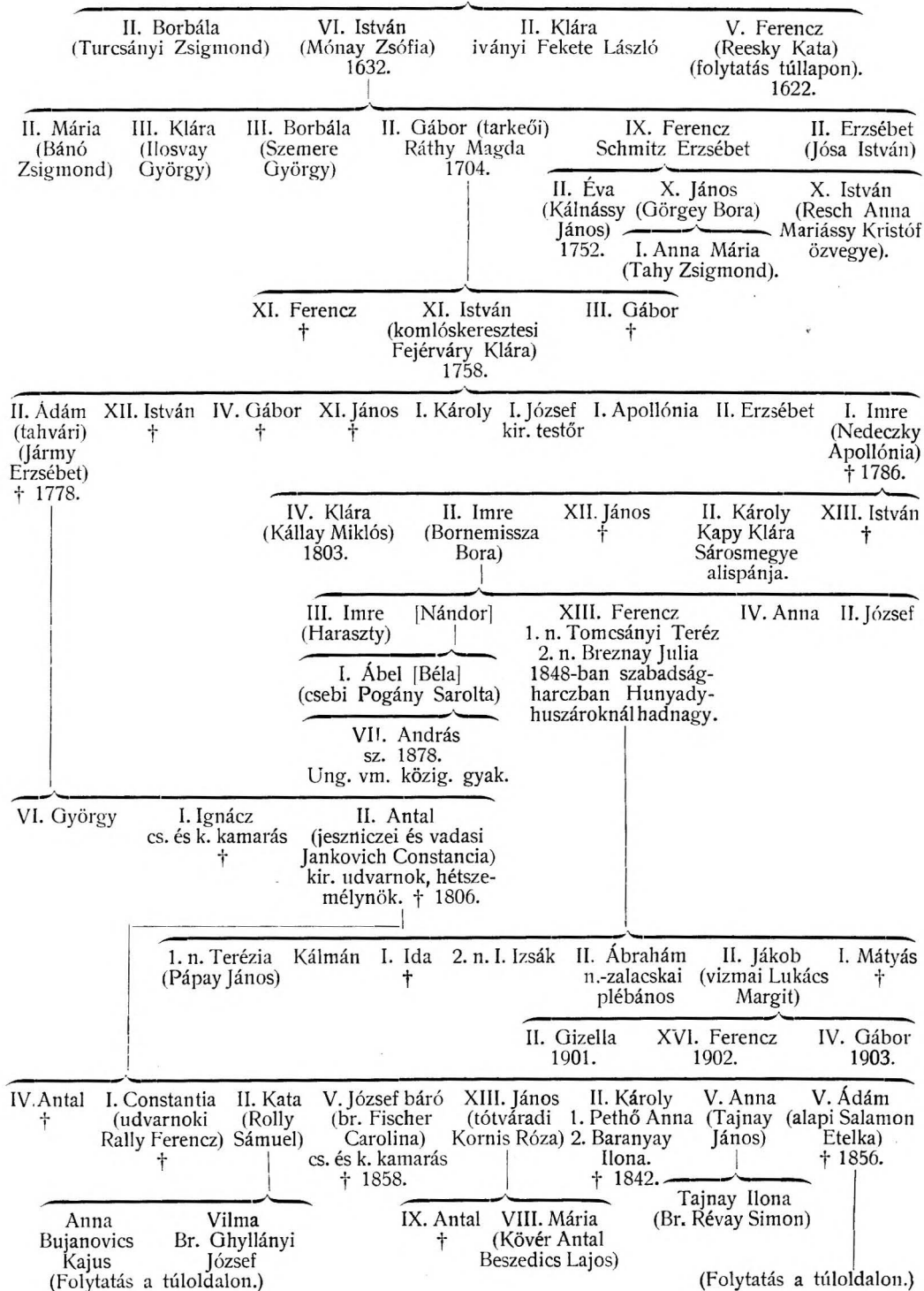
IV. Ferencznek szilvásujfalussi Ujfalussy Annától négy gyermeke született és ő az ifjabb ág megalapítója.

II. Borbála leánya Turcsányi Zsigmondhoz ment férjhez, István fiának ága ma is virágzik, Klára leánya férjhez ment iványi Fekete Lászlóhoz, a negyedik gyermeke Ferencz, kinek utódai szintén élnek.

Az ifjabb ág, a két férfiivadéktól ismét két ágra szakad, hogy a szerte ágazó családtagoknál kellő tájékozást nyujtsak, közlöm a nemzedékrendi táblázatot.

1.

IV. Ferencz

(szilvásujfalussi Ujfalussy Anna)
sz. 1583-ban

Anna Bujanovics Kajus	Vilma Br. Ghillányi József	V. Ádám (alapi Salamon Etelka) † 1856.			
B. Sándor, Mária Pechy Hermin	G. László, Imre (Sáros vármegye főispánja.)	II. Lajos (Gr. Wartensleben Ilona) sz. 1839.	III. Constantia †	XVIII. István (szlavniczai Sándor Sarolta) cs. és k. kamarás. Pest vm. t. főjegyző sz. 1843.	VIII. József sz. 1851. † 1901.
		IV. Sarolta (francussói's neczpáli Justh Zoltán)		XIX. István sz. 1877. 7. 7. (tassi és egecei Vegh Erzsébet) Pestvmgyei szbíró 1899-től.	
IV. Lajos sz. 1864 † 1884. szolgabíró.	X. Iván sz. 1865. Pest vm. főszbíró 1900-ban.	II. Lidi	XI. Anna	VIII. Klára (kesselyűikeői Majthényi István).	XV. Ferencz

2.

VI. Ferencz

(Recsky Kata)
1646 † 1702

I. Zsigmond 1743. I. Pál †		I. Kata (Bubnyánszky Jakab gör. kath. pap).		VII. Ferencz (Dessewffy Zsuzsánna)		I. Ádám (Bánó Borbála) folyt. a tul. lap. 1746.	
Borbála (Berzeviczy János)		Imre †	II. András (1. Winkler Kata 2. Draveczky Róza)		Ferencz †	III. Erzsébet (Hedry Pál)	
1. n. I. Márton †	IX. Ferencz †	2. n. III. Antal Péchy Rozália 1775.		I. Róza (Károlyi Mihály)	II. Sándor katona †	V. Klára (1. ? 2. Pongrácz László)	
IV. Mária (Róbert Márk) 1809.	V. Antal (Dessewffy Mária)	II. Terézia (Podhorányi József)	I. Tamás † 1851.	IV. Ádám (Török Ágnes) Arad m. főjegy. 1775.	VII. György (Pauhakkal Honorata) 1775—1782. Alattyan birtokosa.		II. Zsigmond (Tahy Anna) Mária) Sáros vmegye ügyésze. † 1796.
II. Franciska (Br. Flödnigh Károly) † 1866.		II. Kristóf †	V. Mária (Hoffner Ferencz kapitány)	I. Honorata (Kovács Károly kapitány)		IV. Margit †	
Br. Flödnigh Adolf †		Eduard †					
II. Gáspár (Tassy Becz Amália) 1831.		III. Klára (Semsey Mihály)		III. László (Rumy Mária)		II. Karolin †	XIV. Ferencz (Szökő Amália) 1824.
I. Manó Szajoli Fejer Eszter hevesvár- megyei Recsk birtokosa	Lajos †	I. Josefa (Vitális Vendel)	IV. László (Br. Plecger Leopoldina) Eperjes v. polgármestere sz. 1817 † 1891		I. Rudolf nemes (Varga Borbála később Földváry Lászlóné)		
		V. Sándor ügyvéd elmebeteg	VI. Antal †		I. Paulina (Tahy Emil)		II. Amália (szarvkői Gosztöny Géza)
III. Sándor †	VI. Andor †	I. Etelka (1. Repeczky Pál 2. Br. Vécsey Gyula)		XVII. István elmebeteg.	X. Anna (voksics Horváth László)		
Repeczky Anna (báró Barkóczy Sándor) recski birtokos. 1903.		Gosztönyi Aladár (Br. Amelin Elza) 1903.		Ilona	Géza (Br. Pongrácz Margit). 1903.	Margit (dabasi Halász Elemér). 1903.	

VI. István és V. Ferencz után a torkeői ifjabb ág, két ágazatra oszlott s eltérve a születési sorrendtől, nem az idősb István, de az ifjabb Ferencz ágazatát ismertetem előbb s István ágazatát, a kinek én is egyenes leszármazottja vagyok, csak művem végére hagyom.

V. Ferencz.

Neje Recsky Kata s vele kapta a hevesvármegyei Recsk s a pestvármegyei Alattyán községeket.

Ferencz állandó lakását Heves vármegyébe téve át, István bátyja nejének, Mónay Zsófiának, Mónay Benedek és gróf Zrinyi Borbála leányának, zálogbajadja Hottyka és Sáfrány nevű zemplénavármegyei községekben volt szőlőit. (Tahy-család gombai levéltárában, hitelesített másolat.)

Érdekes egy osztálylevél-töredék, a mely a négy testvér osztálya alkalmával iratott 1646. évi február hó 14-én.

„Mi nemzetes Kohányi Péter, Turcsányi Ferencz, Tivadar András és Bánó

Mihály uraimék. voltunk hivatva néhai Istenben elnyugodott Tahy Ferencz Urnak elhagyott árvái által, úgy mint Nztes Tahy István, Tahy Barbara, Tahy Clára és Tahy Ferencz uraimék közzé, nemű anyai rész Jóságotskának és Atyoktól maradt ingó-bingó marhájának felosztására (így), melyeknél szerént jutottak, a mint ezen alább következik, u. m. Jutott Turcsányi Sigmond Úr Feleségének Borbálának és Fekete László Feleségének Clárának a Hrabóczi Jobátsság, in Cottu Zemplín: ismét jutott Borbálának Hogyka nevű faluba Orom István Zsellér, Szilvás Ujfaluba Sípos Pál zsellér, in Cottu Zemplín Tahy Clára Asszonynak jutott Alsó-Némethybe Két Zsellér, in Cottu Ungvár, Nztes Tahy Ferencz és István Úrnak jutott Kalsán egy jobbágy, in Cottu Zemplín: ismét Tahy Istvánnak jutott Hogykán Feksi Pál zsellér, Tahy Ferencznek úgy ott Feksi Lukács zsellér jutott, ismét mind a két részre jutott Szilvás Ujfaluba Sípos János zsellér, azon felül a Kis Azari pusztá mező és az Szilvás Ujfaluusi malombeli részek. stb. (Tahy György Kézirata 83. lap és Tahy-cs. gombai levélt.)

Ezen osztálygyesség jellemzi az ekkori kort, nagyobb súlyt fektetnek a zsellérekre, mint a birtokra, a zselléreket mind névszerint felemlítik, míg a birtokról csak egyszerűen oda vetik, hogy „pusztá mező“, de hogy ez mily kiterjedésű, hány eke alá való — hány hold — meg nem említik.

Az osztozkodók leszármazása az okmányon:

Tahy Ferencz
Ujfalusi Anna

István (Mónai Sófi)	Ferencz (Recski Kata)	Farbara (Turcsányi Sigmund)	Klára (Fekete László)
------------------------	--------------------------	--------------------------------	--------------------------

A recski határban, a parádi út mentén, áll szénaboglyához hasonló kopár sziklacsúcs, a melyre a kegyeletes utódok vas keresztet állítottak; ezen kopár sziklát a nép Tahy kincsének nevezi és a nép között azon szóhagyomány maradt fenn, hogy a volt töldesúr Tahy inté jobbágyságait, hogy takarmányaikkal gazdálkodjanak, mert a következő évben szűk takarmánytermés lesz. A jobbágyságok nem hallgattak Tahy szavára és takarmányaikkal nem gazdálkodtak. Bekövetkezvén a szűk takarmány termés, a jobbágyságoknak szénájuk nem termett s földesurakhoz mentek elkérni az ő kétévi s a parádi út mentén levő szénaboglyáját. Tahy azonban megtagadta kérelmüket azon indokolással, hogy ő figyelmeztette őket a bekövetkezendő szűk termésre, takarmányokkal miért nem gazdálkodtak jobban. A jobbágyságok elkeseredésükben megátkozták a szénaboglyát „váljon kővé” átkozással, s a boglya másnap reggelre kővé vált.

Ezen szóhagyományból azt kell következtetni, hogy a Tahyak már előbb is birtokosok voltak Recskén s valószínű, hogy ők birtokostársaik voltak a Recskyeknek s azon Vörösvár, a mely a régi okmányok szerint Tahy-birtok volt, valószínűleg itt volt a mai parádi fürdő átellenében levő hegyen, a hol a vár ugyan már nincs meg, de fenn maradt a „Vörösvár-hegy” elvezetés.

V. Ferencznek három fia maradt. Zsigmond, Ferencz és Ádám.

I. Zsigmond. 1700—43.

Rákóczy Ferencz híve. Követte Rákóczyt bujdosásában s Rodostón halt meg.
Fia:

Pál.

Utóda nem maradt s véle a Zsigmond ága kihalt.

VII. György. 1775.

VII. Ferencznek s Dessewffy Zsuzsánnának András fiuktól született unokájuk. György Pest és Heves vármegyékben telepedett le, az ő korában Pest vármegyéhez tartozott Alattyán község birtokosa. Pest vármegye főjegyzője s később alispánja.

Midőn ő Sáros vármegyéből Pest-Pilis és Solt t. e. vármegyékbe tette át állandó lakását, Sáros vármegye részére a következő nemességet igazoló okmányt állították ki, mely okmánynyal igazolva van a család leszármazása.

Mi Sáros vármegye főembereinek, báróinak, zászlósuraiknak és nemeseinek összesége jelen soraink tarfalmával és erejével emlékeztetül adjuk mindenknek, a kiket illet, hogy mikoron alulirt évben, napon és helyen a Király legfenségesebb szolgálatának előmozdítása s más egyéb nyilvános ügyeinknek tárgyalása céljából egyetemesen egybe gyűltünk, akkor írásban elének terjesztett folyamodására nemes Tahy Györgynek az András (s így a Ferencz, a másik Ferencz, ama hatodik István — ki Ujfalussy Annát bírta feleségül s ama másik István — kinek Dessewffy Dorottya volt hitvese —) vármegyénkből származó fiának, ki azonban ifjúkora óta Pesten a magas ítélő kuriánál végzett tanulmányai s ugyanott a jogtudományból tett rendszeres vizsgálat után a törvényesen egyesült Pest-Pilis és Solth vármegyék első aljegyzőjének hivatalát viselte, majd meg az ítélő tábla bírójának minőségében nemes Heves, Borsod és Gömör vármegyékbe volt

kinevezve és ugyanott szolgált az ő öröklő-adományos, Jakab Volyán és Lucskán tényleg gyakorolt nemessége ügyében az elénk terjesztett hiteles okiratokból, előttünk felsorolt és megvitatott hitelre érdemes adatokból megállapítandóknak és közhírré teendőknak határoztuk. — Az, hogy ezen Tahy család már a mohácsi vészt megelőzőleg nemcsak nemességgel volt felruházva, hanem hadi és főképpen polgári szolgálatban szerzett érdemekért igen sok tagja a legmagasabb királyi hivatalokban ékeskedett, nem pusztán hazánk történeti évkönyvei beszélnek, de Ferdinándnak 1528. 1-ső és 1529. 38. tv. cikkelyei Tahy Ferenczet és Jánost névleg is említik s így erről kételkedni sem engednek; arról pedig, hogy a már említett mohácsi vész előtt ez a nemzetség Horvátországban és a Dunántúli vármegyékben a birtoklás összes jogait élvezte, bennünket a hiteles helyek hivatalos és előttünk felolvasott átiratai teljesen meggyőztek. Jelesül a budai káptalan 1513-ban kelt nyilatkozatából tudtuk meg, hogy Tahy János és Márion Pilis megyében Tah faluban, honnan a család melléknevét kapta és az előnevet emlékezetet meghaladó idők óta viseli és élvezi, mint földes urak székeltek. Miután pedig az ismételten említett szomorú s a magyarságnak feledhetetlen mohácsi vész után úgyszólván az összes Dunán és Drávántúli családok mint ez ismeretes, birtokaikból és fészükéből kizavartattak, — a Dessőffy család is, mely különösen Szlavoniában volt öröklő s a tényleg ott feküdt birtokáról Csernekről nevezi magát, valamint a Tahy nemzetség is bele sodortatva a veszedelembé, összes öröklő birtokaikat elvesztették. Mivel azonban ekkoriban a fölséges udvar előtt fényesek voltak Dessőffy Jánosnak a királyi kamara elnökének s a kuria főnökének érdemei, Tarczai György pedig, ki Zápolyához pártolt s aztán Ugocsa vármegyében Szöllös váránál golyótól találva életét és lázadását bevégezte; részben magvaszakadása részben a rá kimondott jószágvesztés folytán az Úr 1558-dik esztendejében felséges I. Ferdinánd római császár és magyar király az ő várát és uradalmát Tarkót, mely megyénkbe van kebeleztve, valamint e helyekhez és területekhez tartozó birtokokat úgy az itt is említett Lucskát és Jakab Volyát, hol is kérelmező Tahy György részesbirtokos, mint egyéb, a szomszédos Szepes és Abaújház megyékben fekvő jószágokat előbb nevezett Dessőffy Jánosnak és özvegy édes nőtestvérének férjezett Tahy Istvánnának, valamint névszerint említett fiainak és pedig a már akkor életben volt Tahy Györgynek és Istvánnak — megemlítve ama csapásokat, melyek ezt a családot a maga jószágainak elvesztésére kényszerítették — kegyelmesen átadományozta, mely uradalomban az említett két család a birtokjogot mind e mai napig tényleg élvezi. — A mi a kérelmező Tahy Györgynek egyik vagy másik ősi adományostól Tahy Györgytől avagy Istvántól való egyenes leszármazását illeti, jóllehet ennek bizonyítása, minthogy vármegyénkbe kebeleztet Nyirjesen és Lucskán ősi adományozás révén a családdal egyazon érdekű nemesekkel együttesen teljes birtokjogot élveznek és Jakab Volyán részes birtokosok, hol is tényleg székelnek; mivel továbbá a nevezett Tarkó uradalomtól származó s a Dessőffyeket megillető előnevet teljesebb címül a magas ítélő tábla a Tahy család e legifjabb ágának is már megadta; mindezekhez járulván a köztudat, valamint az egyenes és oldalágon való elődök részéről emberemlékezetet meghaladó élvezete adományos és birtokos nemességüknek — szorosán véve szükségesnek nem látszott; e czélra való tekintetből még is — eleve be lévén bizonyítva, hogy az adományos testvérnek Györgynek, mivel semmi nemű utóda nem jelentkezik, a Dunántúl magvaszakadt — megvizsgált, különböző korra vonatkozó osztálylevelek s egyéb okiratok nekünk bebizonyították, hogy a kérelmező Tahynak atyja és testvérei egyenes ágon leszármazói a másik adományos testvérnek Istvánnak. Egyébként, mivel nem közönséges bizonyítékát nyújtják a nemességnek az egy családba tartozók részéről viselt nyilvános, kiváltképpen pedig királyi és megyei hivatalok, melyek a törvény értelmében mindenkoron csakis nemesek által tölthetők be, a kérelmezőt illetőleg s a legutóbbi korra vonatkozólag a következőket említjük csak meg a Tahyak közül: 1620-ban Jegyzőkönyvünk 408. lapjának bizonyossága szerint Tahy Ferencz volt felkelő seregünk kapitánya. 1729-ben a praemontrei-rend leleszi prépostja Tahy Károly;

hogy a királyi táblának elnöke volt még igen sok birtokosnak élénk emlékezetében van. Hogy az 1773-ban elhalt Tahy Imre egész addig a magas királyi táblának bírása volt, s a kérelmezőnek 1774-ben elhunyt édes atya András, vármegyének hosszú időközön át táblabírája volt, köztudomású. A mostaniak közül ugyanezen Tahy Györgynek vérszerinti édes testvéreit: Antalt vármegyénk főjegyzőjét, Zsigmondot vármegyénk tisztii ügyészét, s Ádámot Arad vármegye nemesi táblájának bíróját említjük meg. Mindezeket pontosan megvizsgálván többször említett Tahy Györgyről elismerjük és bizonyítjuk, hogy a magyar hazának, a király és haza érdekében kiváló érdemeket szerzett elődöktől származó valódi, kétségtelen, ősi, birtokos nemese.

Kelt Eperjes, szab. kir. városában, 1782. november 26-iki folytatólagos közgyűlésünkben.

Kiadatott általam, nevezett nemes Sáros vármegyének felesküdt aljegyzője által. Lipóczi Keczer László s. k.

(Sáros vármegye levéltára. Ad. fascic. No. 5. No. 239.)

Nejétől Panhakkal Honorátától Kristóf fia és Francziska, Mária, Honoráta és Margit született. Kristóf, Francziska férjhez ment báró Flödnigh Károlyhoz, Mária Hofner Ferenczhez s Honorata Kovács Károlyhoz, Margit hajadonon halt el. A leánytestvérek lettek a báró Flödnig testvérek elhalálása után Alattyán birtokosai.

Kristóf.

Mint huszárfőhadnagy részt vett a francia háborúban s elesett 1812. évben. Utódai nem maradtak.

Francziska.

Férjhez ment báró Flödnigh Károly osztrák huszárszázadoshoz. Két fiuk maradt: Edvárd és Adolf. A két fiú, a lelkes magyar nő által magyar szellemben neveltetvén, ők szívvel-lélekkel magyarok óhajtván lenni, 1840-ben magyar honosságért folyamodtak s azt el is nyerték.

Honossági kérvényük.

Fenséges Császári Királyi örökös Főherczeg

JÓZSEF

Magyar Ország Nádorispányához

Nagyméltóságú Főrendekhez

Tekintetes Karok és Rendekhez

intézett alázatos kérelmük

díjfizetés nélkül honosításért
esedező Br. Flödnig Edvárd
és Adolfnak.

Fönséges Császári Királyi örökös Főherczeg

Nádor Ispány Úr!

Nagyméltóságú Főrendek!

Tekintetes Karok és Rendek!

Azok között, kik a magyar nagylelkűség előtt honosításért könyörögnek, mi is bátorkodunk ugyanazért alázatos esedezésünket legmélyebb tisztelettel felelelni. Ezen áldott anya, a szép magyar hon ápolta minket. Itt érzettük a rokonság, nyelv, szokások s törvények boldogító erejét, melyek egyenként is édesen csatolnak mindenkire ez áldott hazához; itt óhajtunk tehát polgártársaink sorába lépni s osztozni jogaikban s kötelességeikben, itt esdeklünk, hogy törvényszerűleg magyarok s e dicső nemzetnek tagjai lehessünk, mely még az idegen ajkú folyamodót sem szokta kizárni ápoló kebeléből.

Érdemeink korántsem oly nagyok ugyan, hogy azokat kérelmünk hathatós táma szául említhetnők: de Fönséges Császári Királyi Főherczegséged s a Nagyméltóságú Fő Főrendek és Tekintetes Karok és Rendek magas pártfogása —

esdekelve remelyjük — kipótolandja e részbeni hiányunkat. Azonban, hogy kitűnjék mégis némileg, mikép nem egészen méltatlanok s érdemetlenek, kik ily fényes megkülönböztetésért s kegyelemért és díjízetés nélküli honosításért bátorkodunk könnyörögni, legyen szabad az őszinteség szerény hangján a következőket mély alázatossággal megemlítenünk.

Közelebbi Őseink közül, öreg atyánk néhai Báró Flödnig Spandachó (így) mint Ezredes halt meg a Felsőleges Uralkodó Ház szolgálatában; nagyatyánk néhai Báró Flödnig Jodocus hasonlóan a Felsőleges Austriai ház zászlója alatt közel fél-századon át vitézkedvén, mint az Illyri határ őr-ezred alezredese halt meg; édes atyánk pedig néhai Báró Flödnig Károly szintén számos évekig volt Ő Császári Királyi Felsőleges szolgálatában s mint kapitány húnyt el. Egyébb iránt több magyar Családok rokonságával dicsekedhetünk, a *Tahy jeles nemzettségéből származott édes anyánk* részéről, melynek a katonai pályán szintúgy, mint a polgárin, számos tagjai tüntették ki magukat több századon át. Említhetjük itt Tahy Jánost, a mohácsi gyászos útközet bajnokát, s Ferenczet, a szigeti hősnék, Zrinyi Miklósnak Sógorát s Császári Királyi Fő Lovászmestert, kinek négy fiai vérzetek el a török elleni csatákban; de legközelebb édes anyánk egyetlen fiu Testvére Tahy Kristóf, mint Huszár főhadnagy esett el sebeiben az Európát megrendített 1812. évi háborúban.

Ily példák állván előttünk Őseinkben, mi sem maradhatunk azoknak nyomán, a munkás élet eránt buzgó indulat nélkül s hazánkfiai és rokonink becsülése eránt érzéketlenül. Ugyan azért, én alázatosan alulírt Báró Flödnig Edvard, a Pesti Királyi Egyetemen tanulásomat végezvén, kilencz évvel ez előtt a palatinális huszár-ezredbe mentem szolgálni s Magyar bajtársaim között, kiknek erántami jó indulatjokkal örömmel dicsekedhetem, főhadnaggyá neveztettem és e tisztséget előjáróim meglegedésükre folyvást viselni szerencsém van. Én pedig Báró Flödnig Adolf, szinte a Pesti Egyetemen végezvén neveltetési pályámat, a polgári békés életben kerestem s találtam fel azon boldogságot, melyet a jóra törekvő szándékkal, kis hatáskörében is érezhet minden emberbarát, polgári pályán szolgálva Királyának s Hazájának. Nemes Hont Vármegyében tiszteletbeli aljegyzőnek neveztetvén ki, tehetségem szerint törekszem e helyen kötelességemnek folyvást eleget tenni. Ily helyzetünkben, megnyugtató örömmel kell hinnünk azt is, hogy a tisztelt vármegyének kegyes pártfogását szerencsések valánk mindketten megnyerhetni, minthogy az utasításul adó Országgyűlési Követeink ezen alázatos folyamodásunk pártolását, sőt ez iránt a törvényhatóságokat is felszólítani szíveskedik.

Ezekben határozódnak a gyámnokok, melylyekkel legalázatosabb kérelmünket támogathatjuk, esedezvén Császári Királyi főherczegséged s Nagyméltóságú Főrendek és Tekintetes Karok és Rendek előtt, hogy bennünket (még pedig mivel vagyont a szerencse egyikünknek sem adott, a törvényes díj elengedésével) Magyarokká honosítani Méltóztassanak. A Magyar Nemzet sokkal dicsőbb az ő nagylelkűségében, mintsem hogy kegyelmét e vak sors történetes ajándékához köthetné. Mi pénzt nem, de hont szerető tiszta szívet, hálás érzést s férfias keblet hozunk édes Hazánkba s ily érzelemtől hevülve újítjuk legalázatosabb esedezésünket, legmélyebb tisztelettel Maradván:

Császári Királyi Főherczegségednek, a Nagyméltóságú Főrendeknek és a Tekintetes Karok és Rendeknek legalázatosabb szolgálai Báró Flödnig Edvard palatinus huszár főhadnagy és Báró Flödnig Adolf nemes Hont vármegye tiszteletbeli aljegyzője.

Báró Flödnig testvérek magukat vagyontalanoknak mondják, itt az úgy értelmezendő, hogy még ekkor anyjuk élt, kié volt az alattyáni 2000 holdas birtok. Adolf kiváló gazda lett és országszerte ismert volt kitűnő minőségű magyar gulyája.

Egyik testvérnek sem maradtak gyermekeik s úgy végrendelkeztek, hogy míg Edvard özvegye él, a birtoknak ő marad haszonélvezője és annak halála után nővéreiknek utódai osztozkodjanak a birtokon.

II. Zsigmond.

† 1796.

VII. Györgynek ifjabb fivére.

Zsigmond nőül vette VI. Istvánnak Mónay Zsófiától származott X. János nevű unokájának Görgey Borbálától született Anna Mária nevű leányát, s így leszármazottjaiknak őse lett gróf Zrinyi Miklós, a szigetvári hős (Lásd Zrinyiek családfáját).

Zsigmond ifjabb korában Sáros vármegyének tiszti ügyésze volt. Nejétől: Tahy Anna Máriától három fia: Gáspár, László és Ferencz s egy leánya Klára, Semsey Mihályné maradt.

II. Gáspár.

Nejével Tassy Becz Amáliával kapta a most Jász-Nagykún-Szolnok vármegyébe kebelezett Monostor községbeli rész jószágot.

Gáspár kezdte mint író, a Tahy-család származására és leszármazására vonatkozó okmányok gyűjtését, s „*Gloria*” cím alatt kéziratban hátrahagyott sok becses anyagot, a melyből sok hiteles adatot, mint ezt művem első fejezetében felemlítettem, átvettem. Ő kezdte meg a Tahy-családnak a Szlavóniában, továbbá Somogy, Baranya és Zala vármegyékben volt s a török hódoltság idejében idegen kezekre jutott birtokok visszaszerzéséhez szükséges okmányokat kutatni, de nem sok eredménnyel.

Ő mint író a Horváth István által szerkesztett „Tudományos gyűjtemény” című folyóiratba írt, részint történelmi, részint genealogiai s társadalmi cikkeket.

Ezen folyóiratban ismertette Tarkeő várának történetét, megemlékezvén a volt birtokosokról, a Tarczayakról és az új birtokosokról, a Dessewffyék és Tahyakról.

Közli, hogy 1813-ban kik voltak Sáros vármegyének elsőrendű birtokosai; s pedig:

Almássy, gróf Andrássy, Balpataky, Bánó, Berthoty, báró és nemes Berzevitzy, Bornemisza, Bujanovits, Büdöskúthy, Dobay, gróf és nemes Dessewffy, Dukay, Erős, gróf Erdődy, Fekete, gróf Forgách, Fejérváry, Füzy, Görgey, Gillányi, Gombos, Hedry, gróf Haller, Hrabeczy, Hevesy, Izdentzy, Kapy, gróf és nemes Károlyi, Kálnássy, Kükemezey, Ketzer, Körtvélyesy, gróf Klobusitzky, Lodomerszky, Marjassy, Meltzer, Podhorányi, báró Palocsay, gróf és nemes Péchy, Pulyszky, Rádi, Rolly, Roskoványi, Raszlavitzy, Semsey, gróf és nemes Szirmay, Sárosi, Szulyovszky, Sándor, Sztankai, Szinnyey, Szakmáry, Schuller, Szegi, Tahy, Tivadar, Ujházy, Usz, gróf Wolkenstein, Zombory és Závody.

Megemlékezik az 1687. évben Sáros vármegyében működött „Királyi Comisso”-ról: „Akkoron királyi biztos volt Caraffa generalis, ki sokakat kínzás után lenyakasztatott, négyfelé vágatott és felakasztatott; azok közül legelsőbbet Cimmermann Sigmondot eperjesi tanácsbelit, márczius 5-ik napján, utánna Wéber Fridriket május 14-iki napján, azok után Ketzer Lipotzi Ketzer Sándort fiastól és Wéber Dánielt lenyakasztatta és több mindenféle rendű és idejű személyeket.”

A magyar gazdasági egyesület által 1842-ben kitűzött pályadíjat, „gazdasági könyv falusi iskolák számára” című művével is ő nyerte.

Szülohelyét, a sárosvármegyei Nyirjest így említi:

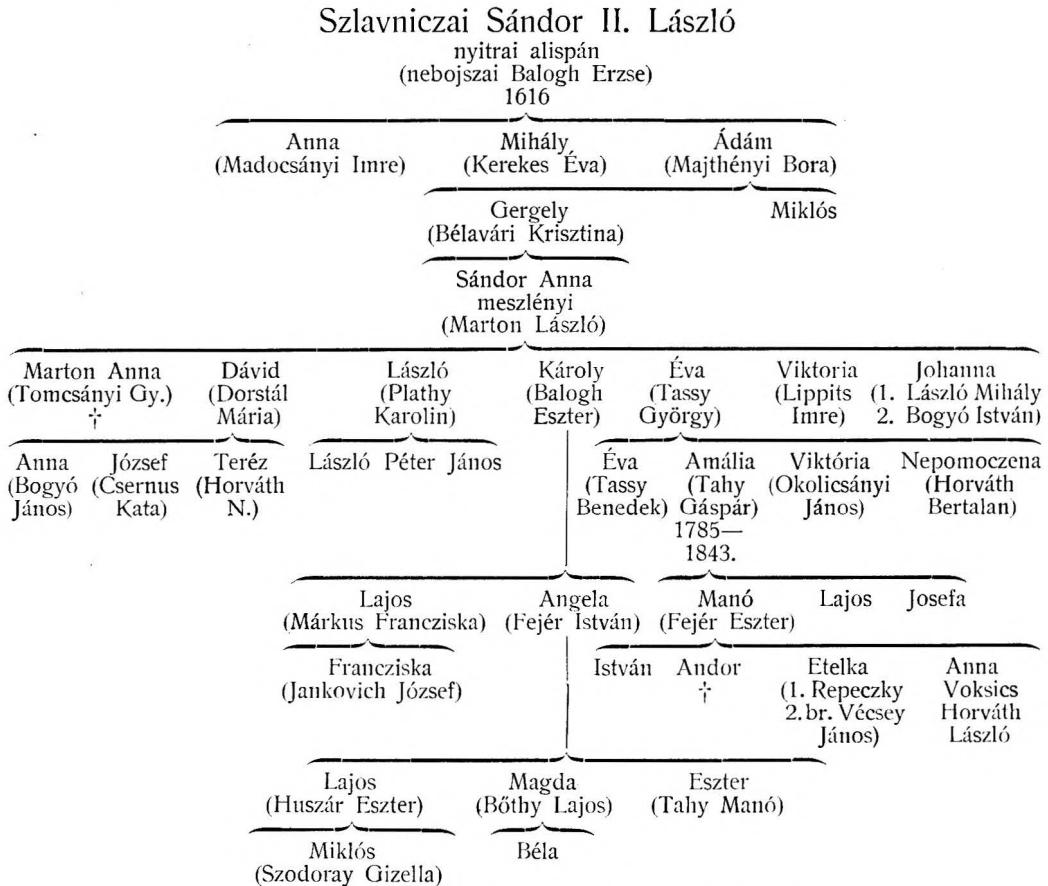
Engem is e kies hely szült, táplált gyenge koromban,
Altalam is viszont vajha! nevelje becsét.

Aláírva: Tahy Gáspár született 1875 január 5-én.

Magáról és családjáról így ír:

Éltet adott Nyirjes, Eger észet, de monostor a nőmet,
S végre a sírt is adott. Isten a mennyeket ád,
Volt Tahi Zsiga apám, az anyám Tahi Anna Mária,
Esmertem az anyám, de nem a kedves apát!
Volt nevezetes Ügyész az atyám, gazdasszonya Neje.
Szorgalmas, s anya jó, hú felesége vala,
Ágost vallású; az atyám jó katolikus volt;
Ámde azért nem volt perlekedés, zivódás.
Halva anyám nyugszik Nyirjen, férje Eperjest,
László, Ferencz, Gáspár; Klára leánya maradt,
Meghalt László, Ferencz nyugodjon volt szüleimmel,
Üdvös feltámadást adjon az Ég nekik.

Tahy Gáspár meghalt 1843-ban.
Anyai leszármazása ez:

A leszármazást csak szlavniczai Sándor II. Lászlónál kezdtem, mert a szlavniczai Sándor-családra még nőt családjánál visszatérek. Azt pedig már Tahy Illés utódai leszármazásánál láttuk, hogy szlavniczai Sándor László nejének Balogh Erzsébetnek nagyanyja Tahy Magda volt és a halápi Tahy Antal családfájánál kimutattam úgy a nebojszai Balogh, mint a bajnai Both családokkal való vér-szerinti rokonságot. (Lásd ott.)

Tahy Gáspár felemlíti Sándor II. László és nejének nebojszai Balogh Erzsébetnek birtokait is, és pedig:

Nyitra vármegyében	Kis-Igmánd,
Komárom	Vrányik,
Sopron	Felső-Bük
Heves	Szelevény, Vadaskert
Csongrád	Tész-pusztá.

Az ő birtokai (Fényes Elek 1836.) Heves vármegyében Recsk, Derecske, Monostor, Sirok.

Gáspárnak Manó, Lajos fiai és Jozefa leánya maradt.

Manó.

Neje a másodízbeni unokanővére szajoli Fejér Eszter.

Heves vármegyében Recskén lakott, Lajos testvére nőtlén korában elhalván, ennek birtokait Derecskét és Monostort is ő örökölte.

Az ősi birtokok visszaszerzését ő is megkísérlette s e célból óvást emelt az egri káptalannál.

Az óvástétel magyar szövege ez:

Mi, az egri érseki egyház székeskáptalanja emlékeztül adjuk, ezennel jelentvén mindenkinek, a kit illet: hogy ezen levelünk keltének napján személyesen megjelent előttünk tahi és tarkóvári nemes Tahy Emánuel és annak rendje és módja szerint ünnepélyesen óvást emelt és tiltakozott; ezen óvástételének és tiltakozásának, melyet latin nyelven megszerkesztve és az előszó bizonyosságával megerősítve, nekünk hitelesítés céljából bemutatott, tartalma a következő: Tahi és tarkóvári nemes Tahy Emánuel, mint Istvánnak, néhai nagyságos cserneki Desseffy Ferencz pozsegemegyei főispán leányától Dorottytól született fiának, ugyancsak Istvánnak Ratzlavicz Borbálától született fiának, Ferencznek szilvás-újfalui Ujfalussy Annától született fiának, szintén Ferencznek Retsky Katalintól született fiának, ugyancsak Ferencznek cserneki és tarkói Desseffy Zsuzsannától született fiának, Andrásnak Draveczky Rozáliától született fiának, Zsigmondnak Tahy Mária Annától született fiának, Gáspárnak miskei és monostori Thassy Amáliától született fia és mint idősebb testvér a maga és érdektársai nevében ünnepélyesen óvást emel és ellentmond a következő módon:

1-ször. Ha a néhai jó emlékeztű I. Ferdinánd király által nagyságos Desseffy Jánosnak, kir. főudvarmesternek és főkamárnásnak és általa Tahy Istvánnak és Györgynek, István és Desseffy Dorottya, az említett Desseffy János vérszerinti nővére, árvainak Sárosmegyében adományozott jószágok és azokra vonatkozó birtokjogok, a melyek a Desseffyek férfiágának kihalása után közvetlenül az óvásemlő és a többi férfinembeli Tahyakat kölcsönösen megilletik, azonban a Szirmay-féle örökbefogadás útján ezen említett Desseffy—Tahy-féle birtokok a Szirmaiak által bármiféle címen birtokoltatnának vagy birtokba vétetnének, ő ennek úgy a jelen, mint a jövő időkre nézve ünnepélyesen ellenmond és azokat visszaköveteli.

2-ször. A fentnevezett Desseffy Dorottyanak ismételt és több rendbeli vallomástételei fassio *) ellen (a melyek ellen már az elődök is gyakrabban tiltakoztak különböző hitelyes helyek előtt), s a mely vallomástételek úgy az említett Sárosmegyében fekvő jószágokra, valamint első férjének Tahy Istvánnak Vas megyében s más különböző helyeken volt, de elidegenített birtokaira vonatkoznak (jóllehet ő — t. i. Desseffy Dorottya — ezen birtokok fölött a gondnokságon kívül semmiféle más joggal nem bírt, s éppen ezért vallomástételei érvénytelenek), minthogy pedig ezen említett birtokok az ellentmondót és érdektársait a legtisztább örökségi jogon megilletik, azért ő, a maga és érdektársaik jogainak föntartása érdekében, az említett vallomástételeknek ünnepélyesen ellentmond s azok ellen tiltakozik.

3-szor. A mennyiben néhai nagyságos Tahy Ferencz kir. főlovászmester női ágának fiúsítása netalán az ősi javakat is érintené s ezáltal az osztályos társakra s azok leszármazottjaira s különösen pedig az óvásemlőre nézve sérelmes lenne, ő ezen fiúsításnak ünnepélyesen ellenmond.

4-szer. Mindazon, a magyar szent korona királyságának területén fekvő Tahy-birtokokat illetőleg, a melyeket akár Desseffy Dorottya, akár Tahy István vagy György, akár más valamelyik Tahy zálogosított el; vagy a melyek bármely módon elidegenítettek, vagy a melyek az országos zavarok és a török zsarnokság idején — (a mikor is az óvásemlő elődei az ország állapotai és félreeső helyeken való tartózkodásuk miatt azok felett kellően nem őrködhethvén) — elhanyagoltattak, így különösen Pilismegyében Tahi-vár és uradalom; továbbá Gradisca uradalom, továbbá Körmend-vár és uradalom, nemkülönben Asszonyfa, Semjén, Mindszent, Csehi, Chenge, Mihályfalva s egyéb, Vas megyében és a szomszédos vármegyékben fekvő birtokok; továbbá a somogymegyei javak; a Desseffy Jánosnak és Lászlónak, továbbá Tahy Györgynek és Istvánnak adományozott Esztár uradalom;

*) A fassionak a középkori jogi használatban rendkívül tág értelme van; minden jogi esetben a felek részéről történt nyilatkozat „fassio“; lehet ez tanúvallomás, birtok-beváltás, bizonyás-tétel.

továbbá Sopronmegyében Keresztúr, Farád, Sárkány-Némethi, Beled, Vásárosfalú és Széplak nevű birtokok; Biharmegyében Félegyháza és más birtokok; Sárosmegyében Nyirjes, Hárcsán-Lucska, Jakab-Volya, Kalnas, Válykócz birtokok és Petrecz-pusztá; nemkülönben a Monay, teresztényi Szinyi, Ujfalusi és Bogykay-családok birtokai, nevezetesen Hajnatskő, Monay, Szilvás-Ujfalu, Bogyka; továbbá Ungmegyében Vojnatina és Korumlya hozzátartozandóságai; azután Recskycsalád hevesmegyei birtokai; nevezetesen: Alattyán, Recsk, Derecsk; Gömörmegyében Utas és Belezsir puszták és Borsodmegyében Domaháza; azután a Thassy-féle birtokok Hevesmegyében, így: Miske és Monostor puszták; továbbá a Bélaváry birtokok szintén Hevesmegyében, névszerint: Istvánháza és Szelevény puszták és Csongrádmegyében Técs-pusztá; továbbá a Sándor-család birtokai, még pedig Sopronmegyében Felső-Bük vagy Viszló, Nyítramegyében Kis-Igmánd s azonfelül számos komárom- és trencsénmegyei birtok, továbbá a Görgei-féle birtokok Szepesmegyében, még pedig: Bethlenfalva, Filics és Hadusfalva; továbbá Bernáth, Draveczky és Büky-féle birtokok hozzátartozandóságai s egyéb más birtokok; minthogy mindezen említett birtokok az óvásemelőt, mint a ki a felsorolt családoktól származik, ősi atyai vagy anyai öröklési jogon illetik, azért ő mindenkinek, a ki ezen birtokokat követelni, elfoglalni vagy bennök kárt tenni merészelné s minden ilyenmű követelésnek vagy birtokbaiktatásnak (akár történt is már ez ellen óvásemelés valamely hiteles hely előtt, akár nem) a jelen alkalommal is ünnepélyesen ellentmond, tiltakozik és az említett birtokokat vissza követeli.

5-ször. A mennyiben Tahy György, Istvánnak, a kitől az óvásemelő és érdektársai származnak, test és vérszerinti bátyja, az említett Istvánt a sárosmegyei jószágok birtokában hagyván, maga az összes dunántúli birtokokon, mint haszonélvező és azok kezelője tartozkodott és utóbb fiutód nélkül elhalálozott, s a mennyiben az elmúlt zavaros idők folyamán úgy az idegenek, mint az ő nőiágbeli leszármazottjai, az általa birt jószágokat, melyek tisztán csak a férfiágot megilletik, hatalmukba kerítették, s különböző czímek és ürügyek alatt lefoglalták és elharácsolták és azokba magukat beiktattatták, különösen Erdődy Péter gróf Tahy Margit férje, Gyulaffy Miklós Tahy Anna férje és Jankovich György, egy másik Tahy Margit férje — mindezek, valamint mások beiktatásának az illető jószágokba, nemkülönben az említett Tahy György s az ő nőiágbeli leszármazottjainak, az említett ősi és örökös javakra vonatkozó vallomástételeiknek, adásvételi szerződéseiknek és elidegenítéseiknek ő ünnepélyesen tiltakozva ellentmond, s jogainak a jövőben való biztosítása céljából, alázattal kéri, hogy a jelen óvástétele a jegyzőkönyvbe beiktassék s neki róla a szokásos hiteles bizonyáglevél kiadassék.

A miért is mi, a főntemlített s előttünk előadott és (a mint ez már előrebocsátva lett) nekünk hitelesítés céljából írásban bemutatott, óvásemelésről és tiltakozásról jelen bizonyáglevelünket, káptalanunk által használtatni szokott és hiteles pecsétjével megerősítve, kiadni határoztuk, hogy biztosítésként szolgált az azok jogainak, a kiket illet, így tanácsolván ezt nekünk az általános igazság. Kelt Egerben, az Úr ezernyolczszáz harminczkilenczedik esztendejében, május havának tizenhetedik napján a pünkösödöt megelőző vasárnap előtt való szombati napon. Rajner Károly nagyprépost, Skopecz József olvasókanonok, Greskovics Ignác éneklőkanonok, Pálffy József örkanonok, báró Bémer László a bold. Szűz Máriáról nevezett várbeli egyház prépostja, Frimm János és pankotai Kovács Mátyás archi-diaconusok, Ruttner Xav. Ferencz, Roskoványi Ágoston, Radics Ferencz, Harmos László és Ferenczy József mesterkanonokok az úr Istennek ezen egyházunkban állhatatosan szolgálván.

(A káptalannak ostyára nyomott sasos pecsétje.) Alatta: Olvstatott és kiadott Skopecz József, az egri érseki székeskáptalan olvasókanonokja által.

Nejétől négy gyermeke született, István, ki szegény elmebajos, Andor, ki nőtlen korában 1878-ban halt el, Etelka leánya, ki először Repeczky Pálhoz és ennek halála után báró Vécsey Jánoshoz ment férjhez, és Anna voksics Horváth Lászlóné.

Etelkának első férjétől született Repeczky Anna egyetlen leánya férjhez ment báró Barkóczy Sándorhoz, kinek barátságából jutottam Tahy Gáspár kéziratához. Annának voksics Horváth Lászlótól egy fia és egy leánya született.

XIV. Ferencz.

II. Zsigmondnak Tahy Annától született fia, Gáspárnak testvére.

Nejével Szökő Amaliával kapta a Jász-Nagykún-Szolnokmegyébe kebeleztet Kerekudvar pusztát. Egy fia maradt

Rudolf,

ki 1824-ben született Kerekudvaron. Korán elhalt s nejétől nemes Varga Borbálától Amalia leánya maradt. Varga Borbála másodszor férjhez ment bernátfalvi és földvári Földváry Lászlóhoz, kitől azonban gyermekek nem maradtak.

II. Amália.

1872-ik évben férjhezment szarvkői Gosztöny Géza közös hadseregbeli huszárkapitányhoz s tőle öt gyermeke született. Aladár, ki báró Amelin Elzát vette nőül, Géza, kinek neje báró Pongrácz Margit, Ilona és Margit dabasi Halász Elemérné.

Gosztöny Aladár és Géza, nejeik által közelebbi rokonságba jöttek családommal, mert báró Amelin Elza anyjának Beniczky Hajnalkának atyja Beniczky Gyula volt közigazgatási bíró elsőízben unokatestvér volt anyósommal szlaviczai Sándor Zsigmondné beniczei és micsinyei Beniczky Máriával. Gosztónyi Gézáné édesanyjának Szent-Iványi Etelka báró Pongrácz Emilnének szépatyja Ferencz az én szépanyám Szent-Iványi Erzsébettel testvér volt.

I. Ádám 1746.

VI. Ferencznek nejétől Recsky Katától született legifjabb fia. Neje Bánó Borbála.

Az ő utódai Sáros vármegyében maradtak s közülük többen ma is birtokosok a Dessewffyekkel kapott részjóságokon. Tarkeőn, Nyirjesen, Lucskán stb.

VIII. Ferencz

II. Ádámnak fia. Nejétől Szent-Iványi Máriától származott

Pál

mint cs. és kir. őrnagy Debreczenben nősült, utódai közül

XV. János

Aszódon volt az állami javító intézetben családfő, nejétől Urbán Máriától két gyermeke született. Meghalt Aszódon 1900-ban.

I. László.

Egy fia maradt

I. Menyhért.

I. Menyhértnek fiai közül

XIV. István

Jenő testvére részt vett az 1848/9. évi szabadságharcban. Jenő testvére a Damjanich-féle vörössapkások ezredében mint hadnagy a nagy sarlói ütközetben megsebesült; a szabadságharc leveretése után elbocsájtották. István Sáros vármegyének főszolgabírája, később törvényszéki bíró, ennek fia

VIII. Mihály

Sáros vármegye főjegyzője. Főjegyzősége alatt a szabadelvű és nemzeti párt között, mely utóbbihoz ő is tartozott, éles harc támadt. Péchy Zsigmond, a vármegye alispánja, Abauj vármegye főispánjává neveztetvén ki, üresedésbe jött az alispáni szék. A nemzeti párt, a melyhez Hodossy Imre, Bujanovich Sándor — Péchy Zsigmond sógora, a Bánok, báró Ghyllányi Imre s Tahy Mihály tartoztak, Mihályt óhajtották alispánnak; — a szabadelvű párt, melynek vezérei a Berzeviczyek, Hedry Ernő s Bornemisza Ádám volt, a pártjukhoz s a Berzeviczy rokonsághoz tartozó Szinnyey Merse István főszolgabírókat akarták alispánnak. Ez utóbbi párt a kormány által támogatva, erőben túlsúlyra emelkedett a nemzeti párt felett. Mihály látván biztos bukását, mint önérzetes férfiú, még az alispáni választás megtörténte előtt, a jelöltségről és a főjegyzői állásáról lemondott. Oly képzett ifjú erő mint Mihály, hamarosan kapott megfelelő állást, Szilágyi Dezső igazságügyi miniszter, Krajcsik Ferencz képviselő barátom ajánlatára kinevezte őt Trenčsénbe törvényszéki bírónak, innen nem sokára áthelyeztetett Pozsonyba, hasonló minőségben s midőn Plósz Sándor barátom és volt iskolatársam igazságügyi miniszter lett, kineveztetett Királyi Táblai bírónak 's ezen minőségében előbb Pozsonyban volt 's ezidőszent (1904. márcz. 15.) Budapesten van beosztva. Ő a nyirjesi ősi birtokon ma is birtokos.

László

Mihálynak fia: a keleti academia növendéke, nagy reményekre jogosító ifjú, ki hét nyelvet beszél.

VIII. József

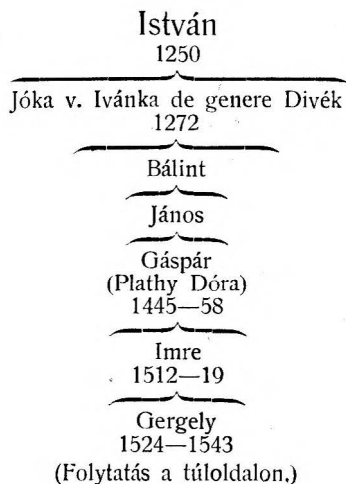
I. Menyhértnek unokája, — midőn VIII. Mihály a főjegyzői állásról leköszönt, ő mint első aljegyző főjegyzőnek lett megválasztva s midőn Szinnyey Merse István főispánnak neveztetett ki, őt a sárosvármegyei szabadelvű párt, mint minden tekintetben kiváló tisztviselőt alispánnak választotta és ezen tisztségét ma is viseli, akkor, midőn a sárosmegyei nemzeti párt is egyesült a szabadelvű párttal.

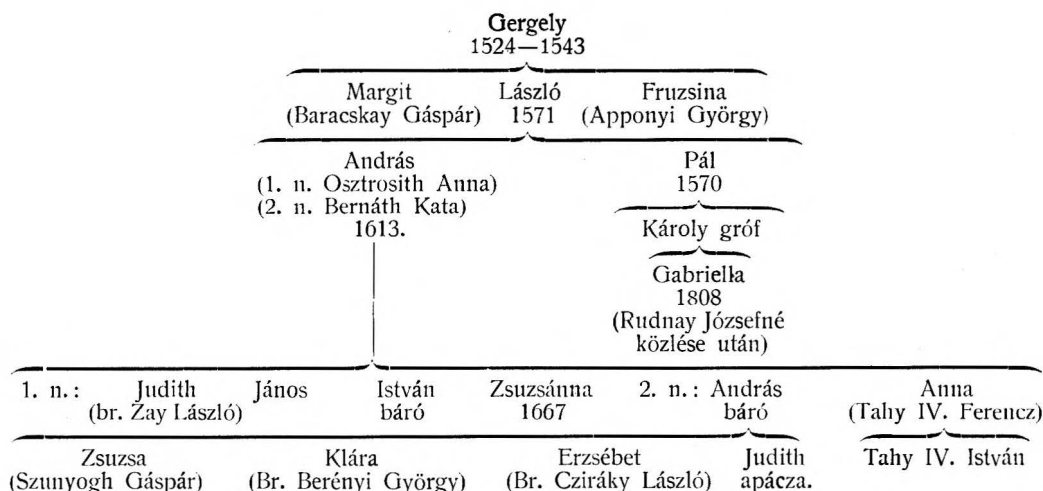
IV. Ferencz.

III. Istvánnak raszlaviczi Raszlaviczy Borbálától született legifjabb fia. Neje szilvás- és ujfalusi Ujfalussy Anna.

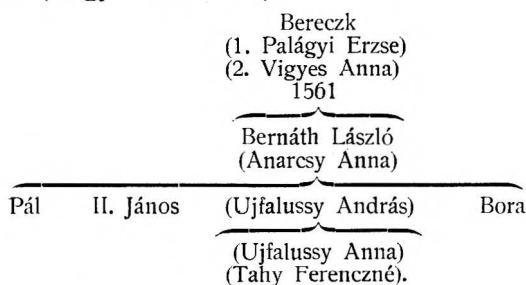
Mielőtt tovább mennénk, bemutatom az Ujfalussy és a Bernáth-család leszármazását Ujfalussy Annáig.

Ujfalussy család: (Nagy Iván szerint);

Bernáth család (Nagy Iván szerint):

Az Ujfalussy ősrégi s honfoglaló család megérdemli, hogy azt bővebben ismertessem. Rudnay Józsefné Veres Szilárd kedves rokonmtól nyert adatok alapján.

Genealogusaink a Rudnay és Ujfalussy családokat és ezekkel egy törzsből származó Bossányi, Majthényi, Motesiczky, Rudnyánszky, Zsámbokréthy és Brogyáni nemzetségeket, a Hunt-Pázmán-genusból származtatják, de ennek Rudnay József és neje farádi Veres Szilárd birtokában levő több Árpádkori okirat ellene mond. Van a család — rudnói — levéltárában tizenhárom darab Árpádkori okmány, melyek bizonyóságot tesznek arról, hogy az Ujfalussy s így a Rudnay-család ősei, mint első honfoglalók jöttek Magyarországra a vezérekkel. Ők a Divék-genusból származnak. Van okmánya a Rudnay-családnak, mely a Divék nemzetségnek, az Árpád-házzal való rokonságát igazolja.

A Divék-nemzetség egyik kiváló tagja rudnói és divék-ujfalusi Rudnay Sándor esztergomi érsek I. Ferencz magyar királyhoz intézett folyamodványában ezt mondja, „Születtem ősrégi magyar nemzetségből, mely a honfoglalás idejében jött Magyarországra és honalapító vezérektől nagy birtokokkal adományoztatott meg. Városokkal, a Zobor-hegytől (Nyitra felett) a Fekete-erdőig (Rudnó-Lehotáig).“

Eredetileg a család a következő négy törzsből állott: Rudnay, Ujfalussy, Bossányi és Zsámbokréthy 1415. év decz. 15-én kapta a Rudnay-család a pallos-jogot Zsigmond királytól, ki alatt egy Rudnay volt főpohárnokmester.

A Rudnayak, a szlavniczai Sándorok és az Ocskayak, a vágújhelyi járásban a fő ősi családok voltak.

Ujfalussy Mátyás, kinek neje Károlyi Éva volt, építtette a XV-ik században Divék-Ujfalun az egyik kastélyt. A kastély kápolnája az egyetlen katolikus templom volt a XVIII-ik század közepén az egész vidéken. Hosszú utról, néha több napi járó földről jöttek ide a hívek a vasárnapi és ünnepnap istenítiszteleire.

E kastélynak négy bástyája van, közepén egy, a mely puskaporos-torony képen szerepelt. Ezen várkastély kápolnája alatti sírboltot Ujfalussy Mátyás építtette.

Az Ujfalussyakat mind ezüst koporsóba temették 1804—1806 között gróf Ujfalussy Gábiella — báró Splényi Henrikné, — az utolsó Ujfalussy leány kirabolta a divékujfalusi sírboltot, Körmöczön Paulát ezüstművesnél nagy mennyiségű ezüstöt és drágaságokat adott el a sírbolt kirablása idejében. 1880-ban, egy kripta-látogatás alkalmával, viaszgyertyát és foszforos üvegecskét találtak a sírboltban. Ruhának, koporsónak, ékszernek nyoma sehol.

A kastélynak földalatti tömlőczei is voltak a földalatti folyosók messze ki az erdőbe vezetők. Találtak itt bent egy pánczélos vitéznek csontvázát, buzogányokat és régi fegyvereket, miket Rudnay Pál és Ádám beküldték a budapesti Nemzeti Múzeumba.

Divék-Ujfalut a Divék-nemzetségbeliek alapították. 1270 előtt „Divecsve“ név alatt szerepelt.

A községben, a fent említetten kívül még két érdekes régi várkastély van. Az egyik 1380-tól 1401-ig épült, mely utóbbi évben a várárkok és sánczok is elkészültek. E várkastély, mely az akkori időben az Ujfalussy- és a Rudnay-család közös birtokában volt, a XVI-ik században az Ujfalussyak birtokába került, de gróf Ujfalussy Károly halálával, ismét a Rudnay-családra szállott.

A harmadik kastélyt, Ujfalussy Pál építtette 1570 körül. A XVIII-ik században az Ujfalussyak már mint bárók azt kibővítették.

A vár körüli bástya 1200 emberre lőrésekkel bírt. Ágyúí, (melyekből 3 jelenleg is megvan) kerekken állottak, abban a toronyban, mely a falú felé nézett. Puskaporos-tornya is volt, a mely most is észlelhető.

Ezen kastélyban, a gróf Ujfalussy-család férfi tagjainak kihaltával 1808. évben családi osztálynak kellett volna történnie, melyhez az illető hatóság és az örökösödésre jogosultak megjelentek. Ujfalussy Gábiella grófné (a ki az ujfalusi uradalmat atyja gróf Ujfalussy Károly halála óta 1760. évtől bírta), midőn ezt megtudta, — ismerve az uradalmi viszonyokat, a jobbágyokat — 1000—1200 embert, — lerészegítette és a kastélyban ülésező comissió elé vezetett 5—600 emberrel megtámadta őket. Maga elvonult a faluba, üres batárjából, — melyben mindenki őt ülni vélte, — kifogatta a lovakat és jobbágyaival azt a várkastély zárt kapujához huzatta.

A várkastélybeliek ezüstneműekből puska golyókat csináltak és a batár felé lövettek keresztbe. A bástyák tatarozásán dolgozó kőművesek forró vízzel öntötték le az ostromló jobbágyokat, kik ezért felbőszülve, a kaput baltákkal és fejszékkel összevagdosták és betörték a várkastély udvarára.

A várkastélyba betörve, a vág-ujhelyi főszolgabíró Rudnay Lajost megbotozták, Rudnay Sándor későbbi primást saját keresztjének lánczára akarták az istállóba felakasztani. Rudnay Pál az istállóból a trágyahányó lyukon menekült Novákra (Nyitra vármegye) Majthényi Péterhez, a bajnóczi járás akkori főszolgabírájához. Rudnay Gergelyt is megtámadták Rudnay János vértesezredessel együtt, ez utóbbinak a felkelők keresztcsontját eltörték, ki ezen sebe következtében Nyitrán meghalt és az acsa-kürti protestáns templom alatt lett eltemetve. Ezen templom volt ezidőszert az egész vidéken az egyetlen törvényileg engedélyezett protestáns egyház. Rudnay János, oly nagy s erős ember volt, hogy a jobbágyok nem bírtak másképp vele, csak úgy, hogy a lábát megfogták és a földre teperték.

A lázadás elfojtására, a Nagy-Tapolcsányban fekvő katonaságot rendelték Divék-Ujfalura. A lázadó jobbágyok közül sokat elfogtak, Nyitrán börtönre vetették és 6 egész 10 évre és évente 50-től egész 100 botütésre ítélték.

E közben a grófnő Ujfalussy Gabriella báró Splényi Henrikné pörbe fogatott, melynek következtése lett, hogy a grófné hatusztendei börtönre ítéltetett Budán, ügyvédje is börtönbe került és az ujfalusi uradalomba törvényszerűleg bevezették a Rudnay-családot.

Az Újfalussyak most már a divék-újfalusi uradalmat is elvesztették, Tőkés-Újfalú már 1570-ben a szlavniczai Sándor-családé lett I. Lászlónak neje Tőkés-Újfalussy Erzsébet után s így Újfalussy Gabriellának már csak a szilvás-újfalusi uradalom egy része maradt; ezen birtokok miatt, a gróf Czirákyak és a Tahyak indítottak pert, de ezt 1852-dik évben elvesztették (Tahy cs. levéltára).

VI. Ferencznek elsőszülött fia:

VII. István.

Neje: Mónay Zsófia.

VII. István neje után ismét rokonságba jutott a gróf Zrinyi és a gróf Frangepán családokkal és utódainak őse lett Zrinyi Miklós a szigetvári hős.

Ferencz főlovászmesternél ugyan már említettem, de itt szükségét látom ismételni, hogy gróf Zrinyi Miklósnak legifjabb fia János is Frangepán Katától született mert ha néki Rosenberg Éva lett volna az édes anyja, ez esetben nem perelhette volna György testvérével Rosenberg Évát, a Frangepán-vagyon kiadásáért. (Barabás Sámuel. Magy. tört. emlékek II. köt. 567. l.)

A gróf Zrinyi-család leszármazása eléggé ismeretes s ezért leszármazásukat csak azon időtől mutatom be, mikor a Tahyakkal a rokonság megújult.

II. gr. Zrinyi Miklós

(gr. Korbaviai Ilona)

1508—1534

Ilona (Tahy Ferencz főlovászmester)			Margit (Alapi János)		Mihály † 1526	János (Tahy Anna)		III. Miklós gr. (1. Frangepán Kata 2. Rosenberg Éva)		
György	Miklós	Kristóf	Ilona (Ország Kristóf)	Katalin (Turzó Ferencz)	Dorottya (Batthyányi Boldizsár)	Borbála (Turzó Elek)	Margit (Druget Miklós)	Orsolya (Bánffy Miklós)	Magda (Teleki István)	János (Ilosvay Margit)
									gr. Zrinyi Borbála (Mónay Benedek)	
									Mónay Zsófi (Tahy István.)	

Minthogy gróf Frangepán Katának özanyja volt Tahy Dóra Frangepán Bertalánné, ezen rokonság azzal, hogy Tahy István nőül vevén Mónay Zsófiát gróf Zrinyi Borbálának leányát és gróf Zrinyi Jánosnak, a szigetvári hős gróf Zrinyi Miklós fiának unokáját, ezen házasság által úgy a Frangepánok, mint a Zrinyiek közötti rokonság megújult. (Tahy- cs. levélt.)

Mónay Zsófiának leszármazása:
lindvai Bánfiak:

Hadold I. de Buzát (az orlamundi grófok ivadéka) 1161	
Hadold II. (Czirák) 1234	
Buzát I.	Hadold III. 1248—73
IV. Hadold István tótországi bán 1282	
I. János	I. Miklós Bánffy 1344.
(folytatás a túloldalon)	

I. Miklós Bánffy

1344

I. László II. Miklós II. István
bán zágori főispán
s tótországi bán

III. János IV. István

III. Miklós

Borbála
(felsőlindvai Szécsy Miklós)

Szécsy Anna
(Bornemisza Baltazár)

Bornemisza András
(Jaktsy Mar.)

Bornemisza Zsuzsanna
(Ilosvay István)

Ilosvay Margit
(gróf Zrinyi János
a szigetvári hős fia.
1577)

gróf Zrinyi Borbála
(Monay Benedek)
1634

Mónay Zsófia
(Tahy VII. István)
1650—1704.

Ilosvayak:

Ilosvay Ferencz
(Tibay Anna)

Ilosvay István
(Bornemisza Zsuzsa)

Mónayak:

Mónay Pál

János
1453

Lőrincz

Gál
1482

István

Gáspár
(Kornis Zsófia
Lajos leánya)

András
Cziczey Magda

Kata
(iványi Fekete László)

Bora
(iványi Fekete György)

Benedek
gróf Zrinyi Bora
1634

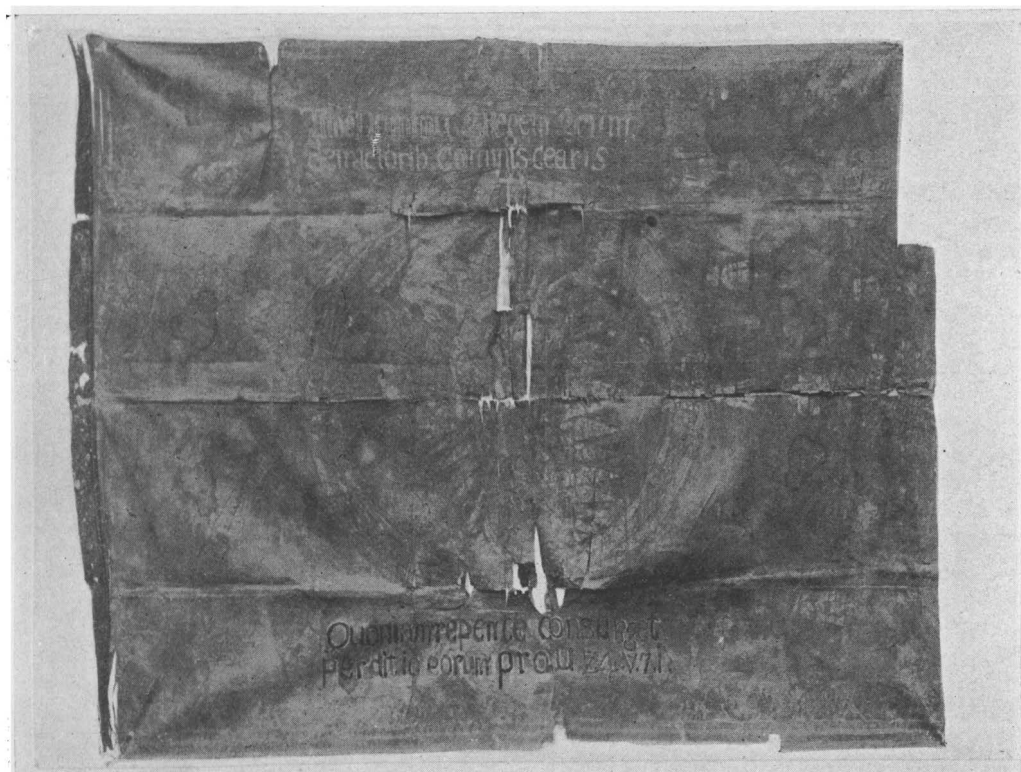
János

Zsófia
Tahy VII. István.

Azon rokoni köteléknél, mely őt neje által Tököly Imre családjához fűzte, Tököly híve volt s midőn II. Rákóczy Ferencz megnősült, a menyegző alkal-mával ő is a 64 gazda egyike volt (Történelmi Tár 1881. 587—589. l.) Egyideig

Sáros vármegyének szolgabírája volt, később Rákóczy Ferencz zászlóbontásakor ő is részt vett a szabadságharcban s egyik csatában sajátkezüleg vesz el egy Labancz-zászlót, mely zászlót utódai kegyelettel őriztek és Tahy Jakab rokonomnak ungvármegyei Homok nevű birtokán őriztetett és ő azt szíves volt nekem adni.

Istvánt a rokoni köteléken kívül a hazaszeretet is vezérelte II. Rákóczy Ferenczhez csatlakozni s nincs talán az országban ma is élő családok közül oly család mint István családjá, a mely annyi anyagi áldozatot hozott volna a hazának szabadságáért, mint a Tahy-család és különösen ő; mert az ő korára esik Lipót király uralkodása, ki a Tahyak ősi birtokait, mik a törökök kiűzése folytán a koronára szálltak, nem a Tahyaknak, de a Tahyaktól származott női utódoknak, kik a szabadságharcban részt nem vettek, vagy az ellen küzdöttek adományozta.

Mint a Tökölyek, Rákócziak híve, meg sem kísérelhette ősei birtokainak visszanyerését, mert kísérlete hasztalan lett volna. Így jutottak nagy birtokokhoz, az Eszterházyak, Draskovicsok, Jankovichok, Wattayak stb.

Még az ő kortársa volt apósa nővérének Mónay Katának férje, iványi Fekete László a Wesselényi-féle összeesküvés első árulója 1667-ben. (Századok 5 évf. 509. lap.)

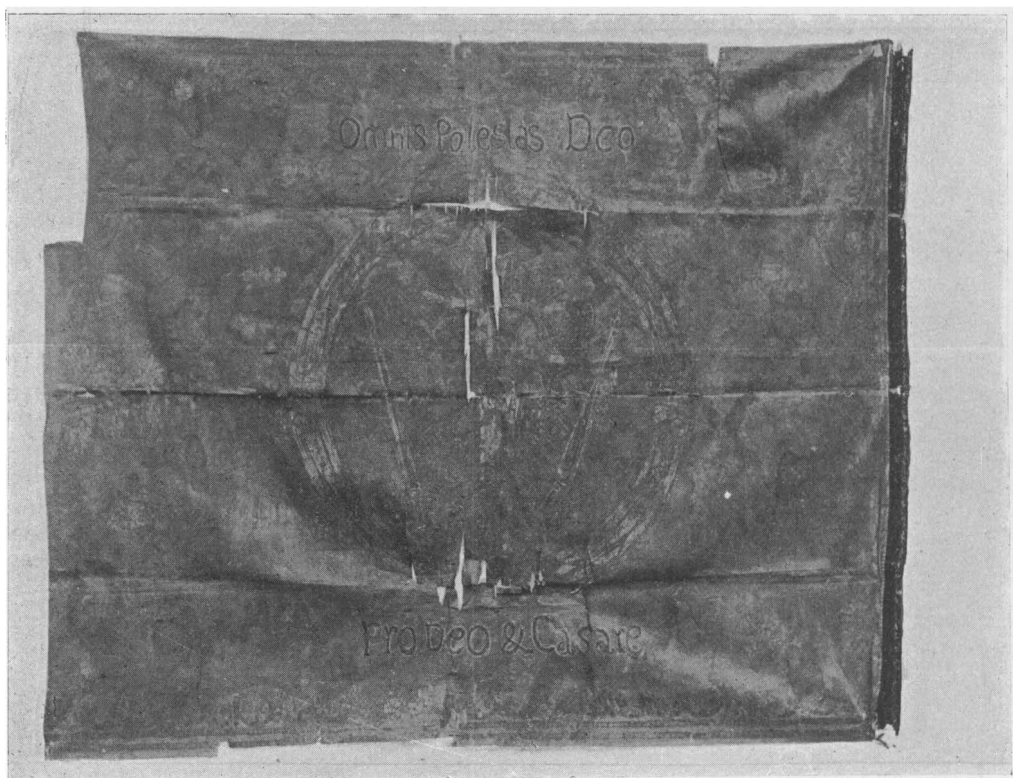
Istvánnak és nejének a pilisvármegyei Hidegkút, a biharvármegyei Szent-András, a sárosvármegyei Nyirjes, az ungvármegyei Homok és Tibaj részbirtokokon kívül még Ajnácskő, Csomaj, Rimócsa, Czerenczen és Pokorágyon (Zágrábi kápt. 650. Prot: K. No. 151.) voltak birtokaik.

Nejétől Mónay Zsófiától, két fia: II. Gábor és IX. Ferencz és négy leánya Mária Bánó Zsigmondné, Klára Ilosvay Györgyné, Borbála Szemere Györgyné és Erzsébet Józsa Istvánné. Józsa István, a XIX-ik században, különbségei által hírnévre vergődött Józsa Gyuri őse.

II. Gábor (tarkeői).

Ő is részt vesz a Rákóczy-féle szabadságharcban, később azonban s valószínűleg atyja halála után visszavonul és mint költő labancz-verseket ír.

Családi viszonyait tekintve, nem csodálkozhatunk azon, hogy ő a fegyvert letette, hisz az ő korára esik vérszerinti rokonainak, a Frangepánok és az utolsó Zrinyiek kivégeztetése. Az ő őseinek, az uralkodó háznak, magyar királylyá lett elismerésénél nem kisebb érdemeik voltak mint a Frangepánok s Zrinyieknek s ez utóbbiak mégis kivégeztettek, ő reá is nagy figyelemmel kellett lenni az akkori kormánynak, különösen akkor, midőn az anyai rokonsága között is akadt egy családtag, ki Vesselényit s társait elárulta. Nem csoda tehát, ha a fegyver helyett

tollát forgatta, nem akarván arra alkalmat adni, hogy I. Ferdinándot magyar királylyá tett harmadik családnak tagja is, kivégeztessék.

Nejével visszakapta a hevesvármegyei Sirok, Lelesz, Vermes és Bólya-pusztai ősi Tahy-birtokokat (Fényes Elek 1836.) és ezeken kívül Ungvármegyében Bozós és Kis-Rát részjóságokat. (Közös birtokosok voltak a gróf Sztárai rokonaikkal, a mely birtokokat ők Pongrácz Magda anyai ágon Tahy leszármazott után birtak. Gombai levéltár.)

A leleszi konvent orsz. levéltárában van azon egyesség-levél, mely szerint Ráthy Zsigmond és Keszy Erzsébet fiai, György és Gergely elhalt idősb fivéreik leányait, köztük Ráthy Magdát Tahy Gábornét, az ungvármegyei Bozós és Kis-Rát falukból kielégítvén, a többi öröklött birtokokat magok közt fölosztották. (1705. act. N. 2.)

Ráthy Magda leszármazása :

Ráthyak :

Ráthy Dénes

István

Imre

János
(Fekete Anna)

Zsigmond
(Keszi Erzsébet)

Magda
(Tahy Gábor)
1705 † 1723.

Nagy-Mihályiak : (Sztárayak.)

Jákov

Zoboszlai Kata
1289.

László

János

György

Albert de Nagy Mihály

István

György (Lit.) de N. Mihály

István (1573) de N. Mihály

Mihály de N. Mihály

György de N. Mihály
(Pongrácz Magda)

Nagy Mihályi Judith

Keszyek :

(Keszy György)

Keszy Erzsébet
(Ráthy Zsigmond).

II. Gábornak Ráthy Magdá-tól három fia volt, XI. Ferencz, XI. István és III. Gábor, de csak XI. Istvánnak maradtak utódai.

XI. István.

Neje: komlós-keresztesi Fejérváry Klára. Nemzedékrendje a következő (gombai levéltár XIX. C.).

Fejérváriak :

Nékes István

1526

János
lakhelye után Fejérváry-nak neveztetett
(Csiszár Anna)

Fejérváry Zsigmond
(Szeghy Kata)

(Folytatás a túloldalon.)

Fejérváry Zsigmond
(Szeghy Kata)

Zsigmond
(Görgey Zsuzsánna)

István
(Héderváry Éva)

Zsigmond
(Korponay Klára)

Klára
(Tahy István).

Héderváryak:

Héderváry Ferencz
(Csanády Anna de Nagy Mihály)
(előbb 1-ső férje Rákóczy Ferencz
2-ik „ Tárossy).

János
(Berzeviczy Anna, előbb Fejérváryné).
Mint Fejérváry első férjétől született Fejérváry
Évának gyámnya, Csanády Annának utóbb
Héderváry Ferencznének Sáros vármegyében levő
javaiban, annak utódaival megosztott.

Tahy XI-ik István, Tahy Gábor és Ráthy Magda fia saját s mint meghatalmazott, anyja nevében is ellentmond Kende László beiktatásának az ungvármegyei Kollát és Pupka-Helmecz birtokokba. 1731. (Leleszi orsz. levélt. Act. Prot. fol. 5.)

Idősb Tahy István, anyja Ráthy Magda után néh. Ráthy Zsigmond unokája, ellentmond Kállay István és Pál beiktatásának a részükre Nyczky Ferencz (ipa illetőleg sógor) által, az ellenmondó és érdektársai jogainak sérelmével megszerzett Ráthy Gergely-féle birtokokba. (Leleszi orsz. levélt. 1741. Actor. Prot. fol. 24. N. 13.)

Tahy István néh. id. Ráthy Zsigmond unokája óvást tesz Ráthy Györgynek felesége Kállay Juliánna javára 1743-ban tett végrendekezése ellen, a mennyiben az a néh. Ráthy Gergely-féle javakat érintené. (Leleszi konv. orsz. levélt. Actor. N. 31. — 1744.)

Tahi és nyirjesi id. Tahy István a maga s érdektársai a Rathyak (Ráti) nevében ellentmond Kende János beiktatásának Kollát és Pupka-Helmecz birtokokba. 1746. (Leleszi konv. orsz. llt. Actor. N. 42.)

Id. Tahy István (de Tah et Nyirjes) óvást tesz az ellen, hogy Kállay Juliánna — néhai Ráthy György özvegye, — Bakics János felesége, mint első férjétől származott gyermekeinek gyámja, Bozos helységet és az ahhoz tartozó javakat, melyek az óvást tevőt és a Ráthy-család tagjait illetik, elzálogosította báró Horváth Imrének. 1749. (U. o. Act. N. 33.)

Istvánnak hét fia; névszerint: II. Ádám, XII. István, IV. Gábor, XI. János, I. Károly, I. József s I. Imre és két leánya I. Apollónia s II. Erzsébet maradt.

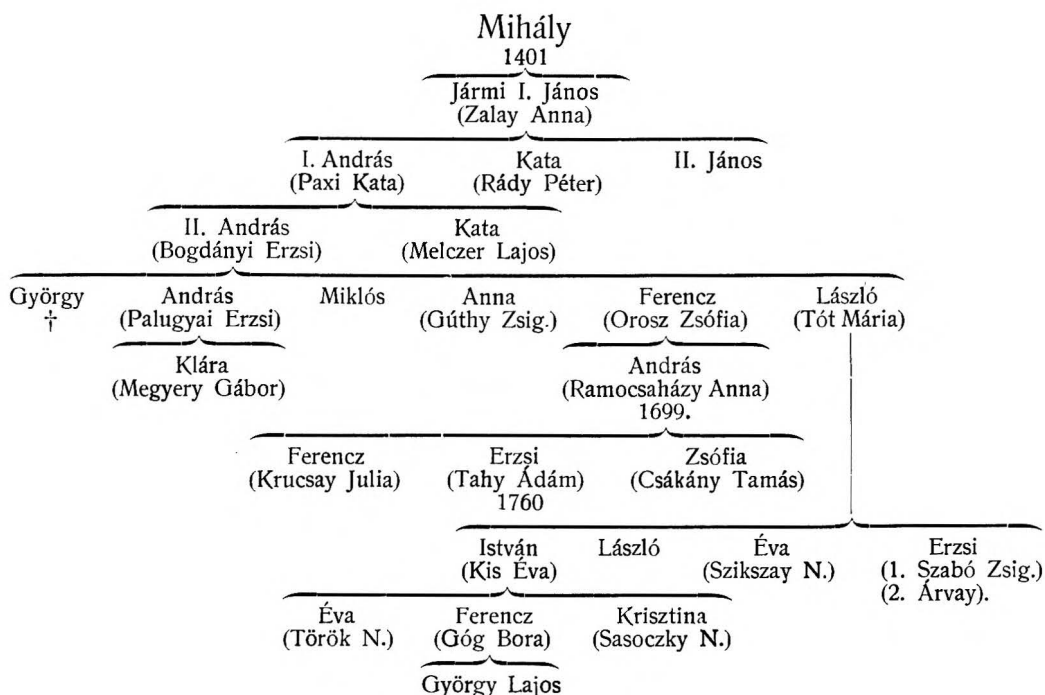
II. Ádám.

Neje Jármy Erzsébet, Jármy Andrásnak és ramocsai Ramocsaházy Annának leánya.

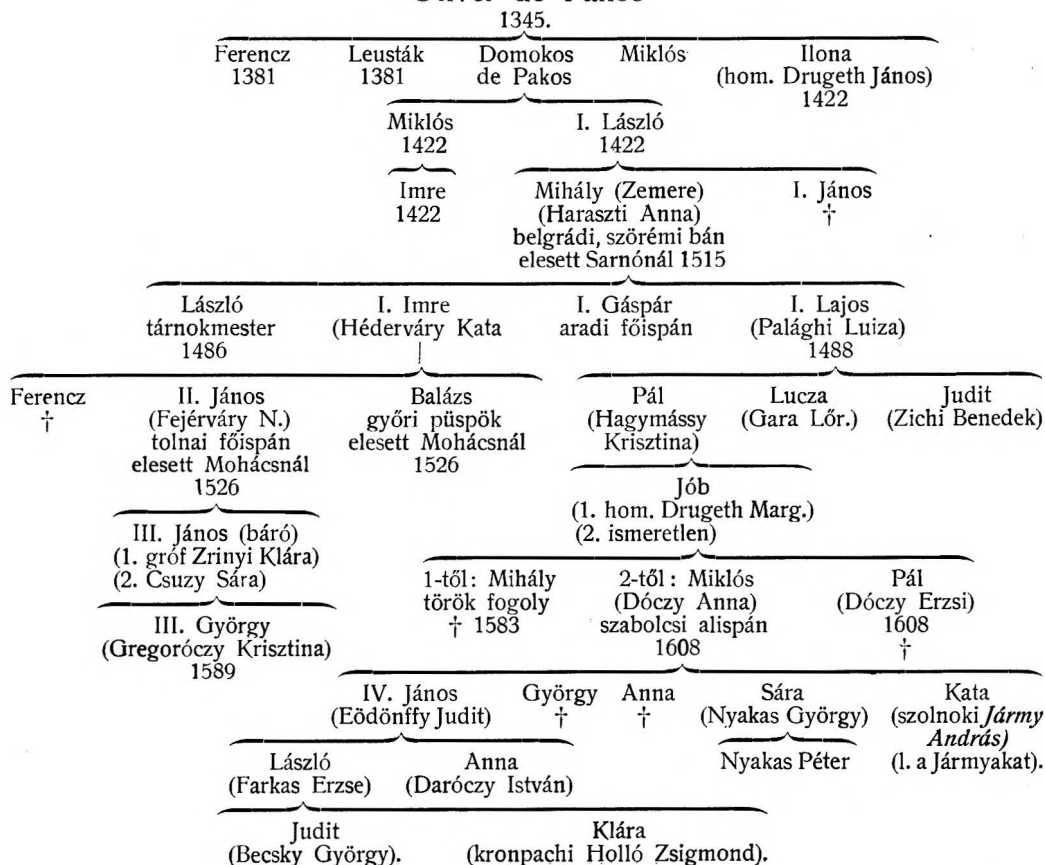
II. Ádám neje után nagy birtokok tulajdonosa lett, Szabolcs, Pest, Fejér s Tolna vármegyékben. Néki ősanyja volt a hajdan dúsgazdag Paxi családból származott Paksi Kata.

Jármy Erzsébet leszármazásával bővebben fogok foglalkozni, mert a fentemlített jószágokért folytatott perekben igazolt leszármazás nem mindenben egyezik meg genealogusaink által közlött nemzedékrendekkel.

A Jármaiak Szatmár vármegyében Jármi községet bírták 1329-ben. A Jármy és Paksy család leszármazása ez:

Olivér de Pakos

A ramocsai Ramocsaházy családról ezt olvassuk dr. Csánki Magy. Tört. föld. I. k.-ben.

E család rokon a Szeretvaival. Gejőczön levő birtokát 1394-ben elcseréli a Nagy-Mihályiak Pályin, Pinkócz és Szeretva helységekben levő birtokért. A XV-ik században birt:

Ung vármegyében: Ubrezs, Szeretva, Gejőcz, Pályin, Rebren, Kozmatelke és Pinkócz helységekben.

Sáros vármegyében: Osztropatakán.

A Tolnay-család: IV. László király Tholnay nevű földet Tholnay-i Jakab mesternek adományozza 1270-dik évben. (Wenczel: Árp. IX. k. 99. okm. 147. l.)

A Paksy (Paxi) családról, Károlyi János Fejérmegye történetének III. köt. 480. lapján ezeket írja:

1700 febr. 7. Bécs. A leleszi Convent Jármay László kértére átírja I. Ferdinand adománylevelét, mely szerint Slavóniában és Pozsegamegyében levő Gradács és Sagovina nevű várakat egészen, Vina vár és Chuhantz Castellumot fele részben, nemkülönben Gerencsér várát, Fejérmegyében levő Almás, Pentele, Apostagh, Hard, Szent-Ivány, Zedrek, Érd, Tétény, Berki és Harashti birtokokat; Aradmegyében levő Szent-András, Chabachut, Komlós, Eotven-Ablak, és Szent-Tornyt; továbbá Pakos, Gyapa, Bölske, Várréve, Magocsa, Kormó, Hada, Zenkus, Beér, Páli-Magyar, Csámpa, Szent-Miklós, Akalos, Bigádt, Bégaacs, Cherit és Uzdint Tolnában; Pataj, Solth, Zádor, Géder, Apostagh, Egyházi, Vétte, Zelid, Szent-Imrét Soltban, végre Halasnak fele részét Szabolcsban Paksy János, Lajos és Jób testvéreknek újból adományozza.

Érdet 1696-ik megyei összeírás szerint, mit Beniczky László és Somody Ferencz pozsonymegyei kiküldöttek eszközöltek, az 1722-ik évben a gróffá lett báró Szápáry Péter bírta zálogban a Batthyányak útján. Nagy Iván (9. k. 14. lap.) a Paksy családról ezt írja:

Pákosi. Tolna vármegye mezővárosa Paks, hajdan Pákos nevezet alatt volt ismeretes. Innen vette vezetéket és előnevét a nevezetes, de már kihalt pákosi Paksy-család. Neve hajdanában Paxy-nak is íratott. Első tudható törzse Olivér, ki I. Lajos királytól nyert az említett Pákosra adományt és e helyről nevezte magát. Úgy látszik előbb Apostagról irta nevét. (Fényes geogr. szótár.) Nagy Iván Olivért nevezi a család ősné. Szerintem Olivér szintén a Szemere-család tagja volt, de ő nem a Paxi de a Bogdányi nevet vette föl, midőn Bogdányt 1372-ben királyi adományként kapta. A Paxi-ak szintén a Szemere-családból származnak, az ő ősüknek Comes Gerven de Szemere de Gagh, a tolnavármegyei Gerjen és azon időben Fejér vármegyéhez tartozott Apostag volt ősi birtoka. Így tehát, úgy a Bogdányiak és Paxi-ak, mint a Vendégiek — ez utóbbiak már 1300-tól kezdve elhagyták a Szemere nevet — egy családot képeznek a Szemerékkal, kik — Huba vezértől származnak — és így a Paksy-család honfoglaló-család s anyai ágon rokon az Aba-nemzetséggel. Szemere III. Miklós nevezte magát 1436-ban Nagy-Apostagról (Soltmegye) és ennek Imre fia fordul elő már de Pakos (Zemere de Pakos) Tahy-család gombai levéltára; s Szemere családfája, Sz. Lajostól). Nagy Iván Olivértől így származtatja le a családot:

A család leszármazását Hőke Lajos történészünk (I. Duna-Földvár 1860—70.) után a következőkben ismertetem, habár némi eltérést tüntet fel az én okmányaimban állítottaktól.

A Paxi-ak (Paksy-ak) 1454-ben vették fel a Paksy nevet. V. László király 1453-ban adományozta Paksot vagy Pakos (Tolna vármegye) mezővárost apostagi Zemere (Szemere) Mihálynak, ki első nevezte magát Paksynak. Mihály fia volt László, 1486-ban Hunyady Mátyás király tárnoka, egyik erdélyi vajda és székelyek ispánja Lábátlan Jánossal, az 1477-ben kihalt Maróthy Máté macsói bán temesi-, horváth-, tótországi és a dunamelléki uradalmait kapta. A Paksy-családnak Daróczy Tamásnál Pakson levéltárbeli két családfán II. Paksy Mihály belgrádi bán van törzszül kijelölve, ki 1515-ben Sarnó vára alatt Belgrád és Szendrő közt, Zápolya János hadában, a török ellen harczolva, öccsével I. Gáspárral együtt elesett.

II. Mihálynak két fia maradt Imre és Lajos. Imrének ismét három fia, Balázs győri püspök elesett Mohácsnál 1526-ban. I. János tolnai főispán s az 1518-iki bécsi országgyűlés által, a gyermek II. Lajos király mellé adatott egyik tanácsosul; ő is elesett Mohácsnál. II. Gáspár 1527-ben, mint I. Ferdinánd híve, Zápolya hívét Bodó Ferenczet Egernél elfogta.

I. János egyik fia II. János Komárommegye főispánja s Komárom várkapitánya, mint ilyen 1555-ben Veszprém táján Feliczián basát megverte. Másik Jób, 1552-ben Egervár ostroma alatt 200 huszárral kirentva, foglyul esett; emberei levágattak, ő maga Konstantinápolyba küldetett, honnan a következő 1553. évben, Ferdinánd király követének, Zay Ferencznek és Verancsics Antalnak közbevetésére hazájába visszabocsáttatik.

II. Mihály második fiának, Lajosnak, ismét két fia volt, Pál és Lajos. Bölske tolnavármegyei faluban, van egy jelenleg magtárul használt régi kastély, melyen 100 (ma már 140) év előtt, mint az a reform. eklézsia matrikulájában fel van jegyezve, ezen utóbb bemeszelt betűk állottak. L. Z. F. L. D. P. F. F., azaz Ludovicus Zemere, Filius Ludovici De Pakos, Fieri Fecit 1515. Cujus Symbolum Dominus meus et Deus meus.

„A magyarnyelv emlékek“ II. kötete Paksi Imre és Lajos fivérek imádságos könyveiből, a szent kereszthez e fohászt jegyzi fel: „Oh dicheo kegelmes méltóságos kereszth ki minden fánál vag nemesb, te engem megsegiz hogy ne halich gonoz halállá.“

1521. Szt. Péter apostol ünnepe előtti negyednap II. Lajos király Budán tekintetbe véve Pakos Jánosnak az ország, a korona és király személye körül feltüntetett hűségét, állhatatosságát és tett költségeit, Fejér vármegyében létező Gherencsér-várát a hozzátartozó Gherencsér, Váma, Árki, Dobos, Dád, Besenyő egész jóságát és Pusztá-Váma, Vám-pusztá(?) birtokot minden hozzátartozandóságaival, haszonvételeikkel neki és örököseinek, az idegen jog megóvása mellett, új adomány czímen ajándékozza. Mely adomány-levelet, ugyanazon király szintén Budán 1523. Margit szűz vértanú napján ismétli és megerősíti. Mindkét adomány-levél eredeti bőrhártyán írott. Az utóbbi adomány-levélben Pakos János már Tolna vármegye főispánjának czímezetik.

1561. Bécs július 9-én I. Ferdinánd király tekintetbe véve Pakosi Paksi Jánosnak, Jóbnak és Lajosnak a szent korona és a királyi fenség körül több helyen és időben kitüntetett hűségüket, miután Paksi Ferencz az élők közül magtalanul kimúlt s javai a koronára szállottak, a koronának ezen ráháramlott jogait, igényeit a nevezett három testvér atyáinak és általuk Paksi Lajos fiainak, úgymint: Péter, György, János és Gáspárnak adományozza és az esztergomi káptalan megbízza, hogy őket ezen adományozott jóságok birtokába vezesse be, a mely java-dalmak a soltszéki Fejér vármegyében létező Hard, Szent-Iván, Szedrek és ugyan-csak soltszéki Fejér vármegyébe kebelezett Vethe (Vejte), Szent-Imre, Sooth (Solt) és Tolna vármegyében levő Chiampa (Csámpa), Szent-Miklós egész és Akalács rész-jóságok.

Az esztergomi káptalan 1562. évi marczius 18-ról jelenti, hogy a királyi rendelet foganatosítása végett, a maga kebeléből Kónyafalvi György mester-kanonokot kiküldvén, ki Csepeli Deák Literatus Mihály királyi emberrel, Komárom várában, miután a töröktől félelem miatt még ott a helyszínen, a beiktatás meg nem történhetett, több fejér- és komáromvármegyei megnevezett tanúk jelenlétében Paksi Jánost és Lajost a fent elősorolt jóságok birtokába beiktatta. Senki sem volt ellene. Az esztergomi káptalan hiteles másolatban kiadta 1692-ben.

Az utolsó Paksiak a 17-ik század végén haltak ki.

Paksi IV. János leánya Anna (1688) Daróczy Istvánné utódai: Daróczy, Száraz, báró Rudnyánszky, gróf Uberacker (ennek egyik leányát elvette gróf Eszterházy), Bernrieder Jeszenszkyek útján, Boronkayak által Dőry s Perczel, Bajzáth, Sztankovánszky, Nedeczky, Dessewffy, Mondbach s általuk Szitányi, neczpáli Justh, Pákozdy, Simonsits, Szcitovszky, Aszalay, Csepregi, Balázs, Terstyánszky, Forster, báró Milbach, Gyöngyösi (előbb Gampedli Pákozdy után), báró Jeszenszky, Rosty,

alapi Salamon (Elek ága), br. Eötvös József (a miniszter), Trefort Ágoston (a miniszter), nemeskéri Kiss Miklós az államtitkár atyja és ennek nővérei s Kiss Edvárd, Szeniczey, gróf Zsigray, Gyulai Pál, Hőgyész, Csúzy, Vigyázó, szentgyörgyi Horváth, ez utóbbi családból származik névváltoztatás után a gróf Hugonay-család — s még báró Pekassi családok.

Paksi László Klára leányának báró Holló Zsigmondné utódai: Kornis, Egerer, Cseh, mádi Kovács, báró Exterde, Malatinszky, Keczer, Bene, Cholnoky, Patatich, Davidovszky, Madarász, Forintos, Pálmaffy, Zlinszky stb. családok.

Paksi László Judith nevű leányának pókafalvy Becsky Györgyné utódai: Becsky, Csaba, (ezek után ismét: mádi Kovács, Malatinszky, br. Exterde) Csík, br. Lippe, Nagy, Pécsy, Luby stb. családok.

Paksi Miklós Kata leányának szolnoki Jármay Andrásné és Sára gegényi gróf Nyakas Györgyné utódaik.

A Jármay után származnak a Tahyak s ezektől Tajnay Ilona, báró Révay Simonné, báró Ghyllányiak, és Bujanovich Sándor.

Az udvari kamara, a nőágbeli utódokkal, Ő felsége jóváhagyásával, 32,000 forint összegben egyezett ki, mely összeg, még a XIV-ik század pénzügyviszonyaihoz képest is, nem mondható magas összegnek, tekintve azt, hogy több mint 80,000 hold volt a birtokok kiterjedése.

A fentebb megnevezett birtokokon kívül még volt a Paksiaknak birtokuk a felső megyékben is több helyen, a többi között Bánk, Bojár és Felső-Kemencse stb. Állítólag ezen helyek egyikén ásták ki báró Holló ezüst koporsóját. (Bene Gyula családtag s barátom szíves közléséből.)

Paksi Judit után örökölték még a gróf Zychyek is.

Összevonva II. Ádámnak és Jármay Erzsébetnek leszármazását, a mint az a családi iratok szerint lett összeállítva, a mellékelt táblázat tünteti elő.

Mióta a Tahyak, a török által elfoglalt területeken volt birtokaikról kiszorítottak és Sáros vármegyében telepedtek meg, IV. Ferencztől kezdve, ki hét éves korában jutott árvaságra, az ősi birtokok visszaszerzéseért, sőt a meglevő birtokok megtartásáért, kivéve az ung-, sáros-, abaúj-, bihar- és szabolcsvármegyei birtokokat, semmit sem tettek és így vesztette el a család férfiága a szlavóniai, Somogy, Baranya, Pilis, Pest és Nógrád vármegyékben volt ősi birtokaikat.

II. Ádám vette magának 1740. évben azon fáradságot, hogy az ősi és férfiágot illető, de a nőágbeli távoli rokonok által elfoglalt, birtokok visszaszerzésére szükséges okmányokat beszerezni kezdette, hogy a török járom alól felszabadult vidékeken volt ősi birtokokat a család férfiágának is visszavehesse.

Távol van tőlem ezért őseinket kárhoznatni, — a török hódoltság rendkívüli viszonyokat teremtett meg az országban. Őseink a hadipályától elmaradtak s így nagyon természetes, hogy azon nőiági rokonok, kik tovább is karddal szolgálták hazájukat, ha egy vidékről a törököt kiszorították, ők nyerték el a rokoni kötelék és vitézségük révén a Tahyak ősi birtokait; így kapták Lipót királytól Bosjakovinát a gróf Daskovicsok, az ősi Tahy-birtokot a gróf Eszterházyak, a nógrádvármegyei birtokokat a Wattayak stb.

De nemcsak az ősi szlavóniai, somogyi, nógrádi stb. férfiágot illető, de az újabb időkben házasság útján nyert birtokokat is nagyrészen elfoglalták az ági rokonok. Ezért II. Ádám igyekezett az elvesztett birtokokat a család részére visszaszerezni.

II. Ádám (felesége Jármay Erzsébet) fia György nevében is óvást tesz a leleszi konvent előtt mindazon adás-vevés, egyezés, beiktatás stb. ellen, a melyek a vele rokon Tahy, Fejérváry, Ráty (Rathy), Mónai, Ujfalussy, Varjú, Körtvélyessy, Szinnyey, Bernáth, Bugykay, Beregy, Szokoly, Tholvay, Szunyogh s Palágyi családok birtokait illetik. 1746. (Leleszi konv. orsz. llt. Actor No. 8.)

II. Ádám az Ung vármegyében kihaló (Homok községben 1000 hold) birtok részét, valamint minden birtoklási jogát, melyet Ung s Sáros vármegyékben bírta, testvéröccsének Józsefnek 1000 forintért eladja, fentartván a makkoltatás, legeltetés és a kölcsönös örökösödési jogot. (Lel. konv. orsz. llt. 1748. Act. No. 35.)

Tahyak és

Kundvezér	
Kosd vagy Kusid	
Miklós comes de genere Rosd vagy Kosd 1235—1279	
I. János dg. Rosd de Toch	
II. János de Toch	
Gradischai Tahy III. János	
I. Ferencz Henning Dóra	
György	
gorbonoki Tahy IV. János	
gorbonoki Tahy I. István Stubiczay Anna	
gorbonoki Tahy II. István Dessewffy Dóra	
tarkeói Tahy III. István Raszlavicz Borbála	
IV. Ferencz Ujfalussy Anna	

Ramocsaházy György

(Tolvaj Erzsébet)

Ramocsaházy István

(Petry Borbála)

Ramocsaházy István

(Tibay Klára)

Ramocsaházy István

(Zoltay Dóra)

Petry Miklós
(Bay Erzsébet)
Petry Péter
(Pákay Erzsébet)
Petry István
(Vay Zsófia)

Orosz János

(Jósa Zsófia)

Jósa Miklós

(Nyáry Erzsébet)

Nyáry Zsigmond

(Melith Mária)

Melith Péter

(Szokolyi Erzsébet)

Szokolyi Miklós

(Telegdy Klára)

Telegdy Pál

(Kis-Várday Kata)

Kis-Várday Mihály

Kis-Várday Miklós

(Losonczy Dorottya)

Bogdányi C

(Ödönffy E

Bogdányi

(Lövey M

Bogdányi F

(Megyery

Bogdányi

(Hetey Ann

Bogdányi I

Bogdányi

Bogdányi A

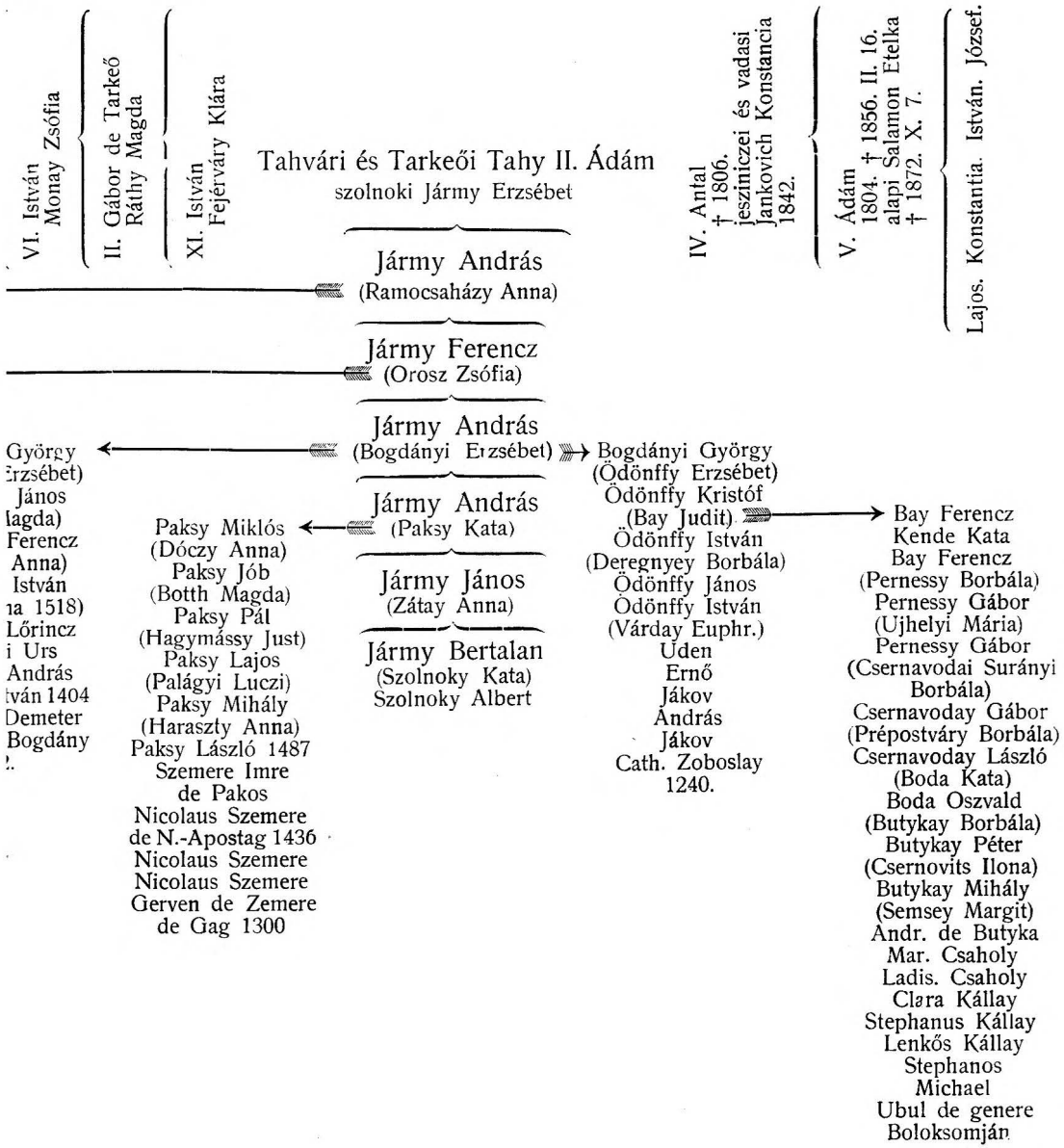
Bogdányi Istv

Bogdányi C

diverus de F

1372.

Jármyak leszármazása.

Ádám mint katona nősült meg, nejével Szabolcs vármegyében Bogdányba ment lakni és ezért adta el a néki Ung és Sáros vármegyékben jutott részjóságokat. A családé volt még ez idő szerint, az ung-, bihar- és sárosvármegyei birtokokon kívül Pest vármegyében Hidegkút. Ezen időben már nejével kapta; Tolna vármegyében: Bölcske, Vejte s Madocsa; Pest vármegyében: Nagy-Apostag; Fejér vármegyében: Duna-Egyháza s Batta részjóságokat, de a Paksy-örökségből még nem kapta meg nejét kellő arányban illető birtokokat s ezért:

1755-ben, Zlinszky Imre rokona és ügyvédje által pert indít báró Rudnyánszky József és neje báró Száraz Juliánna és Daróczy István ellen, Paks, Bikács, Gerjen, Uzd, Borjád, Hódos, Duna-Pataj, Duna-Pentele, Barats, Pázmánd és Kis-Apostag (Apostag-Szállás) részjóságokért; a per Tahy Ádám javára 1796. évi decz. 15-én lett befejezve. (A periratok a gombai cs. levéltárban; — a per ismertetése megvan a Magy. Nemzeti Múzeumban is Hung. j. 1009. III. Caus. No. 1796.)

Néhány okmányt itt ismertetek.

Tahy Ádám (de eademet Nyirjes, Katona) Tahy Istvánnak a fia, nagyatyja Gábor, szépatyja István, a maga s testvérei: Imre, József, István, Károly, János s Gábor nevében, mint legidősebb testvér, óvást tesz az ellen, hogy nagyatyjuk testvérének, Ferencznek fiai, István és János, állítólag néhai atyjuk akarata szerint, az ő nővérének, II. Évának — Kálnássy Jánosnének — birtokába adták a sárosmegyei Nyirjes helységben levő birtokrészeket, melyek csak a férfiág kihalta után szállhatnak a női ágra (Leleszi Konv. Orsz. lt. 1755. Act. N. 66.).

Tahy Ádám és testvérei 1756-ban újabban óvást tesznek a miatt, hogy a nemrég elhalt Tahy Ferencz (az óvást testvérek nagyatyjuknak, Gábornak a testvére, Tahy Istvánnak és Mónay Zsófiának a fia) azon indokból, mert magát közel látta a halálhoz és valószínűnek tartotta, hogy István és János fiai utódok nélkül fognak kimúlni, nővére Éva által birtokba vétette a sáros vármegyei Nyirjes helységben és Petrecz pusztán levő birtokrészeket (Leleszi Konv. Orsz. lt. 1756. Act. 65. Másolata a gombai levéltárban.).

Tahy Ádám 1763-ban ismét óvást tesz a leleszi konvent előtt, ősi birtokainak elfoglalása ellen.

1763-ban Tachi és nyerjesi Tahy Ádám (így van az okmányban nevezve), (I-ső) Istvánnak Fejérváry Klárától, ez fia Gábornak Ráty (Ráthy) Magdától, ez (II.) Istvánnak Monay Zsófiától, ez Ferencznek Ujfalussy Annától, ez (IV.) Istvánnak Dessewffy Dorottytól, mint legidősebb testvér s mint néhai Jármay Erzsébet feleségétől származott fiainak, Antalnak és Ignácznak gyámja tiltakozik az ellen, hogy osztályos atyafiai Buday István és felesége Ráthy Anna Nagy-Rát, Szürte és Csap ungvármegyei helységekben jogtalanul foglalásokat tesznek, s hogy Bugykay-Ujfalussy-féle öröklési jogaiknál fogva őt és érdektársait megillető Kenézlőben Szemere László magát beiktathassa, valamint általában eltílt mindenkit, hogy az ő s érdektársai, apai és anyai ősi birtokaiban, nevezetesen a (pilisvármegyei) Tahvári uradalomhoz tartozó javakban foglalást tegyen (Leleszi Konv. Orsz. lt. 1763. Act. N. 66.).

Tahy Ádám nemcsak az ősi birtokot akarta családjának visszaszerezni, de Bihar vármegyében Boldogfalva pusztán birtokrészt is szerzett, de midőn Jeruzsálemba ment zarándokolni, ezen birtokrészt elvesztette. Az erre vonatkozó okmány kivonata ez:

Bégányi Anna özv. Ferencz Mihályné, a leleszi konvent előtt, úgy a maga, mint Imre fia nevében visszavonja a Biharmegyében fekvő Boldogfalva pusztán lévő birtokrészükre Tahy Ádámnak való eladásáról szóló bevallásukat (Leleszi Konvent Orsz. lt. 1775. Act. 6.).

II. Ádám nejével, Jármay Erzsébettel példás szeretetben s egyetértésben élt, de mindkettő hirtelen haragra lobbánót volt, s egy napon ebéd alkalmával, valami csekélység — állítólag az étel rosszasága — miatt hirtelen haragra lobbant, az asztaltól mindketten felugorva, Ádám a nehéz széket, a melyiken ült, oly erővel rugta fel, hogy az nejének keresztcsontját érte, a minek következtében nemsokára meghalt. Neje is tudva azt, hogy mily nagy szeretettel és odaadással viseltetett

iránta férje, halála előtt szívéből megbocsájtott neki, de Ádámot a bocsánatnyerés sem vigasztalta meg, nagy-apostagi udvarházát a róm. kath. egyháznak adta, hogy ott állandóan lakjon kath. lelkész, ki neje és az ő s családtagjai üdvösségeért havonként kétszer tartozzék engesztelő gyászmisért mondani (Az adománylevél eredeti példánya a vácsi káptalannál 1765—F. 620 —; hiteles másolata a gombai levéltárban.).

Ádámon a bú és bánat annyira erőt vett, hogy többé a földi javakkal nem törődve, Antal és Ignác fiait Duna-Pentelén lakó Janik nevű jobbágyára bízta és ő gyalog s mezítláb Jeruzsálembe ment vezekleni. Innen ugyancsak gyalog és mezítláb visszatérve Rómába, VI. Pius pápa elé járult bűnbocsánatért. A pápa neki teljes bűnbocsánatot adott és azon könyvet, melyet vezekléséről írt, tőle ajándékuul elfogadta és azt a Vatikán könyvtárába helyeztette.

Midőn Scitovszky János hercegprímás Rómába ment, magával vitte gróf Nyáry Rudolf titkárát, ki a Vatikán könyvtárában ezen könyvre ráakadt, azt elhozta és azt Tajnay Ilona báró Révay Simonnének ajándékozta, Révayné pedig Tahy Lajosnak adta és ma is Gombán van a család levéltárában, hol mint családi ereklye őriztetik.

Ádám még a pápától nyert teljes bűnbocsánat után sem talált vigaszt az életben. Családjától s rokonaitól teljesen visszavonulva Körmenden vezekléssel és imádsággal töltötte hátralevő napjait, s halála előtt, mely még 1781. évben bekövetkezett, fájdalomtelt szívvel vett búcsút. Holt teste még az 1850-es években is ép volt és ezért unokája József báró lépéseket tett, hogy szenté avattassék.

Ádám is kért Sáros vármegyétől leszármazását igazoló bizonyítványt, mit magyar fordításban itt közlök:

Alulírottak jelen soroknak erejével valljuk és elismerjük, hogy miután mi Sáros vármegyének 1767 február 10-én Eperjes szab. kir. városában tartott bizottsági üléséből Nagyságos és vitézlő tahi és nyirjesi idősb Tahy Ádám törvényes megkeresésére a néhai Tahy István és Dezsőffy Dorottytól való leszármazásának törvényes megállapítása és hitelesítése ügyében voltunk kiküldve, mely megfizetendő megbízatásnak csekély erőnkhez képest megfelelni akarván, arról, hogy fentnevezett Tahy Ádám úr, tahi és nyirjesi Tahy Imrének, a Tiszáninnen kerületi kir. ítélőtábla tekint. és vitézlő bírójának közbenjárásával előttünk hogyan igazolta és vezette vissza betérjesztett nemzetségfáját: — a nagyságos közgyűlés elé a következő pontos jelentést teszszük:

Az előterjesztő és kérelmező idősb Tahy Ádám úr, azonkívül, hogy köztudomásúlag vérszerint való édes testvére nevezett tekintetes Imre úrnak, továbbá Józsefnek és ifjabb Istvánnak kétségtelenül mindannyi tahi Tahyaknak, a Tahy István és komlókeresztesi Fejérváry Klára fiainak; fölös mértékben megbizonyította még atyjuknak, Tahy Istvánnak s előbb említett hitvesének előttünk eredetiben felmutatott végrendelkező osztálylételevel.

Hogy Tahy István — nevezett Ádámnak atyja — Tahy Gábornak kissráti Ráty Magdolnától született fia volt, az bizonyos a Ngos Ungmegyében Homok birtokon 1745 október 22-én nemes urak előtt ugyanazon Tahy István és vérszerinti édes nőtestvérének Tahy Klárának leánya: Tóthfalussy Érzsébet nemzeti Kaposy Mihály hitvese közt megállapított hiteles osztálylevelekből.

Hogy pedig Tahy Gábor — fentnevezett Istvánnak atyja — édes gyermeke volt Tahy Istvánnak és monaji Monaji Zsófiának, azt igazolja az ide Sáros vármegyébe kebelezett Nyirjes birtokon 1693 február 9-én nemes urak előtt ugyanazon Gábor és testvére Ferencz között elfogadott osztálylevelekből.

Hogy pedig ugyanezen Tahy István szilvásujfalusi Ujfalussy Annától született édes gyermeke volt Tahy Ferencznek, az kitűnik az 1650 szeptember 12-én Nyirjes birtokon nemes urak előtt ugyanezen Tahy Ferencz és István közt szerzett osztálylevelekből.

Hogy ez a Tahy Ferencz felmenő egyenes ágon Raszlaviczky Borbálától született édes gyermeke volt III. Istvánnak, az bebizonyúl mindenekelőtt a Nyirjes birtokon 1602-ben augusztus 19-én kelt osztálylevelekből; valamint az ezekhez

csatolt s az Úr 1590-ik esztendejében aprószentek ünnepén (deczember 28.) a szepesi szt. Márton egyházának főtisztelendő káptalanja előtt nemzeti Földessy Ferencz által mostoha fiainak Istvánnak és Ferencznek nevében és személyében kik felmenő ágon gyermekei voltak néhai vitézlő III. Istvánnak és említett Raszlaviczky Borbálának; első sorban előbb nevezett Tahy István osztályosa, azután pedig az óvást tevő Földessy Ferencz felesége érdekében előterjesztett ellentmondó és tiltakozó óvásából s az említett káptalannak részéről hitelesített végrendeleti iratokból.

Hogy pedig Tahy István — a Ferencznek atyja — tahi Tahy IV. Istvánnak fia volt Dessőffy Dorottytól — a néhai méltóságos Dessőffy Jánosnak a magyar udvari kamara elnöke és a Kuria főnöke vér szerinti édes nőtestvérétől — az bebizonyúl a főtisztelendő szepesi Káptalannak a Nyirjes, Lucska, Volya, Petrecz, s a többi részint ugyanezen család által megnevezett, részint más adományosok által néhai fölséges Ferdinándnak 1558 április 23-án Bécsben kelt adományozásáról, valamint a nevezett főtisztelendő szepesi Káptalannak az átvételről kiadott bevezető és birtokba iktató hivatalos leveleiből.

A felsorolt hiteles levelek szerint a kérelmező és előterjesztő idősb tahi Tahy Ádám úrnak előttünk beigazolt nemzetségéről és leszármazásáról ezt az alázatos és hű jelentést teszszük a Ngos közgyűlésnek. (A vmegye közönségének.) Végeztetett Eperjesen, 1769 márczius 10-én.

Raszlaviczky Raszlaviczky Zsigmond, nsgos Sáros várm. ítélőtáblájának bírása, bizotts. tag, s. k.

Winkler Sándor nsgos Sáros vmegye tisztii ügyésze, bizotts. tag, s. k.

Ez okirat mindenben pontos és hiteles fordításáról kezeskedik a fordító

Czeméthe, 1900 julius 18-án.

Dr. Serédi Lajos,
a bpesti ág. h. ev. főgymn. tanára.

XI. Istvánnak István, Gábor, János s Károly fiairól semmit sem tudok.

I. József

kir. testőr volt és ő az, ki a negyedik ízig első viselt az udvarnál hivalt. Neki adta el II. Ádám az ung- és sárosvármegyei birtokrészeit.

A leánytestvérekről, Apollónia és Erzsébetről sincs adatom, hogy kikhez mentek férjhez.

XI-ik Istvánnak legifjabb fia

I. Imre:

Neje: Nedeczky Apollónia

Nedeczky Apollóniának leszármazása ez:

Imre (de eademet Nyirjes), a leleszi konvent előtt 1748-ban leteszi az ügyvédi vizsgát (Leleszi Orsz. Lev. Act. Prot. fol. 87.).

Midőn testvérbátyja II. Ádám vezekelni kiment Jeruzsálembe, a család ügyeit ő veszi kezeibe. Ő mint ügyvéd, egyetemi jogtanár és később királyi táblai bíró, tudta azt, hogy hiteles okmányok nélkül s így kellő bizonyítványok hiányában az ősi birtokok visszaszerzésén hasztalanul fáradozik, s ezért felkutatatta az ország azon részeiben volt káptalanok levéltárait, a mely vidékeken bírtak a Tahyak; az okmányok legnagyobb részét, melyek a család gombai levéltárában vannak, ő szerezte be. Így eszközölt ki felsőbb engedélyt arra is, hogy a leleszi Konvent levéltárában kereshesse a Tahyak ősi birtokaira vonatkozó okmányokat (Leleszi Konv. Orsz. llt. Act. N. 77—1777.)

A szlavóniai birtokok megszerzése s a gorbonoki Tahy István őseinek kipuhatolása érdekében több levelet váltott az akkor élt Kerchelich Ádám zágrábi apát és történetíróval, s az országos levéltárban őrzött levelei, a melyeket már fentebb egész terjedelmükben ismertettem, tanúságot tesznek arról, hogy mily buzgalmat fejtett ki az ősi javak visszaszerzésénél.

1775-ik évben, megkísérlette, hogy a pilisvármegyei ősi Tah-birtok, ahoz tartozó községek és pusztákkal ismét vissza adassanak, miután azok visszaszerzését atyja, nagyatyja és szépatyja teljesen elhanyagolták, s a török hatalom ellen, kik a birtokot kezükben tartották Sáros és Ung vármegyébe menekültek. Benyújtja a váci káptalannál protestációját az Esterházy gróf és a Wattay-család ellen a pilis- és nógrádvármegyei ősi birtokaikra vonatkozó öröklési jogaiknak megsértése miatt. (Tah-ycsaládra vonatkozó oklevelek kivonatai a váci káptalantól, latin hit. másolata a gombai cs. levéltárban.)

A Tahy-uradalomból, Tah (Tahi-Tótfalut), Pócs-Megyert, s Leányfalu rész-birtokokat az Esterházyak kapták meg, Duna-Bogdányt a kincstár tartotta meg, később Tah a kincstáré lett s az Esterházy grófok csak is Pócs-Megyer és Leányfalu birtokosai maradtak s ezektől örökölték a gr. Breinerek.

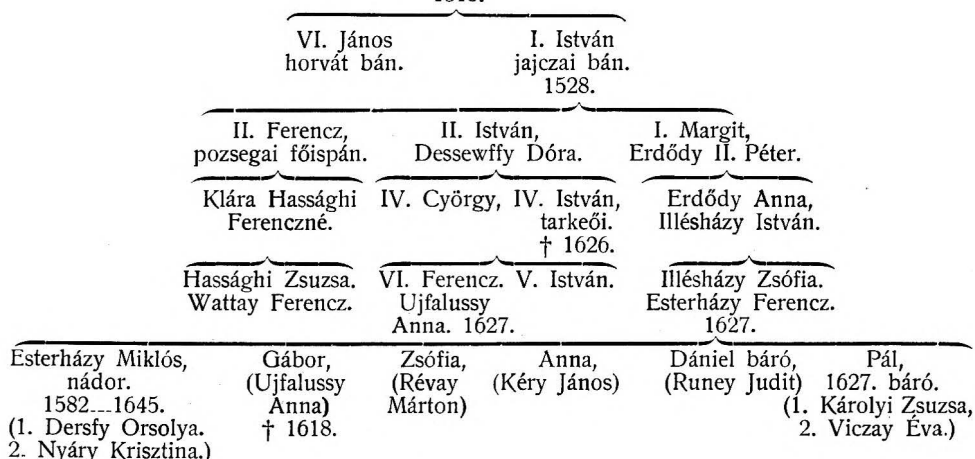
A Tah nevű Tahy-birtokok eladományozására vonatkozó következő okmány-kivonatot közölhetem 1627. évből.

Gróf Esterházy Miklós nádori collatiója (adománya, — átruházása) alapján Nagyságos Eszterházy Pál a törökök megfélemlítésére és Nógrádmegye védelmére, beiktattatik a pilismegyei Tah és Szencz nevű puszták és az azokon levő elhagyatott nemesi udvarházak, továbbá Leányfalu, Kaláz (Koláz), Pomáz birtokába; az említett Tah-pusztá nemesi udvarházzal néhai Tahy István és Ferencz; Szencz szintén nemesi udvarházzal néhai Czigó Mihály, Leányfalva néhai Leányfalvi Péter, Kaláz és Pomáz pedig néhai Kálósi István birtokát képezték, de mindezek férfi ágainak megszakadása folytán a koronára yissza szállottak. (Itt ismét az a kitétel, mint rendesen midőn más indokot fölhozni nem tudtak, különösen akkor, midőn a férfiágot illető jószágot ezek kizárásával, a jószágra igényt nem tartható nőiágbeli leszármazottnak akarták adni.)

Esterházy Miklós nádor felhasználván azt, hogy szépanyjuknak Tahy Margitnak Erdődy Pálnénak, Tahy II. István fitestvére unokái Tahy István és erencz 1627-ben kiskoruk voltak s bizakodva abban, hogy a kiskorú s Sáros vármegyében lakó Tahyak érdekét senki sem fogja felkarolni, az adomány-levélen kimondották azt, hogy Tahy Margit testvéreinek Tahy Istvánnak és Ferencznek utódai nem maradtak. Felvevésében nem csalódott, mert sem a konventben sem a helysinén, a beiktatásnak senki sem mondott ellent, s így Esterházy Pál 1627-ben birtokába vette az adományozott jószágokat. A család gombai levéltárában, hiteles másolatban őrzött latin szövegű adomány-levélen, más ténálval írva, ez a megjegyzés áll: „Ez a szerzemény saját testvérétől csalárd volt — fuit inpostoria — mert a Tahyak azon időben is éltek, hanem a töröktől való félelmükben, a tarkói uradalomra mentek lakni“. (Tahy cs. okl. kivonatok a Garam Szt. Benedek konventjének levéltárában.)

Az Esterházyak és Wattayak anyai leszármazását e táblázat mutatja:

Tahy, gorbolnoki és gradiskai

Tahy V. János
1513.

Mint a leszármazási táblázat mutatja, II. Ferencz pozsegai főispánnak II. István testvérének, csakugyan nem maradt fiutóda, de maradt két leánya Klára és Zsuzsánna, ez utóbbi Hasságghy Ferenczhez ment nőül és ezek leánya Hassaghy Zsuzsanna lett neje vattai Wattay Ferencznek és így örökösödési joga volt a nógrádi birtokokhoz, de természetesen nem az összesre, mert azok egy része II. Ferencznek II. István nevű testvére gyermekeit illette volna, vagyis a tarkói ágat s így I. Imrét is, ők azonban a Nógrád vármegyében bírt összes jószágokat elfoglalták.

Nem lehet azonban csodálkozni azon, hogy a Wattyak igyekeztek a török hódoltság végével, a Tahy-birtokokat, a melyekhez különben anyai ágon joguk volt, maguk részére biztosítani és azokra királyi jóváhagyást is kieszközölni, mert ha ezt nem ők, akkor más idegen családok teszik meg.

I. Imre a pilismegyei birtokokért pert indított, de eredménytelenül; a nógrád-vármegyei birtokokért azonban nem perelt, azon indokból, mert azon birtokok a női ágat is illették s azokhoz a Wattayaknak öröklési joguk volt.

I. Imrének öt gyermeke maradt: IV. Klára, II. Imre, XII. János, II. Károly és XII. István.

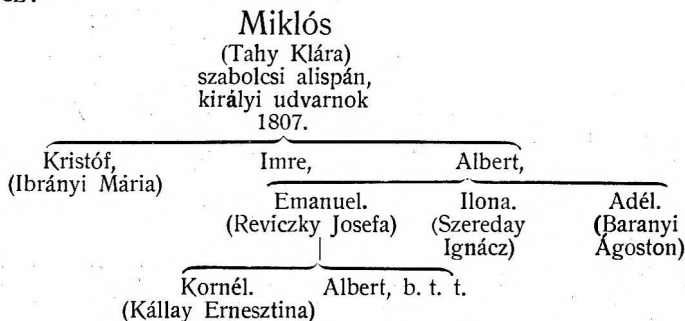
A családi leszármazás könnyebb áttekinthetése végett, nem a II. Ádám, de I. Imre leszármazottjainál maradok s midőn I. Imre ágával beszámoltam, fogok csak vissza térni II. Ádám ágához.

IV. Klára.

1803.

Férje: Kállay Miklós de genere Ubul.

A leszármazás ez:

II. Imre.

Neje: Bornemisza Bora. Homoki birtokos.

XII. János.

Nőtlen korában elhalt, utódai nem maradtak.

II. Károly.

Neje: Kapy Klára. Sáros vármegyének alispánja. Károly birtokait neje örökölte, habár arra XI. István összes leszármazottjainak lett volna örökösödési joga. A telekkönyv behozata a alkalmával, az ágbeli rokonok nem jegyeztették fel jogait s midőn II. Ádám unokái pert indítottak, kérelmükkel mind három bíróság előtt elutasítottak.

XIII. István.

Szintén nőtlen korában halt el és így utódai nem maradtak.

Visszatérve II. Imre ágához, kinek Bornemisza Borától négy gyermeke maradt: III. Imre (vagy másként Nándor), XIII. Ferencz, IV. Anna és II. József.

III. Imre. (Ferdinánd).

Neje: Haraszthy Anna. 1848. előtt Imre Ung vármegyének várnagya s később főpénztárnoka volt. A szabadságharcban részt vett és ez után nyomtalanul eltűnt. Fia:

I. Ábel. (Béla).

Neje: Csebi Pogány Sarolta, Ung vármegye Ubress községében körjegyző. Gyermekei: Gizella özv. Papp Gyuláné, Aranka és a nagy reményekre jogosító

VII. András,

ki mint jogász, a jogász-segélyző egyletnek elnöke, az egylet hivatalos hírlapjának szerkesztője volt. Jelenleg Ung vármegyében aljegyző. Hogy tudományát és tapasztalatait öregbítse, beutazta a dalmát partokat és Olaszország egy részét.

XIII. Ferencz.

Első neje: Tomcsányi Teréz, második neje: Breznay Julia.

Ferencz ifjú korában a homoki ősi birtokon gazdálkodott. A szabadságharc kitörése alkalmával beált a Hunyady-huszárokhoz, s mint hadnagy, mindjárt a szabadságharc kezdetén a komáromi várórség között volt. Ott volt Világosnál mint kapitány és a fegyverletétel után bujdosva Homokra visszament. A szabadságharc alatt az osztrák sereg fegyverraktárát feltörette, a fegyvereket a magyar sereg részére átadta és ezért a szabadságharc megszűnte után kártérítési perben marasztaltatott, mely néki anyagi romlását idézte elé, de mégis megbírta a homoki birtokának, — hol a Tahyoknak saját templomuk és családi sírboltjuk van — egyrészét gyermekei részére menteni.

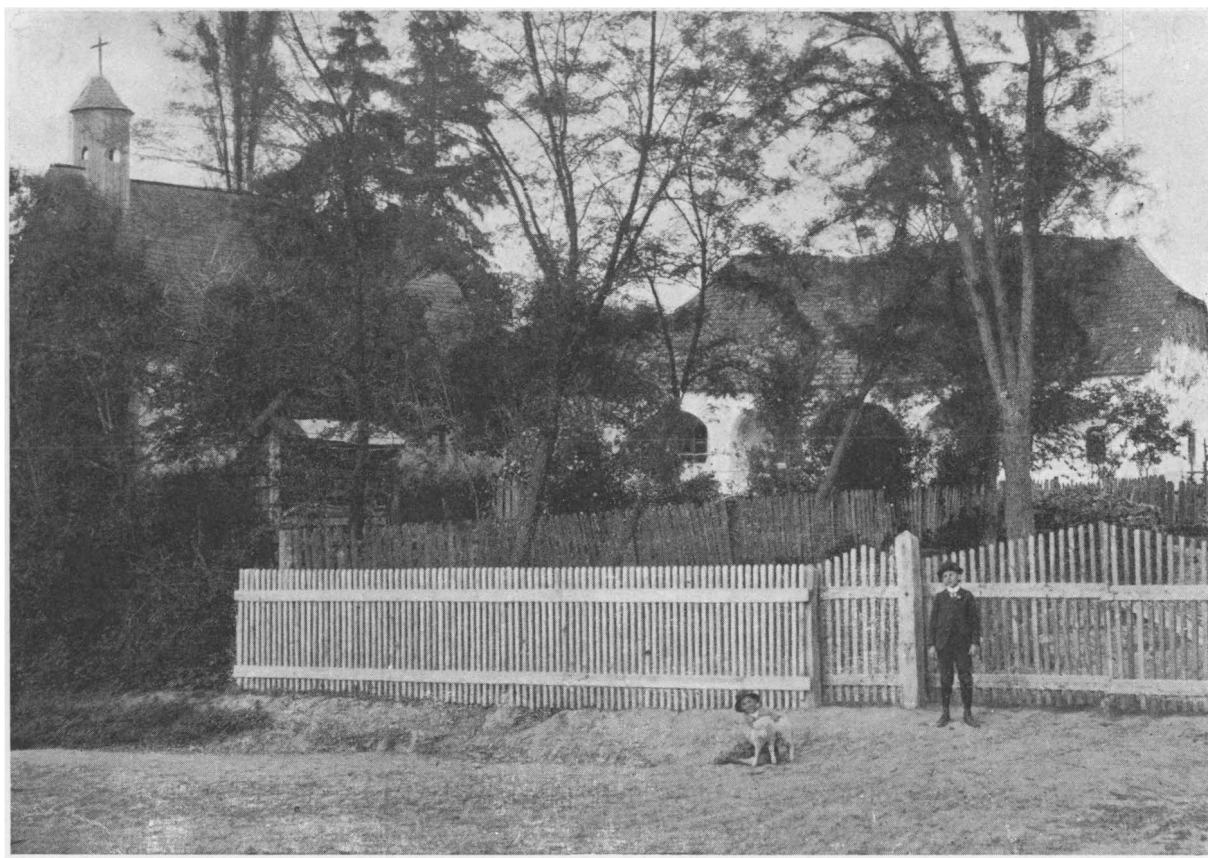
Érdekesek azon levelek, melyeket mint honvéd az 1848/49. évi szabadságharc alatt, első nejéhez intézett. Hú tükrét látjuk ezen levelekből lelki állapotának, hogy mily szeretettel csüng nején és kis leányán, de a hitvestársi és atyai szeretetet legyőzi a haza iránti szeretete s a helyett, hogy családjához visszatérne, hazája védelmére kel.

A terjedelmes levelekből kivonatokat közlök.

Első levél:

„Kedves Szeretett Terkám!

Éppen akkor, midőn minden Ember a Revolúció félelmétől szaladt Pestről, a végzés engem ide hozott (— ő kiskövetnek küldetett Ung vármegyéből

Tahy curia a sírboltként is szolgált családi kápolnával Homokon (Ungmegyében).

A családi kápolna Homokon (Ungmegyében).

Olcsváry követ mellé —), az egész város allármban van, az ágyúk kiszögezve, a Bécsből érkezett rossz hírek dühbe hozták a követeket, Kossuth alkalmasint teljes hatalmu Diktátor leend. Ezeket az Ország dolgai szempontjából írom; a mi engemet illet még eddig sem jól sem rosszul nem megyen dolgom, a követ Olcsváry semmi részvétellel nem lévén erántam, minden ajánlás nélkül besoroztattam magamat a Hunyady nevet viselő szabad Huszár csapatba. Mit ad Isten, azt ad Isten, ha mint közember is szolgálók feláldozom magamat a Hazáért . . . Nem is gondolod kívül akadtam össze: Szlavikkal ő lesz alkalmasint őrmester, mert kitanult katonákat tanítás végett egy gradicsal fellyebb mozdítanak, a Ferdinand huszárokat ott hagyta, valamint a Budai várba levő granatérosok is a kik mindjárt utánam 300-an által jöttek a Hunyady gyalog féle csapatba, a Vürtembergi huszárok is mind által jöttek a mi századunkba, és ha parancsolat nem érkezik Battyányitól, a mennyi királyi katona van, mind a Hunyadi ezredbe ment volna, most nyakra főre küldik a táborba, mert a veszedelem nagy, nagy Éljenek közt kíséjük őket a Gőzhajókra. Én is éppen a mint mostan parancsolatot kaptunk, ma déli 12 órakor indulunk Nagy-Kőrösre, a hol a Stááb van, onnat pedig talán három nap munlva is Jelassich ellen a táborba, a honnét Isten tudván kijövek e valaha vagy soha sem. Ezennel tőled Kedves Terkám örökös búcsút veszek, kedves szeretett Gyermekemet anyai gondviselésedbe bízom, hiddel még eddig eszembe sem jutott mív nagyra vettem én fejemet, csak most tudom és érzem milly nagy kín személyedtől és gyermekemtől a megvállás, — — imádkoz érettem, hogy legyen Isten oltalmamra a bajokba és veszedelmekbe, mellyeknek kilesz téve holtig szerető férjed Tahy Ferencz. Pesten, Septemb 15-én 1848. (A levél eredeti példánya Tahy Jakab tulajdona.)

Második levél:

„Szeretett Kedves Terkám!

A Pestről írt Levelemből ki nem mehetz, mert akkor írtam éppen midőn kirukoltunk a Gőzhajóra, nem is tudtam hova megyünk, mert akkor azon parancsolat volt, hogy Győrbe megyünk, de megváltozott az állásunk, mert az ellenség Komáromnak indulván, Komárom várába beszorulva hadi lábra állunk . . . Kedves Terkám semmi bajom sincsen, mert hadnagyi lenungom jár 60 forint egy hónapra, abból kiélhetek, csak egy bajom van, hogy téged nem láthatlak és kedves gyermekemet, az ágyú szókhöz úgy hozzá szoktunk már, hogy szinte akkor érzük magunkat jól, midőn puskapor felhőkközt lehetünk. Levelem célja az, hogy reményem van Komáromba maradni vagy két hétig, irjál oda nékem mint vagy és mint van szeretett Leányom. Tahy Ferencz, Férjed.

Kivül:

Tahy Teréziának
Szeretett Nőmnek

Ungvár. Homok.

A posta bélyeg Komárom 3/10. 1848.

Harmadik levél:

Ezen levélnek nincs kelte, de a levél tartalmából kitűnik, hogy a csatában kapott sebének begyógyulása után írta Miskolczról 1849-ben.

„Kedves Szeretett Terkám!

Testemet, szívemet, lelkemet megrázó, eszemet megzavaró állapotban írom ezen Leveletem Miskolczról, a honnan gyors kocsin — indulok Pestre. — — Istentől erőt remélve és bízva, hogy még meglátlak egyszer . . . A kilátások igen aggasztók, rémüléssel van itt eltöltve minden ember keble a jövőndő iránt; híre van, hogy Gróf Széchenyi István a Dunába ugrott . . . Szerető férjed Tahy Ferencz.

Első nejétől, Tomcsányi Teréztől három gyermeke született: Teréz Pápay Jánosné lakik Eperjesen, Ida Horváth Lászlóné és Kálmán ki kiskorában halt el. Második nejétől, Breznay Juliától hat gyermeke született.

Mária

szül. 1859-ben Homokon, férjhez ment Tárczy Alberthez.

Ábrahám

szül. 1861-ben; a papi pályára lépett s jelenleg plébános Ung vármegye Nagy-Zalacska községben.

Izsák

szül. 1863-ban; ő a gazdasági pályára adta magát és Homokon az ősi birtokán gazdálkodik. Megnősült, de neje alig kétévi házasságuk után meghalt, gyermekük nem maradt.

Jakab

született 1865-ben, tanulmányait Budapesten végezte s a doktorátust letéve, a földművelésügyi miniszteriumba lépett be, hol kiváló szorgalma és tehetsége általános elismerésben részesült s rövid néhány év alatt segédtitkár és titkár lett. Nejével vizmai Lukács Margittal, Lukács Antal főrendiházi tag s a magyar földhitelintézet igazgatójának leányával, 1900. júl. 6-án lépett házasságra. Boldog házasságukból Gizella nevű leányuk, Ferencz és György fiaik születtek.

Margit

született 1867-ben, férje Ilosvay Borbély Gyula volt, ki boldog házasságuk néhány éve után meghalt s jelenleg özvegy.

IV. Anna

nyujtói Farkas István neje. Ő a zempléni vármegyei Hosszúmezőn levő birtokrészét, melyet nagyanyja Nedeczky Apollónia Tahy Imre özvegye 1779-ben elzalogosított Szirmay Istvánnak, örök áron eladja 1839. évben Szirmay Ferencznek és Istvánnak. (Leleszi konv. llt. Act. N. 19.)

VII. Józsefnek utódai nem maradtak.

Most visszatérünk II. Ádám ágára.

II. Ádámnak nejétől Jármy Erzsébettől három fia született. György, ki kiskorában elhalt. I. Ignác, ki nőtlen korában elhalt és II. Antal.

II. Antal

született 1750 — meghalt 1806.

Említettem, hogy Antalnak édesatyja II. Adám, nejének Jármy Erzsébetnek szerencsétlen halála után, mielőtt elment Jeruzsálembe és Rómába vezekelni, birtokait elzalogosította és Ignác és Antal kiskorú fiait Fejér vármegye Duna-Pentele községbe Janik nevű jobbágyához adta.

A két fiú nem sokáig volt a jobbágycsaládnál, mert a pozsonyi jezsuiták elvitték őket Pozsonyba, hol gondos nevelésben részesültek.

Antal jogi tanulmányait is elvégezvén 1778-ban, jeszeniczei és vadasi Jankovich Lászlónak és Szent-Iványi Teréziának Constantia nevű leányát vette el. Esküvőjüket, a Jankovichok ősi birtokán Salgó-Tarjánban, a vadaskertben volt kápolnában tartották meg. Ezen házassággal Antal utódainak ősatyjuk lett Tahy Ferencz főlovászmester 's ősanjuk gróf Zrínyi Ilona. A leszármazás ez:

Pesti ház (1878).

téren egy kétemeletes házat és Pest vármegyének Uri községében 2000 holdat (az úrbéres földekkel 4000 hold), herczeg Kohárytól 40,000 váltóforintért.

A szent-andrási birtokon kívül, Antal Ignác testvérével eladta Tamaji nevű (Szabolcs vármegye) és Sámson nevű birtokrészt (Bihar vármegye), Csíky de Csík-Mindszent Mihálynak s nejének szül. Kovácsy Erzsébetnek 3000 forintért 1780-ban. (Gombai levéltár. Eredetije a váczai káptalannál.)

Ajándékban is kapott Antal és neje birtokrészt Bölcskén és Madocsán Félegyházy József rokonától s ez által gyarapította az édesanyja után ugyanezen községekben birt birtokrészeit. (Ugyanott K. 679.)

Antal a törvénykezési pályán működött s II. Ferencz király alatt hétszemélynök volt s a király kinevezte őt királyi udvarnoknak is. De a mellett, hogy a birói pályán működött, a zálogban voltbirtokainak kiváltása után azoknak egy részén gazdálkodott is; és pedig Pest vármegyében, Tétény, Hidegkút s Uri községekben, Tolna vármegyében: Bölcskén s Madocsán és Szabolcs vármegyében Bogdányban.

Nejétől 27 évi házassága alatt huszonhárom gyermeke született, de azok közül csak nyolcz érte el a felnőtt kort, és a legifjabb fia Ádám, alig volt két éves, midőn 1806. év február 10-én, 51 éves korában hirtelen elhalt. Hült tetemeit az úri katólikus templom alatt, általa építtetett családi sírboltba temették. Tahy Antalné férje halálakor is, még erőteljes szép asszony volt s el akarta őt gróf Keglevich Miklós venni, de ő nem volt hajlandó özvegyi fátyolától megválni.

Mint özvegy is, kiváló takarékos és gondos asszony volt, a férje halálakor még zálogban volt birtokokat — a tolnavármegyei uzdi részbirtok kivételével, mind kiváltotta.

A kiskorúan maradt gyermekeit gondos nevelésben részesítette, a birtokok kezelését legidősb fiára Antalra s ennek halála után József s Károlyra majd Ádámra bízta, de életében az összes birtokokat, 14,000 holdat, mint közös családi vagyont ő birta tulajdonjoggal s a felett ő rendelkezett.

A mint az Isten őt 23 gyermekkel megáldotta, úgy bánattal is sujtotta anyai szívét; mert két fián Józsefen és Ádámon kívül minden gyermekét, két menyét s s egy vejét temettette el.

Anna leányának Tajnay Jánosnénak, korán árvaságra jutott kis leányát Ilonát, későbbi báró Révay Simonné, végtelenül szeretvén, magánál tartotta s neveltette s midőn veje Tajnay János másodszer házasodván nőül vette Jeszenszky Vilrát és kis leányát hazavinni akarta, nem adta ki mindaddig, míg veje ellene perrel nem fenyegetődzött.

Az általa és férje által zálogból kiváltott és vett birtokok felett, végrendeletileg rendelkezett és József s Ádám fiait, különösen megkülönböztette, József fiával ezenkívül még halála előtt, azt is megígértette, hogy vagyonát Ádám fiaira fogja hagyni.

Végrendeletét azonban a nőiágbeli leszármazottak megtámadván, azt a hét-személyes tábla (Curia) 1859-ben érvénytelennek nyilvánította.

Meghalt Pesten 1842. évben, 82 éves korában s eltemettetett Uriban, a templom alatt levő családi sírboltba.

Halálának idejében, csak két fia József és Ádám s unokái közül Tajnay Ilona báró Révay Simonné, báró Ghyllányi Józsefné, Rolly Vilma fia György, János fiának gyermekei Antal és Mária; Ádám fiának gyermekei Lajos s Constantia és Kata leányának Rolly Sámuelnének unokái s így az ő dédunokái Bujanovich Sándor és Mária voltak életben.

IV. Antal.

II. Antalnak és Jankovich Constantiának elsőszülött fia.

Édesatyjának halála után ő vette át a birtokok kezelését, azonban rövid életet élt. Üriből Nagy-Kátára ment gróf Keglevich Miklóshoz látogatóba, hol az ebéd alatt rosszul lett és pár órai szenvedés után meghalt. Eltemettetett Uriban.

I. Constantia.

Udvarnoki Rolly Ferenczhez ment férjhez, de nem volt szerencsés a házasság; utódai nem maradtak.

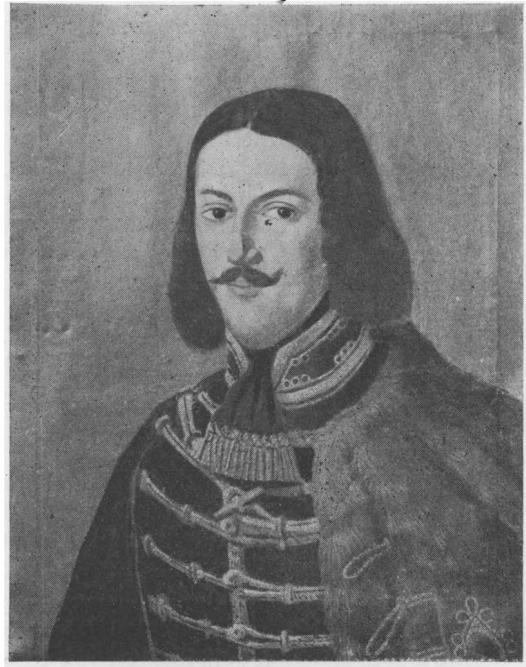
II. Kata.

Udvarnoki Rolly Sámuelhez ment férjhez, ő szerencsésebb választást tett mint Constantia s boldog házasságuk alatt két leányuk született Anna és Vilma; Anna férjhez ment agteleki Bujanovich Kájuszhoz, Vilma pedig báró Ghyllányi Józsefhez.

V. József (báró)

született 1791-ben † 1858 jan. 5-én.

Már 1810-ben Pest-Pilis és Solt vármegyének esküdtjévé választott, ugyanezen vármegyének 1836-ban táblabírája lett; 1818. évben állami szolgálatba lép, 1814-től 1829-ig Szabolcs vármegye helyettes alispánja és táblabírája, később Vas vármegyében az országos regnicolaris és összeíró bizottság elnöke, ez időtől egész 1848. évig, mint a királyi tábla helyettes ülnöke szolgált. Az 1837. évi árvíz alkalmával dr. Stáhlyval csónakon járt a Pest utcáit s mentette a veszély-

Báró Tahy József.

ben levőket és betegeket s ezért Pest városának díszpolgára lett és mint ilyen a főváros ügyeiben sok évig tevékeny részt vett, az 50-es években az adókievítő bizottság tagja volt.

Ő is, az udvarhoz bejáró azon urakhoz tartozott, ki az udvarnak a magyarok elleni ellenszenvének eloszlatására törekedett.

1842-ben V. Ferdinánd király felruházta a kamarási méltósággal és I. Ferencz József 1857. évben bárói rangra emelte.

A bárói diploma kivonata ez:

„Mi első Ferencz József Isten kegyelméből osztrák császár, Magyar- és Csehország királya, Lombardia, Velencze, Dalmácia, Horvát, Szlavónia, Galiczia, Lodomeria és Illiria királya, Osztrák főherceg, Krakkó nagyhercege, Lotringia, Salczburg, Steier, Korinthia és Krajna, felső és alsó Szilézia és Bukovina hercege, Erdély nagyfejedelem, Morvaország őrgrófja, Habsburg és Tirol grófja, Szerbia vajdája, uralkodói kellemes előjogunknak tartjuk az igazi érdemek elismerését nyilvánosan is kitüntetni, hogy ezáltal a közjó előmozdítására másokat is buzdítsunk. Örömmel értesültünk, hogy a Mi hű kamarásunk és Pest városi tanácsosunk Tahy József, ki 1791. évben született, úgy Fenséges Császári házunk, mint a Birodalom jólétének előmozdítása körül többféle érdemeket szerzett.

Tahy József oly családból származik, a mely századokon át a Birodalomhoz való ragaszkodása és hűsége által tüntette ki magát; különféle előkelő hivatalok viselése és a közjó előmozdításával szerzett magának érdemeket: nevezetesen Tahy János már 1526-ik évben Ő Felsége boldog emlékezetű I. Ferdinánd király uralkodása alatt mint az auraniai perjelség kormányzója a közjó előmozdítása által oly érdemeket szerzett, hogy néki legfelsőbb elismerésül Kővár és Bakva uradalmak adományoztattak, ezenkívül még azon ígéretet nyerte, hogy ő és utódai különös tekintetbe fognak részesíttetni. Az ősök példáját követve a család minden tagja, köztük különösen Tahy István (János öccse), ki mint Bán és főlovászmester, majd mint tábornok (Ivanics-vár főkapitánya, a főkapitányi cím a mai tábornoki rangnak felel meg. T. J.) kitűnő szolgálatokat tett. Az uralkodóházhoz való hűségét és ragaszkodását, vagyonának tekintélyének és befolyásának dicséretes felhasználásával minden alkalommal bebizonyította. Tahy Ferencz 1566. évben Ő Felsége Miksa Császár által báróvá; folyamodó atyja Ő Felsége József császár által törvényszéki elnökké, Ő Felsége IV. Ferdinánd Császár — a Mi felséges Nagyatyánk — által hétszemélyes táblai ülnökké neveztettek ki. Ennek fia Tahy József a jelenlegi kérelmező már 1818. évben állami szolgálatba lépven, 1814. évtől 1829-ig Szabolcs vármegye helyettes alispánja stb. (itt elősoroltatnak, mily hivatalokat viselt, mint azt már fentebb említém).

Elismeréseül ezen hasznos szolgálatainak és az általa alaposan bebizonyított alattvalói hűség és lojalitásának, indíttatva érezzük magunkat Tahy Józsefet és mindkét nembeli törvényes utódját, folyó évi június hó 4-én kelt kéziratunkkal, minden jövőendő időkre a Mi Osztrák Császárságunkban a bárói méltóságra emelni. Különösen megengedjük, hogy báró Tahy József cs. k. kamarás, valamint mindkét nembeli törvényes utódai az ide mellékel, most már e magasabb állásához illően egybeállított, egyszersmind jelen adománylevélben művészi kivitelben színezve megfestett és következőkben körülírt bárói címet használhassák.

Egy négyfelé osztott pajzs, szív-pajzsos, a mely arany szív-pajzsban, egy zöld halmon levő aranykoronán kiterjesztett szárnyú, koronázott fekete sas áll, zöld babérkoszorúba teljesen befoglalva. A felső jobb és az alsó bal negyed hosszában, függőlegesen elválasztva. Jobboldalon vörös mezőben rézsút hullámozó három ezüstpólyát tüntet fel, balról kék mezőben fennálló, kiöltött veresnyelvű oroszlánt, a mely két első lábában arany markolatával lefelé álló kardot tart. A felső bal, valamint az alsó jobboldali kék mezőben kőből, zöld alapra épült vár látható, melynek közepén egy magasabb — egy kapu és két ablakkal ellátott — előtorony emelkedik ki, míg két oldalán a párkányzat mögött egy-egy alacsonyabb, két-két egymás mellett levő ablakkal ellátott torony áll. Minden torony barna, gömbölyű fedélzettel, oszlopfejjel és hegyes tetőcsúccsal van ellátva. A pajzsban levő bárói koronán, három, arany koronával fedett, lovagsisak nyugszik. A középső aranyo-

BÁRÓ TAHY JÓZSEF
CS. ÉS KIR. KAMARÁS CZÍMERE 1857.

zott fekete sisak kiterjesztett sasszárnyakkal van díszítve. A jobboldali sisak koronáján — melyről ezüst és veres foszlányok hullámszerűen alá — két nyitott szájjal, ellenkező irányban kifelé hajló vörös és ezüst pólyákkal hét részre osztott ormánnyal között arany kormánypálcza áll, melyre arany korona van fűzve. A baloldali sisak koronájából — melyről kék és arany foszlányok hullámszerűen alá — egy vörösnyelvű arany oroszlán emelkedik ki. Császári és királyi óhajlásunk, hogy báró Tahy József cs. k. kamarás, valamint mindkét nembeli törvényes utódai az osztrák Császári birodalomban bárói rangban levő egyéneknek tekintessenek, összes hatóságaink és birodalmi törvényeink által ezen méltósággal egybekapcsolt előjogok élvezetében jogérvényesen támogattassanak. Mindezeknek nagyobb megerősítésére kiadtuk ezen Császári nevünk sajátkezű aláírásával és Császári felségünk ide függesztett pecsétjével megerősített oklevelünket, kibocsájtván kedves és hűséges báró Bach Sándor, az osztrák Császári Lipót-rend nagykeresztese, Ferencz József, Pius Pápai, Hesení Vilmos választófejedelem és a Szász Ernő-féle házirend tulajdonosa, valóságos belső titkos tanácsos és a Császári tudományos Akadémia gondnoka által birodalmi székvárosunkban Bécsben, September havának 25. napján, Krisztus Urunk születése után 1857. évben, uralkodásunk 9-ik évében, Ferencz József s. k. Báró Bach Sándor s. k. belügyminister. Ő cs. k. apostoli felsége legmagasabb parancsára: Friedrich Sachse von Rothengerg s. k. ministeri tanácsos.

Ezen bárói címer, az 1526-ban használt címér és a mai nap is használt nemesi címér összetétele, hozzáadva Tah és Tarkó várak (simbolumát) rajzát, a királyi pálczának más helyre lett helyezését.

Károly testvérének, bekövetkezett halála után, ő vette át a családi birtokok kezelését — kivéve Bölcskét, Madocsát, Vejtét, Duna-Patajt és Uri felét, a mely birtokokat Ádám öccse bírt — és a birtokokat kezelte halála napjáig. Nőtestvéreinek gyermekei, illetőleg unokái és János öccse gyermekeinek Antalnak és Máriának gyámja Luka Sándor az apai rész kiadása miatt ellene és Ádám öccse ellen pert indítottak, de ezen per már csak az ő halála után dőlt el.

Még ő is folytatta testvérei nevében a Paksi-örökösök, a báró Rudnyánszky, br. Száraz és Daróczy családok ellen az osztály helyesbítése iránti pert, s azt 1856-ban meg is nyerte, de az illetőkkel kiegyezvén Gerjenben kapott a család 300 holdat.

Neje báró Fischer Karolina volt, de a házasság nem volt szerencsés, s nejétől különválva élt.

1854 október hó 19-én végrendekezett vagyonáról, még ezen időben nem hitte azt, hogy az édesanyjának végrendelete, a melyben ő és Ádám öccse meg lett különböztetve, érvénytelennek fog nyilváníttatni, s a végrendeletét ahhoz képest (hat-hétezer hold birtokhoz) készítette.

Általános örököséivé tette Ádám öccsének három fiát: Lajost, Istvánt és Józsefet; mindazonáltal olyképen, hogy a birtok csak egygyé lehet és pedig a születési sorrend szerint, — s ezért hitbizományt rendelt — s ha erre királyi jóváhagyás kieszközlhető nem lenne, hitbizonyi helyettesítést. (A végrendelet eredeti példánya Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún vármegye levéltárában 1287/p. 1864. jegy alatt őriztetik.)

Ádám testvéreivel ellenséges viszonyban éltek, csak 1856. évi február hó 14-én, testvérének haláloságyából hozzáintézett levele folytán békültek ki.

Halála előtt a végrendelete egyes pontjainak megváltoztatása céljából codicillust csinált, melyben Ádám öccsének István nevű fiáról gondoskodott, de ezen codicillust, hirtelen bekövetkezett halála miatt alá nem írhatta.

Meghalt 1858. évi január hó 5-én, és eltemettetett e hó 7-én Uriban, a családi sírboltban.

XIII. János.

Duna-Földváron lakott s a fejérvármegyei Baracs-pusztán gazdálkodott. Tolna vármegye táblabírája volt.

Nejétől tótváradai Kornis Rózától két gyermeke maradt árván, Antal és Mária.

Fölemlítésre méltó, hogy Madarász József függetlenségi képviselő, ki 1901-ik évben másodízben volt a képviselőház korelnöke, neje utján sógora volt. Fia:

Antal.

A családi osztály megtörténte után Fejér vármegyében Kis-Apostag, Baracs és Duna-Pentele részbirtokokat s a pesti ház tizedrészét kapta osztályrészü, de azokat nemsokára eladta.

Pest vármegyének esküdtje volt.

Megnősülvén, házassága szerencsétlen volt, s midőn vagyona elfogyott, neje elhagyta. Gyermeké nem maradt.

Mária.

Első férje rétháti Kövér Antal volt, kitől két fia született, Antal és György; második férje Beszedics Lajos, kitől két fia és két leánya volt. Az ő második házassága sem volt szerencsés s elvált második férjétől.

Az osztályban, a pestvármegyei Tétényben és a tolnavármegyei Pakson kapott birtokokat s a pesti ház tizedrészét, melyeket azonban még első férje életében eladott, és Valemaren (Aradm.) vett birtokot. Midőn másodszer férjhezment, ezen birtokot is eladta.

II. Károly.

Antal bátyjának halála után, ő volt a családi ügyek vezetője. Kiváló gazda és szerző-ember. Pest vármegyében levő Törtelen 2000 holdat és Pesten a Czukor- (most gróf Károlyi-) utczában egy egyemeletes kis családi-házat vett.

A gazdaság mellett — mint ezen időben mindenki tette, — ő is hivataloskodott Pest vármegyénél. 1819-ben tiszteletbeli aljegyző, 1820-ban harmadik s 1823-ban második aljegyző, 1825-ben alszolgabíró, 1825-től 1836-ig a pesti járásban főszolgabíró volt.

Ez évben Dubraviczky Simon első alispán ellen nagy párt keletkezett s felléptették Dubraviczky ellen első alispánnak Földváry Gábor másodalispánt és másodalispánnak Tahy Károlyt. Dubraviczky Simon kedves embere volt József nádornak, ki Pest vármegye főispánja is volt s ezért nem akarván őt elejtetni, sem Földváryt, sem Tahyt nem szándékozott kandidáltatni. Megtudván ezt Földváry és Tahy emberei, midőn a nádor a vármegyeház udvarába behajtatott, lovai elé álltak és hintájába bekiáltották, hogy nekik Dubraviczky helyett Földváry és Tahy kell alispánnak és mindaddig zajongtak, míg csak a nádor meg nem ígérte, hogy Földváryt első és Tahyt másodalispánnak jelöli.

Nagy dolog volt ez, egy főherceget, a ki egyszersmind Magyarország nádora is volt, ily módon arra kényszeríteni, hogy Tahy Károlyt jelölje. A nádor, mint tapasztalt főispán, feltalálta magát, a kijelöléseket megígérte, de többet nem s különösen nem nyilatkozott arra nézve, hogy ő Tahy Károly megválasztásába beleegyezik.

A nádor ígéretéhez képes jelöltette is Dubroviczky Simon mellé Földváry Gábort és Tahy Károlyt is. Midőn a kijelölés kihirdettetett, Földváryt és Tahyt kikiáltották, de a nádor nem várta be azt, hogy névszerinti szavazást kérjenek, kijelentette:

„Miután a többség Dubraviczky és Földváry nevét kiáltotta, a két alispán állásában megmarad“.

Ezen elnöki kijelentésre a terem zúgott az elégedetlenségtől — míg végre Szeles József — Tahy Károly barátja — Kecskemétről — (még ekkor Kecskemét is Pest vármegyéhez tartozott) — szóhoz bírván jutni, ezeket mondta:

„Habár a teremben csakis Tahy Károly és Földváry Gábor nevét lehetett hallani s Dubraviczky mellett senkisémet kiáltott, — minthogy azonban Fenséged Dubraviczky nevét hallotta és őt jelentette ki megválasztott első alispánnak, a hatalom s Fenség személye előtt kénytelenek vagyunk meghajolni, — éljen tehát Dubraviczky első alispán és Földváry másod alispán“. (Özv. Tahy Károlyné Baranyay Ilona egykori feljegyzése. Kossuth Lajos törv. hat. tudósításában csak annyit mond, hogy mind a három jelölt neve hallatszott. Itt azonban Kossuth mint pártember beszél, mert ő Tahy Károly ellen volt.)

A választás kihirdetése után felállott Tahy Károly s kijelentette, hogy a vármegyénél többet tisztséget nem vállal.

A közgyűlés második napján (1836 november 4-én), Földváry hajthatatlan akaratjának nyilatkoztatta, hogy másodalispáni hivatalát csak félévig fogja viselni s többé magát nem restauráltatja. Tahy Károly megkérte, hogy álljon el szándékától s reményét nyilatkoztatta, hogy még más hivatalt is fog a megyében viselni. — Mire Földváry Gábor szót kért s ezeket mondta:

„Ha tartott fel valamit számomra a szerencse istenasszonya, köszönöm. Ha úgy tartott fel számomra, hogy alacsony úton-módon jussak hozzá, még egyszer köszönöm s azt tanácslom ő Istenasszonyának, keressen más embert, a ki kedvezését ily áron elfogadja, én bennem azt fel nem találja. — Lemondásom mellett maradok. (Kossuth Lajos törvényhatósági tudósításai. Kiad'a Földváry Mihály Pest vármegye alispánja 1879.)

Pest, Pilis és Solt t. e. vármegyékben, ez idő szerint is, a birtokos nemesi osztály a Karok és Rendek között a katolikusokkal szemben többségben voltak a reformátusok és protestánsok, a protestáns Dubraviczkyt azonban szigorúsága miatt már nem szerették és így a Karok és Rendek legnagyobb része megnyugodott abban, hogy a két alispán közül legyen az egyik Földváry a protestáns és a másik Tahy a katolikus. A Dubraviczky-párt azonban sehogy sem akart abba belenyugodni és Tahy Károlyról azt híresztelték, hogy ő ultramontán s pecsovics; és az ifjú Kossuth, ki különben Tahy Károly öccsével Ádámmal, neje útján rokonságban volt és néki jóbarátja, inkább a protestáns, mint a katolikus vallású alispánt óhajtotta megválasztatni.

Ezen választási visszaélésnek meglelt azon következménye, hogy később az alispánok választásánál mindig figyelemmel voltak a vallásra és az alispánok egyikének katolikusként kellett lennie.

Az alispán bukása után, Tahy Károly Tolnában lépett fel követnek, Döry Gábor ellen, de itt sem sikerült óhajtása. Perczel Mórizzal ők összefogtak mint Kubinszky-pártiak a pecsovics Döry Gábor ellen, Perczel még is meg lett választva, Tahy Károly azonban elbukott.

Ez alkalommal énekelték a kortesek azt a nótát, mely így kezdődött:

Döry Gábor kutyapásztor,
Perczel Mórizz krumpliosz.

Anna férjével ki unokabátyja volt, boldog házasságban, de alig pár évig élt együtt, mert Anna 26 éves korában elhalt s eltemettetett Tajnán a családi sírboltba. Tajnay János másodszor is megnősül, nőül vevén Jeszenszky Vilmt, ki őt túlélte.

Károlynak úgy a pestmegyei alispánságnál, mint a tolnavármegyei követjelöltségnél nehéz helyzete volt. Őt mint demokratát és a szabadelvűség bajnokát úgy a nádor mint a konzervatív-párt Pest vármegyében s Tolnában a pecsovics-párt sehogysem akarta, hogy győzelemre vergődjék, öccsének Ádámnak, Kossuth Lajos barátjának, úgy Pest vármegyében, mint Tolna vármegyében nagy népszerűsége volt s ő nem is kímélt pénzázdozatot sem, hogy a legkedvesebb testvérének győzelmét elősegítse. Az ellenpártok, mint láttuk a nádor is, nem válogattak az eszközökben, hogy Károlyt mindkét helyen megbuktassák. Így lett Pest vármegyében a konzervatív-párti Dubraviczky Simon alispán és Tolna vármegyében a pecsovics-párti Döry Gábor követ. Hogy a Kubinszky-párti Perczel Mórizzot mégis megválasztották Tolnából követnek, csak a kiterjedt rokonságban nyeri magyarázatát.

Károlyt a politikai pályán szenvedett ezen két csalódása búskomorrá tette, a búskomorság ágyba döntötte s 1840 febr. havában, végrendelet végrehagyása nélkül meghalt s eltemettetett Uriban.

Kétszer nősült, első nejével, Petheő Annával csak három évig élt boldogságban, neje ifjú korában elhalt s eltemettetett szintén Uriban.

Második neje, a rokon Baranyay Ilona, ki nagynénjénél Tahy Antalnénál Jankovich Constantiánál nevedezett s így Károly második nejét édesanyja házából vette el.

Tahy Károlyné Baranyai Ilona igen szellemes asszony volt s mint ifjú özvegy, József nádortól bérbevette a Margit-szigete, hol nyílt házat vitt és az 50-es években itt volt a főváros előkelő társaságának találkozási helye.

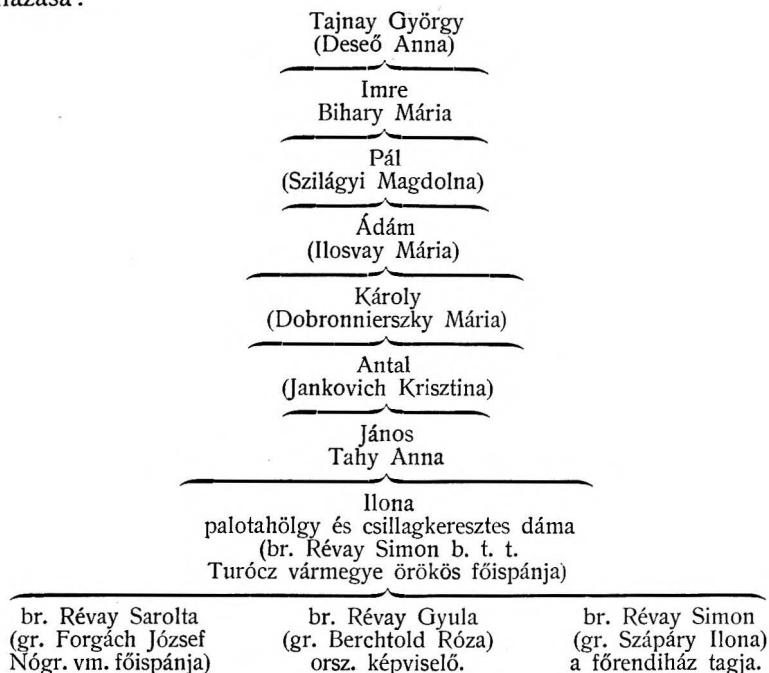
Midon József főherczeg maga vette át, a Pest vármegye által atyjának ajándékozott Margit-szigetet, Károlyné Párisba ment lakni s Magyarországra csak a 70-es évek elején jött lakni és pedig Ó-Gyallára, hol igen szép, de szeszélyes ízlésű kastélyt építtetett s ezért ő maga elnevezte azt „szeszélyesnek“.

Nővére, Gyczy Kálmán volt pénzügyminiszter veje volt és úgy ő, mint férje Tahy Károly sógorsági viszonyban volt Gyczy Kálmánnal.

V. Anna.

Férje: tajnai és tiszahelyesi Tajnay János cs. és kir. kamarás, a barsvármegyei Tajna és a bácsvármegyei Tisza-Hegyes uradalmak tulajdonosa. Bars vármegye főispánja.

Leszármazása:

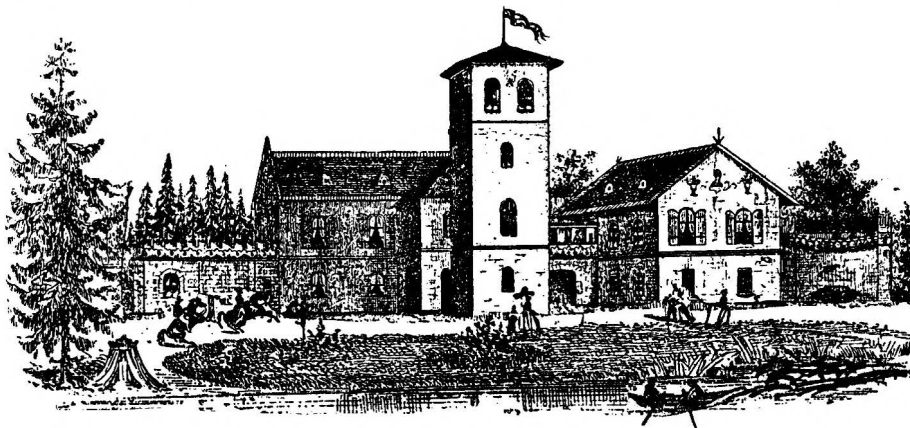
Tahy Anna elhalálózása alkalmával egyetlen leánya Tajnay Ilona csecsemő volt s nagyanyja Tahy Antalné Jankovich Constantia vette magához, de midőn atyja másodszor is megnősült, nagyanyja tiltakozása daczára, atyja visszavette.

Tajnay Ilona 16 éves korában ment férjhez szklabinai és blatniczai báró Révay Simonhoz, Túróc vármegye örökös főispánjához. Révay Simonnak özanyja volt Frangepán Bertalanné Tahy Dóra s minthogy Tajnay Ilona anyja útján a Zrinyieknek és Frangepánoknak szintén leszármazottja, így habár távoli, de még is vér szerinti rokonok.

Báró Révay Simon már 1848-ban főispán volt s midőn a szabadságharcz kitört, ő vezette a túrócz- és trencsénvármegyei nemzetőröket a felkelő Hurbán pánszláv csapata ellen s azt a morvahatárra szorította. Ezért a szabadságharcz leverése után fogságba került és Zólyomba internáltatott s fogságát véle neje is megosztotta. Két ízben akarták őt Komáromba súlyosabb börtönbe vetni, de Zólyom város polgármesterének és a városi tanácsbelieknek közbenjártára, a súlyosabb börtöntől megszabadult s ezzel elkerülte a halálbüntetést. Haynau bukásával ő is megszabadult börtönétől.

1861-ben Túrócz vármegye főispánja lett, de az országgyűlés szétosztatásakor és az úgynevezett provisorium korszak kezdetén, a főispánságról leköszönt s az örökös főispánságot csakis: 1867-ben a magyar alkotmány visszaállításakor fogadta el. Ferencz József királyunk őt belső titkos tanácsosi méltóságra emelte, nejét pedig palota- és csillag-keresztes hölgynek nevezte ki.

A családtagok osztálya 1859-ben megtörténvén, ő a Tahy-birtokokból, Uri birtok felét, továbbá Batta részbirtokot s a pesti ház egyötödrészét kapta.

Szeszélyes.

Házasságukból három gyermekük született: Sarolta Gyula és Simon.

Sarolta, gróf Forgách Józsefhez Nógrád vármegye főispánjához ment férjhez. Gyula, gróf Berchtold Rózát vette nőül.

Simon, neje gróf Szápáry Ilma, gróf Szápáry Gyula, tárnokmester, aranygyapjas-rend tulajdonos és valóságos belső titkos tanácsos leánya.

Érdekes ezen házasságnál az, hogy évszázadok után miként jön össze a két családnak anyai ágakon a rokonságuk. Ifj. Révay Simon úgy anyai, mint apai ágon, a gróf Zrínyiek és Frangepánok leszármazottjának anyaiági őse Tahy Margit Erdődy II. Péterné, egyuttal ősanyja nejének illetőleg a gróf Szápáryaknak is.

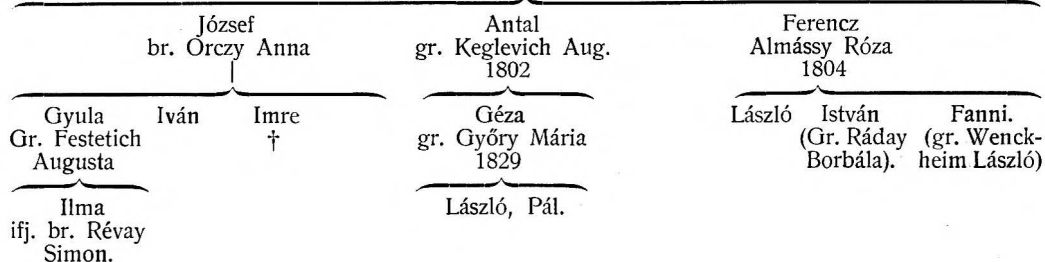
A leszármazás ez:

Erdődy II. Péter

Tahy Margit
(lásd fent az Erdődyek
családfáját).
1547.

gróf Erdődy Anna
gróf Szápáry János
1758.

gr. Szápáry József
gr. Gattenburg Janka
1752—1822

V. Ádám.

II. Antalnak és Jankovich Constantiának huszonharmadik s legfiatalabb gyermeke; született 1804-ben.

Tanulmányait Pozsonyban és Budapesten végezte, s midőn az ügyvédi vizsgát letette, Pest-Pilis és Solt t. e. vármegyénél 1828 december 19-én, tiszteletbeli ügyész lett.

Mint a vármegye tiszteletbeli ügyésze nem sokáig működött, mert 1830-ban nőül vevén alapi Salamon Etelkát, a tolnavármegyei Bölcske és Madocsa, a fejevármegyei Dunapentele és a pest-pilis és soltvármegyei Vejte és Duna-Pataj rész-birtokok kezelését átvette s mint bölcskei lakost megválasztották Tolna vármegye szolgabírájának s később Pest- és Tolna vármegye táblabírájának.

Azonkívül, hogy öt községben és három vármegyében volt a birtoka, még a pestvármegyei Orgovány pusztán is gazdálkodott s így a szolgabírói állásáról csakhamar leköszönt.

Ádám a szó szoros értelmében demokrata volt, a hol néki és családjának birtokai voltak, a jobbágyok és a köznemesség rajongásig szerette, dunapataji jobbágyainak már 1846-ban csekély váltságdíjjal földjeiket megengedte váltani.

Ádám úgy Pest mint Tolna vármegyében népszerű lévén, Károly bátyja érdekében ő járt el úgy az alispáni mint a követválasztásnál és ő fizette ki a két választás költségét, a 40.000 váltó forintot; mit Károly bátyja, a reá következett súlyos betegsége miatt néki vissza nem téríthetett s azt sem az özvegytől sem a családtól soha nem követelte.

1848-ban, a szabadságharc kezdetén, mint nemzetőr, résztvett Szent-Tamásnál, a fellázadt ráczok elleni küzdelemben.

Politikai meggyőződése teljesen elütött József bátyjától. — Míg József a konzervatív párthoz tartozott, addig ő a szó szoros értelmében demokrata volt. Míg József bátyja az udvari párthoz csatlakozott, ő Kossuth Lajos, Madarász József, Nyáry Pál társaságában, a demokrata-párt győzelmén fáradozott. Neje alapi Salamon Etelka révén, a Meszlényiek útján rokonságba jött Kossuth Lajossal, kit 1848-ban, Patay József ellen, József bátyjának ellenére, Monoron felléptetett képviselőjelöltnek; mert ezen időben ő már legnagyobb részben a pestvármegyei Uri birtokán tartózkodott. Befolyását latba vetette ő Tolna vármegyében is, hol a dunaföldvári választókerület en Radnics Pál mellett nagyobb sikerrel működött, mint Monoron Kossuth mellett.

Politikai meggyőződésének érvényre emelése tekintetében, nem riadt vissza a pénzáldozatoktól sem, s annak daczára, hogy ő mint kiváló gazda volt ismeretes, később anyagi viszonyai ennek következtében megromlottak.

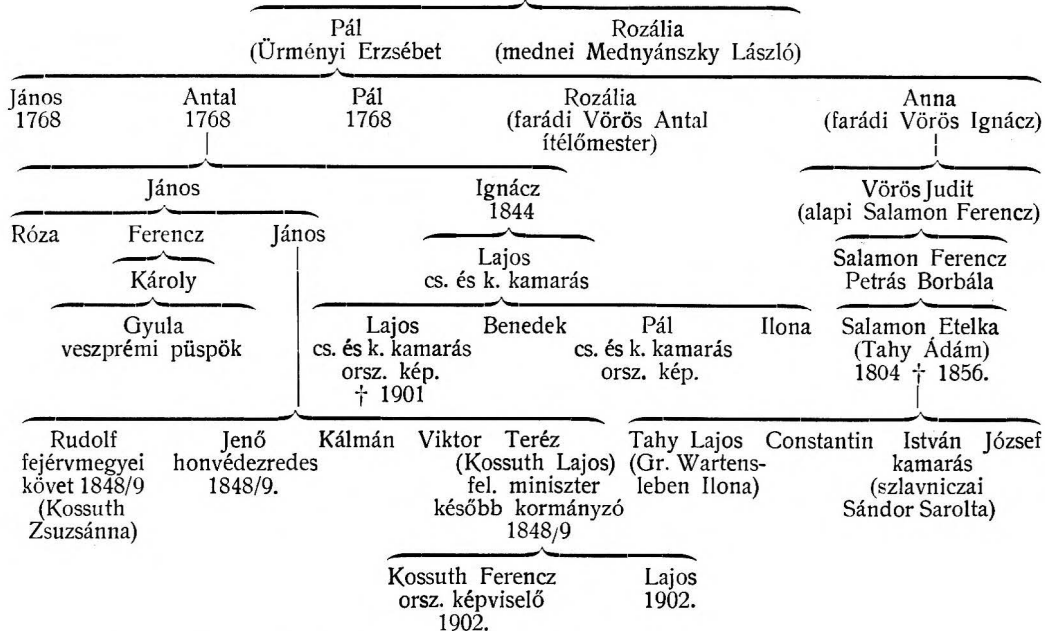
A szabadságharcz leverése után, mint Kossuth Lajosnak barátja és rokona pártfogásába vette Kossuth rokonait, nővérét Ruttkayné, édesanyját és Meszlényinét és hogy a jó barátok és rokonok a teljesen elhagyatott és rendőri felügyelet alatt állott családdal, kik 1850 év elején együtt laktak az Egyetem-utcában, a jelenlegi Franklin-társulat épületében naponta érintkezhessenek, Ruttkayné tánczórákat rendezett, hova a rokonság és család barátjainak gyermekei jártak tánczolni tanulni s ez feljogosította a rokonságot és barátokat, hogy a külföldre menekült Kossuth-családdal levélbeni érintkezést fentartsák. A levelezéseket Kossuth Lajos meghitt embere Jubál Károly teljesítette, ki a Ruttkay- és Meszlényi-család gyermekeinek nevelője gyanánt szerepelt. — Habár ügyesen volt rendezve a rokonok és barátok összejövele, de az akkori rendőrség figyelmét ez sem kerülte el, — Ruttkayné Kossuth Lujza és Meszlényi Zsuzsánna lakásában egy éjjel a rendőrség megjelent, ott házkutatást tartott s szegény Jubált börtönbe hurcolta. Ruttkaynének és Meszlényinének el kellett hagyni az országot, s Jubált a haditörvényszék halálra ítélte s rövid idő múlva úgy emlékszem 1850 év márczius havában, kivégeztetett.

Kossuth Lajossal a Salamon-család rokonságát e táblázat mutatja:

meszlényi Meszlényi János

1694—1784

(tolnai Festetics Mária *)

* Tolnai Festetich Mária anyai leszármazása:

Toldy István

† 1603

(Bánffy Kata)

IV. György

1629

(Kún Kata)

István

(Toroczka Kata)

Anna

(Festetich Pál)

Festetich Mária

(Meszlényi János).

A szabadságharc után III. Ádám összes birtokait, a pestvármegyei Üri-t és a tolnavármegyei Bölcske és Madocsát haszonbérbe adta s 1855. év június haváig Pesten lakott az egyetem-téri családi ház második emeletén, — az első József bátyja lakott, — és gyermekei gondos nevelése érdekében a szabadságharcban résztvevő Kemény (Hartmann) János volt kegyesrendű áldozárt hívta meg nevelőül.

1855. év június havában Bölcskére ment lakni, hol tüdőgyulladást kapott, abból látszólag ugyan felgyógyult, de később aszkórságba esett és héthónapi betegség után, 1856. évi február hó 16-án, délutáni háromnegyed két órakor megszűnt élni.

Szóbeli végakarata folytán nem Üriba, a családi sírboltba, de Bölcskén a köztemetőbe temettetett el. Sírja felett vörösmárvány emlék van. Sírja elé 1857. évben, a rokon Nagy-család ifjúkori barátom, Nagy Iván elhalálózásakor családi sírbolttal ellátott kápolnát emeltetett.

Midőn elhalálozott, még a családtagok között az osztály meg nem történt, mert az osztályos per csak 1858. évben fejeződött be. Az osztályban hagyatéka Bölcskét s Madocsát (1800 holdat) s Hidegkút, Duna-Pataj és Duna-Egyháza rész-birtokokat és a pesti ház $\frac{1}{5}$ -ét kapta.

III. Ádámnak és Salamon Etelkának négy gyermeke maradt és pedig Lajos, Constantia, István és József.

Anyám, alapi Salamon Etelka emléke iránt tartozom azzal, hogy Károlyi Jánosnak „Fejér vármegye története” című művéből, kivonatilag röviden közöljem a Salamon-család történetét s anyám leszármazását.

A család előneve „Alap” mint személynév már a legrégebbi oklevelekben is előfordul, így 1251-ben említetik egy Olup, mint Mikus fa (Fej. Cod. Dpl. VII. 1. 296. l.), majd pedig később, 1320-ban is előfordul a név. (Hazai okmt. V. 95. l.) Valószínűnek vehető, hogy ezen Olup név viselői tekinthetők a későbbi Alapi család őseinek, melyből azután kisarjadzott az alapi Salamon-család.

A Salamon-családra vonatkozó első adat 1263-ból való.

Egy 1263 szept. 7-én kelt oklevél tanúsága szerint Salamon, Gál fia a Durugcha-nemzetségből — de genere Durugcha — Danich fiaival, Danich és Guruzlóval, úgyszinte Juró fiával, Bransával sümegi várjobbágyokkal, kikkel már előzőleg Moys mester előtt tárgyalták ez ügyet a császári káptalan előtt Sümeg megyében fekvő Predemih-birtok iránt, abban egyeznek meg, hogy Salamon Gál fia megtartja Predemih-birtokot örök tulajdonul, Danich fiainak és Bransának pedig három márkát fizet, miből tíz pansát azonnal le is fizetett. (Rég. Évkönyv 1893.)

1272-ben is említés tételik a Salamon-családról. Sixtus esztergomi lector és Gil, Gergely fia V. István király által kiküldött bírák, midőn Thotyban a földet szétosztják, említik mint ottani birtokosokat a nobiles de cognacione Salamon, azaz a Salamon-családbeli nemeseket. (Fej. Cod. Dp. VII. 4. 146. l.)

A fentemlített Salamon azonban, ki a diplomában magyar nemzetiségűnek — Salamon hungarusnak — mondatik, egy későbbi oklevél szerint, mely 1273. évi márczius 1-én kelt, de a melybe át van véve IV. Béla 1264. és V. István 1270. évi oklevele is, elhalt örökös nélkül; Predemih (Horvátország) birtok pedig IV. Béla királyra szállt. Azonban IV. Béla Moys sümegi és bihari főispán kérésére nevezett birtokot egy másik Salamon fiának, Simonnak adományozta 1264. évi április 10-én.

De Simon csak alig tíz évig bírta Predemiht. 1275. évi aug. 20-án ugyanis Székesfehérvárott, a hol IV. László és az ország rendei országgyűlést tartottak, lázadás tört ki a királyi kormány ellen. A lázadást Moys mester, Moys egykori nádor fia, anyáról a király vörökona és a Csák-nemzetség egy tagja, Csák Ugrin Pusa fia idézték elő, hihetőleg azért, hogy az ingatag király ellenségeiből a kormányra jutott és a királyi hatalmat bitorló Joakhim tárnokmestert és a Fövény-nél elesett Németujvári Iván fiait, Miklós nádort és Iván tótországi bánt a kormányról letaszítsák.

Moyssal tartott a lázadásban Simon is, Salamon fia, minélfogva mind a ketten hűtlenségbe estek s IV. László megfosztotta őket Zólyomban év nélkül, augusztus 24-ike, de biztosan 1275. évre tehető, oklevelében birtokaiktól, Simont Predemihtől, Moyst pedig Juretna és Musuna birtokoktól és adta azokat Belusnak, Belus fiának.

A Drugcsai Salamonok horvátországi birtoklása ezzel úgy látszik megszűnt s csakis 1359-ben találkozunk velök Fejérmegyében, de már a „de genere Drugcha” nemzetség név nélkül (1893. Évkönyv). Van számos oly adat, melyek már mint alapi birtokosokat említik a Salamon-családot.

1359-ben már megjelennek a Salamonok, Fejérmegyében ez évben ugyanis a fejérvári keresztesek konvetje azt mondja egy oklevélben, hogy Alapi Chydúr fia András és másik fia, Salamon és ezek unokája Barnabás, Mihály testvérük fia,

Alapi Chodúr { András
Salamon
Mihály } Barnabás

a konvent előtt megjelenvén, Alapi Chydúr fia, András előszóval kifejezte, hogy Alapon levő s kizárólag ötöt illető Galfölde és Chetfölde (a mai Czece) nevű részbirtokait, testvéreinek Salamonnak és Barnabásnak Mihály fiának és utódaiknak örökül oda adományozza, azon kikötéssel, hogy ott helyben való eltartásáról gondoskodni tartoznak.

Észrevehetjük, hogy ezen okmányban a kétségen kívül Salamon-család tagjai magukat Alapiaknak nevezik s az bizonyos, hogy az Alapi Chydúr leszármazottjai valamennyien a Salamon-nemzetség tagjai.

Károlyi János még bővebben foglalkozik a Salamon-családdal s számtalan okmányt idéz, mely az Alapi és a Salamon-családok azonosságát s azok származását igazolja; én azonban már is bővebben foglalkoztam vele, mint azt művem kerete megengedi s így annak minden adatát nem idézhetem.

Meg kell azonban említenem, hogy a családi hagyomány és úgy tudom Ipolyi szerint is az Esterházyak és Illésházyak is a Salamon-családdal egy törzsből származnak és egy családot képeztek mindaddig, míg az Esterházy-család 21-ik fokozatán álló Márton magát Szerházynak nem nevezte.

Salamon Vincze foglalkozott a család eredetének kipuhatólásával s az általa gyűjtött adatokat is közli Károlyi János. A Salamon-családra vonatkozó okmányok egyébiránt ma már a Nemzeti Múzeumban őriztetnek s ha azok át fognak vizsgáltatni, azt hiszem minden kétségen kívül meg fog állapíttatni a leszármazásuk és az, hogy az Esterházyak és Illésházyak ezen ősi családból váltak ki.

A Zrinyi-családdal rokon Alapi-család is kétségtelenül azonos ezen Alapi-illetőleg Salamon-családdal.

A 18-ik század 50—60-as évei körül Alapból bírtak: Salamon László, Salamon Etelka ösatyja (szépatyjának atyja) 3467 hold 557 —ölet; Salamon József és György 1525 hold 462 —ölet; Salamon János 1652 hold 149 —ölet, Salamon Farkas és érdektársai 3261 hold 458 —ölet.

A Salamon-család számos más előkelő családdal jött rokonságba házasság révén; így a Rátky, a széplaki Botka, a Meszlényi, Ghillányi, a farádi Vörös, a Modrovich, a Fiáth, a Parniczky, Csehfalvay családokkal.

Salamon László 1749-ben Felső-Alapon kápolnát építtetett családi sírbolttal, hol a családnak több tagja nyugossa álmát.

Salamon Zsigmond, ugyancsak Zsigmondnak és Modrovich Annának fia 1878-ik évben magtalanul halt el, halálos ágyán végrendeletet csinált, de végrendeletében nem atyja testvéreinek utódait, a Bertalan, a Tahy, a bessenyői Szkulics, 's a Ghillányi-családtagokat, de a távolabbi ágon leszármazott Salamonokat tette örököséivé, kik az ősi Salamon-birtokot, hol a családi kápolna ma is áll s hol anyám, Salamon Etelka esküdött örök hűséget atyámnak, Arany János koszorús költőnk fiának, Arany Lászlónak adták el.

Salamon Etelkának, Tahy Ádámnénak leszármazása, Károlyi János szerint ez:

János 1628.

Ferencz 1634—1652.
Brinyo Prinyi Magdolna

Sándor 1666	Erzsébet 1. Győry Imre 2. Csaby György	Zsigmond de Salamonfalva 1662—1683 hídvégi Polányi Judit	László de Salamonfalva † 1712 1. Jordanich Katalin 2. Galambos Dorottya	Sámuel 1670
1-től: Ferencz sz. 1673. esküdt és táblabíró Sopronvm. Luka Márai			2-től Antal †	Magdolna 1. Vizkelety Ferencz 2. Szentgyörgyi István
László de Alap et Salamonfalva † 1758 huszárkapitány Salamonfalvai Rátky Rozália sz. 1699 † 1761 (Folytatás a túloldalon.)				

László de Alap et Salamonfalva
† 1758 huszárkapitány
Salamonfalvai Rátky Rozália
sz. 1699 † 1761

Zsigmond † 1800 Trummer Teréz		Sándor mezőszegedi Szegedy Borbála		József † 1754	
Judit kirmadombai Bertalan József		Ferencz sz. 1756 † 1820 szolgabíró Fejérvm. farádi Vörös Judit		Rózália 1. bessenyoí Skublics Zsig. 2. br. Ghillányi János	
Zsigmond sz. 1762 szbiró Fejérvm. Modrovich Anna					
Antal †		Ferencz sz. 1791 † 1849 lovastiszt Petrás Borbála † 1868		György Vicenty Etel	
				Imre lovastiszt Barcza Mária	
				Zsigmond 1810. † 1878	
Izabella		Emilia		Zsófia Döbrey Ján	
				László Fejérvm. főlevélt. Vizer Mária	
				Etelka † 1872 tahvári és tarkeői Tahy Ádám † 1856	
				Ida Nagy János	
		Géza Ilona Konstantia † Bölcskén sz. 1840		Tahy Lajos Constantia István József	

Petrás-család :

Petrás András
Maczeovich Anna

Petrás Borbála
Salamon Ferencz.

Még meg kell jegyeznem, hogy Alapi Jánosnak neje Zrinyi Margit volt, II. Zrinyi Miklósnak és Korbaviai Ilonának (1534) leánya és III. Zrinyi Miklós szigetvári hősnek nővére, így tehát a Salamonok a Zrinyiek vérszerinti leszármazottjaik lennének, ha Alapi Jánostól származnak a Salamonok.

II. Lajos.

Tahy V. Ádámnak és alapi Salamon Etelkának fia. Született Tolna vármegyében Bölcskén, 1839. márczius 17-én.

Lajos, a báró Tahy József cs. és kir. kamarás végrendelete értelmében, a hitbizomány örököse; minthogy azonban, a hitbizomány királyi jóváhagyást nem nyert, a hitbizomány helyett hitbizományi helyettesítés lépett életbe és ezen címen jutott ő az örökséghez.

Minthogy Tahy Antalnak és Jankovich Constantiának összes örököseiről már megemlékeztem, lássuk most az örökösök leszármazását és hogy az örökösök miként osztoztak meg; de előbb meg kell jegyeznem, hogy Károlynak neje Baranyay Ilona az örökösökkel kiegyezvén, évi járadékot kapott és így az örökségen őt ág osztozott.

Tahy Antal (Jankovich Constantia.)

József báró örök : Ádám testvérenek Lajos nevű fia.	Anna Tajnay János cs. és kir. kamarás, Barsvmegye főispánja.	János Kornis Riza.	Kata (Undvardi Rolly Sámuel.)	Ádám (Salamon Etelka)
		Antal Mária. (Kövér Antal)	Rolly	Lajos, Const. István, József.
	Tajnay Ilona br. Révay Simonné.	Anna (Bujánovics Kajusz)	Vilma (br. Gyllányi József)	
		Bujanovics Sándor, udvari tanácsos, orsz. képvis.	László	Imre Sáros vm. főispánja.

1-ső ág: Báró Tahy József s általa Tahy Lajosnak jutott a pestvármegyei Uri birtok fele, Apostag, Bölcske, Madocsa, és Gerjen részirtok.

2-ik ág: Báró Révay Simonnének Tajnay Ilona csillagkeresztes és palota-hölgynek, az Uri birtok fele, továbbá: Bölcskén és Battán részirtokok.

3-ik ág: János gyermekeinek Antalnak és Máriának rétháti Kövér Antalnénak, Tétény, Kis Apostag, Baracs, Pöntöle, Paks és Kanacs részirtokok.

4-ik ág: Tahy Kata udvardi Rolly Sámuelné leánya Bujanovics Kájuszné fiának Bujanovics Sándornak és ugyancsak Vilma nevű leányának báró Ghyllányi Józsefnének a szabolicsvármegyei Nyir-Bogdány, továbbá Bölcskén és Madocsán részirtokok.

5-ik ág: Tahy Ádámnak Bölcske, Madocsa, Vejte, Duna-Pataj, Duna-Egyháza és Hideg-Kút részirtokok.

A földbirtokokon kívül, az egyetem-téri pesti házon mind az öt ág osztozott, a mit az osztály megtörténtével 70,000 frtéért el is adtak és ezen házat Klenovics Györgytől gróf Andrássy Géza 1896-ban 280.000 frtéért vette meg és a házat lebontván a szomszédos háza telkén a Kaplony-utczát nyitatta és a Tahy-telken egy négyemeletes és négy háromemeletes házat építtetett.

A pesti ház árából, báró Tahy József hagyatékának jutott készpénzen meg lettek véve Bujanovics Sándortól, báró Ghyllányi Józsefnétől és báró Révay Simonnéától a bölcskei részirtokok, de el lett adva az apostagi részirtok és azon lett véve Dapsy Sámueltól (10.000 frt) a gombai ház, mely vétel azért volt szükséges, mert az Uri birtokokkal az épületeket és a régi lakóházat báró Révay Simonné kapta.

Lajos 1860-ban megnősült s nőül vette gróf Wartensleben Ilkát, gróf Wartensleben Ágoston 1848/49. honvédeztredesnek és báji Patay Borbálának leányát, kit gróf Wartensleben Ida gróf Ráday Lászlóné nevelt fel.

Lajos, neje utján rokonságba jutott Pest vármegyének előkelő családjaival, a gróf Ráday, gróf Teleki, báró Podmaniczky, báró Prónay, Patay, Fáy, Szilassy stb. családokkal, de éppen úgy a Lajosnak neje, mint az én nőm Sándor Sarolta s a fentemlített családok anyai ágon a Tahyaktól származnak és ők osz ozkodtak nemcsak a gorbolnoki, de a botoságbeli Tahyak pest- és nógrádvármegyei birtokaik egy részén s ezért ezen családokról, nőm családjánál fogok bővebben megemlékezni.

A gróf Wartenslebenek ősrégi wesfáliai családból származnak, német birndalmi bárók és grófok.

Mint porosz és német birodalmi bárók és grófok családfájukat 1200-ig szakadatlan sorban viszik le. A családnak több tagja, ma is Porosz- és Németországban él és ott magas állami hivatalokat viselnek. A család történetét 1858-ban írták meg s ennek egy példánya báró Podmaniczky Géza valóságos belső titkos tanácsosnak, a magy. tudom. akadémia tagjának kiskartali gazdag könyvtárában van s a családra vonatkozó adatokat is, az ő szivességéből közölhetem ezen mű alapján.

Gróf Wartensleben Vilmos német birodalmi gróf, 1734. október 11-én született Bécsben; mint osztrák-magyar hadseregbeli katona magas rangra emelkedett, cs. és kir. tábornagynak és egy gyalogezred tulajdonosa, a Mária Terézia-rend vitéze volt. Neje gróf Teleki Klárával Pest vármegyében, részben a Tahyak után a Teleki családra szállt, (lásd botos Tahyaknál) Gyömrőn, Farkasdon és Vasadon kapott birtokokat. Az 1790/1. évi 73. törvényzikkal honfiusított s úgy ő mint utódai tagjai lettek a magyar főrendiháznak.

Gróf Wartensleben Vilmos tábornagynak édesatyja Károly Kristóf Fülöp császári és királyi fővadászmester volt; született 1689-ben, meghalt Extenben, 1760-ban.

Exteni gróf Wartensleben Vilmos

sz. 1734. † 1798.
(Gróf Teleki Klára)

Eszter (br. Vay Dániel.)	Ferdinand sz. 1777 † 1821. †	Károly sz. 1780. † 1835. (br. Podmaniczky Amália.)		Sándor sz. 1782. † 1844. (Exner Mária.)	Klára sz. 1783. † 1834.	Katalin sz. 1784. † 1808. (br. Prónay Lajos.)	
				Mária. †	Sándor. †	Erzsébet. †	Ferdinand. †
István Vilmos sz. 1803. † ?		Ágoston Vilmos László sz. 1804. † 1875. (báji Patay Borbála.)			Ida sz. 1807. † 1864. Bölcskén. (Gróf Ráday László.)		
Klára sz. 1831 † 1853. (Gróf Ráday Pál)	Amália †	Jolán †	Károly †	Lajos †	Eszter sz. 1843. Gombán. (Tahy Lajos)	Ilona sz. 1843. Gombán. †	Francziska Ida

Gróf Wartensleben Károly cs. és kir. katonatiszt, utóbb a dunáninneni ev.ref. egyházkerület főfelügyelője. Neje báró Podmaniczky Amália, báró Podmaniczky László cs. és kir. ezredesnek és radványi Radvánszky Karolinának leánya és báró Podmaniczky Jánosnak, ki 102 évet élt, nővére. Esküvőjük 1802. augusztus 30-án Rákos-Keresztúron.

Gróf Wartensleben Ágost Vilmos László cs. és kir. főhadnagy, a szabadságharcz kitörésekor be állt a honvédekhez és ott mint ezredes végig küzdötte a szabadságharcot, ennek leveretése után Aradon halálra ítéltetett, de kegyelmet kapott. Neje, báji Patay Borbála, Patay Pálnak és Pogány Borbálának leánya.

Gróf Wartensleben Ida férjhez ment 1825. évi október 28-án Aszódon gróf Ráday Lászlóhoz, kitől két fia, Gedeon, a szegedi kormánybiztos s későbbi minis-teri tanácsos és Gábor született. Házassága nem volt boldog, férjétől különválva előbb Irsán, később gyóni birtokán élt. Ő magához vette még kis korában Ágoston testvérbátyjának Ilka leányát s ő is adta férjhez 1860-ban Tahy Lajoshoz. Hugának férjhez menetele után ő is Tahy Lajoshoz ment lakni Bölskére s 1864. július 31-én ott is halt meg s ott is temettetett el.

Tahy Lajos 1864. év végével Bölskéről Gombára tette át lakását s mint pest-pilis-solt-kiskúnvármegyei birtokos tevékeny részt vesz a vármegyei ügyekben. Széhsenyi Pál gróf földművelésügyi miniszter kinevezte őt közgazdasági előadónak. Részt vett a pestvármegyei hi'elszövetkezet megalapításában, a melyből fejlődött ki az országos hitelszövetkezet. Ő a mérsékelt ellenzéki párthoz tartozván, híve volt Tisza Kálmánnak, 1885-ben a monori választókerületben fel léptették képviselőnek, s habár győzelemre volt kilátása, a választás előtt visszalépett.

Gyermekeik:

Lajos.

Lajos született 1864-ben Bölskén, húszéves korában megválasztották szolgabírónak, de sajnos, hogy a kiváló tehetségű ifjú csak két hónapig viselte hivatalát, mert egy meghűlés következtében hastyphust kapott s 1884. augusztus 4-én meghalt. Eltemettetett Gombán.

I. Iván.

I. Iván (János) született Gombán 1865-ben. 1880-ban szolgabírónak választották meg Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún vármegyében s itt előbb Kalocsán, azután Vácson s később Bián szolgabíróskodott. 1886-ban a biai járás főszolgabírája lett s 1891-ben nyugdíjba ment. Ezután az irodalommal foglalkozott s főszerkesztője lett a „Rendőri Közlönynek“.

VIII. Klára.

Született Gombán s férjhez ment keselükeői Majthényi István versegghi birtokos s országgyűlési képviselőhöz.

Gyermekeik Ilona és Pál.

II. Lidia.

és

XI. Anna.

Mindkettő hajadon és laknak szüleiknél Gombán.

XV. Ferencz.

Mint gazda szüleivel Gombán lakik.

Most a születési sorrendtől eltérve, V. Ádámnak és Salamon Etelkának legifjabb fiáról VII. Józsefről írok.

VII. József.

Született Budapesten, 1851. január 22-én.

A magyar dunai gőzhajózási társulatnál ellenőr volt, a társulat feloszlása után pályát változtatott és Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún vármegye Mácsa községében jegyző lett. Meghalt Mácsán, 1901. május 17-én s eltemettetett ugyanott.

XVIII. István.

Családom történetének megírásánál oda jutottam, hogy magamról kell írni.

Születtem Tolna vármegye Bölcse községében, 1843. év február hó 1-én.

Atyám V. Ádám s anyám alapi Salamon Etelka.

Tanulmányaimat Budapesten végeztem.

Az alkotmány visszaállítása után 1867-ben, kineveztettem Pest-Pilis és Solt t. e. vármegyék tiszteletbeli esküdtjének s mint ilyen Kovács Gábor szolgabíróhoz lettem beosztva a pesti felsőjárásba és a közigazgatási — községi — ügyeket végeztem. 1872-ben tiszteletbeli s 1873-ban III-ik, 1875-ben II-ik, 1878-ban I-ső aljegyző lettem. 1880-ban gróf Szapáry István főispán kinevezett tiszteletbeli főjegyzőnek és 1888-dik évben, midőn Földváry Mihály alispán a boszniai hadjáratkor a fuvart megtagadta s állásától felfüggesztetett, Ilkey Sándor főjegyző pedig súlyosan megbetegedett, Tisza Kálmán miniszterelnök és belügyminiszter külön rendelettel bízott meg az alispáni teendőkkel. (Lásd Pest vármegye levéltárában.)

Már ifjú koromtól kezdve előszeretettel viseltem a mezőgazdaság iránt s midőn 1878-dik évben már mint aljegyző láttam azt, hogy vármegyénk mily kevés súlyt fektetett a mezőgazdaságra s különösen a szarvasmarhatenyésztésre, elhatároztam azt, hogy e megyében gazdasági egyesület létesítése iránt a mozgalmat megindítom. Tervemet közöltem báró Podmaniczky Géza v. b. t. t. lótenyésztési bizottsági elnökkel, ki azt helyeselte s a mozgalmat ő is megkezdte. Az alapszabályt elkészítettem, de sajnos, Szilassy István akkori alispán, id. Hajós József a Pesti hazai első takarékpénztár elnökgazdátja és Gulner Gyula orsz. képviselő ellenzése folytán a közgyűlésen leszavaztattunk azon indokból, mert a főváros területén van országos gazdasági egyesület és így külön egy pestvármegyei gazdasági egyesületnek megyénk területén létjoga nincsen.

Ha le is szavaztattam a vármegyei vezérférfiak által, nem csüggedtem s midőn Szilassy István megvált az alispáni széktől és helyébe Földváry Mihály lett alispán, őt igyekeztem megnyerni, a mi sikerült is. Hogy ismét ne érvelhessenek elleneink azzal, hogy minek a vármegyében gazdasági egyesület akkor, midőn vármegyénk székhelyén van az országos gazdasági egyesület, alispánommal és báró Podmaniczky Gézával elhatároztuk, hogy nem terjeszkedünk ki az összes gazdasági

ágakra, de egyedül az állattenyésztés előmozdítását karoljuk fel és e végből a vármegyei állattenyésztést előmozdító egyesületet fogunk alakítani. Beniczky Gábor, Kovásznay Zsigmond, Rudnyánszky Ferencz, Bossányi László, Tahy Lajos, Förster Aurél, Róth Ignác s több tekintélyes vármegyei bizottsági tag segélyünkre jött és 1883. évben megalakítottuk a „Pestvármegyei állattenyésztést előmozdító egyesületet“. Az egyesület elnöke báró Podmaniczky Géza, alelnöke Kovásznay Zsigmond s titkárja én lettem.

Az állattenyésztési egyesület megalakítása után a vármegyei bizottsági tagok már kezdtek a mezőgazdasági ügyek iránt is érdeklődni s a mezőgazdasággal foglalkozók kezdtek tömörülni s az állattenyésztési egyesületet felkarolták s az elmeháborodottak alapjánál a vármegye, az egyesület alapjára ötezer forintot szavazott meg, a mely összeg pár év alatt nyolczezer forintra szaporodott.

Vármegyénk történetében, igen érdekes, az elmeháborodottak alapjánál keletkezése. 1800. évben, a Karok és Rendek elhatározták, hogy közel Pesthez, Szentendrén, a megesett személyek és a talált gyermekek részére menhelyet állítanak és erre gyűjtést rendeltek el a vármegye területén. A gyűjtés szép eredménnyel indult meg s alig két év alatt majdnem tízezer váltóforint gyűlt össze. 1882. évben azonban a helytartótanács leírt a vármegyéhez s a gyűjtést betiltotta azon indoklással, hogy „ily erkölcstelen czélra“ a gyűjtést meg nem engedheti. Ezen gyűjtött pénzből lett az elmeháborodottak alapja. Száz év alatt nagyot változott a kormány felfogása és az emberek nézete, midőn ma a lelcenczek elhelyezéséről törvény intézkedik.

Midőn a vármegyebeli gazdáknak, az állattenyésztési egyesület iránti érdeklődését tapasztaltuk, buzdítottam az egyesület tagjait, hogy alakítsuk meg a vármegyei gazdasági egyesületet és alakítsunk az egyesület kebelében oly pénzügyet, mely hivatva lenne a kisgazdáknak, könnyen hozzáférhető olcsó kölcsönt adni vagy esetleg azt közvetíteni. Földváry Mihály alispán helyeslővén tervemet, annak megvalósíthatása céljából oly elnökről kellett gondoskodni, ki tekintélyével és szakértelmével azt megvalósítani is képes. Én gróf Károlyi Sándorra gondoltam, de az aggasztott, hogy ő nem lesz hajlandó az elnökséget elfogadni, mert ő nem vett részt a vármegyei üléseken. 1886-ban, a tisztikar, a vármegyei apátlan és anyátlan árvái alapja javára bált rendezett, a bál elnöke én voltam s az én feladatam volt, a tekintélyes vendégeket fogadni. A vendégek között volt gróf Károlyi István, volt iskolatársam és ifjúkori barátom. Ő véle, még a bál-on közöltem tervemet és arra kértem őt, beszélne gróf Károlyi Sándorral, fogadná el az elnökséget. Károlyi István gróf beszélt is Károlyi Sándor gróffal, ki hajlandónak nyilatkozott a gazdasági egyesület elnökségét elvállalni azon esetben, ha egyúttal szövetkezetet is alakítunk. A teendőket Károlyi Sándor gróffal és Földváry Mihály alispánnal megbeszélve, a szövetkezet vezérigazgatójának — ki egyúttal a gazdasági egyesület alelnöke is lett — Hajós Józsefet hoztuk javaslatba. A gazdasági egyesület még ez év április havában megalakult, elnök lett gróf Károlyi Sándor, alelnökök Hajós József s Beniczky Gábor s a titkári teendőket addig, míg Serfőző Gézát ez állásra meg nem nyertük, minden díjazás nélkül én

Sándor Zsigmond.

végeztem s ezután én is abban a s erencsében részesültem, hogy megválasztották az egyesület alelnökének.

A szövetkezet, a gazdasági egyesület kebelében megalakulván, Hajós József vezérigazgató lett s 1886 november hó 15-én, működését megkezdte. Hogy hogyan lett ezen vármegyei szövetkezetünkől Országos hitelszövetkezet, az eléggé ismeretes, azt nem írom le, csak felakartam említeni, miként keletkezett az áldásos országos központi hitelszövetkezet, nem nagy lármával, de erős és önzetlen akarattal.

A szövetkezet keletkezésének történetét azért említettem fel, hogy rámutassak arra, hogy vármegyém volt ismét a sok között oly üdvös intézmény kezdeményezője, a mely az ország kigazdálainak anyagi boldogulását van hivatva előmozdítani. Vármegyém méltán megkövetelheti, hogy ezt az ország néki elismerje s érdemeit ezzel is növelje.

Földváry Mihály alispán elhalálózása után 1895. évben, tiszteletbeli főjegyzői ranggal nyugdíjaztatásom kértem, mit meg is kaptam, de megmaradtam a gazdasági egyesület alelnöke s részt veszek a vármegyei életben.

I. Ferencz József apostoli királyunktól 1893 évi január hó 18-án, a császári és királyi kamarási méltóságot nyertem.

Törzsfám ez:

tahvári és tarkeői Tahy István	komlós keresztesi Fejérváry Klára	szolnoki Jármay András	ramocsaházi Ramocsaházy Anna	jeszeniczei és vadasi Jankovich Miklós	szunyogdi Szunyogh Zsuzsánna	szeniványi Szent-Iványi Mihály	okolicsányi Okolicsányi Teréz
tahvári és tarkeői Tahy Ádám	szolnoki Jármay Erzsébet	jeszeniczei és vadasi Jankovich László	szeniványi Szent-Iványi Teréz	alapi Salamon Ferencz	farádi Vörös Judit	nemes Petrás András	nemes Maceovits Anna
tahvári és tarkeői Tahy Antal	jeszeniczei és vadasi Jankovich Constátia	alapi Salamon Ferencz	nemes Petrás Borbála				
tahvári és tarkeői Tahy Ádám	alapi Salamon Etelka						
tahvári és tarkeői Tahy István							

1874. évi július hó 6-án nőül vettem szlavniczai Sándor Saroltát, szlavniczai Sándor Zsigmondnak és beniczei s micsinyei Beniczky Mária leányát. Esküvőnk Tót-Györkön (ma Galgagyörk) az ág. ev. templomban ment végbe. Nyoszolyó-anya Rudnay Józsefné Veres Szilárd, az országos nőképző-egyesület megalapítójának farádi Veres Pálné Beniczky Herminnek, nóm anyja nővérenek leánya, nóm násznagya farádi Veres Pál Nógrád vármegye alispánja, az én násznagyom pilisi és szilassi Szilassy István Pest-Pilis és Solt t. e. vármegyék alispánja, nóm vőfélye Beniczky Lajos nóm unokatestvére későbbi alispán, az én vőfélyem Kapczy Vilmos későbbi főszolgabíró; nyoszolyaleányok csemiczki Csemiczky Mária nóm unokatestvére, később a tudós országgyűlési képviselő és egyetemi tanár Svarcz Gyula neje s Constantia nővérem, az esketőlelkész Kiss Péter volt.

Házasságunkból két gyermekünk született. Sarolta és István.

II. Sarolta.

Született Tót-Györkön 1875. évi augusztus hó 16-án, férjhezment 1893. évi október hó 23-án francussói és neczpáli Justh Zoltánhoz.

A Justh-családdal 1437-ben találkozunk, midőn Zsigmond király francussói Justh Jánosnak és sógorának szomszédvári Henningh Jánosnak Tahy Dóra férjének zálogosítja el a borsodvármegyei Cserép várát, melyhez tartoztak Cserép, Tard, Nyárád, Olasz, Marczelfölde és Ároktő helységek (Dr. Csánki: Tört. föld. I. k. 163. lap). Később ugyancsak Zsigmond király, ezen zálogos birtokok helyett Végles várát adta s ismét később ezen zálogos birtokért tulajdonjoggal átengedte a turóczi vármegyei Neczpál községet s ezóta a francussói Justhok a neczpáli előnevet használják.

A Justhok egyébként a történelemben már II. Endre király idejében is szerepelnek, első ismert ősük Jodok.

XIX. István.

Született Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún vármegye Tót-Györk (ma Galgagyörk) községben 1877. évi július hó 7-én.

Egyetemi tanulmányait részint Budapesten, részint Würtemberg Tübingen városában elvégezván, beutazta Francia-, Olasz- és Svájcországot, 1898-ban Pest vármegye szolgabírójának választotta meg. Az önkéntesi évét leszolgálván, az I. sz. honvédhuszár-ezrednél, 1901. évi december 25-én megkapta a hadnagyi rangot. Ez időszere mint szolgabíró a gödöllői járásba van beosztva. 1904. évi április hó 16-án megnősülván, nőül vette tassi és egecsei Végh Bélának, az 1553-ban mint követ szerepelt Végh János utódjának és jeszeniczei és vadasi Jankovich Erzsébetnek Tahy Anna és Jankovich György leszármazottjának leányát, tassi és egecsei Végh Erzsébetet. Ésküvőjük Tasson volt a r. kath. templomban, násznagyuk Végh József kir. táblai bíró és Tahy Lajos volt.

Nőm anyai örökségben Tót-Györkön s apai örökségben a nyitra vármegyei Livina községben kapott részbirtokokat s ezenkívül nagynénje nagykeri. Bogdy Rudolfné Sándor Zsuzsa után öröklött a trencsénvármegyei ruszkóczi és draskóczi ősi Sándor-birtokokból egy részt, mihez én is vettem egy részbirtokot, a melyet azonban Sándor Géza sógorommal a tótygyörki részbirtokaért elcseréltünk.

Nőm nagybátyja Sándor László 1884. évi augusztus hó 29-én elhalálozván, az ősi kissztriczzei és livinai részbirtokait az én gyermekeimnek és sógorom Sándor Géza gyermekeinek hagyta. Sógorommal történt osztály alkalmával nőm is átengedte a nyitra vármegyei livinai birtokrészét sógorom gyermekeinek a kissztriczzei birtokrészükért és a trencsénvármegyei Kis-Sztriczze (Osztraticz) lett a mi gyermekeinké és Livina a Sándor Géza gyermekeié.

1855. évben nőmmel megszereztük Csemiczky Edéné Beniczky Karolinának, anyósom nővérének tótygyörki részbirtokát is, 386 holdat negyvennyolczezer forintért.

Tót-Györk község Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún vármegyének váci járásában a Galga patak mellett fekszik. Nevét a Meskó-család ősétől Györkétől vette s a XII. századtól a XVII. századig Györke név alatt volt ismeretes s Nógrád vármegyéhez tartozott a szomszéd Mácsa, Almás, Püspök-Hatvan, Acsa és Csóvár községekkel. A XVII-ik században a török Almás községet elpusztítván, a község újra telepített, Almás azonban nem épülván fel, annak határa Oyörke, ekkor már Tót-Györk község határához csatoltatott s ma is annak határát képezi s csak templomának romjai látszanak még, a fáji Fáy Ákos családjának tulajdonát képező birtokon.

Grubár Kristóf, ki ősi horvát történelmi szerepet játszott családból származott; mint tudjuk Tahy Ferencznek Pozsega vármegye főispánjának Herencsényi Dórától született Klára nevű leányát vette nőül. Nejének Szamabor nevű zágrábvármegyei birtokát elzálogosítván, nejével együtt Heves vármegyébe, neje birtokára Sirok várába ment lakni. Fiuk András, ki Eger-vár kapitánya lett, nevét Egryre változtatta és előnevét Sirok-várról vevé. (Tahy-cs. llt.)

Nagy Iván, alapvető munkájában, az Egry-családról ezeket írja:

Eredetét Horvátországból veszi, onnan származott ki a törzs. András, ki Eger várában kapitányoskodott, a horvát név helyett Egry nevet nyert, előnevét pedig

a szintén hevesvármegyei Sirokról vevé, hol valószínűleg egy adomány útján jutott. (Nagy Iván nem kutatta anya nevét s így azt sem hogyan jutott Sirok várához. T. J.) Elesett 1596-oan. Neje Terchy Anna, öt férjet élt túl; az első Ispán András; második Ebeczky Mihály; harmadik Nyáry Sándor; negyedik Sinkovich Horváth Lukács volt és végre az ötödik Egry András, mint kinek özvegye még 1614-ben élt. (Szt. Bened. Konv. Fasc. VIII. N. 5.) Ettől fia II. András, ki Egerben született s 1616-ban már nős volt, felesége lévén pomothi Almássy Zsuzsanna (a hosszú-aszói Tahy-ág leszármazottja), kitől három fiúgyermek maradt. I. István, III. András és I. Márton.

II. Andásnak fia és I. Márton 1651-ben, részint együtt, részint külön nógrádvármegyei Kis-Berczelre, 1652-ben a hontvármegyei Kőkeszire, a nógrádvármegyei Almás és Györke, Bakófalva és Horpács, 1660-ban szintén nógrádvármegyei Terbeléd helységben adomány nyomán iktatják be. (Szt. Benedeki Conv. Fasc. 67. Nr. 67. Nr. 29, 73, 8, 9, 10. Capsa. A. Fasc. 4. Nr. 17, 18.)

Sturman Márton által épített tótygyörki ház.

I. Istvánnak nemességét vüve Bornemisza, másképp Budai Bolgár Pál kétségbe hozván, e miatt I. István Bornemiszát 1652-ben Nógrád vármegye előtt becsteleltő perbe idézte, melyben nevezett Bornemisza elmarasztaltatott s I. István a pert megnyerte. (Nógr. vm. levélt.)

Egry Anna I. Istvánnak Tholdy Katától Tholdy Lászlónak leányától született leánya, Baloghy Miklós hitvese 1691-ben több társával ellentmond Borsiczky János beiktatásának Herencsén, Pribel, Borosznok, Csatár helységbe történt beiktatásának. (Szt. Benedeki Konv. Fasc. XI. Nr. 61.) Ez ág Anna által leányágra szakadt.

II. Andásnak özvegye Almássy Zsuzsanna, mint fiainak Egry István, András és Mártonnak gyámja és Tercsy Ferencz fiával Jánossal örökös csereszerződésre lépnek a nógrádvármegyei Kis-Szalma, Tercs, Kövesd, Becske és a pestvármegyei Cseő (Csév, Csév) helységbe birtokok iránt 1633. évben. (Nagy Iván.)

IV. Andásnak neje Diossy Zsófia utóbb Beppor Pál tábornokhoz s végre gyarmati Balassa Györgyhöz ment nőül. Ez ág Máriában, Darvas Zsigmond nejében kihalt.

I. Mártonnak unokája III. István tartá fenn a családot, kinek figyermekai által a család a jelenig jött le. (Nagy Iván.)

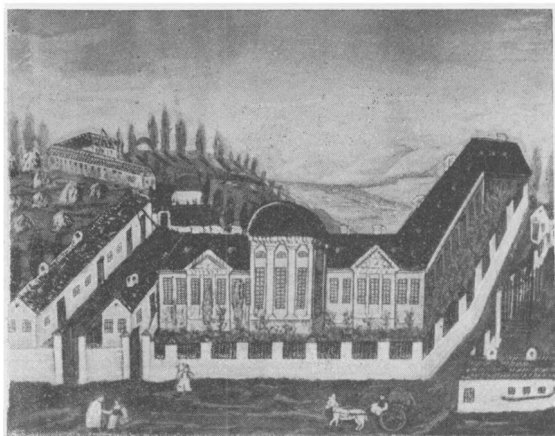
Itt találjuk a Tahyknak, a nógrádvármegyei ősi birtokait: Kis-Berczelt, Horpács, Terbeléd, Herencsén, Kövesd, Becske és a pestvármegyei Csév helységeket,

melyek közül Csév a hosszúaszói vagy másképen a botóságbeli Tahyak, a többi a gorbolnoki Tahyak útján jutott a nőiágbeli utódokra.

A Tahyak nőiágbeli leszármazottjaik az Egryek és Almássyak nagyobb gondot fordítottak birtokaik visszaszerzésére, mint gorbolnoki Tahy Ferencz testvérének Istvánnak utódai, ezek, mielőtt a töröktől felszabadultak a birtokok, nem engedték azokat idegen kézre jutni.

Tahy István utódainál egyébképen nem is csoda, hogy a birtokok visszafoglalására lépéseket nem tettek, mert ez időszereint Tahy Ferencz már nem élt 's kiskoru gyermekeinek mostohaatyja, Földes Ferencz nem sokat törődött a Tahyak Nográd és Pest vármegyei birtokaival.

Süve Bornemisza, máskép Bodai Bolgár Pál, Tahy Ferencznek, Egry András nagyatyjának Tahy Zsuzsannától Hassághy Ferencztől született unokája lévén, ő akarta Tahy Ferencznek és nejének Herencsényi Dorottyanak birtokait elfoglalni, felhasználván azon körülményt, hogy Egry András a Grubár nevét megváltoztatta,

Tótgörki ősi ház.

tagadta nemes voltát, de Grubár beigazolta azt, hogy atyja Grubár Kristóf is nemes volt.

Almás és Tót-Györkre vonatkozólag nem találtam okmányt, hogy a Meskó — Györke — család után 1652-ig kinek a birtoka volt, de valószínű, hogy az a Meskó-család nőiágbeli leszármazottjaié.

Egry András Almásnak és Györkének 1652. évben birtokába lépven, így lesznek itt nőiágbeli leszármazottjai birtokosok s pedig a Darvas, a Veres, a Tóth és a Bene családok. Egry V. Andrásnak Szegedy Zsuzsannától született Eva nevű leánya férjhez megy nándori Bene Ádámhoz, az ő leányuk Bene Zsuzsanna férjhez megy szúdi Sembery Mártonhoz s hozományul kapja a többek között Györkét — Tót-Györköt — az elpusztult Almást és ettől kezdve még négy nemzedéken keresztül mindig női hozományt képez nóm tót-györki, ma galgagyörki birtoka; mert szúdi Sembery Márton leánya Mária ózdi és zádorházi Sturman Mártonné; Sturman Márton leánya Karolina micsinyei és beniczzei Beniczky Pálné s ezek leányai Beniczky Mária szlavniczai Sándor Zsigmondné és Beniczky Karolina csemiczei Csemiczky Edvardné; a Sándor Zsigmond s Beniczky Mária leánya Sándor Sarolta, tahvári és tarkeői Tahy Istvánné kapja örökségül.

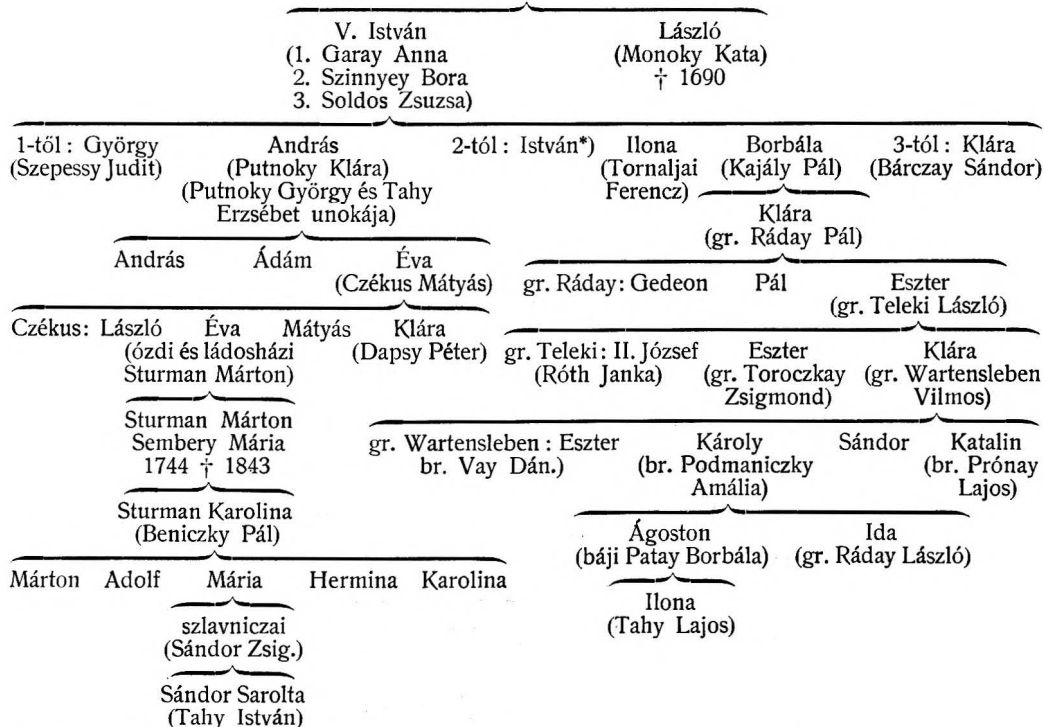
Lássuk a leszármazást:

Ha visszatekintünk a XVII. századba, Tahy Lajosné gróf Wartenslében Ilona és Tahy Istvánné szlavniczai Sándor Sarolta között is megtaláljuk a Fáy-család női ágánál a leszármazást. Lássuk a leszármazást:

fái Fáy IV. István

(ecsédi Róthy Kata)

1654

*) lásd a X. fejezet rokoncsaládok Fay család törzsfáját.

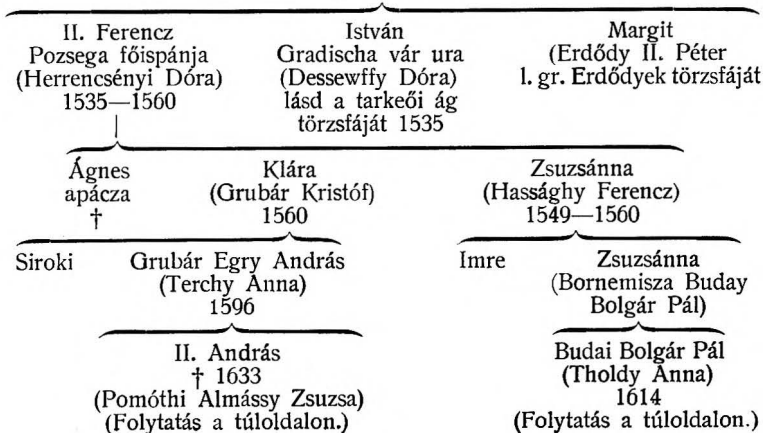
Mindazon családokra, a melyekből anyai ágon származik nőm szlawniczai Sándor Sarolta, művem kis keretében ki nem terjeszkedhetem, de bemutatom az anyai leszármazási táblázatot, melyből kitűnik, hogy a szlawniczai Sándorok, Beniczkyek, Sturmanok, Balassák, Ivánkák, Gedeyek, Géczyek, Tahyak stb., családok mily rokonságban voltak egymással és csak némely rokon-családról fogok a X. fejezetben megemlékezni.

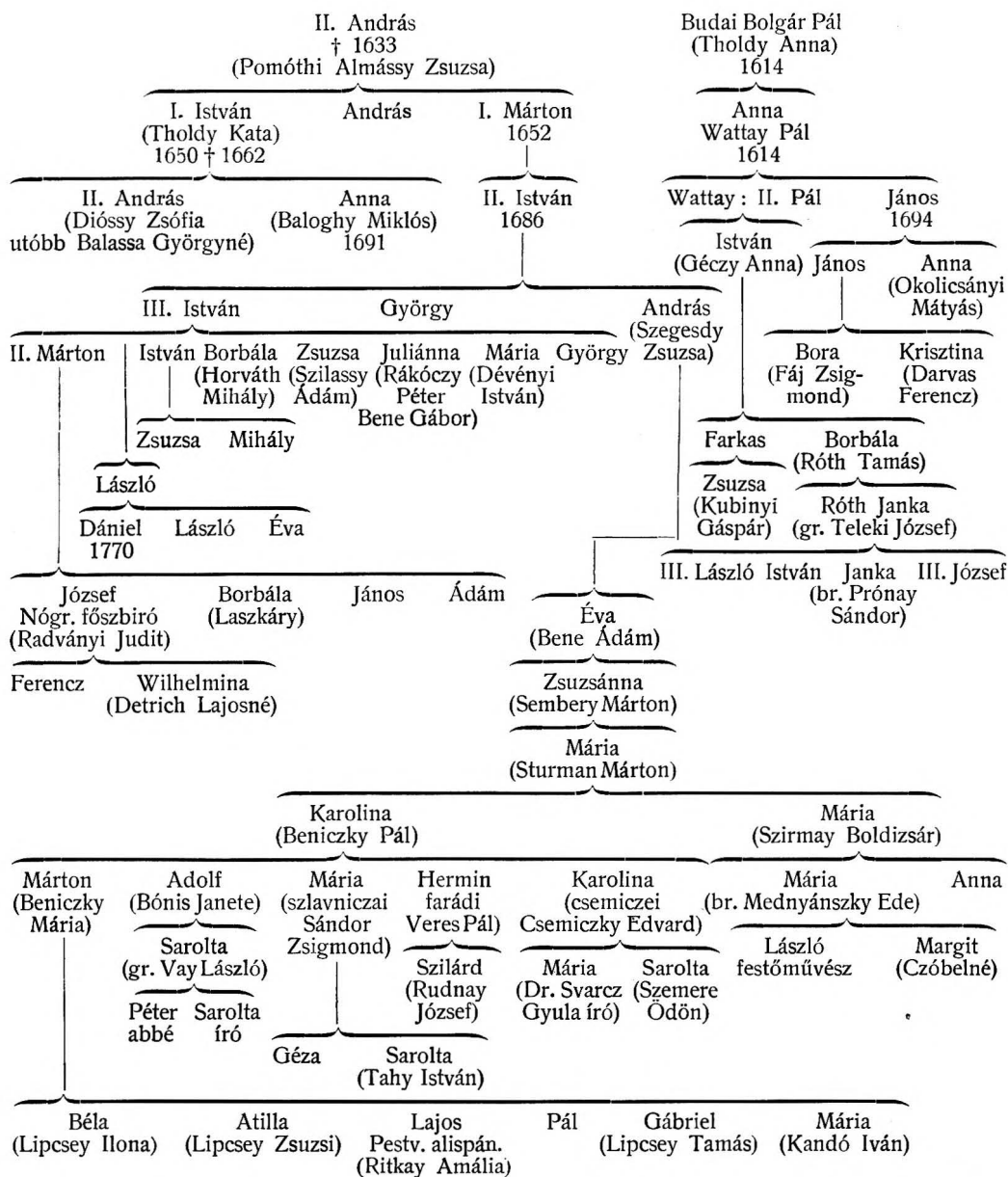
gorbolnoki Tahy I István.

pilisi követ, jajczai bán, főlovászmester

(Stubiczay Anna)

1505—1535

Ezen táblázatból kitűnik, hogy ősömnek gorbolnoki Tahy I. Istvánnak kik a leány ági leszármazottjai 's megtaláljuk indokát annak, mily jogcímen jutottak a Tahyknak a Nógrád, Pest 's Heves vármegyéi nemely ősi birtokai, a budai Bolgár, a Wattay, Baloghy, Horváth Szilassy, Rákóczy, Bene, Kubinyi, Róth, Fáy, Darvas, Sembery, Beniczky, Laszkáry, nemes és báró Prónay, gr. Teleky, Géczy stb. családok birtokába.

X. FEJEZET.

A rokon családok.

A férfiágaknál mindenütt kiterjeszkedtem a női leszármazottakra is, itt nincs szándékom mindannyiról bővebben írni, hisz ez művem szűk keretében lehetetlen, de meg akarok emlékezni nőm, szlavniczai Sándor Sarolta leszármazásáról, ezzel a Tahy-család történetén túl nem terjeszkedem, mert a két család több ágának összeházasodása által, a szlavniczai Sándor-családot is, a Tahyak női ágbeli leszármazottjának tekinthetjük. (L. Tahy Istvánné Sándor Sarolta leszármazási táblázatát.)

Mindenekelőtt lássuk a szlavniczai Sándor-családot.

A családtörténetírók, a család első ismert őseül az 1400 körül élt Kaszai Bechichet említik. Habár nem érzem magamat illetékesnek arra, hogy ezt kifogásoljam, mégis közlöm nézetemet.

A nyitrai káptalannak, a családra vonatkozó okmányok között (Proth. No. 3, Pag. 139) van egy tiltakozó levél, a melyben az 1542. évben élt Sándor Gergely „de Gsalla alias Szent Mihály úrnak van írva, ki eltiltja Magdolnát Csúzy Melichár özvegyét és Annát Sárkány István özvegyét, hogy Románfalván halastavat építsenek és egy rész földre telepeseket helyezzenek el“.

Az Adler folyóirat 1897. évfolyamának 95. lapján ez mondatik: „Hosszubács urai, 1354-ben, egyetemben, Szent Mihály uraival birtokpört folytatnak a Garaiak és Botosok ellen, — ebből lehet következtetni, hogy úgy a hosszubácsiak (ezek is Garaiak) mint a szent-mihályiak rokonágból származnak a Drusma-genusból“.

Hogy Sándor Gergely a szlavniczai Sándor-család tagja volt, habár róla Nagy Iván alapvető művében sem emlékezik meg, kétségtelenné teszi a nyitrai káptalan, mert ezen okmányt mint a szlavniczai Sándor-családra vonatkozót vette jegyzékbe s több okmányt őriz, a mely kétségtelenné teszi azt, hogy Gergely a család tagja. Sándor György, ki néki valószínűleg nagybátja volt s gyermekei nem voltak, a birtokfelosztáskor néki jutott részeit Gergelynek ajándékozta (Nyitrai Káp. Proth. Nr. 3. Pag. 135). Eszerint tehát a Sándor- és a Garai-család egy törzsből származott volna.

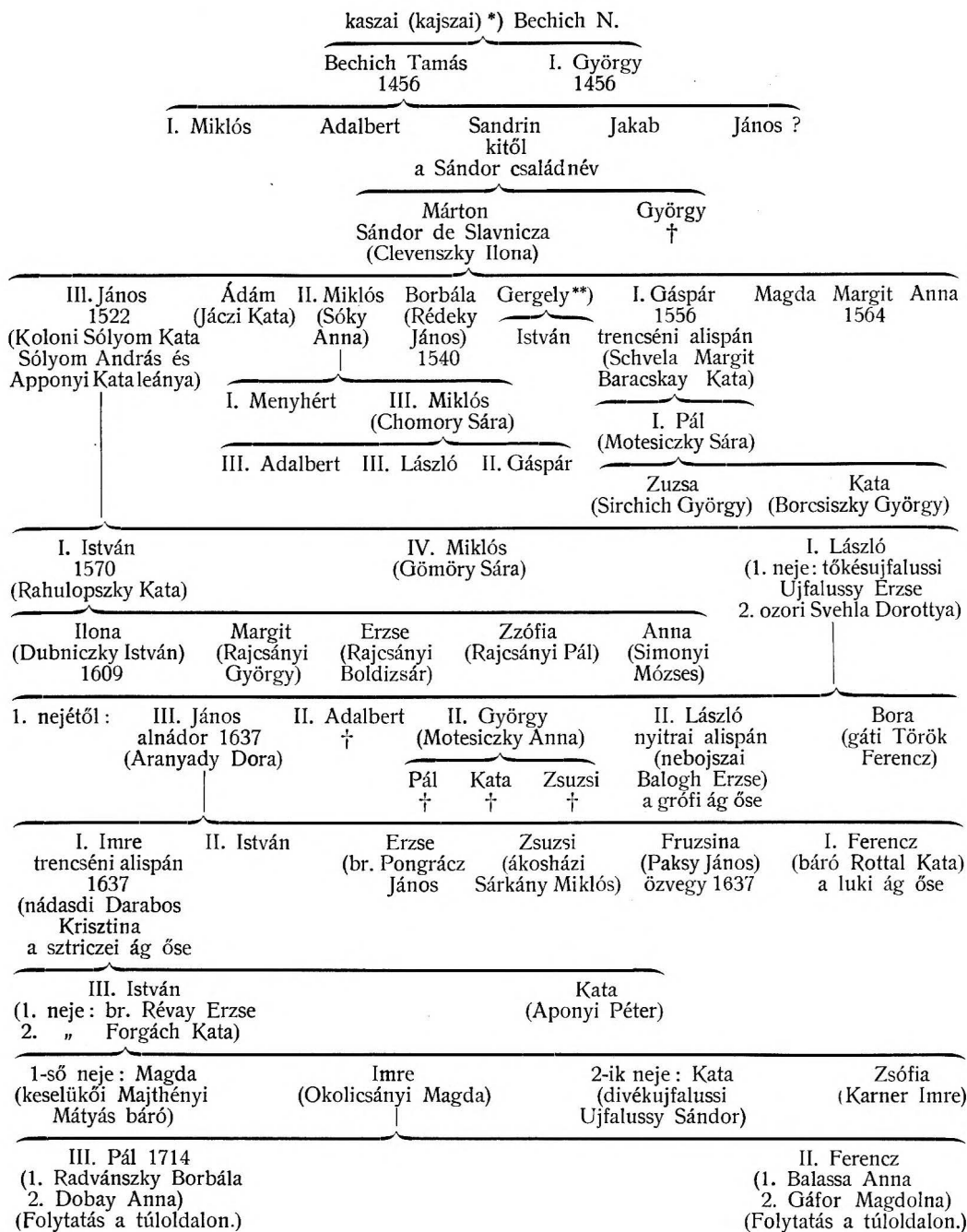
Rosdi Kis Mihály gyermekeinél felemlítettem, hogy Temetvény Rosdi Demeter birtokában maradt és az később a Sándorok birtokába jutott 's ebből azt következtettem, hogy a szlavniczai Sándorok egy családot képezhetnek a Tahyakkal vagy legalább is a Tahy-család nőiági leszármazottjainak utódjai. Ha a Garaiakkal egy törzsből származnak, ez ki van zárva, de ha nem, úgy az utóbbi feltevésem alapos lehet.

A nyitrai káptalannál őrzött okmányok több oly családtagról tesznek említést, a kiket Nagy Iván fel nem említ, fel nem említette a többek között azon Gergelyt sem, a ki a grófi ágból származott s Tahy Gáspárnak okmányilag beigazolt őse volt, s arról sem emlékezik meg, hogy a Tahy-család a Sándorokkal osztályos atyafiak, sőt a Tahyak a Sándoroknak nőiági őseik voltak.

Nem czélom, a Sándor-család leszármazását az általam ismert s részben kezeim között levő okmányok alapján, ízről-ízre tárgyalni, csak azt említem fel, hogy

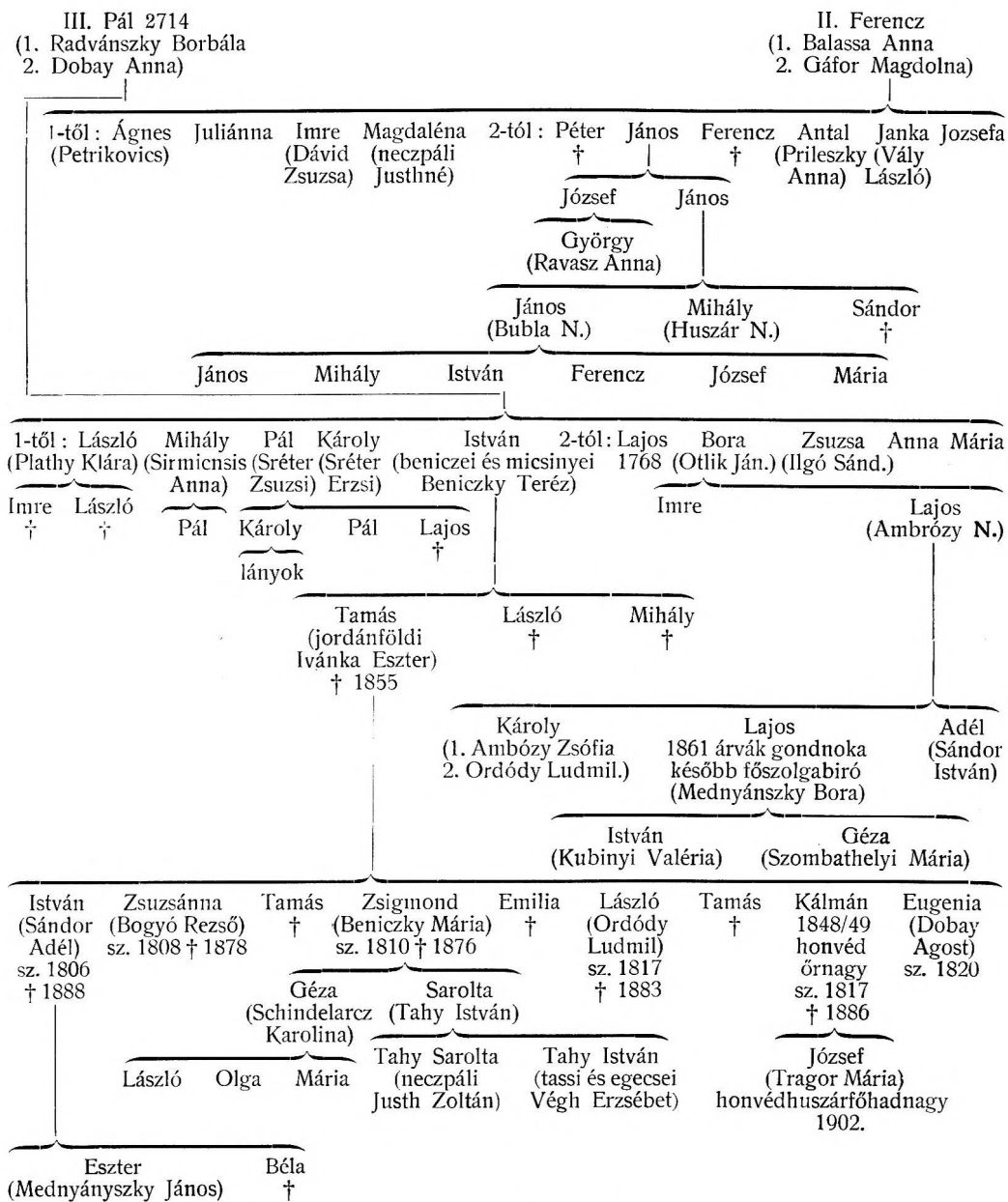
nemzetség fővonala két ágra szakadt, 1-ső a sztrícei ág, a melyhez a grófi ág is tartozik és a 2-ik ág a luki ág.

A sztrícei ág leszármazása a következő:

*) Azt hiszem nem kaszai de kajszai, mert a Nyitra melletti Kajsza a Sándorok birtoka volt s valószínű, hogy őseik innen nevezték magukat kajszai Bechicheknek.

**) Gregorius de Csalla alias Szent Mihályi úr 1551. (Nyitrai kapt. levél. Prdl. 3. anno 1542 ad 1551.)

I. Gáspár 1556-ban Trencsén vármegyének alispánja.

III. Miklósnak özvegye Chomory Sára, Chomory Gergelynek Dubraviczky Katalintól való leánya, 1598-ban részbirtokait zólyomvármegyei Dubraviczán, hontvármegyei Szászdon, Szemeréden, N.-Kereskényben, Kőváron, Apáthiban, Bátorfalván, Terbegeczen, Heves vármegyében Tisza-Kenderen, Ecsegen, Szepes vármegyében Farkasfalván, Kaczlígon, Rakícson 150 forintban zálogba adja nővérének Chomory Erzsébetnek Asguthi György nejének; ettől nyitra vármegyei Nagy-Emőken és Gyarmaton 3 teleknek 100 forinton kiváltására jogot nyer.

I. László nejével tőkés-ujfalusi Ujfalussy Erzsébettel kapja a Nyitra vármegyében Tőkés-Ujfalut. Tőkés-Ujfalut a sztriche-ágbeli Sándorok zálogba adják Bácskádynak, kik azt Marczibányi Antalnak örökáron eladják.

II. György és Mihály örökösei osztályos egyességre lépnek a Trencsén

városában fekvő ház és a vaszkai és kamenéseni birtok iránt, mely egyezmény 1661-ben hitelesített.

III. János az alnádor, 1612-ben Trencsén városában egy házat vesz Buday Margittól, Ferenczffy Miklós özvegyétől. 1616-ban őt gróf Thurzó György nádor, mint meghitt barátját és az ágostai vallásnak, — úgymond — hű követőjét végrendeletének végrehajtójául nevezi ki. (1618. évi XII. t.-cz.)

1621-ben Bethlen Gábor híve volt és Thurzó Imrével őt küldé a nikolsburgi béketanácskozásra. Ezen Jánostól ered a szlavniczai Sándorok striczei vonala és egyenes leszármazottja Tahy Istvánné szlavniczai Sándor Sarolta.

János testvérétől II. Lászlótól ered a mai grófi ág utolsó tagja gróf Sándor Paulina férjezett herczeg Metternich Richárdné.

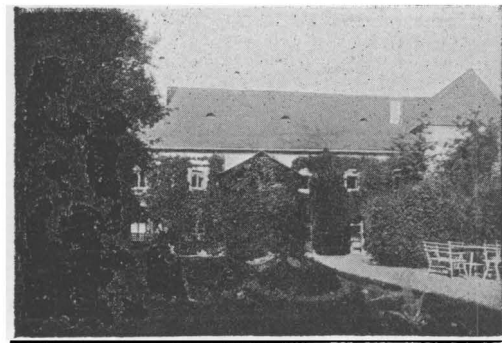
János alnádor nejével Aranyady Dórával újra építtette a várszerű — lőrésekkel s bástyával ellátott — kis-sztriczei emeletes kastélyt, melynek első emeleti ebéd-lőjében, az úgynevezett bástyaszobában mulatott Ocskay László II. Rákóczy Ferencz brigadérosa s míg a házigazda fia Sándor László kuruczkapitány a trencsénii szerencsétlen ütközet után Bercsényivel Rákóczy megmentésére Kis-Tapolcsányba sietett Ocskay, Pálffy János küldöttjének rábeszélésére labancz lett.

A Rákóczy szabadságharcz ideje alatt ásta el Sándor Pál a birtokában volt s Puchó, Tökés-Ujfalu, Ürmény s Nagy-Emőke birtokainak elzálogosítása folytán

felvett több mint 20,000 darab aranyból álló készpénzt, a kis-sztriczei kastély udvara alatt levő kétkijarású — (egy a ház pinczéből s a másik az udvar közepén levő kútból volt) — katakombába, a mit a családtagok soha meg nem találtak, mert Sándor Pál hirtelen halállal mult ki és titkát életében senkivel sem közölte.

Az utódok többször kutatták ott a kincseket, de csekélyebb értékű ezüst neműnél és fegyvernél egyebet nem találtak.

Tamás Puchó részjóságért s Tökés-Ujfaluerért a Marczibányiak, Ürményért a gróf Hunyadyak és Csécseért (Nógrád vármegye) a Gyürkyek ellen 1850-ben

Kis-sztriczei ház.

part indított, de mindenütt pervesztes lett. Ezen birtokon kívül a többek közt eladták Nagy-Emőkét, Szent-Mihályurt, s Koros (Nyitra vármegye) s Keszthely részirtokokat.

Tamásnak Ivánka Esztertől négy fia István, Zsigmond, László és Kálmán és két leánya Zsuzsánna Bogyó Rezsóné és Eugénia Dobay Agostonné maradt.

Tamásnak 1855-dik évben bekövetkezett halála után gyermeki megosztottak s Istvánnak jutott Tvordomeszticz (Tordomesztik Nyitrában), Zsigmondnak Livina (Nyitra vármegye), Lászlónak Kis-Sztricze (Mali-Osztraticz Trencsén vármegye), Zsuzsánnának Ruszkócz (Trencsén vármegye), Kálmán és Eugénia pénzértékben lettek kielégítve.

Zsigmond nőül vevén micsinyei és beniczei Beniczky Máriát, másodízbeni unokahugát, Beniczky Mária nagyatyjának ózdi és zádorházi Sturman Márton óhajására Tót-Györkre (ma Galga-Györk Pest vármegye) ment lakni, hol tevékeny részt vett a megyei életben.

Kálmán katona lett s 1848 ig az osztrák-magyar hadseregben Olaszországban szolgált; a szabadságharcz kitörésekor ezredével Magyarországra szökött és itt a magyar hadseregben a vörössapkásokhoz állt be kapitányi ranggal; — az isaszegi ütközetnél, a vörössapkások közül hetedmagával maradt életben s vitézségeért őrnagyi rangra emeltetett. A fegyver letételekor, az ezred zászlaját darabokra szaggatva, annak darabjait a tisztek egymás között szétosztottak s ő a zászlóképet,

Szűz Máriát vitte magával — mit fia József, a szabadságharcz emlékei múzeumának ajándékozott. A szabadságharcz leverése után egyideig Zsigmond testvérénél Tót-Györkön rejtőzködött s midőn hazament Kis-Sztriczére, elfogták és előbb Aradon s később Kufsteinban zárták el. Két évi börtörfogsága után kegyelmet kapott s hazament Kis-Sztriczére László testvéréhez. — 1867-ben Trencsén vármegye a bányajárás szolgabírájává választotta, de rongált egészsége miatt, a melynek csiráját a börtönben szerezte, 1875-ben megvált állásától s utódja Baross Jusztin, későbbi alispán, a nagy miniszter Baross Gábor öccse lett. — Szolgabírói állásáról leköszönvén, Ő felsége őt ezredesi rangra emelte s mint ilyen, a koronázási alapból, nyugdíjban részesítettet.

László későn, 1881-ben nősült, elvevén rokonát, Sándor Károlynak özvegyét Ordódy Ludmillát. 1884. évi augusztus hó 30-án meghalt, gyermekei nem maradtak s vagyonát Zsigmond bátyja unokáinak, Sándor Géza gyermekeinek és Sándor Sarolta Tahy Istvánné leányának Saroltának, későbbi neczpáli Justh Zoltánnénak és ifjabb Tahy Istvánnak hagyta.

Zsuzsánnának egyetlen leánya elhalván, ruszkóczi birtokának felét testvérei s másik felét férje kapta, ki ugyan végrendeletileg Ruszkócz felét Sándor Gézának és Sándor Saroltának Tahy Istvánnak hagyta, de a végrendelet szabálytalan volt s sok adósság maradt utána, a birtok elárvereztetett s azt én vettem meg s később nőmmel megvettük a rokonoktól Ruszkócz másik felét is, mit sógorommal Sándor Gézával a tót-györki részbirtokért (200 holdért) elcseréltünk.

Eugeniának férje is 1848/9-ben honvéd volt és végig küzdötte a szabadságharczot.

I. Lászlónak fia II. László, ki testvéröccse volt III. János alnádornak, alapítá a grófi-ágat. Az ő ágát már ismertettem Tahy Gáspárnál.

A fővonal második ága a luki vonal, de itt családi összeköttetés nincsen s csak azt említtem meg, Rusdi Demeternek Temetvény vára ezen ágé lett, úgyszintén a nyitravármegyei Ürmény s ezt Sándor Anna, Sándor János leánya után a gróf Hunyadyak kapták, illetőleg váltották ki zálogból. Ellenük a sztriczai ágbeli Sándor Tamás nőm Tahy Istvánné, Sándor Sarolta nagyatyja, ugyan pert indított, de mint fentebb említém, pervesztes lett.

Sándor Zsigmondnak neje beniczai és micsinyei Beniczky Pálnak és Sturman Karolinának leánya Mária volt.

A *Beniczkyek* első ismert őse Imre, Túrócz vármegyében lakott 1269-ben s nevét „de Tornouch“ írta. (F. C. Dpl. IV. 3. 59. — Beniczky Mártonné levelestára Pribóczon.) IV. Béla királytól új adománylevelet nyert. Beniczky Márton Gáspárnak s Osztróluczky Erzsébetnek fia, ki 1575—1600. körül élt, az ágostai vallásra tért s ága, a melyhez tartozik Sándor Zsigmondné Beniczky Mária is, ezen vallásban maradt. Mártonnak testvéröccse Ferencz megmaradt a róm. kath. vallásban. Az ágostai vallású ág, a róm. kath. ágtól már 1575. évben szétágazott, de Mártonnak dédunokája Pál nőül vette Merwald Zsuzsánnát, Ferencz unokájának Ferencznek neje Merwald Anna nővérét s így sógorsági viszonyba jutván, utódaik női ágon közelebbi rokonságba jutottak.

Ferencznek Merwald Annától származott utóda Ferencz belső titkostanácsos, cs. és kir. kamarás, a Lipót-rend középkeresztese, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye s Kecskemét város főispánja, volt belügyminiszteri államtitkár, 's a nemzeti színház volt intendansa. Ferencz főispán testvérbátyja Ödön gróf Keglevich Stephaniát vevén nőül, gyermekei őseik közé számítják a szlavniczai Sándorokat és a Tahyakat.

Márton ágán a Beniczkyek női utódaik közé számítják a báró Balassa, a báró Révay, Jeszenszky, Justh, Prónay, Csemiczky, Szemere, szlavniczai Sándor, Ambrózy, br. Marschal, báró Andreánszky, báró Amelin, Fáy, Plathy stb. családok több ágát illetőleg több tagját.

Márton leszármazottja Beniczky Pál a költő és a magának halhatatlan nevet

kivívott Beniczky Hermin farádi Veres Pálné, kinek nevéhez van kötve az „Országos Nőképző Egylet“ alapítása.

Beniczky Hermin édesatyja Pál, édesanyja Sturman Karolina s testvérei Márton, Adolf, Mária szlavniczai Sándor Zsigmondné és Karolina csemiczei Csemiczky Edvardné.

Férjével boldog házasságából egy leánya született Szilárd, ki férjhez ment rudnói és divék-újfalusi Rudnay Józsefhez. Leánya is örökölte fenkölt szellemét s anyja örökének tekintette az „Országos Nőképző Egyesület“ felvirágoztatását, odaadó működésével elősegíteni s ő, mint az egyesület alelnöke, gróf Teleki Sándorné elnökkel az intézetet már is a legmagasabb színvonalra emelték.

Sturman Karolinának atyja Sturman Márton.

A *Sturman-család* Svédországból jött Gusztáv Adolf korában Erdélybe és onnan nagyatya Gömör vármegyébe telepedett le, ennek fia nőül vette Czékus Évát, Mátyásnak és nejének Fáy Évának leányát, Fáy Évának atyja volt András s ennek neje Putnoky Klára Putnoky Györgynek és Tahy Borának leszármazottja.

Ózdi és zádorházi Sturman Mártont a szerencse istenasszonya nagy vagyonnal, jó szívvel és teremő észszel áldotta meg.

Gömör, Kis-Hont és Nógrád vármegyékben bírt jószágain kívül, Gömör vármegyében a herczeg Koháry-Kóburg birtokait bérelte s minden községben, hogy a szegényebb jobbágysorsán segítsen, építtetett s midőn már épületre szüksége nem volt, belsősegeit s különösen Tót-Györkön, kőkerítésekkel vette körül s itt új kastélyt is építtetett, mit végrendeletében unokájának Sándor Zsigmondnének hagyott. Jótékony cselekedeteivel mint szabadkőműves nem dicsekedett, ő adta hozzá a pénzt, de másokat tolt előtérbe. Így létesítette ő a váci siket-némák intézetét, de itt is sógora Chászár neve alatt s azt ma sem tudja a világ, hogy ezen nemes emberbaráti intézménynek ő és nem Chászár ~ megalkotója.

Sturman Márton.

Korát meghaladó vállalkozó szellemmel is bírt. Felismerte azt, hogy az ország csak akkor virulhat fel, ha gyárjai is s így kereskedelme is van. Nem kimélt semmi áldozatot, hogy az ország vasiparát előmozdítsa, — gömörvármegyei birtokos társai s szomszédjai bevonásával s József nádor pártfogásával megalakította a „Rimabrezói vaskészítő egyesület“-et, a későbbi rima-murányi részvénytársaságot. A hálás utódok emlékéért Ózdon vasból öntött szobrával örökíték meg. A szobor kis alakban Golgagyörkön is megvan tulajdonunkban.

József nádornak kedves embere volt s Ferencz király őt királyi tanácsosi címmel tüntette ki.

Hitsorsosai között is nagy becsülésben állott s megválasztották őt a tiszamelléki ágost. ev. egyházkerület főinspektorának.

Áldozott ő jótékonyaságon kívül a nemzeti közművelődésre is, kivette részét a Nemzeti Színház alapításánál is. Alapítója lett ő a „Pest vármegye pártfogása alatt alakult Takarékpénztár“-nak, a mai „Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület“-nek.

Sándor Sarolta Tahy István	Sándor Zsigmond	Sándor Tamás	Sándor István	Sándor Pál	Sándor Imre Okolicsányi Magda	Sándor István	Sándor Imre Nádasdy Darabos Krisztina 1637.	Sándor János, alnádor Aranyady Dóra									
				Radvánszky			Nádasdy János Peteő Sára										
			Beniczky Teréz	Beniczky Tamás	Beniczky Tamás Kubinyi Sophia	Beniczky Sándor Franszky Erzse	Beniczky Gábor Zmeskál Ilona	Beniczky Márton alnádor bessei Farkas Magda									
			Ivánka Imre 1776.	Okolicsányi Teréz	Ivánka Miklós	Ivánka Mátyás	Ivánka Mátyás Gedey András	Gedey János									
		Ivánka Eszter	Gedey Zsuzsánna	Ivánka János	Gedey András	Tihanyi Judith	Géczy Zsófia	Géczy László	Géczy István 1662	Géczy Gábor 1649—1662. Herovich Éva Nádasdy Ferencz Báthory Erzsébet							
											Gedey Ezekhiel						
		Beniczky Mária	Beniczky Pál	Beniczky Pál Mervald Zsuzsánna Teréz Szlavniczai Sándor István	Beniczky Tamás Okolicsányi Teréz	Beniczky Tamás Kubinyi Sophia Czékus Mátyás	Fáy András	Fáy István Garay Anna	Fáy István Róthy Kata								
										Sturman Márton	Czékus Éva						
				Sturman Karolina	Sembery Mária	Sembery Márton	Sembery János Szentiványi Anna	Bene Ádám	Putnoky Klára	Putnoky György Tahy Bora	Bene András 1654.						
												Bene Zsuzsánna	Egry Éva	Bene András 1654—1656	Asgóthy Anna	Madách Anna	
Egry András Szegecsy Zsuzsa	Egry István 1656. Tholdi Kata																Egry Márton 1654.

S
U
N
D
B

B
Gás
Osz

E
F
D

Fá
Rötl
M
Ber
Kov

A
Eg
I
1

Sándor László Tökés-Ujfalussy Erzsé { Sándor János { Sándor Márton Cedlevszky Ilona { Sándor { Tamás { Bechich

Nádasdy Darabos Gáspár Baracskey Ilona

Beniczky áspár 1562. sztróluczky Erzsé { Beniczky Miklós Folkusházy Ágnes { Tamás 1478 Micsinszky Mártha. { Beniczky János { Beniczky György.

Báthory András Henning Dorothea 1566. { Henning János { Tahy János Dombay Jeremiás. { Tahy László { Tahy Miklós

Fáy István 1584. { Fáy László { Fáy Benedek 1504. { Fáy Sebestyén 1438. { Fáy Lőrincz 1401. { Fáy László { Fáy Comes 1320. { Fáy Orbán 1290. Pontius de Fáy 1280. { Fáy Orbán 1241. { Don 1241. { Rugacs 1188. { Barnabás

Róthy Orbán 1642. { Róthy Orbán 1601. { Mocsáry Zsófia. { Ragyóczy Kata.

ene András 1594. ovácsy Bora

Madách Péter { Madách János 1524 Libercsey Anna { Madách László főispán 1470—1521. Rátkay Kata. { Madách Miklós 1448.

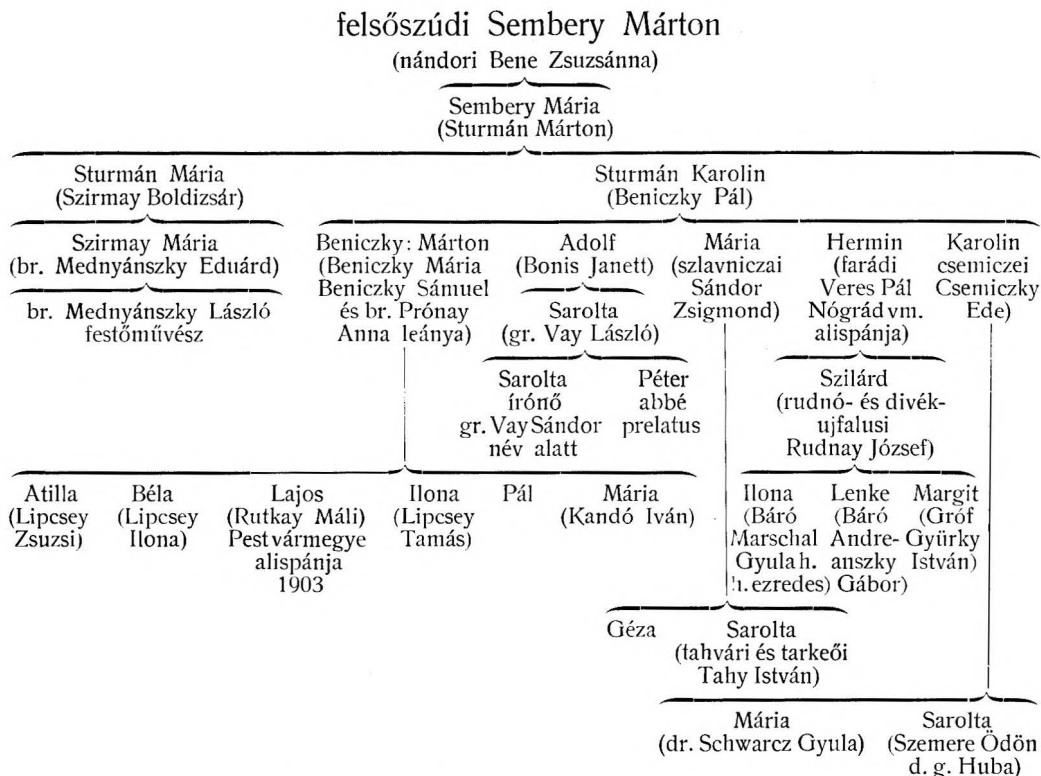
Madách György { Madách Gáspár Bene Anna Madách Zsófia Rádi Andrásné { Sarlay Anna

Egry András pomothi Almássy Zsuzsa 1633—49 { Grubár Egry András 1596 Terchy Anna { Grubár Kristóf Tahy Klára { Tahy Ferencz Herencsényi Dorottya.

Sturmán Márton nejének Sembery Máriának édesatyja felsőszúdi Sembery Márton, ki nejével nándori Bene Zsuzsánnával kapta a herencsényi — (Tahy-örökség), — vanyarczi s tótgyörki részbirtokokat és ez utóbbi helyen az ősi kastélyt, a mely kastélyban születtek unokái és ezek között Beniczky Hermiua farádi Veres Pálné.

Sturmán Márton kilenczven éves korában halt meg Tót-Györkön (Galgagyörk) s ott temettetett el az általa épített templom alatt levő családi sírboltba.

A családi leszármazás ez:

Sturman Márton édesatyjának Sturman Mártonnak neje Czékus Éva, Czékus Mátyásnak és Fáy Évának leánya. Fáy Évának atyja Fáy András és anyja Putnoky Klára Putnoky Györgynek és Tahy Borának, Tahy IV. György leányának leszármazottja (lásd a gorbolnoki ágat). Fáy Andrásnak atyja V. István, anyja Garay Anna, az utolsó a Garay nagynemzetségből, Fáy Istvánnak atyja Fáy IV. István s anyja ecsédi Róthy Kata (1654).

A Beniczky, a Sándor és Tahy családok rokonságát a mellékelt *B)* táblázat tünteti fel.

Áttérek most a *Fáy-család* leszármazására, a mely családnál megtaláljuk Tahy Lajosnének gróf Wartensleben Ilonának, Tahy Istvánnének szlavniczai Sándor Saroltának és fia ifjabb Tahy Istvánné tassi és egecsei Végh Erzsébetnek a Fáyaktól való közös leszármazásukat.

Idősb Fáy Istvánnak első neje Garay — de Gara — Borbála, második neje Szinnyey Borbála és harmadik neje Soldos Zsuzsánnától származott gyermekei, illetőleg unokái 1742. évben osztály-egyeséget kötnek, a mely szerint a Pest-Pilis és Solt vármegyében levő Maglód, Pécel, Gyömrő, Gomba, Dab, Apostag helyiségekben s Tűzberek és Locsod pusztán; a Hevcs vármegyében levő Ecséd nevű helységben, a Nógrád vármegyében levő Lutzin, Czeréd, Hideg-Kút, Kápolnás-

Ragyolcz, Terbeléd, Ó-Bást, Monossa, Pusztá-Ragyolcz nevű helységekben és Gömör vármegyékben levő Sőreg nevű helységben és Gortva s Kis-Boncza nevű pusztákon bírt részjóságon osztoznak.

A birtokokat megbecsülván, nyolcz ág szerint nyolcz nyilat csináltak és a nyolcz ág közül a Fáy Istvánnak Szinnyey Borbálától származott Borbála férjezett Kajáti Pál leányának Klárának Ráday Pálnénak, a nyolcz nyíl közül választani engedték az 1-ső nyilat, Péczel községnek egynegyed részét a residentiávl, annak tartozékaival, a felső malommal s a már bekerített szőlővel és Maglódnak haszonfelét; mert Ráday Pál ezen birtokokat már előbb zálogba bírta, a mikor Gomba s Luczin még néptelen 's Maglód pusztá volt, nemkülönben Péczelnek, Gombának, Dabnak, Apostagnak (eredetileg Paxi-birtok volt s egy része Paxi, illetőleg Jármy részen Tahy-birtok lett) és Ecsédnek nagy jórészei pusztá telkek valának s Rádayak által népesítették be. Ezen felül, az egyességben kikötötték azt is, hogy a zálogban bírt helységekbe a Rádayak által telepített jobbágyokat, ha a Ráday örökösök, a zálogváltás után máshova óhajtanák telepíteni, szabadságokban álland és addig, míg a zálogos 15 év le nem telik, részét senki sem adhatja el, sem el nem cserélheti.

Ezen nyílon osztoztak Ráday Pál gyermekei: Gedeon, Pál és Eszter gróf Teleki Lászlóné.

2-ik nyilat képezte: Gomba nevű helységnek egynegyed része, Locsod nevű pusztának egynegyed része, Gortva nevű pusztának egynegyed része, a malomnak haszonfelével együtt.

Ezen nyíl jutott: id. Fáy Istvánnak első nejétől Garay Borbálától született György gyermekeinek: Imre, Miklós, György, Pál és Máriának Ragályi Miklósnénak.

3-ik nyilat képezte: Gomba nevű helységnek egynegyed része, Locsod nevű pusztának egynegyed része, Hideg-Kút nevű helységnek egynegyed része, Monossa nevű pusztának egytizenhatod része.

Ezen nyílon osztoztak: id. Fáy Istvánnak, Szinnyey Borbálától született István nevű fiának gyermekei.

4-ik nyilat képezte: Ecséd nevű helységnek egynegyed része, Luczin nevű helységnek hasonfele és Gortva nevű pusztának egynegyed része.

Ezen nyíl jutott Fáy Andrásnak, nejétől Putnokyi Klárától, Putnokyi György és Tahy Bora leszármazottjától született gyermekeinek Andrásnak, Ádámnak és Évának Czékus Mátyásnénak.

5-ik nyilat képezte; Ecséd nevű helységnek egynegyed része, Sőreg nevű helységnek hasonfele és Gortva nevű pusztának egynegyed része.

Ezen nyíl jutott Fáy Gábor leszármazottjainak

6-ik nyilat képezte: Gyömrő nevű helységnek egynegyed része (másik fele a Tahy örökösöké volt), Cseréd nevű helységnek egynegyed része, Pusztá-Ragyolcz nevű pusztának egytizenhatod része és Kápolnás-Ragyoltz nevű helységnek egytizenhatod része és a zálogban volt Kis-Gerejének fele.

Ezen nyíl jutott: Fáy Zsuzsánna Diószeghiné leszármazottjainak.

7-ik nyilat képezte: Péczel nevű helységnek egynegyed része, Tűzberek nevű pusztá hasonfele és a péczeli alsó malom.

Ezen nyíl jutott: Fáy Klára Bárczay Sándorné gyermekeinek.

8-ik nyilat képezte: Apostag nevű helységnek egynegyed része (Apostag fele Tahy családé), Dab nevű helységnek hasonfele, Ó-Bást nevű helységnek két sessiója, Terbeléd nevű helységnek egy sessiója és a zálogban levő Szent-Péter nevű pusztá hasonfele.

Ezen nyíl jutott Fáy Ilona Tornallyai Ferenczné gyermekeinek. (Az eredeti osztálylevél Fáy Ákos birtokában.)

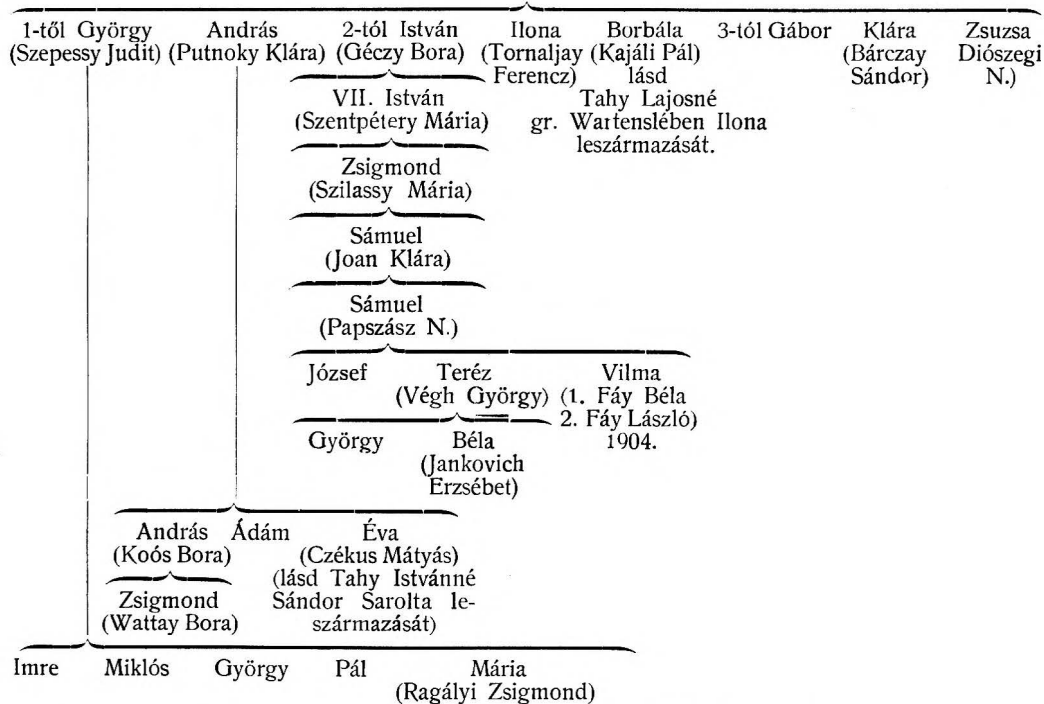
Az osztozkodó rokonok:

1.

Fáy István

(1. Garay Borbála
2. Szinnyey Borbála
3. Soldos Zsuzsánna)

1654

Ifj. Tahy Istvánné, tassi és egecei Végh Erzsébetnek leszármazása.

2.

Végh János

I. Ferdinánd követe a szultánhoz.

1553

András
1565
(Ormos Kata)

György

Sebestyén

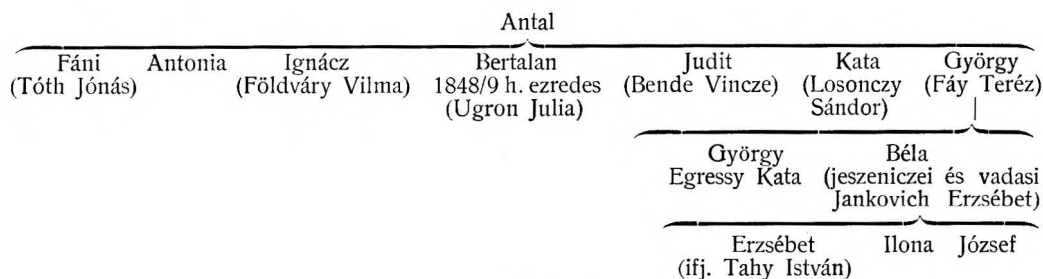
Tamás

György
1724
(Papp Erzse)

János
(Zana Judith)

István
(Józsa Klára)

Antal
(Folytatás a túloldalon.)

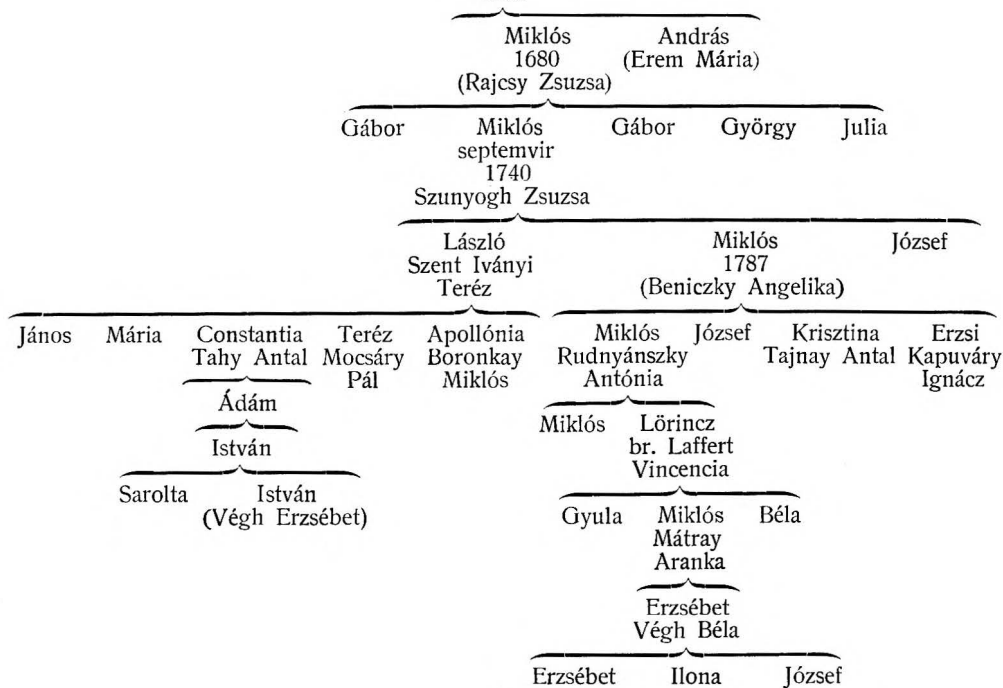

3.

Jankovich György

(Tahy Margit)

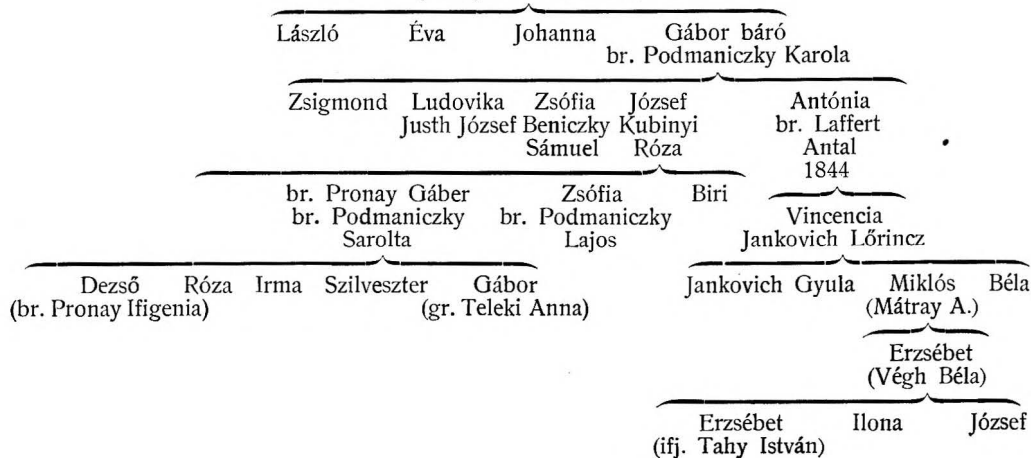
1600

4.

Pronay Gábor

(Királyfalvi Roth Éva)

Faji Fáy család
fáji Fáy V.

2. Szinyey Merse Bora

5. VI. István
(Dessewffy Kata)

József

Benedek
(Draskóczy Klára)

Pál †
cs. és kir. őrnagy

Károly
(nagyréthi Darvas
Zsuzsánna)

Dániel
(Fáy Mária)

Ida †
Ákos
cs. és kir. kamarás
ezredes
(1. Beniczky Ilona
2. Pély Nagy
Katalin)

1. Zoltán
Aladár
(Edvi Illés Gizella)
Ákos
(Jakabfalvy
Br. Kempelen)
Blanka
2. XIII. István
Erzsébet

Károly
(Losonczy Luiza)
Luiza
(Fáy József)

Béla
(Kerekes Gizella)

Margit
(Nánassy Ödön)

Gusztáv
gömöri főispán

László
Gyula
Béla
(gr. Kún Irma)

Kálmán

Manó
Viktor
(gr. Teleki Blanka)

Kálmán
Manó

X. István
(Kubinyi Teréz)

Albert
(Szilvay Hermin)

Árpád
(1. Fényes Gizella
2. Sréter Metella
3. Rudnay Zsófia)
Sándor
(Farkas Lila)
Hermin (Szilvayné)
Eleonora (Hanzé-
lyné)

Albert
István
Irén
Margit
Loló
Rózsa

6. Ilona
(Tormalylyai
Ferencz)

Zsigmond

Sámuel
(Ján Klára)

Judith
(runyai Soldos
Zsigmond)

Klára
(Kántor Ferencz)

József
(Fáy Luiza)

Sámuel

Maria
(Dapsy Sámuel)

Judith

Menyhért
(nagyréthi Darvas
Judith)

József
Teréz

Béla

Vilma
(1. Fáy Béla
2. Fáy László)

Végh Béla

1. Zoltán
(Jankovich Ilona)

2. András
(Noszlopy Elvira)

Andrienne
(Gorove László)
Vilma

(Erzsébet Tahy
Istvánné)
Ilona

3. ranyai Soldos Zsuzsa

7. Gábor
1680—1729 abaúji
alispán
(Diószeghy Zsuzsa)

8. Klára
(Bárczay Sándorné)

9. Zsuzsánna
(Diószeghy Pál)

László

Dávid
(Jezsuita)

Ferencz
(nagyvárad
kanonok)

Gábor

Erzsébet

János

Kristóf

Antal

Bertalan
(tornai főispán)

Bertalan

Antal

Alajos

Antal

Ignác

Sándor
Lajos
Pál

Geiza

Karola
(gróf Péchyné)

Adrienne
(Majthényi Ádámné)

XI. István gróf

Mária

Ágoston
1809-ben gróf
v. b. t. t. ugocsa
főispán
(gróf Sággy Anna)

János †
Ferencz †

Barnabás
szabolcsi főispán

Anna
Kunigunda

1. Garay Bora

1. György (neje Barcsay, az erdélyi fejedelemnek Ákosnak unokahúga)	Imre	N. N. (Kiszelyné)	János Gedeon	XII. István (Szentmiklóssy Klementina) volt országgy. képv. (Szontagh Rózsika)	Barnabás István ?	1. ?
	György †	N. N. (Fáy Mihályné)	András cs. és kir. ezredes (1. Campanella szül. 2. Dámó Erze)	Tamás 1849. honvédfőh. Zsuzsánna Piroska (Horváth János)		
	Miklós	Sámuel Pál Gedeon	IX. István cs. és kir. huszár- kapitány (Szathmári Király Apollónia)	Miklós (Szentmiklóssy Ludovica)		
	Pál	György Gábor Judith (Veresmarthyne)		Eszter		
2. Zsófia †	Mária (Ragályi Zsigmond)		Mihály †	Sándor (1. Vattay Teréz 2. Csillom Mária)	Ferencz Emma (Prónay Géza) Eldora Ernő (d. Horváth Ilona)	András Ágoston László Jakabfalvy N. (Fáy Vilma)
		Zsigmond (Vattay Bora)	Ferencz Torna vármegyei főszolgabíró	III. Péter (Vétsey Mária)	András	
		Zsófia (Ghyczy Gábor)	János †	Anna	András	
		Borbála (Ónodyné)		Móricz 1849. honv. őrnagy Albert 1849. honv. őrnagy Mária (Fáy Dánielné)	Mihály (Sárközy Judith)	
3. András I. (putnoki Putnoky Klára)	András II. (lévai Koós Bora)	I. Péter (Szathmári Király Anna)	II. Péter cs. és kir. huszár- kapitány (gróf Beleznay Zsuzsa)	János (Karsa Bora)	József (Szilágyi Erzsébet)	Barnabás Kálmán Gyula Árpád József
	Eva (Czékus Mátyásné) Lásd Tahy Istvánné Sándor Sárolda táblázatát.	Pál	András (bizáki Puky Erzs.)	Pál †	Kata, Teréz és Borbála	
	Adám (Czékus leány)	Kata (Okolicsányiné) Mária (Széky Gáborné) Mihály	Zsigmond (kovásznai Kovách Magdolna)	György 1849. honv. kapitány (1. Szentimrey Mária 2. lévai Borbély Róza) Erzsébet	Béla Borbála Árpád (1. Frideczky leány 2. Ebeczky „)	
4. Borbála (Kajáli Pál)	Kajály Klára (Ráday Pál)	Ráday Gedeon	gr. Ráday Gedeon Eszter gr. (Teleki László) gr. Ráday Pál	gr. Teleky József Róth Janka Eszter gr. Tower- kayné Klára gr. Wartensleben Vilmos (lásd Tahy Lajosné családtáját)	Béla (Fáy Vilma)	Zoltán (Jankovich Ilona)
				József (Darvas Johanna)	Jolán (Malatinszkyné)	
	József †	Lajos † VIII. István †	Rudolf (Vattay Krisztina) 1809. insurgents őrnagy	Ignác (1. Kenessey Fanny 2. Konkoly-Thege Apollónia)	Mária (Mocsáry Béla) Iren (Konkoly-Thege Imre) Julia (Konkoly-Thege József)	
	VII. István (tussai és tussai- ujfalusi Tussay Ilona)	Katalin †	Mózes (nagyrethi Darvas Erzsébet)	György (bizáki Puky Borb.)	Ida (Fáy Béla) Péczelen Béla (1. Blaskovich 2. Wahrmann)	
	Sámuel †	I. Dániel (Kisrédei Rhédey			György Róza László	

Tahy Lajosné gróf Wartensleben Ilona Fáy Borbálától, Kajály Pálnétól, Tahy Istvánné Sándor Sarolta Fáy Andrásnak Fáy Éva leányától Czékus Mátyásnéól Fáy Andrástól és Putnoky Klárától, Tahy György leányától Erzsébettől Putnoky Györgynétől, Végh Béla Fáy Istvántól 's Géczy Borától származik. Végh Béla anyai nagybátyja Fáy József, ma is birtokos Ecséden.

* * *

Jelen művemben igyekeztem kimutatni családom leszármazását s a rokon családokat is feltüntettem, a történelmi hűségnek megfelelően, a családi pereket is, de nem azért, hogy a nagy kiterjedésű családok között a viszály magját hintsem el, — legyen minden viszálykodás elfeledve s mindannyi család tagján és a rokoncsaládok tagjain az Isten áldása.

Ezt kívánom

TAHY ISTVÁN.
cs. és kir. kamarás.

**A Rosd-Rusd-, Kosd-genusból származott Tahy-nemzetség
birtokainak jegyzéke 886. évtől 1904. évig.**

Sorszám	A birtok neve	A birtok ismertetése	Vármegye, a hol a birtok van
1	Akcs (Akchy v. Okch) falu	ma Akcs-Magyari, újabb nevén Buzsák falu. Somogyvártól é-ny-ra. (I. Csánki Magyarors. földr. a Hunyadiak korában. II. 587. l.)	Somogy
2	Andrilovec falu	régebben Jandriovc (lásd Bosjakovina).	Zágráb
3	Alattyán falu	előbb Pest, később Heves, ma Jász-Nagy-Kun-Szolnok vármegyében.	Jász-Nagy-Kun-Szolnok
4	Apostag (Nagy-) falu	a Paksy- (Zemere de Pakos) család ősi birtoka, Paksy-Jármy örökség. Tahy Antal 1765-ben egy curialis fundust, mint örökös fundatiót az ottani plébániának adományoz. (L. vácsi káptalanság Fasc. 260.)	Pest
5	Apostag (Kis-) puszta	Paksy-Jármy örökség.	Fejér
6	Árpástó részbirtok	Tahy István birtoka 1600. (I. Bethleni uradalmat.)	Szolnok-Doboka
7	Asszonyfa részbirtok	ma Nagy- és Kis-Asszonyfa. Kőszegtől délkeletre. (Csánki II. 734.)	Vas
8	Atak egész birtok	Somogy délkelet zugában, a Tahyak előtt Dombaiaké volt. 1400.	Somogy
9	Az is vár	Tahy Ferencz Szigetvár kapitányának birtoka 1550.	Baranya
10	Bagh	Tahy Ferencz birtoka 1526.	Pest
11	Bagijoveč	(I. Kővárt.)	Zágráb
12	Baksafalva (Bakfalva)	teljes birtok, ma Baksa, Csesztreg és Reznek közelében délkeletre. (Csánki III. 32.) 1572-ben Tahy Ferencz veszi birtokába. (Szalavári Konv. Fasc. 20. 1203. No.)	Zala

Sorszám	A birtok neve	A birtok ismertetése	Vármegye, a hol a birtok van
13	Bakva vár (uradalom)	1531-ben 8000 forintért megveszi Tahy János auraniai perjelség kormányzója Alsó- és Felső-Bakva possessiókkal, továbbá Stepanec és Belhamhida birtokokon a vámot: Deženovec és Štetinec birtokokkal 6 jobbágytelek kivételével, Zelinec és Zredinya birtokokkal, 5 jobbágytelek kivételével. 1533-ban János király, 1564-ben pedig I. Ferdinánd megerősítik a Tahyakat az elősorolt birtokokban.	
14	Bakva(Felső-)falu	teljes birtok, Bakva várához tartozott.	
15	Bakva (Alsó-) falu	teljes birtok, Bakva várához tartozott.	
16	Balhavár	Rosd szigetén volt, Vácznak átellenében.	Pilis
17	Barabás(Barnabás)	részbirtok (I. Csánki II. 33. I.).	Zala
18	Baracs puszta	Paksy-Jármy örökség 1760—1860.	Fejér
19	Baráti (Kis- és Nagy-)	Atádtól északra. (I. Csánki II. 589.) Béla-várhoz tartozott.	Somogy
20	Batta község	Paksy-Jármy örökség 1760—1860.	Fejér
21	Bátyu (Bacyvilla)	lásd Lónyát.	Bereg
22	Belhanhida	lásd Bakva várát, a mihez tartozott.	
23	Belovarcsicza puszta	Bosjakovár határában; 1596-ban, Tahy István Ferencz fia kolosmonostori konvent előtt visszavonja ama előbb tett vallomását, melynek értelmében Belovarcsiczát Mikolich Györgynek átengedte volt.	Zágráb
24	Bélavár (Belovár) uradalom	Tahy Ferencz főlovászmester kapja vissza I. Ferdinándtól.	Somogy (v. Zágráb)
25	Bellas	Endre fiai Kis Mihály és Demeter de gen. Rosd birtoka.	Bereg
26	Bellyegalja	teljes birtok a betlen vári uradalomhoz tartozott.	Szolnok-Doboka
27	Berdovec	nemesi curia néhány colonialis sessióval, 1593-ban Tahy István 300 forintért zálogba adja Kralich Jánosnak. (Zágrábi kápt. Proth. No. 5. p. 2224.)	Zágráb
28	Bethlen vár (uradalom)	Tahy István nejével, Báthory Boldizsár özvegyével Kendi (de Lóna) Zsuzsánával kapja Bellyegalja, Omlásalja, Zita, Pontinásza, Köfarka, Nagy-Kalyán, Sze-szárma, Árpástó, Dögmező, Nagy-Debrek, Kis-Kalyán, Egres, Malom, Oroszfalu, Encs, Bööd, Borzas, Ketely stb. birtokokkal.	Szolnok-Doboka

Sorszám	A birtok neve	A birtok ismertetése	Vármegye, a hol a birtok van
29	Bia (Bya)	1485-ben Pilis vármegyében V. László király Istvánnak és testvérének hosszú- aszói botos Péter de Tah-nak adomá- nyozza felerészben, felerészben pedig Vitus de Fornas fiának Lászlónak. (Or- szágos levéltár Dl. 14930.)	Pest-Pilis- Solt-Kis-Kun
30	Binte (Bénye)	lásd Lakvárt.	Baranya
31	Biszte (Bisztu, Byrthe)	Zemplén vármegyében Abauj vármegye határán, Füzér várához tartozott.	Zemplén
32	Bognan	Kis Mihály és I. Demeter d. g. Rusd comeseké.	Abauj
33	Bogud (Duna- Bogdány)	régente Esztergom vármegyéhez, később IV. László alatt Pilis vármegyéhez tar- tozott, 1285-ben Tahi Herbold de genere Rusd fiai Mark és Miklós comesek IV. László királylyal Moros (Maros) nevű jóságukat Bogud nevű Tah-birtokukkal határos jóságért becserélik. (I. Knauz: Esztergomi káptalan oklevéltára II. 192. 207. l.)	Pest-Pilis- Solt-Kis-Kun
34	Bojt (Bóth, Boyth, Botth)	(I. Csánki I. 604. l.)	Bihar
35	Borsmonostor	Kis Mihály és Demeter d. g. Rusd, kap- ják IV. Istvántól.	Győr
36	Borzas	részbirtok, lásd Bethlen várát.	Szolnok- Doboka
37	Bosjakovina (Bos- jakó vár) urada- lom	1572-ben Zrinyi György és Kristóf a várat Tahy Ferencznek és fiainak engedték át. Zágrábi káptalan Proth. No. 3. p. 58.) 1573-ban báni parancsra Tahyak beik- tattatnak Bosjákó, Trebovác, Jesovo, Felső Dvorische, Miglencz, Zelincze, Liplanczi, Rebinecz, Saskovecz, Cherinecz (Cser- nek), Andrilovecz possessiók és Miku- lincz, Veprovicza és Bikraji puszták bir- tokába. (Zágrábi kápt. Proth. No. 23. p. 413.) 1595-ben Tahy István az ura- dalmat sógorának Jankovich Györgynek átengedi. Lipót király a Draskovichok- nak adományozza mint anyai leszármá- zottaknak.	Zágráb
38	Botrágy (Bolterág)	lásd Lónyát.	Bereg
39	Bő (Bew, Bev)	ma Alsó- és Felső-Büpuszta. (I. Csánki II. 595. l.) L. Lakvárnál.	Somogy
40	Böd (Beöd)	részbirtok. Lásd Bethlen váránál.	Szolnok- Doboka

Sorszám	A birtok neve	A birtok ismertetése	Vármegye, a hol a birtok van
41	Bölcske	Paksy-Jármy örökség, Tahy Antal birja 1780-ban. Egy részt Félegyházy József rokona hagyja néki. Szerző Tahy István szülőhelye 1843-ban. E birtokhoz tartozott Madocsa falu, Szent-András és Hüllő puszták. Tolnában Duna-Pataj falu és Vejte pusztá Pest vármegyében.	Tolna
42	Bő-Sárkány (előbb Sárkány)	részbirtok. Dessewffy-Tahy-Gilettfy birtok, mindegyik fél Dessewffy János végrendelete szerint $\frac{1}{4}$ részt kap, úgyszintén Csehi (Vasm.) nevű birtokból.	Sopron
43	Bőny (Buun, Buhun)	1240-ben Dionisius de Toch birtoka. (F. Gy. C. IV. 1. 192.)	Győr
44	Császár vára (vár)	1563-ban Tahy Margit kapja férjétől Erdődy II. Pétertől. (Zágrábi kpt. Proth. No. 28. p. 421. No. 8. p. 681.)	Varasd
45	Csehi (Csech)	részbirtok. Lásd Bő-Sárkány.	Vas
46	Csernek (Cserinecz)	szomszédvári sztubiczai Toch-ok (Tahy-ak) ősi birtoka.	Zágráb
47	Csernitz	teljes birtok, falu, később pusztá. 1559-ben tarkeói Tahy István Gilettfyvel együtt a Dessewffy Jánossal kötött egyezés alapján beiktattatnak Lucska totalis possessió Volyan részbirtok és Kacse pusztá $\frac{1}{4}$ -be. Lásd Tarkeót. Csernicz Berzevice és Héthárs vidékén feküdt. (Cánki I. 292.)	Sáros
48	Csév (Chew)	1320-ban a Rosd-nembeli Elek fia Mikocha comes esztergomvármegyei Chew nevű birtokot 50 márkáért Boleszló esztergomi érseknek adja. (Fej. Cod. D. VIII. 2. 219.)	Esztergom
49	Csév (Chew, Chw)	Botos-ágbeli Tahy István és Péteré.	Pest
50	Csurgó (Chorgó)	Váracs. Lásd Pekecz.	Somogy
51	Dályó Kis (Dályow)	lásd Ságvár.	Nógrád
52	Denna (Dennah)	ma pusztá, tartozik Szennához. L. Lakvár.	Somogy
53	Derzstelke (Ders-Telki, Teluky)	falú. Fűzér várához tartozott.	Abauj-Torna
54	Deszk (Daszk)	(I. Csánki I. 695.) Lásd Esztár.	Torontál
55	Dezenovecz (Dezanovac)	hat jobbágytelken kívül Tahy-birtok. Lásd Bakva.	Pozsega
56	Dolányi	teljes birtok; 1584. évben Tahy István beiktattatik.	Zágráb
57	Dombó	teljes birtok nemesi curiával: 1548-ban Tahy Ferencz beiktattatik.	Somogy

Sorszám	A birtok neve	A birtok ismertetése	Vármegye, a hol a birtok van
58	Debrek. Nagy-Döbrök	teljes birtok. Lásd Szeszarma.	Szolnok-Doboka
59	Dögmező (Dögh-Mező)	teljes birtok. Lásd Szeszarma.	Szolnok-Doboka
60	Draskovac (Draskó)	részbirtok. 1584-ben Tahy István beiktatott.	Zágráb
61	Dvorische-Felső	teljes birtok. Lásd Bosjakovinát.	Zágráb
62	Duna-Egyháza	Paksy-Jármy örökség 1780—1860.	Pest
63	Duna-Pataj	Paksy-Jármy örökség 1780.	Pest
64	Duna-Pentele	Paksy-Jármy örökség 1780.	Fejér
65	Egres (Alsó- és Felső-Egres)	lásd Betlen-vár.	Szolnok-Doboka
66	Encs (Entsich)	Tahy István birtoka 1598.	Szolnok-Doboka
67	Esztár v. Eszter (Sztár, Zthár)	(L. Csánki I. 625) 1553-ban Tahy György és testvére tarkeői Tahy István Dessewffy Jánossal együtt kapják I. Ferdinándtól Esztáry Wolfgang János fia magvaszakadtával.	Bihar
68	Ettés (Etes)	lásd Ságvár.	Nógrád
69	Farád (Forád)	lásd Bő-Sárkány.	Sopron
70	Félegyháza	a botos-ágbeli Tahyak ősi birtoka; 1516-ban a botos-ágbeli Tahy Márton gorbolnoki Tahy Jánosnak eladja 100 arany forintért.	Bihar
71	Füge (Fighes)	teljes birtok. Lásd Betlen vár.	Szolnok-Doboka
72	Füzér (Fyzér) vára uradalom	1270-ben a Rosd-nemzetségbeli Tahy Endre fiai Kis Mihály és I. Demeter comesek kapják Füzér, Kápolna, Beste, Komlós, Villy, Nyiri. Telki-Bánya, Derzs, Telky, Rátka stb. birtokokkal együtt. (Lásd Árpádkori új okmánytár VIII. 176. ok. sz.)	Abauj-Torna
73	Füzér falu (Fyuzér)	Füzéralja név alatt is előfordul. Lásd Füzér vár.	Abauj-Torna
74	Fűzkút (Fiskut)	lásd Betlen vár.	Szolnok-Doboka
75	Gerény (Horjani)	ungi ágbeli Tahyak birták.	Ung
76	Gerjen	a Paksyak ősi birtoka volt, Paksy-Jármy örökség 1780.	Tolna
77	Girólt (Giróth)	lásd Kecskés.	Szolnok-Doboka

Sorszám	A birtok neve	A birtok ismertetése	Vármegye, a hol a birtok van
78	Gorbolnok	a szlavóniai ágbeli Tahyak (Toch-ok) ősi birtoka, valószínűleg Kálmán király óta. Zsigmond alatt élt Tahy János erdélyi vajda és utódai innen írták előnevüket. Gorbolnok nagy kiterjedésű uradalom székhelye Pozsega vármegyében.	Pozsega
79	Gradischa (Gradistye, Gradi-sche) vár	a szlavóniai ágbeli Tahyak ősi birtoka valószínűleg szintén Kálmán király óta vagy még előbből. A várhoz tartoztak a körülte fekvő birtokok. A gorbolnoki és gradischai uradalmak birtoklása alapján, voltak a Tahyak a XV-ik századig Pozsega vármegye leggazdagabb birtokosai; ezen uradalmakat újabb adományokkal növelték Róbert Károly, Nagy Lajos s Zsigmond királyok. Gradischa a törökök becsapásai alkalmával védvárul szolgált, a török Jajczával együtt 1528-ban elfoglalta, de 1535-ben a török abból kiűzetvén, I. Ferdinánd azt a tarkeői Tahyak ősének Tahy Istvánnak visszaadta, de alig pár év múlva ismét török kézre jutván, a vár teljesen elpusztult.	Pozsega
80	Gradistye rév	1522-ben Tahy János horvát bán és auraniai perjelség gubernatorának volt birtokában.	Pozsega
81	Gugy (Ging)	ma Tót-Gyugy; előfordul még Gyugy, Gywgh és Gige név alatt is. Lásd Lakvár.	Somogy
82	Gyékényes	részbirtok. Lásd Kecskés.	Szolnok-Doboka
83	Gyömrő (Genm-reu)	részbirtok. 1440-ben Erzsébet királyné a botos-ágbeli Tahy Istvánnak és testvérének Péternek adományozza.	Pest
84	Gyümölcsény (Gymeolchén)	ma pusztá. Osztopan és Edde mellett. Lásd Lakvár.	Somogy
85	Haláp	1560-ban a két Tahy Ferencz s testvéreik István és György s sógoraik birtoka.	Nógrád
86	Halom	1440-ben Erzsébet királyné Istvánnak és Botos Péternek adja. (L. Orsz. Ut. Dl. 13517, 14648.)	Pest
87	Hartó	teljes birtok; talán Harcsár, Lucska. Lásd Tarkeő.	Sáros
88	Hatház	$\frac{1}{4}$ részbirtok. Lásd Esztár.	Borsod
89	Herencsény	birtokosa 1549-ben Tahy Ferencz Istvánnak testvére.	Nógrád

Sorszám	A birtok neve	A birtok ismertetése	Vármegye, a hol a birtok van
90	Hetes, (Hethes) Hethys	lásd Lakvár.	Somogy
91	Héthárs	lásd Tarkeő.	Sáros
92	Héviz	Tahy Ferencz birtoka 1530 körül.	Pest
93	Héviz-Györk	Tahy Ferencz birtoka 1530 körül.	Pest
94	Hidas (Hydas, Idas)	a mai öreg Lak táján feküdt. (L. Csánki II. 612.) Lakvárhoz tartozott.	Somogy
95	Hidegkút	ősi Tahy-birtok 1860-ig.	Pest
96	Homok	ősi Tahy-birtok, ma is részbirtokosok Tahy Ábrahám, Izsák és Jákób (Jakab). Az ősi házat körülvevő kertben van a Tahyak tulajdonát képező katolikus templom, mely alatt van a család sirboltja is. Fel- említésre méltó, hogy a templomban levő misemondó és imádságos könyvekben átkok vannak mondva, a ki azokat a templomból elvinné.	Ung
97	Hotyka (Hogyka, Hoghka)	itt Tahy István (tarkeői) Sáfrány nevű szőlőt bírt, öröklő tőle fia Ferencz, ki 25 forintért zálogba adja sógornéjának Mónay Zsófiának 7 esztendőre.	Zemplén
98	Horpács (Hor- pach)	teljes birtok. Igal vidékén feküdt. Lakvár- hoz tartozott.	Somogy
99	Hrebinecz (Rebi- necz)	teljes birtok. Bosjakovinához tartozott.	Zágráb
100	Ida (Fel-Ida)	részbirtok. 1280-ban Sixtus, Sixtus de Toh (Tah) fia Fel-Ida nevű részbirtokat, me- lyet perdöntő bajvívás által nyert, Aba- nembeli Dávid comesnek s fiainak 80 márkáért, két lóért és két öltözet ruhá- ért eladja. (Sztáray gr. cs. oklt. I. 25. okmány.)	Szatmár
101	Igricze (Igricy)	lásd Kecskéd.	Szolnok- Doboka
102	Izsófölde (Isap- földe)	Reznek és Lenti táján. Lásd Baksafalva.	Zala
103	Jád (Jaad, Jandad)	Lakvárhoz tartozott.	Somogy
104	Jakab-Volya (Volyán)	teljes birtok. Lásd Csernitz.	Sáros
105	Jánkfalva (Iwánka- falva)	birtokrészek. Tahy Illés és István 1486-ban perlekedtek érte.	Bihar
106	Jesznekhegye (Jesenovec)	lásd Pekecz.	Zágráb

Sorszám	A birtok neve	A birtok ismertetése	Vármegye, a hol a birtok van
107	Jesovo	possessió colonialis; 1592-ben a Tahy-családtól Blasievich Gáspár birtokába kerül. Lásd Bosjakovina.	Zágráb
108	Jestrebe (Kis-Jestrebe)	puszta. Lásd Tarkeő.	Sáros
109	Kak (Kok)	ma Alsó- és Felső-Kak-puszta. (L. Csánki II. 615.) Lakvárhoz tartozott.	Somogy
110	Kajata (Koycha, Kayetha)	falu, Füzér várához tartozott. Lásd Füzér.	Abauj-Torna
111	Kalyán (Nagy-Kajon)	lásd Szeszarma.	Szolnok-Doboka
112	Kalyán (Kis-Kalyán)	teljes birtok. Lásd Szeszarma.	Szolnok-Doboka
113	Kanács	Paksy-Jármy örökség. Pakshoz tartozott.	Tolna
114	Kanászfölde (Kanasfelde)	Füzér várához tartozott, máilyen nevű falu ott nincs. (Lásd Csánki I. 210.) Lásd Füzérvár.	Abauj-Torna
115	Kápolna (Capulna)	falu, ma puszta; Füzértől délre. L. Füzér.	Abauj-Torna
116	Katse	puszta, $\frac{1}{4}$ részben Tahy-birtok. Lásd Csernitz.	Sáros
117	Kecséd (Ketskéth)	teljes birtokrész, nemesi kuriával. Tahy István birtoka volt 1600-ban.	Szolnok-Doboka
118	Kecséd-Szilvás	előbb Kecskés, teljes birtok. Lásd Kecséd.	Szolnok-Doboka
119	Kerekudvar	Tahy Rudolf birtoka 1856, — leánya Tahy Amália Gosztonyi Gézáné örökölte, előbb Heves vármegyéhez, ma Jász-Nagy-Kun-Szolnok vármegyéhez tartozik.	Jász-Nagy-Kun-Szolnok
120	Kereszt (Felső)	Bélavárhoz tartozott.	Somogy
121	Kétely (Ketel)	részbirtok. Bethlen várához tartozott.	Szolnok-Doboka
122	Kisrét (Kysrecthy)	mező vagy rész. Félegyházához tartozott; 1546-ban Tahy Ferencz perlekedik érte Bocskay Györggyel; a tanúvallomásokból kiderült, hogy az régi Tahy-birtok.	Bihar
123	Kofcsa (Koffcha)	lásd Tarkeő.	Sáros
124	Komlós (Cumlós)	Füzér várához tartozott.	Abauj-Torna
125	Kotroczó (Kudurzon)	puszta Ságvárhoz tartozott. Lásd Ságvár.	Nógrád
126	Kőfarka	teljesbirtok. Lásd Szeszarma.	Szolnok-Doboka
127	Kölcsén (Kulchen, Kelchen)	1270-ben a Rusd-nembeli Parvus Mihály birtoka.	Bereg

Sorszám	A birtok neve	A birtok ismertetése	Vármegye, a hol a birtok van
128	Kölked (Kulked, Kylked)	ma puszta, Somogyvár mellett nyugatra s ettől északra Kis-Kölked-pusztá. Lásd Lakvár.	Somogy
129	Kovachovchicza	1569-ben Tahy Ferencz Szevachinó-Szelló nevű colonalis sessióval együtt, melyek Lukavecz várához tartoztak, továbbá Szrielczi nevű birtokot, mely Alsó- Sztubiczához tartozott, Lektovich István- nak és Steparich Györgynek 60 forintért eladja. Kovachovchicza ma talán a Kova- čevac nevű község.	Zágráb
130	Kővár	vár. A Pozsegától északnyugatra, a vár- megye határszélén fekvő, mai Kame- nográd nevű, vagy pedig a Polyanszka melletti várral azonosíthatjuk. (L. Csánki II. 391.) Ősi birtok. 1527-ben Tahy János János királytól visszacapja. 1564- ben Tahy Ferencz, Jánosnak fia, meg- erősítetik I. Ferdinánd által a vár birto- kában Bagyjovecz kőrösvármegyei vá- rossal együtt.	Pozsega
131	Kraj, Dolnyi és Gornji	Dedinszky István 1590-ben a szomszéd- várhoz tartozó Kraj nevű hegyfokon levő szőlőt 130 magyar forintért Tahy Istvánnak adja el; ugyanott a Kraj bir- tokon Tahy Istvánnak egy nemesi udvar- háza is volt.	Zágráb
132	Krassó, (Bonahida)	a mai Verőcze vármegyében, Valpótól délnyugatra feküdt. Kétségkívül a hely- ségben állt a kastély is, a mely castel- lum Crassó néven a család birtoka volt.	Verőcze
133	Krivány (Krywa)	lásd Tarkeő.	Sáros
134	Lacskó vár	Tahy Ferencz birtoka 1560-ban.	Baranya
135	Lacsó	lásd Tarkeő.	Sáros
136	Lakvár	tán a mai Öreg-Lak. (L. Csánki II. 574. ok.) 1559-ben Tahy Ferencz Lakvárát a hozzátartozó Orda, Szöllős-Győrök, Tót-Gugy, Berény, Szöllős-Kislak, Vámos, Gyümölcsény, Bú-Sörnye, Szövecs, Kak, Jad, Szentkirály, Hetes, Kapus-Ujlak, Denna, Mosdóss, Kölked stb. somogy- vármegyei birtokokkal együtt megszerzi.	Somogy
137	Lapujto (Mikó- falva)	lásd Ságvár.	Nógrád

Sorszám	A birtok neve	A birtok ismertetése	Vármegye, a hol a birtok van
138	Leányfalu (Leányfalva)	1477-ben, Leányfalvi István leányfalvi birtokát Tahy Istvánnak és Illésnek 40 magyar forintért eladja. (Orsz. llt. Dpl. 17990.)	Pilis
139	Léta (terra Letha)	falú; ma puszta. Lakvárhoz tartozott.	Somogy
140	Liplanczy	a mai Lipniczával azonos, Bosjakovinához tartozott.	Zágráb
141	Livina	részbirtok; ősi Sándor-birtok, Sándor Zsigmond után örökölte Tahy Istvánné Sándor Sarolta 1884.	Nyitra
142	Litke (Lythke)	Ságvárhoz tartozott. (L. Ságvár.)	Nógrád
143	Lukavec vár	1522-ben gorbolnoki Tahy János birtoka.	Zágráb
144	Lófalú (Kobile)	puszta. (L. Tarkeő.)	Sáros
145	Long (Lužani)	ezen birtokon a hídvámot II. Ferdinánd király Ujfalussy Lászlónak, Semsey Istvánnak és a tahvári, gradischai és tarkeői Tahy Ferencznek engedi át.	Sáros
146	Lónya (Kis- és Nagy-)	két falú. 1270-ben a Rosd- (Rusd-, Kosd-) nembeli Kis (Parvus) Mihály birtoka Bátyu, Botrágy, Szalóka, Szolyva és Szent-Miklós birtokokkal, Mihály fia Mihály nővérének s mostoha anyjának adományozza; nővérének férje veszi fel a Lónyay nevet.	Bereg
147	Lubotin puszta	Tarkeőhöz tartozott.	Sáros
148	Lucska	a mai Harcsár-Lucska; részben ma is Tahy Vincze birtoka.	Sáros
149	Maczonka	Tahy Zsigmond birtoka 1780; ma női ági örökösöké.	Heves
150	Madocsa	Paksy-Jármy örökség 1780-ban. Tahy Ádám kapta osztályrészül. Bölcskéhez tartozott. Részbirtok.	Tolna
151	Malom	részbirtok. Betlen várához tartozott.	Szolnok-Doboka
152	Nagy-Marja (N.-Mária)	lásd Esztár.	Bihar
153	Maros (Moros)	lásd Duna-Bogdány.	Hont
154	Martonyi	lásd Esztár.	Borsod
155	Medvevár (Medvedovec)	1522-ben Tahy János birtoka, előbb a szomszédvári Toch-Tah-oké, a többek közt Tahy Dóra Henning Jánosné, később Frangepán Bertalanné.	Zágráb
156	Megyer	teljes birtok. Nagyváradtól északra, Szent-János mellett feküdt. Lásd Esztár.	Bihar

Sorszám	A birtok neve	A birtok ismertetése	Vármegye, a hol a birtok van
157	Meszes (Mezes)	lásd Esztár.	Borsod
158	Miglincz	Bosjakovinához tartozott.	Zágráb
159	Mikulincz	talán a mai Mikulič-nek felel meg. Bosjakovinához tartozott.	Zágráb
160	Mindszent (Csehi)	részbirtok. Lásd Bő-Sárkány.	Vas
161	Monostor	Tahy Gáspár utódjának báró Barkóczy Sándorné részbirtoka.	Jász-Nagy-Kun-Szolnok
162	Moritzdorf(Morisz)	részbirtok, Betlen várához tartozott, 1600-ban Tahy István birtoka.	Szolnok-Doboka
163	Mosdós	Lakvárhoz tartozott.	Somogy
164	Nagy-Vitéz	ma is Tahy László birtoka.	Sáros
165	Nógrád-Berczel	a Rosd-nemzetség ősi birtoka.	Nógrád
166	Nyír-Bogdány	Paksy-Jármy örökség, az osztálykor 1860-ban br. Ghyllányiak és Bujanovich Sándor kapták.	Szabolcs
167	Nyíres (Nyirjes)	Tarkeő várához tartozott, részben ma is Tahy-birtok, — itt birtokos Tahy Mihály kir. táblai bíró is.	Sáros
168	Nyiri (Nyri)	Fűzér várához tartozott.	Abauj-Torna
169	Ócsa (Őse, Ewse)	egész birtok. 1440-ben Erzsébet királyné Istvánnak és testvérének Tahy Bothos Péternek adományozza. (Orsz. llt. Dp. 13518.)	Pest
170	Olysó	özv. Tahy Albertné részbirtoka 1900.	Sáros
171	Okics vára	lásd Császár vára.	Zágráb
172	Omlásalja	részbirtok. Lásd Bethlen vára.	Szolnok-Doboka
173	Orda puszta	Lakvárhoz tartozott.	Somogy
174	Oroszfalu	részbirtok; ma Alsó- és Felső-Oroszfalu. Lásd Betlen vár.	Szolnok-Doboka
175	Oroszi(Kis-Oroszi)	ősi birtok a Rosd-sziget északi sarkán.	Pilis
176	Paks	a Szemere de Pakos-család birtoka, Paksy-Jármy örökség, Jármy Erzsébet Tahy Ádámné után az 1860. évben történt családi osztálykor, ezen részbirtok Tahy János leányának Máriának rétháti Kövér Antalnénak jutott.	Tolna
177	Passa v. Rassa	hogyan hol feküdt, nem tudni, de valószínűleg Szlavóniában. Lásd Pekecz.	?

Sorszám	A birtok neve	A birtok ismertetése	Vármegye, a hol a birtok van
178	Pekecz v. Pökröcz	1522-ben Tahy János volt horvát bán, Baracska Máttyás auraniai perjellel szerződésre lép, mely szerint ő 12,000 frtért visszaváltja az auraniai perjelség elzalogosított birtokait s azokat ő és fiai a 12,000 forint visszafizetéséig élvezni fogják. A birtokok voltak: Pekecz, Passa, Jesnekhegy, Zlobocsina Szlavóniában; Chorgó (Csurgó) Somogyban, Krassó kastély és Szent-Márton Baranyában.	?
179	Pesztrecz vagy Pesztöczvágása	1758-ig Tahy-birtok, azután Tahy Éva útján férjére Kálnássy Jánosra megy át. Lásd Tarkeő.	Sáros
180	Peternye, Petörnye, Petherinye	részbirtok, ma dülő Barabás falu határában. Lásd Baksafalva.	Zala
181	Petrovina váracs	Tahy Ferencz ősi birtoka.	Zágráb
182	Pettend, Pethend	Lakvárhoz tartozott.	Somogy
183	Péntek	lásd Kecsed.	Szolnok-Doboka
184	Péteri, Petri	1446-ban Hunyadi János kormányzó Istvánnak és Bothos Tahy Péternek adományozza. (Orsz. llt. Dpl. 13518.)	Pest
185	Pocsaj	kastély. 1559-ben Tahy Ferencz kapja I. Ferdinánd királytól.	Bihar
186	Pócsmegyer	Rosd-nemzetség ősi birtoka.	Pilis
187	Pomáz	ősi birtok	Pilis
188	Pontinasza, Poltinasz	lásd Szeszerma.	Szolnok-Doboka
189	Prikraj pusztá	lásd Bosjakovina.	Zágráb
190	Püspöki, Szurdok-Püspöki	1454-ben V. László király Istvánnak és Bothos Tahy Péternek adományozza. (L. Csánki I. 69.)	Heves
191	Quakó (Kvakócz)	predialis portió. Lásd Héthárs.	Zemplén
192	Rakonok, Rokhannitsch vár	1522-ben Tahy János birtoka.	Pozsega
193	Rátka	Füzér vár 1341-iki határleírásában, mint szomszédos község említetik. (L. Csánki I. 216.)	Zemplén
194	Rengő-Sár, Renge-Saar	Kapos-Ujvárhoz tartozott. Lásd Lakvár.	Somogy
195	Reszege	Rosd-nemzetség ősi birtoka; 1284-ben eladják Miku de Toh fiai.	Szatmár

Sorszám	A birtok neve	A birtok ismertetése	Vármegye, a hol a birtok van
196	Rohov	lásd Tarkeő.	Sáros
197	Recsk	Tahy Gáspár utódaié.	Heves
198	Ruszkócz	ősi Sándor birtok, részben vétel, részben örökség útján Tahy István és neje szlavniczai Sándor Sarolta birta; 1890-ben elcserélték a pestvármegyei galgagyörki részbirtokért.	Trencsén
199	Ságvár	a mai Karancs-Ságfalu. (L. Csánki I. 106.) 1548-ban gorbolnoki Tahy Istvánnak fia, Tahy Ferencz, neje Zoby Mihály özvegye herencsényi Herencsényi Dorotyával kapja Saag-Ujfalu, Etc., Kotorczó, Litke, Nőtincs, Kis-Dalgó és Lapujthó községekkel.	Nógrád
200	Ság-Ujfalu	lásd Ságvár.	Nógrád
201	Sajgó	lásd Kecséd.	Szolnok-Doboka
202	Sámson	lásd Tamási.	Szabolcs
203	Sárvár	1486-ban Tahy Illés és István perlekedik érte; talán a mai Sasvár.	Ugocsa
204	Sirok	még 1880-ban is a Tahyak és gr. Sztárayak birtoka. (Lásd Fényes Elek.)	Heves
205	Slobocsina (Zlobochyna)	talán a mai Slobostina.	Pozsega
206	Sörnye (Sörnie, Szdernye)	lásd Lakvár.	Somogy
207	Srielczi	lásd Kovacsovisicza.	Zágráb
208	Stepanecz	talán a mai Štefanecz. Lásd Bakva.	Varasd
209	Stetinecz	lásd Bakva.	Varasd
210	Szada (Zada)	1276-ban a Rusd-genusbeli Endre fiai Parvus Mihály és I. Demeter szolgálknak adják Tarcha nevű birtokkal együtt.	Zemplén
211	Szalóka (Zalóka)	lásd Lónya.	Szabolcs
212	Szamabor (Zamabor)	Tahy Klára Grubárné (Egryné) birtoka 1560-ban.	Zágráb
213	Szántó (Zanthó)	lásd Esztár.	Bihar
214	Szedlicze	Tahy László részbirtoka 1900-ban.	Sáros
215	Szécs (Zech, Zecső)	Szalók és Héthárs vidékén. L. Héthárs.	Sáros
216	Szecső	Tahy Ferencz birtoka, elveszti a török hódoltság alatt.	Pest
217	Sziget-Monostor	Tahyak honfoglalási birtoka — Rosd-szigeten.	Pilis

Sorszám	A birtok neve	A birtok ismertetése	Vármegye, a hol a birtok van
218	Szénás (Zenas)	Szénásvölgy pusztá, tartozik Söjtörhöz. Lásd Lakvár.	Zala
219	Szeszarma	nemesi udvarházzal. Tahy István volt birtoka.	Szolnok- Doboka
220	Szent-András	Paksy-Jármy-örökség.	Bihar
221	Szent-András	Paksy-Jármy-örökség. Bölcskének pusztája.	Tolna
222	Szent-András	ma pusztá. Csesztreg és Baksa között. (L. Csánki.)	Zala
223	Szent-György	ősi birtok.	Baranya
224	Szent-Kereszt	lásd Lakvár.	Somogy
225	Szent-Király	lásd Lakvár.	Somogy
226	Szent-Márton	lásd Pekecz.	Baranya
227	Szent-Miklós	lásd Lónya.	Bereg
228	Szent-Péter	Rosd-szigetén Tahy-birtok volt, de ma már nem létezik. Valószínűleg ez azon pusztá, melyen a Fáy család osztozott 1742-ben.	Pilis
229	Széplak	lásd Bő-Sárkány.	Sopron
230	Szeracsινό-Szellő	lásd Kovacsovicza.	Zágráb
231	Szilvás	lásd Kecsed.	Sz.-Doboka
232	Szolyva (Zolwa)	lásd Lónya.	Bereg
233	Szomszédvár	ma Podsused, a várnak már csak romjai látszanak. A szomszédvári (Toch) Tahy- család ősi birtoka, Tahy Dóra után a Henning örökösöké lett, 1565-ben azon- ban I. Ferdinándtól visszakapja Tahy Ferencz, a leányági örökösök ma is részbirtokosai a vár alatt levő falunak.	Zágráb
234	Szőcsény (Zechen)	ma pusztá. Lásd Lakvár.	Somogy
235	Szőllős-Györk	lásd Szöllős-Lak.	Somogy
236	Szőllős-Lak	1563-ban kapja Tahy Ferencz királyi ado- mányba Szöllős-Györkkel.	Somogy
237	Szőreg, előbb Nagy-Sőreg	lásd Esztár.	Torontál
238	Szőreg, előbb Kis- Sőreg	lásd Esztár.	Torontál
239	Szükerék	lásd Kecsed.	Szolnok- Doboka
240	Sztricz (Kis-) vagy Osztraticz	ősi Sándor-birtok, ma Tahy Istvánné Sándor Sarolta és gyermekei részbirtoka.	Trencsén
241	Sztubicza (Alsó-) várac	ősi Tahy-birtok. Lásd Szomszédvár.	Zágráb
242	Sztupnik	1565-ben Tahy-birtok.	Zágráb

Sorszám	A birtok neve	A birtok ismertetése	Vármegye, a hol a birtok van
243	Tah-vár	ősi Tahy-birtok. (Leírását lásd a mű végéhez függesztett levélben.)	Pilis
244	Tah-villa	ősi Tahy-birtok.	Szatmár
245	Tah-pusztá	ősi Tahy-birtok. Dombovár környékén feküdt.	Tolna
246	Tamási	ősi birtok. 1780-ban Tahy Antal és Ignác Sámson nevű birtokrészszel eladja Csíky Mihálynak.	Bihar
247	Tarcsa	lásd Zada.	Zemplén
248	Tarcza váracs	lásd Héthárs vagy Tarkeő.	Sáros
249	Tarkeő (Tarkew) vára	ma pusztá: 1575-ben az esztergomi káptalan új adomány czímén Dessewffy Jánost, Giletfy Györgyöt, Dessewffy Dorotttyát és Tahy Istvánt Héthárs, Visszoka, Zecső, Jakabolya, Veresalma Lucska, Tarcza birtokokba, Quakó praedialis portiába, Tarkeő, Kis-Jesztrebe, Csernitz, Lubotin, Kobile, Krivány pusztákba, Harthó, Koffcha, Rohov, Lacsno, Nyerjes birtokokba és Petrecz pusztába beiktatja. Részben ma is Tahy Géza birtoka.	Sáros
250	Telki bánya (Teluky)	falu. Lásd Füzér vár.	Abauj-Torna
251	Temetényvár (Temetvény)	a Rusd-nembeli Mihály és Demeter birtoka.	Trencsén
252	Terbegecz	1800-ban még Tahy-birtok, ma a leányági Marzsó és Kovács örökösöké.	Heves
253	Terbeléd	1700-ig Tahy-birtok, ezután leányági örökösöké.	Nógrád
254	Ternova (Ternava)	1522-ig Tahy János birtoka.	Zágráb
255	Tétény	Paksy-Jármy-örökség. 1780-ban Tahy Antal lakóhelye.	Pest
256	Tófi (Tofew, Thofo)	Zsitva és Hereszne között. Lásd Bélavár.	Somogy
257	Toplicza	1584-ben Tahy István birtoka.	Zágráb
258	Tótfalu	lásd Kecsed.	Szolnok-Doboka
259	Tótfalu (ma Tahi-tótfalu)	a Rosd-nemzetség birtoka a török hódoltságig.	Pilis
260	Tót-Györk (ma Galgagyörk)	Tahy Istvánné Sándor Sarolta és férje részirtoka.	Pest
261	Törmes	lásd Ságvár.	Nógrád

Sorszám	A birtok neve	A birtok ismertetése	Vármegye, a hol a birtok van
262	Törtel	1830-ban Tahy Károly részbirtoka.	Pest
263	Trebovác	lásd Bosjakovina.	Zágráb
264	Ubreszi	1700-tól az ungi ág birtoka volt.	Ung
265	Ujfalu (Wyfalu)	Mesztegnő vidékén feküdt. Lásd Lakvár.	Somogy
266	Ujfalu	lásd Szeszarma.	Szolnok- Doboka
267	Ujlak (Wylak)	ma Kapos-Ujlak. Lásd Lakvár.	Somogy
268	Úri	1780-ban Tahy Antal és neje Jankovich Constantia megveszi.	Pest
269	Uzd	Paksy-Jármly-örökség.	Tolna
270	Vámosfalu	lásd Lakvár.	Somogy
271	Vasad (Wasad)	1440-ben István és Péter kapják.	Pest
272	Veprovicza	lásd Bosjakovina.	Zágráb
273	Vereng (Wereng)	falu. Lásd Fűzér vár.	Abauj-Torna
274	Veresalma	lásd Héthárs.	Vas
275	Vermes puszta	még 1840-ben Tahy részbirtok.	Heves
276	Vörösvár, vár és város	lásd Császárvára.	Vas
277	Vily (Willi)	lásd Fűzér vár.	Zemplén
278	Viskó	1562-ben Tahy Ferencz zálogba veszi.	Somogy
279	Viszoka	lásd Héthárs.	Sáros
280	Vízvár	Tahy Ferencz birtoka.	Somogy
281	Volya	lásd Csernitz.	Sáros
282	Zechenvára	Tahy Ferenczé. 1601-ben a török el- foglalja.	Nógrád
283	Zelinecz	lásd Bakva.	Verőcze
284	Zelincze	lásd Bosjakovina.	Zágráb
285	Zemcha	Rosdi János birtoka 1305-ben.	Pilis
286	Zita (Szitafalva)	lásd Szeszarma.	Szolnok- Doboka
287	Zredinya	lásd Bakva.	Verőcze
288	Zsitva (Sythva)	1561-ben Tahy Ferencz kapja királyi ado- mányba.	Somogy

Ezen birtokok mind olyanok, a melyeket művemben beigazoltam, hogy azok a nemzetség birtokai voltak, de nincsenek itt felemlítve, a szlav niai Sándor-családdal közösen bírt jószágok.

Tahi-pusztá rajzát Kontra Kálmán nyug. főszolgabíró barátomtól kaptam ezen érdekes levél kíséretében:

Kedves barátom Pista!

Itt küldöm Tahi-pusztának aquarell látképét. Bogaár Károly pesti ügyvéd — amateur festő — Mátray Gábor múzeumi könyvtárnok és író mostoha fia festette, ki a 70-es években a kellemes Tahira jött üdülni, de már erőt, életet nem találhatott, meghalt s ott is van eltemetve. Mint afféle kis pingáló gyereknek, örökösei nekem több képét odaajándékozták, így ezt is, mit most neked juttatok.

Mondhatom, őseid jól választottak, midőn lakóhelyükül Tahi-várát rendezték be, mert egy-egy szebb vidék kevés van az országban. Magam is, — nemcsak azért, mert itt a szomszédjában születtem, — de a vidék szépségeiért büszke voltam járásomra, mert lehet mondani, Pestmegyének Sveiczje. Beszélnek erről eleget a turisták, mert hiszen ennek a járásnak összes hegyei tele vannak turista-jelzésekkel, s jó és rossz időben majd mindig találkozik az ember egy-egy csoporttal, mely e vidék szépségeit felkeresi. Itt van a főváros szomszédságában az orosz kápolnájáról Mária, Feodorovna hercegnő nyugvóhelyéről nevezetes Üröm és Borosjenő községek felett a nagy Kevélyhegy. Szebb panorámája Magyarország fővárosának nincs, mint e hegyről s e mellett tőle észak-nyugat felé tekintve ott látjuk a Dunát Esztergom fölött is kékelleni. Európai híru turistánk báró Eötvös Lorándnak gyermekkorában ez volt első szülő kirándulása, a miért majdnem apai fenytékben is részesült. Ott van beljebb Solymárnál a Nagy-Szénás, majd Pilis-Csabánál a Nagy-Kopasz, s Pilis-Szántó-Szentkereszt felett Pestmegye legmagasabb hegye a közel 800 méter magas Pilis. Ennek egyik oldalágán van az immár európai hírűvé vált Dobogókő az „Eötvös Loránd menedékház“-zal, s a Dunának Esztergom felőli kanyarulatában a Predikálószték, majd Visegrád vára, azután Bogdánynál a csódi-hegy, Kalicsa s Tótfalunál, illetve Tahi-pusztá felett a Bükk és Ábrahám, szóval egész ide a Dunáig s kapcsolatosan a főváros hegységeig terjednek a Vértes és alpesek nyúlványai.

A kép Tahit a tótfalusi révből felvéve tünteti fel a Bükk és Ábrahám tövében. E hegyekről, de magáról a Tahi-magaslatról is festői kilátás nyílik a szemlélőnek. Közvetlen előtte van a szentendrei-szigeten a kis Duna partján fekvő Tótfalu s ezirányban tovább a nagy Duna partján s a Nagyszál-hegy tövében tárul elénk Vác város festői képe. Észak felé Balassa-Gyarmat s Ipolyság felé a Börzsönyi-hegység s kelet irányban a Mátra-hegység zárja be a kilátást, s le délfelé a nagy és kis Dunának két fénylő szalagja mintegy belefutni látszik a nagy alföld síkságába.

Egyszóval a ki nem akar messzi menni a fővárosból, s mégis tanulságos és szép vidéket akar látni, vegye elé a budapesti turisták kalauz-könyvét s barangolja be Pestmegyének ezt a hegy-völgyes vidékét.

A képet neked ajándékozom. Szívből üdvözlő igaz barátod

Pomáz, 1904 IV/10.

Kontra Kálmán.

Kálmán barátomnak itt mondok hálás köszönetet szívességeért.

Tahy István.